

a *Conuictum*. iuuenem prædictum. **Q**ui perforauerit. **CASVS.** Qui frangit muros ecclesie, vel de ecclesia aliqua rem facta aufert, peculatum committit. **Fr.** **b** *Qui perforauerit muros*. publicos, puta massarie ciuitatis Romanæ: vel dic muros ecclesie alicuius.

c *Abstulerit*. pecunia publicâ, vel sacram, vel religiosam, vel lapides.

d *Actione*. sic econtra in auth. de sanc. epif. §. si quis autem pro pecuniaria. coll. ix.

Peculatus. **CASVS.** Debebas mihi. x. ite fisco debebas aliquam pecuniâ. exegi à te. x. q mihi debebas. nõ committo peculatum quasi pecuniâ fisci accipiâ, cũ adhuc sis debitor fisci. Franciscus.

c *Et fisco debet*. aliâ quantitatē fisco, & aliâ mihi debet. & dic exigo meo nomine tantum, al. cõtra. §. e. l. sacrilegi. §. La-beo. verfi. eod. & C. de exac. tri. l. quotiens. lib. x. quæ sunt contra. vel hic ignorabat fisci debitorem: ibi sciebat. Itē hic erat cõmunis debitor: sed supra fisci tātū. hoc tamē casu fiscus auocat à me: vt. j. de iu. fisl. deferre. §. fin.

Is qui prædam. **CASVS.** Prædâ captam ab hostibus virtute militū fisci, & sic erat publica effecta, subripui. Dicitur q crimine peculatus teneor, & in quadruplū punior. **Fr. Acc.** **f** *Captam*. virtute militum nostrorum, & sic fisci factam: vt infra de cap. l. si captiuus. §. j.

g *Tenetur*. & sic accusatus deportatur: vt. §. l. iij. Item ciuilitate actione in factum, vel condic. ex hac. l. in quadruplū fisco. ad quod §. e. l. sacrilegi pœnâ. §. fi. Vel dic q solâ quadrupli pœnâ patitur, quocumque modo contra eum agatur. ad quod. §. de fal. l. pe. §. j. & erit totum quadruplū pœnâ, & extra id rei persecutio. Vel dic quod solum triplum erit pœnâ, ar. j. de pœ. l. interpretatione.

Publica. **CASVS.** Accusatio criminis peculatus, item de residuis, item reperundarum, licet sint publica crimina, cõpetunt tamen aduersus heredes delinquentium, cũ in qualibet earum quæstio ablata pecuniâ moueatur. **Fr. an.**

h *Heredem*. est hic speciale vt inchoetur contra heredes. ad quod §. de accu. l. ex iudiciorum. & j. ad Turpil. in senatuscon. §. si propter. & supra ad l. Iul. reperundarum. l. ij.

i *Principalis*. est & alia ratio: quia turpia lucra & c. vt. §. de calum. l. in heredem: vt & j. de iure fisl. Lucius.

AD LEGEM IULIAM DE AMBITU.

Eleganter Varro, qui populum, inquit, candidatus circumit, ambit. qui aliter facit, ex ambitu causam dicit. nam in toga candida palam magistratū ambire licebat, non clam pecunia corruptis suffragiis populi per se vel per aliū. & valebat hac lex in vrbe potissimum. hodie in municipiis tantum valet, quia in vrbe honores deferuntur principis arbitrio non populi. **Cuiac.**

Hec lex. **CASVS.** Hæc lex in vrbe non habet locū, cũ ibi princeps det magistratus. si autē in alia ciuitate per pecuniam quis petierit magistratum aut sacerdotium: (& hoc expone vt in glōf.) punitur. c. aureis, & infamis sit. Et si dānatus hac lege accuset aliū de simili delicto, & eū conuincat, restituitur in pristinū statū: pecuniam tamen non recuperat. Item qui instituit nouum vectigal: hac pœnâ tenetur. Itē si accusator vel accusatus intrat domum iudicis, rogando eum vt iudex faueat ei postea: in centum aureis punitur. **Fr. an.**

k *In vrbe*. Romana. per excellentiam: vt instit. de iu. nat. §. sed ius quidem ciuile. **Accursius.**

l *Fauorem*. est enim quidam fauor vel honor habere electionē magistratus.

m *In municipio*. large etiā pro ciuitate vbi princeps non eligebat, sed populus: vt in auth. de defen. ciui. §. interim. col. iij.

ff. Nouum.

n *Contra hanc legem*. s. per pecuniam: vt. C. eo. l. fi. & si hoc sit elā: secus si palā: vt. j. de pol. l. j. §. j. & l. si quis ob. & j. de decur. l. eos. & §. de dona. l. hoc iure. in prin. & de offi. præto. l. Barbarius. quæ sunt contra. argumentū ad hoc. §. de admi. tu. l. non existimo. Item qui episcopatū desiderat & c. nõ vt præsit, sed vt profit. Sed quid

si preces tātum? videtur idē, si clam: vt. C. ad leg. Iul. repetun. l. fi. in prin. ibi, ambitu vel pretio. Itē quid si ali' eo igno-rante pecuniam dedit? forte non incidit iste in legem: licet decretistæ dicant secus.

o *sacerdotium*. dic esse dignitatē secularē: vt & C. de natu. lib. l. j. multo magis esset idē in ecclesiastica: vt. C. de epif. & clerici. l. si quemquam.

p *Per senatusconsultum*. scilicet factū ad interpretandum hanc legē.

q *Cum infamia*. & sic nõ admittitur ad postulandum: vt. §. de postulan. l. j. §. ait prætor.

r *Conuincerit*. aliās cõuincerit: aliās cõuincerit. & dic alio crimine, secundum quosdam inõ dic simili crimine: & est mi-

rū. sic. j. de re milit. l. nõ omnes. §. fi. & C. ad leg. Iul. maie. quisquis. in fi. & §. de custo. reor. l. in eos. & C. de pœ. iudi. q male iudi. auth. nouo iure. & C. de fal. mo. l. j. §. accusatoribus. sed cõtra. §. de mino. l. auxi-

lium. in prin. sed ibi vt alium accuset: hic vt se excuset restituitur. **f** *Recipit*. inõ adhuc in quadruplū dans & accipiens fisco damnatur: vt. C. ad leg. Iul. repe. l. fi. §. fi. & facit. §. de tute. l. in eos. itē facit §. ad leg. Iul. de vi priua. l. j. in prin. sed in quo restituitur si pecuniam non accepit? Respon. in fama. sic. C. ad Tertul. l. si quis.

t *Instituerit*. etiam si id non exerceat. nam si exercet, lege Iulia de vi fieret reus: vt. §. ad le. Iul. de vi publi. l. fin. item facit. C. no. vec. insti. non pos. per totum.

u *Et si qui reus*. i. accusatus. & sic de criminali causa tantum.

x *Ingradiatur*. scilicet studio vt iudex faueat ei postea. sic. C. de of. fi. ciui. iudicum. l. j.

y *Iudiciariam*. Item quarto casu, cũ quis suscipit iterum dignitatem vel officiū in quo semel fuit: & ei imponitur pœnâ depon-tationis: vt. C. eod. l. j. & dic vt ibi. Et dic quod hæc lex iudiciaria fuit facta super leg. Iul. de ambitu. **Accur.**

TITVLVS XIII.

I. MODESTINVS libro secundo de pœnis.

Hec lex in vrbe hodie cessat: quia ad curam principis magistratum creatio pertinet, nõ ad populi fauorem. **Quod** si in municipio contra hanc legem magistratū aut sacerdotiū quis petierit, per senatusconsultū centum aureis cum infamia punitur. qua lege damnatus si aliū cõuincerit, in integrū restituitur: nõ tamen pecuniâ recipit. Itē is qui nouū vectigal instituerit, ex senatuscõsul-to hac pœnâ plectitur. Et si quis reus vel accusator domum iudicis ingrediatur: per legem Iuliã iudiciariam in legem ambitus committit, id est aureorum centum fisco inferre iubetur.

DE LEGE FABIA de plagiariis. TITVLVS XV.

I. VLPPIANVS libro primo Regularum.

Liberū hominē emptor sciēs emerit, capitale

lium. in prin. sed ibi vt alium accuset: hic vt se excuset restituitur. **f** *Recipit*. inõ adhuc in quadruplū dans & accipiens fisco damnatur: vt. C. ad leg. Iul. repe. l. fi. §. fi. & facit. §. de tute. l. in eos. itē facit §. ad leg. Iul. de vi priua. l. j. in prin. sed in quo restituitur si pecuniam non accepit? Respon. in fama. sic. C. ad Tertul. l. si quis.

t *Instituerit*. etiam si id non exerceat. nam si exercet, lege Iulia de vi fieret reus: vt. §. ad le. Iul. de vi publi. l. fin. item facit. C. no. vec. insti. non pos. per totum.

u *Et si qui reus*. i. accusatus. & sic de criminali causa tantum.

x *Ingradiatur*. scilicet studio vt iudex faueat ei postea. sic. C. de of. fi. ciui. iudicum. l. j.

y *Iudiciariam*. Item quarto casu, cũ quis suscipit iterum dignitatem vel officiū in quo semel fuit: & ei imponitur pœnâ depon-tationis: vt. C. eod. l. j. & dic vt ibi. Et dic quod hæc lex iudiciaria fuit facta super leg. Iul. de ambitu. **Accur.**

AD LEGEM FABIAM DE PLAGIARIIS.

Posuit initio crimina capitalia, ex quibus sequitur mortis aut exilij pœnâ, veluti maiestatis, adulterij, vis publica, parricidij, homicidij, falsi. Deinde nõ capitalia ex quibus pecuniaria pœnâ est. nã ex reperundarū & peculatus & fraudata annonæ & ambitus, sane iure ordinario nummaria pœnâ est, atque etiam ex plagio de quo agitur hoc titulo, qua de causa videtur his legib. reuocari fieri seruum non posse, sed lex Fabia etiam seruos tenet, vt constat ex l. lege De manumis. & l. xij. §. sed si in captiuo De cap. & post. Est autē plagium suppressio liberi hominis vel serui alieni diuersum à furto. l. x. C. de fur. l. pe. hoc est. nam liberi hominis furtum non fit, & serui alieni suppressio nõ est furtū, si non fiat serui lucri faciēdi causa, qua frans ne quasito titulo emptoris quasi velamento quodam obtegatur etiam fugitiuorum seruorum venditio quãuis à domino facta, ex s. C. ad legis Fabie pœnam redigitur, s. C. factum est Alexandri tempore Modesto & Probo. Coss. Cuiacius.

Liberum. **CASVS.** Qui sciens liberū hominē vendit, item qui sciens emit: punitur pœnâ legis Fabiæ: & est pœnâ capitis: sed qui seruum suum absentē vendit, non punitur. item si tibi mado vt seruum meum fugitiuum persequaris & vendas: non punior hac le. Idem si tibi madaui vt seruum meum fugitiuum deprehēdas, & eum deprehensum habeas emptum pro. x. nam non punior. si autem seruum meum in fuga constitutum vendo: punior hac lege. & h. d. hæc lex & seq.

z *Sciens*. secus si seruum credens: vt. j. l. legis.

a *Capitale*. hoc dic vt. C. eo. l. fina. & j. eo. l. fina.

BBB iij

† Non dicit legē ambitus Romæ esse abrogatam, sed ambitus iudiciū exerceri desisse sub principibus tyrannis omnia arbitrati suo administrantibus: sublatis videlicet antiquæ reip. vestigiis. E. P.

† aureos.

† Ad leg. Fabiã al. Ad legem Flauia, qualiter eã appellat Põponius Lat' in libello de Roma. leg. Syponcius autē quo loco quid sit plagij explicat, Fāniam vocat. Cic. in orat. pro C. Rabirio appellat legē Fabiam. Alij Faujã. Vide Alciat. lib. t. Parec ca. 47. Lata est ann. vrb. 575. Qui to Fabio & Marco Claudio Marcello Coss.

* In indice tit. & vulga. edit. Ad leg. Iul. de ambitu. Cice aliã ante tulerat, vt ait p. Mur. Lata Accio & Pison. Cols Dio. Suet. in Aug. Paul. lib. 5. senten. c. 32.

Accusatio quandoque contra heredes inchoari debet.

a Deplagio. à plaga dicitur, id est dolore. infligit enim &c. vt. C. e. l. fi. aliàs plaga, id est vulnus: vt &c. s. ad. l. Aquil. l. fi ex plagis. & fa. C. eo. l. liberum. & C. vbi de cri. agi opor. l. sciens. Accursius.

b Quo. id est hoc crimine legis Fauiae de plagiariis.

c Vendiderit. Sed an idem si quis sciens vendat vel emat seruum alienum, vel aliàs con-

trectet? Respon. sic, si animum celandi dominus habuit: vt. j. e. l. pe. §. lege. & nihilo minus furti & ser. cor. vt. C. e. l. j. aliàs si non habuit animum celandi, nō nisi ser. cor. vt. j. l. pe. §. plane. vbi autē exportatur liber vel seruus: indubitatē habet locū hęc. l. vt. C. eo. l. quoniam.

d Sciendum. senatusconsultum. facit. C. eo. in fuga. & dic vt ibi. & facit. §. de contrahen. empt. quod sæpe. §. ij. Accursius.

e Seruorum. id est seruos in fuga cōstitutos.

Legis Fauiae. CASVS. Si sumpsi siue celauit seruum alienum, credens meum, vel credēs domini sui volūtate facere: non teneor. l. f. cū lex Fauia puniat tātū dolum. Secundō dicit: cū venderes liberum hominem hoc sciēs, vel aliter: in. l. Fauiam incidisti: licet decedat is homo cuius occasione incidisti in. l. Fauiam: adhuc tamen teneris pœna. l. Fauiae. Fr. Accur.

f Legis Fauiae. expositio superioris. ad quod infra de verb. signi. l. bonæ fidei. & s. de cōtrahen. empt. qui à quolibet. & adde quod not. C. eo. l. plagij criminis. Item facit. C. eo. titu. l. comparantem.

g Lex. Fauia. Accur.

h Adicitur. in. l. Fauia.

i Legis Aquiliae. si seruum meum vulnerasti, & sic nata est mihi Aquilia: non liberaris licet postea decesserit: vt supra de ac. & obl. quęcunque. sic si in eo plagium cōmisisti, vt hic: vel corrupisti: vt supra de ser. cor. l. doli. §. fina. Accursius.

Lege. CASVS. Qui sciens liberum hominē donat alicui, vel in dotem dat: item qui accipit ex aliqua de prædictis causis sciens liberum: punitur vt vëditor, vel emptor. idem in eo qui ex causa permutationis dat. Fran. Accursius.

k Qua. id est aliqua. & fa. §. l. prox. in prin. & quod ibi no.

l Pro eo. scilicet libero homine.

Evm qui. CASVS. Seruum alienum fugitium celauit: & cū à me petitur, dico eū esse seruū meū. teneor pœna. l. Fauiae. F.

m Crimen. legis Fauiae.

n Minimè. quia negat agentis: non tamē suum asserit. aliàs secus: vt. C. eo. l. præses. Vel dic quod etiam suum asserit: sed calumniosè commissi velandi causa: vt ea. l. probatur. & facit. C. eo. l. ij. & l. eum qui. & s. de fur. l. fullo. j. §. qui ancillam. Accursius.

Non statim. CASVS. Non eo ipso quod seruum alienū surripio, teneor pœna plagij: sed quandoq; furti act. tantū: quādoque etiā crimine plagij: & hoc videat iudex coram quo agitur.

[LEGE FAUIA.] Qui hominē ingenuū vel libertū inuitū celat, vel vincitū habet, vel emerit sciēs liberū. l. Fauia tenetur. Item qui socius fuit huius facti. Itē qui seruo alieno vel seruæ alienæ persuasit vt à domino discedat, vel domina: vel qui eū celauit inuito domino, vel nesciente: vel vincitū habuerit: vel emerit sciens dolo malo: vel qui fuit socius in hoc facto: pœna legis Fauiae tenetur. & erat olim pœna pecuniaria: hodie p modo delicti coercentur: & plerumq; in metallū damnatur: subaudi si est nobilis. si alterius cōditionis est homo: dic vt in gl. domini mei Acc. hic posita, & h. d. hic. §. cū l. seq. Fran. Accursius.

o Et ideo. bona ratio: vt & s. de iudi. l. eum. §. j.

p Furti. vt si opem ad furtū præstitit: vel quia etiam corrupit vt fugeret: nec surripuit vt exportatione dominū celaret: vt dixi. §. l. j. & fa. §. de fur. fullo. j. §. qui ancillam. Accursius.

q Pascerentur. al. pascerentur: al. paciscerentur: ad quod est. C. de ser. fugi. l. quicūque. §. q. si.

r Vt liber. aliàs liberi: & tūc transit de singulari ad pluralē. ad quod C. de in ius vo. l. fin.

f Earum qua re. id est aliqua. Accursius.

c Eius pœna. s. legis Fauiae, & etiā. l. Iul. de vi: vt. C. e. l. j. & interdictū de libe. ho. ex. vt. §. de libe. ho. ex. l. iij. & fa. C. eo. l. ij.

p Oena. Statuta. vt. C. eo. l. in fuga. & dic vt ibi. Accursius.

d Detecti. i. conuicti. Accursius.

y In metallum. quando nobilis est. si autē ignobilis, gladio: seruus vel libertus bestiis subiicitur: vt. C. e. l. fi. & sic no. ex hac. l. & C. e. l. quoniā. q. ordinaria pœna imponitur in quolibet plagio. Sed quidā dixerunt esse ordin. tantūm quādo cōmittitur in filio: vt. C. e. l. fi. Item no. quod publica est accusatio: vt. C. eo. l. fin. sed P. contra: vt ibi not.

P Oena pecuniaria statuta lege Fauiae in vsu esse desit. nam in hoc crimine detecti, pro delicti modo coercētur: & plerunque in metallum damnantur.

AD SENATVSCONSULTVM TVRPILIANVM, & de abolitionibus criminum.

Huius quoque s. c. pœna pecuniaria est. l. ij. De prauarica. in eos qui ab accusatione desistunt contra fidem inscriptionis & citra abolitionem. Sed non est ex eo s. c. iudicium publicum licet damnati ex eo notentur veluti lege Remmia calumnia causa iudicio publico damnati. l. vj. §. qui iudicij. De decur. & ideo tamen post publica iudicia subiicitur quod ex eo teneantur, hi tantū qui iudicij publici questionem deseruerunt, non qui priuati vel extraordinarij iudicij sine criminis. qua de causa nec qui ex hoc s. c. accusationem instituit, & deseruit, in s. c. pœnā incidit. Hac desertio, etiam tergiversatio dicitur, quod quasi versa fuga victus tergum dat. qui crimen quod obiecerat iudicij publici desistit. Græcè τερνικμῆς, φυγοδύτιος. Caterum quia impetrata aut ultro concessa venia abolitionis ab accusatione impunè receditur, ideo de abolitionibus criminum etiam hoc titulo tractatur. Abolitio est exemptio reorū à crimine. Vel, accusationis omissa licetia. Alia publica siue generalis indulgentia, alia priuata quæ ab accusatore postulat redditis causis nō agēdi. Cu. Accusatorum.

† Hęc lex Deuter. cap. 24. cōfirmatur. si enim deprehensus fuerit homo felicitas fratris suum de filiis Israel, & vëdito eo acceperit p̄tium, interficietur, & auferes malum de medio tui

* facti questio est.

* & vincitū. al. i. vinculis.

* quinto.

Accusatorum.] CASVS. Accusatorum temeritas detegitur vno de tribus modis: & tribus pœnis subiicitur. nã aut quis calūniatur: aut præuaricatur: aut tergiuersatur. & quid sit vnūquoque, declarat in litera. Postea dicit q̄ non eo ipso quòd quis non probat quòd intēdit, calumniari vi-

In indic. ti. Turpellianum & de auolitionibus crim.

detur: sed de hoc iudex inquiret. nam reo absoluto iudex incipiet cognoscere de cōscientia accus. qualis fuit cū venit ad accusationem: vt si bonam cōscientiã habuit, non puniatur. si vero iudex in euidentia videat accusatoris calumniam: legitimã pœnam imponet. & qualis sit, dic vt in glo. Sed si iudex pronuntiat, calumniatus es: satis est, nam condemnatus de calōnia dicitur, vt pœna legalis, id est à lege ei imponatur, cū quæstio facti sit in arbitrio iudicis, impositio autē pœnæ est in legis voluntate. Sed quid si iudex dicat interloquendo, temere Titius accusauit: nō videtur Titius de calum. damnatus: imò veniã videtur concedere [PRÆVARICATOREM.] Quis sit præuaricator supra diximus. nã præuaricator est qui coludit cū reo &c. & dic vt in litera subiicitur.

Secūdo dicit: qui desistit ab accusa. nō petita aboli. id est licētia: puniatur scilicet pœna Turpilliani. Tertio dicit quòd abolitio priuati potest à præside peti. Item p̄ tribunali & nō de plano debet ei cōcedi. Itē nō potest præses delegare hanc cognitionē. Quarto dicit de pluribus delictis te accuso. si ab omnibus volo desistere, de omnib⁹ abol. petere debeo: aliàs punior. Quinto dicit: accusaui adulterū post quinquēniū, vel adulterā post sex menses: & sic nō tenet mea accusatio: nunc desisto absque abolitione. dicitur q̄ punior. Sed sec⁹ ī casu dixit Papi. mulier cū nō possit accusare de falso, nisi suã suorum que iniuriam p̄sequeret, si tamē accuset, & desistat sine aboli. nō punit. & hoc dixit Papi. Sed quid refert impediatur quis accusare propter tēporis præscrip. vel p̄pter vitium sui status, an propter sexum: immo mulier magis debet puniri q̄ alij: cum mulier possit accusare si prosequeretur suam vel suorū iniuriam. sed alij non, cum sit præscriptum: vel propter suæ personæ vitium. Papi. autem in aliis personis quæ impediuntur accusare aliqua causa, excepta fœmina, si accusent & desistat: dicit idem quòd dictum est in eo cuius accusatio nō valet: vt quia est præscriptum: vel propter vitium personæ, scilicet vt puniatur desistens. & dat exempla. Primum in eo qui accusauit eodē tempore marem & fœminã: quia licet non teneat accusatio, cū marem & fœminã eodem tempore accusare nō possit, tamen si desistat sine aboli. puniatur. Secūdum: si nō tenet accusatio propter coniunctionē personarū, vt quia libertus patronum accuset, & desistat sine abolitione: non puniatur. Dicamus ergo ad omnes quæstiones, qui accusant & desistunt sine abol. puniuntur, excepta fœmina, & minore. xxv. an. [SVSPECTI.] Accusatio suspecti tutoris, pro tribunali & nō de plano est cognoscenda: & solus præses prouinciæ de ea cognoscit: & qui desistit ab ea, incidit in Turpil. [ITEM SI DICAT.] Pone casum vt in gl. domini mei Accur. quæ incipit: dic quòd &c. [INCIDIT.] Qui desistit ab accusatione, alium summittendo, vel instigando: vel qui instruit alium ad accusationē: vel mādatur alicui & instruit eum ad accusa. capitalē, dando proba. & simili modo: incidit in hoc senatusconsultum, nisi suppositus probet crimen. Item non est vis per se quis mādatur accusa. alij: an per alium. Item qui fuit nuntius ad istam accusa. ex sententia senatuscon. puniatur. Itē qui suscepit hoc officium accusandi: puniatur hoc eodem senatusconsulto. [REVS CONDEMNATVS.] Accusaui Titium de quodam delicto, & succubuit: tandē appellauit. ego desisti in causa

AD SENATVS CONSULTVM Turpillianum, & de abolitionibus criminum.

TITVLVS XVI.

Primò dicit accusatores tripliciter delinquere. Secūdo illa tria delicta enumerat. tertio illa prosequitur p̄ ordinē. secūda ibi, calumniari. tertia ibi, calumniatoribus. & ibi vsq; ad ver. præuaricatorē. ponit de calūniatore & præuaricatore. abinde vsque ad. S. si quis autē. ponit de tergiuersatore, vsq; ad finē legis. & ista pars quæ incipit, calūniatoribus, diuiditur in tres partes. Primò dicit calumniatorem puniri. Secūdo ponit modum procedendi. Tertio modū & effectum p̄nuntiandi. secūda ibi, sed non vtique. tertia ibi, nam si quidem. in. S. quæri possit. Bartolus.

I. MARCIANVS libro singulari ad senatusconsultum Turpillianum.

Accusatorū temeritas trib⁹ modis detegitur, & tribus pœnis subiicitur. Aut enim calūniā-

appellationis. dicitur quòd puniatur pœna Turpilliani, cum pronuntiatum sit extinctum per appel. Franciscus. Accur.

a *Crimina intendere.* s. scienter. ad quod. s. de infra. l. athletas. §. calumniator. Accursius.

b *Abcondere.* facit infra de verb. signi. l. præuaricatores. & d. l. athletas. §. præuaricator. & s. de præuari. l. j. & qualiter punitur præuaricator, dic vt. s. de præuari. l. ij. & l. accusator. & l. ab. imperatore. Acc.

tur, aut præuaricatur, aut tergiuersant. Calumniari, est falsa crimina intēdere, **a** præuaricari vera crimina abscondere, **b** tergiuersari in vniuersū ab accusatione **c** desistere. Calūniatoribus pœna **d** lege Remmia **e** irrogatur. **e** Sed nō vtique: qui nō probat **f** quòd intēdit, protin⁹ calūniari videtur. nã eius rei inquisitio **g** arbitrio cognoscētis cōmittit: qui reo absoluto, de accusatoris incipit **h** consilio quærere, qua mente ductus ad accusationē processit. & si quidē iustū ei⁹ errorē **i** repererit: absoluit eū. si verò in euidenti calūnia eū deprehenderit: legitimam pœnam **k** ei irrogat. quorū alterutrum ipsis verbis pronuntiationis manifestatur. Nã si quidē ita pronuntiauerit, *Non probasti*: pepercit **l** ei. fin. autē pronuntiauit, *Calumniatus est*: **†** cōdenauit **m** eū. & quānis nihil de pœna subiecerit, tamē legis potestas aduersus eū exercebitur. nã, vt Papinianus respōdit, facti quidē quæstio **n** in arbitrio est iudicantis: pœnæ verò

c *Ab accusatione*: dicitur publici, non priuati: vt infra eo. l. si quis repetere. §. j. & incidit in Turpillianum: vt. C. ad Turpil. l. j. & est pœna eius vt dixi. s. de præuaricato. l. ij. §. fi. Acc.

d *Calumniatoribus pœna*: pro publico iudicio similitudo supplicij: sed extraordinaria p̄ motu iudicis: vt. C. de accus. l. fi. & de calum. l. fi. & j. eo. l. & in priuatis. & s. de præuari. l. ab imperatore. & de fur. l. fi.

e *Irrogatur*. est ergo publica accusatio, cum ex publico crimine veniat: vt supra de præua. l. præuaricationis. §. j. & j. respon. nam pro priuato non habet locū hoc sena. con. vt. j. eo. l. si quis repetere. §. j. & hoc debet fieri seruato ordine iuris, scilicet

accusatione facta, & productis probationibus ab eo qui calumniatorem dicit.

f *Non probat*. id est pronuntiat non probasse. sic enim videtur ei iudex remisisse pœnam calum. vt apparet ex sequentibus. & sic intellige. C. de calū. l. qui nō probasse. secundum H. vel secūdu Io. loquitur ī illis casib⁹ ī quib⁹ est speciale, vt in marito, matre, & similib⁹. qđ plene nō. s. de infra. l. athletas. §. pe. alioquī videtur cōtra Io. q̄ dixit, eo ipso q̄ nō & c. vt. C. de aduoca. diuer. iu. l. j. ac si dicat, non est vera illa regula semper: imò fallit in prædictis casibus: & sic perdit officium suum: vt infra de reg. iur. l. j.

g *Inquisitio*. an sit calumniator, vel non. Accursius.

h *Incipit*. incontinēti, non ex interuallo: vt. C. de calum. l. j. contra vel absoluto reo, scilicet destinatione. arg. j. de verb. signi. l. fugitiuus. & dixi in. d. l. athletas. §. pe. Accursius.

i *Errorē*. accusantis sine metu calum. id est suspicione: nō ergo de præsumpta, sed de euidenti: vt supra de adul. l. is cuius. §. fin. & ibi no. & facit supra de iniur. l. item. §. adiicitur. & supra de fal. l. antepenul.

k *Pœnam*. quæ sit. modo no. Accursius.

l *Pepercit*. delinquerat ergo. Io. & sic intellexit. C. de calum. l. qui non probasse.

m *Condenauit*. quoniam de eius calumnia pronuntiatum est. ad quod. s. de pub. iud. l. fin.

n *Facti quidem quæstio*. nam potest iudicare & non iudicare de quæstione, etsi non iudicat iudex de facto: nec pronuntiat de pœna. sed si de facto p̄nuntiat iudex. nec de pœna aliquid decernit, ius pronuntiat de pœna. potest tamen iudex in ipsa sententia pœnam minuere, sed causa cognita: vt. C. ex quib. cau. infra. l. et si seuerior. non aliàs: vt. j. de pœ. l. hodie. quæ est contra. & sic no. quod sufficit in crimine adulterij si dicat iudex: pronuntio te adulterum. Idem in aliis criminibus quæ certam pœnam continent. Item pro hoc quòd pronuntiato de principali, videatur de pœna pronuntiarum: facit. s. si quis cau. l. ij. in prin. & C. de vsur. l. eos. in prin. Item ad hoc. s. de fur. l. nō potest. & de ritu nup. l. palā. §. pe. & fi. & facit. C. plus va. quod agi. l. ij. & infra ad muni. l. ordine. & de verb. signi. l. si qua. Sed oppono: iudicare vel non, non est de potestate, cum possit cogi per superiorem: vt infra de mune. & hono. l. fin. §. iudicandi. sed dic, est de potestate donec cogatur. Item est in potestate sua absoluere vel condemnare, etiam contra ius litigatoris: & valeret sententia: sed ipse posset

*Memmia, quā de calumniatoribus latam esse, ex orat. Cice p̄ Sex. Roscio apparet Hoto. in orat. pro Roscio.

tes.

puniri si faceret dolo: vt. s. de fal. l. j. §. j. vers. sed & si iudex. Acc.

a *Eius*. scilicet iudicis.

b *Auctoritati*. facit in auth. in me. li. non fieri sacras iussiones. circa prin. col. ix. Accursius.

c *Interlocutus*. iudex.

d *Subire*. aliàs subire: aliàs sustinere. & facit infra de reg. iur. l. quicquid. & s. de iniur. l. diuus. & C. de iniur. l. si non conuicij. & C. de infa. l. interlocutio. & l. verbum. & C. si quis impera. ma. l. j.

e *Ostendimus*. supra in prin. huius. l. sed postea hucusq; de cal. dixit.

f *Dissimularet*. dādo restes de nihilo.

g *Excusationes*. aliàs actiones, id est exceptiones, sic dictæ, quia agere & c. vt. s. de excep. l. j.

h *Admitteret*. i. recipe-ret tanquam bonas.

i *Si quis*. nunc autē de tergiuersatione.

k *Punitur*. pœna Turpil. quæ est vt not. s. de præua. l. iij. in fi. & facit C. de aboli. l. abolitio.

† Præses.

l *Abolitio*. nunc de secunda parte rub. Acc.

m *Privatim*. nā publicè datur, sed non à præfide: vt. j. eo. l. abolitio. & l. seq. & facit. C. de abo. l. j. & ij. & j. de iu. fi. l. senatus. in prin.

n *Cognitionem*. quia cū causæ cognitione fit. quod dic vt. C. eo. de abo. fallaciter. & l. pe. & facit. s. quis ordo in bono. pol. seru. l. ij. §. dies. & §. in bonorum. & §. si præses. Acc.

o *Intulit*. quod qualiter. fiat, habes. s. de accusa. l. hos accusare. §. lege.

p *Petitur*. quæ est vt supra de præuaric. l. iij. in fin. & facit. s. de cui. l. si rem. §. j. & de colla. bono. l. j. §. si cum duobus. & s. si quis cau. l. si feruus. §. j. & de operis no. nūtia. de pupillo. §. si pluriū. & l. qui viā. in prin. & l. stipulatio. §. si. Accursius.

q *Adulterij*. subaudi, crimen inferens.

r *Diortij*. de his habes s. de adul. mariti. §. sex mensium. cum seq.

s *Destiterit*. non petita abolitione.

t *Belle*. aliàs necne: aliàs bellè. i. bellissimè.

u *Penè*. id est fere. & facit. j. de reg. iu. l. nihil interest.

x *Vitium*. quod ab accusando repellit vt infames & similes: de quibus habes supra de accusa. l. qui accusare. Accursius.

y *Promitteret*. scilicet spatium temporis.

z *Qualiscumque*. siue vera, siue falsa. ad quod supra de infa. quid ergo. §. cum autem.

persecutio non eius **a** voluntati mandatur, sed legis auctoritati **b** referuatur.

Quæri possit, si ita fuerit interlocutus, **c** *Lacius Titius temerè accusasse videtur*: an calumniatorem pronuntiasse videatur. Et Papinianus temeritatem, facilitatis veniam continere: & incōsultum calorem, calumniæ vitio carere: & ob id hunc nullam pœnam subire **d** oportere. Præuaricatorem eum esse ostendimus, **e** qui colludit cum reo, & translaticie munere accusandi defungitur, eo quod proprias quidem probationes dissimularet, **f** falsas verò rei excusationes **g** admitteret. **h**

Si quis **i** autem ab accusatione citra abolitionem destiterit, punitur. **k** *Abolitio* **l** priuatim **m** à præsidibus postulari ac impetrari solet: item pro tribunali, non de plano: nec præsens **n** hanc cognitionem **o** alteri demandare potest. Si plura crimina idem eidem intulit, **p** singulorum debet abolitionem petere, alioquin prout quid admisit, eius nomine senatusconsulti pœnam patietur. **p**

Primò ponit vnum dictū. Secundò ponit dictū Papiniani, quod videtur sibi aduersari. Tertio ponit aliud dictum Papiniani, quod videtur sibi cōsonare. Quarto ponit determinationem & conclusionem omnium præcedentium. secunda ibi, atquin. tertia ibi, atquin idē. quarta ibi, merito. Bar.

Accusationem is intulit, qui præscriptione summoueri poterat: vt quilibet adulterij **q** masculo post quinque annos continuos ex die commissi adulterij, vel fœminæ post sex menses vtiles ex die diortij. **r** An si destiterit, **s** hoc senatusconsulto plecti debet, **t** bellè **u** dubitatur. mouit, quod penè **v** nulla erit accusatio, quam temporis spatium, aut personæ vitium omnimodo remoueret, reoque securitatem timoris ac periculi promitteret. **y** cōtra mouet, quod qualiscūque **z** accusatio illata, cognoscentis auctoritate, non accu-

a *Maioreque*. quàm ipse qui suo nomine ad accusandum accessit, & postea destitit.

b *Processisset*. subaudi, verius erit & c. aliàs est in textu. Accur.

c *Loquimur*. qui cum posset exceptione remoueri, destitit. Acc.

d *Non admitteretur*. vt. C. de fal. l. & si.

santis voluntate aboleri debet: maiorèque **a** odio dignus existimaretur, qui temerè ad tam improbā accusationē processisset. **b** Ergo verius est, eum quoque de quo loquitur, **c** in senatusconsultū incidere oportere. Atquin Papinianus respondit, mulierem quæ idcirco ad falsi accusationem nō admitteretur, **d** quod suā suorumve iniuriam non persequeretur, desistentem, senatusconsulto Turpilliano non plecti. Num ergo & in cæteris idē responsurus **e** sit? **f** *Quid enim* **g** interest, propter sexus infirmitatem, an propter status turpitudinem, temporisve finem ad accusationem aliquam nō admittatur? Multoque magis excludēdi **h** sunt, quod mulieris quidem accusatio vel **i** propter proprium eius dolorem effectum habere potuit: **k** illorum verò accusatio voce **l** dumtaxat tenus interuenit, Atquin idem **m** aliàs scribit, non posse aliquem duos eodē tempore adulterij accusare marem & fœminam: **n** & tamē si vtrique **o** simul denuntiauerit, in vtriusque persona abolitionem eum petere debere, **p** ne in hoc senatusconsulto incidat.

Quid **q** porrò refert, propter causas superscriptas **q** accusatio non valuerit, an propter numerum personarum non tenuerit? an hæc intersint, **r** plenam habuerit aliquis accusandi facultatem sed propter personarum coniunctionem **s** ab accusatione summouetur: an verò stricta ratione quibusdam accusandi facultas non competat? Meritò **t** itaque **u** dicendum est, omnes excepta muliere & minore, nisi abolitionem petierint, in hoc senatusconsulto incidere.

Licet accusatio suspecti tutoris importet infamiam si remotus sit à tutela, tamen desistens ab accusatione, non incidit in senatusconsulto. Turpil. h. d.

Suspecti tutoris accusatio pro tribunali **x** tantum examinari potest: & nullus alius de huiusmodi quæstione quàm præses **y** pronuntiare potest: & tamen qui ab

Sol. ibi petebat restitui vt posset accusare: quod non licet. hic vt non puniatur quia destitit: quod potest: vt hic, & supra de adul. l. si maritus. §. lex

x *Pro tribunali*. & non de plano. Accursius.

y *Præses*. supra de offi. eius cui man. est iur. l. cognitio. contra. Sol.

e *Responsurus*. Et videtur idem respondere debere. quid enim & c.

f *Sit*. scilicet Papinianus.

g *Quid enim*. confirmatio oppositionis, & ad hoc supra de accusatio. qui accusare. Acc.

h *Excludendi*. à pœna senatuscon. quàm mulier, hi scilicet qui summouetur præscriptioe, vel etiā vitio personæ.

i *Vel*. pro saltem.

k *Potuit*. si persequeretur suam vel suorum iniuriam. Accursius.

l *Voce*. non etiam effectum habere potuit.

m *Atquin idem*. scilicet Papi. & obiicit auctor legis eundem Papi. sibi in eo quod de muliere dixit, contradicere. Vel sic, ostendit Papinia. in aliis idem sentire, licet diuersum sentiat i muliere: & sic non est superior obiectio.

n *Et fœminam*. vt. C. de adul. l. reos.

o *Debere*. vt. supra de adulte. l. vim passam. §. duos.

p *Quid*. confirmat oppositionē proximi. positā.

q *Superscriptas*. i. propter præscriptionē temporis: vel propter vitium personæ. Accursius.

r *Intersint*. i. differat hæc duo quæ sequuntur.

s *Coniunctionem*. vt frater fratrem, liber^o patrōnū, & cognatus proximum cognatū: vt. C. qui accus. non poss. l. si magnum. & l. pen. & s. de accu. l. qui accusare. & l. hi tamen. §. j.

t *Merito*. nunc soluit.

u *Itaque*. quia Pap. ita dixit. merito & c. & sic concludit vtrāque Pa. sententiam, & sic nulla remanet cōtrarietas. & adicit etiam de minore qui ætatis beneficio iuuatur, & cum muliere beneficium habet. sed in muliere est contra. C. ad Turp. l. si fœmina. sol. vt dices. j. e. l. mulier. & eodem modo solue. j. eo. l. mulier. Item contra. j. e. l. quærebatur. So. vt ibi. Item in minore est contra. s. de minorib. l. auxilium.

Sol. ibi petebat restitui vt posset accusare: quod non licet. hic vt non puniatur quia destitit: quod potest: vt hic, & supra de adul. l. si maritus. §. lex

x *Pro tribunali*. & non de plano. Accursius.
y *Præses*. supra de offi. eius cui man. est iur. l. cognitio. contra. Sol.

† vtrāque.

* destitit. debet accusator, bel. le.

Sol. ut ibi. & eodem modo. s. de susp. tuto. l. j. §. an autē. Alij. dicunt q cognoscit de remouēdo, sed nō remouet, quod non placet: ut instit. de susp. tuto. in prin. Item per hoc q dicit p̄ses, qui est clarissimus: multo magis spectabilis: ut no. s. de offic. p̄si. illicitas. §. qui vniuersas. Accur.

a Non tenetur, quia nō est publicum, sed extraordini. ad quod. j. eod. l. si qs repetere. §. j. sed certe imō videtur publicum. descendit enim ex l. xij. tabn. ut instit. de susp. tu. in prin. ergo publicum: ut. s. de p̄ua. l. iij. in fi. e contra videtur nō vere, sed quasi publicum: ut instit. de susp. tuto. §. consequens. sed quicquid est, erit speciale fauore pupillorū, ut multi veniant ad eorum cōmodum, & in Turpil. non incidant, sic & alia specialia sunt in crimine suspe. quia sine accusatore: ut supra de suspe. tut. l. tutor. §. j. & quia cognitio delegatur legato procōsulis, & iudicat: ut. s. de offic. procon. solent.

† Scribē. hic dicit istum text. sin. ad hoc, quōd licet mādans alicui aliquid illicitum, si ille postea mādet alteri, & ille vltimus faciat, obliget primū mandantē, & nō secundum: tamen hoc est verū in leuibus, secus in graviorib: quia tunc vterque obligatur Bol. diffidendo crimine. Flo. p̄na subdici.

ea destitit, senatusconsulto non tenetur. **a** Item si dicat **b** aliquis in senatusconsultū incidisse Turpilianum, p̄sidis est super ea re notio: & tamen cōtra desertorem senatusconsulti non interuenit cōercitio. Qui autem dicit quem in hoc senatusconsulto incidisse: accusator non est. **c**

Qui desistit ab accusatione, aliū summittendo, vel instigando, vel mandando: vel instruit alium ad accusationē capitalem: si ille qui summisus est, nō probat: summittens incidit simili modo in hoc senatuscon. cum illo qui summisus est. Item nuntius ad hoc missus incidit. h. d.

Incidit **†** in hoc senatusconsulto & qui accusatorem **d** summittit, aut instigat, **e** aut qui mandat alicui, & instruit eum ad accusationem capitalem, dando probationes, allegando accusationes. & merito: nam diffidendo ***** crimini **f** quod mouet, & eximēdo se periculo calumniæ vel desertionis, merito calumniatis & desistentis p̄næ subici **†** debuit, nisi subornatus **g** accusator probauerit crimen quod intendere suscepit. nec interest, per se mandauit accusationem, an per aliū. **h** verum hunc qui hoc ministerio vsus est ad mandandā accusationē: non ex verbis, sed ex sententia senatusconsulti puniri Papiianus **i** respondit. Summissus enim accusator similiter eodem senatusconsulto plectitur: id est

- c** Accusator non est. ut desistēs incidat in Turpil. ut supra prox. §. dicit.
- d** Accusatorem. alium, ipse desistendo.
- e** Instigat. ut. s. de fal. l. Athletus. contra. So. ut ibi. Item. s. de his qui not. infra. l. ob hoc. contra. Sol. ut ibi. & facit. s. de bo. liber. l. qui cum. §. sed si.
- f** Crimini. id est de crimine. Accursius.
- g** Nisi subornatus. s. de calū. l. pe. & de bo. lib. l. qui cū maior. §. fi.
- h** An per alium. ad quod. s. ne quis eū qui in ius. l. pe. in prin. & supra de vi & vi ar. l. j. §. deiecit. & quod vi aut clam. l. aut qui. §. fi. & l. si ego. Accur.
- i** Papiianus. ut & C. de accu. l. nō ideo. & C. de calum. l. nostris.
- k** Receptit. & sic tres puniuntur. Accur.
- l** Videatur. ad hoc. C. de his qui. ut indig. l. minoribus.
- m** Extinguitur. Propriē accipe. l. si nec fuisset iudicatum: ut hic, & s. qui fatidā. cog. sciendū. §. pe. & de iniust. testa. l. si quis filio ex. §. hi autē. & de his qui notā. infra. fur. l. ij. rñ. vbi dicitur q interim non est infamis damnatus fur. Itē pro hoc. s. de cōdic. indebi. l. eleganter. §. j. & de bo. lib. qui cū maior. §. accusasse. & j. de p̄e. l. ij. in fi. Sed ecōtra videtur tenere: nec. extinguatur omnino, sed suspēditur. & hic expone extinguitur. id est suspenditur. quod patet, quia si non prosequatur, retro habet effectum: ut ea. l. fur. §. j. ibi, si autem & c. s. de infra. & C. de temp. appel. l. fi. §. illud. sed illud est cū fictione. nam verē interim est extincta. Acc.

Q Vi destitit. hoc exponitur. j. destitisse. & l. ab accusatio- ne. in prin. & §. j. & l. quæsitum. & s. de adul. l. quæsitum. & de iudi. destitisse. & de mino. destitisse. Itē quod dicit, agere: dic scilicet ciuilit. ad quod. C. de pac. l. postquam.

o Accusare. scilicet criminaliter. quod potest verū esse, quando ex eodē crimine ciuilib & criminalis oritur a- ctio: ut. C. quando ciui. ac. l. j. vel dic agere id est accusare. sic. s. ad legē lul. pecu. l. qui per- forauerit. Idē est in eo qui p̄uaricatus est ut s. de p̄uarica. l. accu- sator. & facit supra de adul. l. ij. §. j. & l. si ma- ritus. §. si negauerit. & C. qui accu. non pos. l. accusationem. & de a- dul. abolitionem. & j. eo. l. mulier. §. j. Accur.

Qui ab accusatione desistit in causa appellationis: incidit in hoc senatusconsult.

Reus condemnatus prouoca- uit: deinde accusator destitit. an in hoc senatusconsulto incidit? Propē est ut incidisse videatur: **l** quia prouocationis remedio, cō- demnationis extinguitur **m** prou- nuntiatio.

II. PAVLVS libro singulari de p̄nis omnium legum.

Q Vi destitit **a** agere, ampli⁹ & accusare **o** prohibetur. **P**

III. IDEM libro primo Sententiarum. †

E T in priuatis **q** & in extraor- dinariis ***** criminibus omnes calumniosi extra ordinē pro qua- litate admissi **r** plectuntur.

III. PAPIANVS libro quinto- decimo Responsorum.

M Vlier quæ falsi crimen ini- iuriæ **f** propriæ post inter- positam denuntiationem desistēs omisit: ex senatuscōsulto Turpil- liano teneri non videtur, **t** Post abolitionem **u** idē crimē ab eodē **c** in eundem instaurari non potest.

Licet quis in libello principi porrecto dicat se velle aliquē de publico crimine accusare: nō incidit in senatuscon. licet non ac- cuset. hoc dicit.

V. PAVLVS libro secundo Responsorum.

Q Væsitum est, an is qui libel- lo principi dato, falsum se

tores. Quarti dicūt, priuata ordinaria. f. de famoso libello: quod est falsum: ut. C. de fa. lib. l. j. & §. de iniur. qd̄ senatus. & de sup- positio partu. ut. s. de fal. l. lege. §. j. Sed nec hoc placēt: ut nor. s. de pub iud. l. j. Itē ponūt in accusationib⁹ de seditiosis: & in eo qui accusat illicitum collegium: quod vltimum stare potest. Ac.

r Admissi. i. delicti: quia & sic accusati dānarētur: ut. s. de priua. delic. l. fi. & de p̄ua. l. ij. ergo & iste eadē: ut hic, & s. de p̄ua. l. pe. & de iniur. l. qui iniuriarū. & j. eo. l. si quis repetere. §. j. Ac.

D **M** Vlier. **JASVS.** Berta denuntiauit quendam de falso instru- mēto scripto in sui Bertæ p̄iudiciū: & destitit. Dicitur q nō punitur. Secūdo dicit: accusas ipetrata abolitiōe destitit. post- ea idē crimen & in eūdē vult intērare. dicit q nō auditur. **F. AC.**

f Iniuria. ut quia de falso instrumēto scripto in sui p̄iudiciū: ut. C. qui accu. nō pos. l. de crimine. & facit. s. l. j. §. accusationem. in fin. §. sed videtur incidere in Turpil. ut. C. e. l. si fæmina. quæ est contra. Sol. ibi accepit pecuniam: hic non. Vel ibi pacto: hic sim- pliciter. Io. nam p̄sumit eam delinquere cū pacto destitit. vel hic petit abolitionem, quod facile ei cōceditur: ibi non. Sed alij q hic nō potuit accusare: ibi sic. quæ est falsa: quia hic suam iniuriam prosequatur. Item quia etsi non posset, tamen tunc de- beret incidere: ut supra. l. j. §. accusationē. vbi dicit maiore odio & c. Item alij quōd hic non accusat inchoando. & sic communi- ter dicunt cessare Turpil. per. l. C. ad Turpil. j. & ut intra certum. l. j. & j. eod. l. quæsitum Accursius.

t Non videtur. hoc propter sexus fragilitatem. Azo.
u Post abolitionem. priuatā: secus si publicam: ut. C. de aboli. l. j. &

ex eodē crimine ciuilib & criminalis oritur a- ctio: ut. C. quando ciui. ac. l. j. vel dic agere id est accusare. sic. s. ad legē lul. pecu. l. qui per- forauerit. Idē est in eo qui p̄uaricatus est ut s. de p̄uarica. l. accu- sator. & facit supra de adul. l. ij. §. j. & l. si ma- ritus. §. si negauerit. & C. qui accu. non pos. l. accusationem. & de a- dul. abolitionem. & j. eo. l. mulier. §. j. Accur.

P Prohibetur. hoc cum iam ab alio cœpra est accusatio. aliās cōtra. s. de sepul. vio. l. iij. §. an- tepe. Vel hic in totum: ibi non: ut no. d. l. accu- sationem.

E T in priuatis. dic **†** tit. 5. priuata crimina **†** Apud Pau- nominata & ordinaria: lum hodie legitur pu- vt furtū, & similia. Ex- blicis sed ita traordinaria. f. innomi- mutauit Tri- nata extraordinaria. de bo. quia or- primis habes. s. de priua- do hodie cessat. l. or- uatis delic. de aliis in ti- do. s. de pu- tu. de extraordi. crimi- bli iud.

cū sequen. Alij. dicunt. & pro id est: ut omnia p̄dicta cōprehendat. Tertij. dicunt priuata, quando pro calumnia cōmissa in ciuili causa agitur. iij. quod potest etiam hodie: ut hic, & C. de lib. caus. l. si tibi. argu. s. de iniur. l. si cre- ditor. Erat & alia actio prodita pro calū. quod hodie non est: ut insti. de p̄e. te. li. §. hæc autē. etiam si cōmittatur in eausa liberali: ut C. de calum. l. qui calumnia-

facit. s. e. l. qui destitit. & C. ad Turpil. l. si is. & l. quanuis. Accur.

Questum est.] C. A. S. V. S. In libello principi porrecto à me, dixi velle quendam de falso accusare: & non ultra processi. dicitur quod non punior, cum non accusauerim. Fran. Accursius.

a Verbis. sed sententia sic, secundum Io. & Azo. vt. j. c. in senatusconsulto. §. qui post. & C. de calu. l. pen. sed H. dicit, nec etiam sententia: vt. C. ad Turpil. l. pen. sed eam expones vt ibi. nec enim accusat, sed accusare vult, vt dicit H. vt. s. rem ra. ha. amplius. & pro eo. s. de adul. l. miles. §. socer. sed dic vt ibi. Item pro eo s. de in ius vo. libertus. & l. quanuis. & C. de adul. sine metu. Sed oppo. huic. l. C. quando li. prin. da. l. j. & ij. sed illud quo ad perpetuationem in quibusdam casibus: hic quo ad aliud. Item pro Io. s. de adul. l. quaeritum. Accursius.

A accusatore.] C. A. S. V. S. Hic dat tria exempla quis dicatur destitit ab accusatione: & sic litera est plana. [NUNTIATORES] Dic vt in glo. quæ incipit, pone exemplum. [CALVMNIÆ.] Qui librum scribit in fraudem alicuius: vel qui testimonium tulit in fraudem in iudicio de calumnia: potest puniri. Fran. Accursius.

b Locutus. cum effectu, scilicet transigendo. nec distinguitur sit tale crimen super quo poterat transigi, vel nō: quia illud quo ad reū: vt. C. de bo. eo. l. j. & s. de praua. l. in omnibus. at accusator semper incidit in Turpil. vt hic, & C. e. l. quauis. & l. si foemina. & de adul. ferui. §. j. & de abo. l. abolitio.

c Deposuit. vt & C. eo. l. fin. & j. destitisse. aliud si impeditus differt: vt. l. destitisse. & l. in senatuscon. §. qui post. & facit supra eo. l. qui destitit. Accursius.

d Non peregit. id est accusationem ad finem non perduxit: vt C. qui accu. non pos. l. si ea. & C. vt intra cer. temp. l. ij.

e Nuntiatores. pone exemplū in curiosis, vel aliis officialibus, qui licet sine inscriptione deferat, debent tamē probare: vt hic. & C. de accusa. l. ea. & de decur. l. j. & arg. s. de accusa. l. leuia. Acc.

f Per notoria. quæ s. de cust. reo. l. diuus. ij. elogia vocantur. & de his notoriis fit mentio. C. de accusa. l. ea quidem.

g Indicia. aliās iudicia. id est accusationes in iudicio.

h Adstistere. aliās assistere. q. d. aliās incidit in Turpil. vt arg. d. l. de curiosis. & s. de custo. reo. l. diuus. aliās abstistere. & dic scilicet cum abolitione, ne incidant. Alij dicunt etiam sine abolitione non incidere in Turpil. ad quod dicit notoriis, id est notis, scilicet nuntiatoribus. Accur.

i Calumnia. hic tractat de calumniantibus. dic casum in iniur. vt supra de iniur. l. lex Corne. §. si quis librum. & l. quod senatus. Sed quid ad hunc titulum? Rñ. vt talis qui de hoc crimine accusaret, scilicet famosi libelli: incidat in Turpil. ex quo dicit esse publicum crimen famosi libelli: vt diximus. s. e. l. & in priuatis. Acc.

k In fraudem. id est iniuriam.

l Scripsisse. id est ord inasse. Accursius.

Si quis.] C. A. S. V. S. Publica abolitione interueniente qui destitit ab accusatione prius incepta: nūc vult repetere illud idem crimen. dicitur quod potest repetere illud idem crimē. hęc tamen exceptiones quæ non poterat opponi accusatori tēpore abolitionis, vt quia erat tūc lis cōtestata, nec nunc possunt opponi. Secūdo dicit: qui de crimine stalionatus, vel crimine expilatæ hereditatis accusauit aliquē, & destitit, non punitur pœna Turpil-

liani. officio iudicis tamen punitur. Fran. Accur.

m Si quis repetere. intra xxx. dies vtilis. vt. j. l. aut priuati. §. xxx. & hoc in publica: secus i priuata: vt. C. de abo. l. j. & s. l. mulier. §. j. **n** Que ante. si habes reo. subaudi à, vt sit ablatiu casus. Si ergo erat lis cōtestata, & nō poterat opponi præscriptio: vt. s. de adul.

si marit. §. præscriptiones. nec nunc opponetur. idem si ob aliā causam: vt. j. e. l. aut. §. abolitione. sed contra. s. de accusa. hos accusare. §. hoc beneficio. aliās, ob iici ei quæ ante reorum abol. & c. Accursius. **o** Si stalionatus. s. crimē. **p** Nec. subaudi, & si & c. Accursius. **q** Vel iniuriarum. nec aliud delictum priuati: multo min⁹ i pecuniaria causa: vt. C. de calum. qui calūniatores: Sed an iniur. potest cōueniri qui in ciuili cōmisit calum? forte non: cum de calum. iuret: vt insti. de pœ. te. li. §. hæc autē. quod sacramentū est loco antiquæ actionis pro calū. Sed certē & in criminali iuratur. quare dicunt alij q̄ habet locū iniur. sed non in illa i factum quæ dabatur pro decima parte litis: vt dixi. s. l. & i priuatis. Accursius.

r Coercebatur. relegatione, vel simili: vt. s. de iniur. l. qui iniuriarum. **A**bolitio.] C. A. S. V. S. Abolitio quandoque fit publicē: & de hac dicit hæc. l. & seq. quādoq; priuati. s. ad postulationē accusatis. quādoque fit abolitio

ex. l. vt accusante mortuo, vel ex iusta causa impedito quo min⁹ possit accusare. & de hac dicit hæc. l. & seq. & principiu sequētis. [A B O L I T I O N E.] Dic casum vt in glo. quæ incipit, id est dicere. Secundo dicit: abolitione publicē facta, finitis feriis potest accusator intra xxx. dies vtilis repetere accusationē. Fran. Accur.

f Abolitio. incidit enim in repētinas ferias: vt. C. de feriis. l. à nullo. & cōcedit vt omnes qui accusare aliquē inceperāt, sine metu Turpil. possint desistere. hęc quidē est publica: & conceditur à solo principe, vt hic: & non refertur ad ea crimina in quib⁹ vterque probat: vt. C. e. fallaciter. & j. e. Lucius. priuata vero à quolibet iudice ord. de causa cognoscere conceditur: vt. C. de abo. l. j. & ij. & s. l. j. §. abolitio. & j. eod. si interueniente. Accur.

t Ob diem insignem. quia natus est ei filius. **u** Gratulationem. quia per ludos debet fieri. **x** El ob rem prospere. quia deuicit hostes. **y** A vt priuati actor. i. accusatore. sic. s. eod. l. qui destitit. **z** Postulante. à præside: vt. s. l. j. §. abolitio.

a Impedito. & tantum, quod biennium sit elapsum. ad quod. j. eod. in senatusconsulto. §. penul. & C. de accu. l. iij. **b** Non retractabitur. i. dicere, si tempore cōcessæ abolitionis iste accusator erat in eo statu vt iure mariti accusaret, & nunc erit: & nō obiicitur ei q̄ media tēpora dū durauerūt ferias, noceat ei. ad qd̄ s. e. si quis repetere. vel econtra si iā tēpus illud erat finitū, nec nunc illud habebit: nā in eodē statu reponit: vt dicta. l. si quis repetere. in prin. & facit. s. de dam. infect. hoc amplius. in prin. Ac. **b** Non retractabitur. id est non auferetur ei. **c** Rei. licentia redeundi ad accusationem datur quando fuit publica abolitio: sed si priuata, non, nisi petat abolitionem: vt. C. de aboli. l. j. in fi. & post hos dies nō dat. vt. C. de gene. aboli. l. j. nisi ex causa: vt statim dicit. Et not. quod non omnino extincta fuit prima accusatio, cum ad eandem instantiam redeat. **d** Reum. quia potuit citari & adesse. & idē de accusatore subiicit mortuo, vel accusato: vt supra de pub. iud. l. defuncto. & C. si reus

v El ob rem prosperē gestam, **x**. P A P I N I A N V S libro secundo de Adulteris. **A** vt priuati actor postulante. **z** Tertio genere fit ex lege abolitio accusatore mortuo, vel ex iusta causa impedito quo minus accusare possit. Abolitione autem publicē facta, non retractabitur in iudicio repetendo de mariti iure. Triginta dies repetendi rei diuus Traianus vtilis esse interpretatus est: ex die scilicet quo ferias finitæ sunt. & senatus sensuit eas dies cedere, quibus quisque reum suum repetere possit. Hoc autem repetendi rei tempus non aliter cedit, quàm si

ex. l. vt accusante mortuo, vel ex iusta causa impedito quo min⁹ possit accusare. & de hac dicit hæc. l. & seq. & principiu sequētis. [A B O L I T I O N E.] Dic casum vt in glo. quæ incipit, id est dicere. Secundo dicit: abolitione publicē facta, finitis feriis potest accusator intra xxx. dies vtilis repetere accusationē. Fran. Accur.

f Abolitio. incidit enim in repētinas ferias: vt. C. de feriis. l. à nullo. & cōcedit vt omnes qui accusare aliquē inceperāt, sine metu Turpil. possint desistere. hęc quidē est publica: & conceditur à solo principe, vt hic: & non refertur ad ea crimina in quib⁹ vterque probat: vt. C. e. fallaciter. & j. e. Lucius. priuata vero à quolibet iudice ord. de causa cognoscere conceditur: vt. C. de abo. l. j. & ij. & s. l. j. §. abolitio. & j. eod. si interueniente. Accur.

t Ob diem insignem. quia natus est ei filius. **u** Gratulationem. quia per ludos debet fieri. **x** El ob rem prospere. quia deuicit hostes. **y** A vt priuati actor. i. accusatore. sic. s. eod. l. qui destitit. **z** Postulante. à præside: vt. s. l. j. §. abolitio.

a Impedito. & tantum, quod biennium sit elapsum. ad quod. j. eod. in senatusconsulto. §. penul. & C. de accu. l. iij. **b** Non retractabitur. i. dicere, si tempore cōcessæ abolitionis iste accusator erat in eo statu vt iure mariti accusaret, & nunc erit: & nō obiicitur ei q̄ media tēpora dū durauerūt ferias, noceat ei. ad qd̄ s. e. si quis repetere. vel econtra si iā tēpus illud erat finitū, nec nunc illud habebit: nā in eodē statu reponit: vt dicta. l. si quis repetere. in prin. & facit. s. de dam. infect. hoc amplius. in prin. Ac. **b** Non retractabitur. id est non auferetur ei. **c** Rei. licentia redeundi ad accusationem datur quando fuit publica abolitio: sed si priuata, non, nisi petat abolitionem: vt. C. de aboli. l. j. in fi. & post hos dies nō dat. vt. C. de gene. aboli. l. j. nisi ex causa: vt statim dicit. Et not. quod non omnino extincta fuit prima accusatio, cum ad eandem instantiam redeat. **d** Reum. quia potuit citari & adesse. & idē de accusatore subiicit mortuo, vel accusato: vt supra de pub. iud. l. defuncto. & C. si reus

si reus

† i. nuntiatores qui reos deferunt per notoria, licet citra calūniæ metū accusent. debet tamē assistere suis iudiciis, eaque tueri notoria que atulerunt, interim dū quæstio de crimine habet. Bu. hic. * iudicium prodere est rem arcanā in medium afferre.

† Flo stello natum.

Suet. in Aug. c. 32.

si reus vel accu. l. ij. iij. & iij. & facit. 7. eo. l. diuus.

a Si accusator. sic. 3. de dam. infec. hoc amplius. in princip. & supra de diuer. & tem. præscript. l. j. & 7. l. in senatuscon. §. fin. & facit. 3. de accu. l. libellorum. in fin. Accursius.

a Accusator quoque. non solum reus.

b *Varebatur. Non puniri.* Si dicas casu q̄ iā exclusus nūc vult accusare, & nō incipit, q̄a videt se præscriptione excludendū, planum est: vt. 3. l. que sitū. si dicas hunc incepisse, & postea destitisse: tūc est contra. 3. l. j. §. accusationem. Sol. hic impetrauit aboli. & eodem modo solu. C. vt intra certum temp. l. j. & ij. Vel ibi de tempore instantiæ, scilicet biennij: hic de tempore accusationis. Vel dic q̄ in pœnam talionis nō, vt hic, sed turpi. sic vt ibi. & secūdu hoc dic pferre: & ita succubuit. & facit ad. l. 3. depo. l. j. §. autem. & in decre. xxij. q. ij. ne quis. & 3. de acquir. pos. si quis rem. & 3. de cōdi. institu. fili. & qui satisfda. cog. l. fin.

S i interueniente.] **CASVS.** Propter publicam abolitionem destitit ab accusatione: & finitis feriis nō repeto accusationem. nō punior pœna Turpilliani. & redditur ratio in litera. Secundo dicit: reus eximitur abolitione facta. Fran. Accur.

c *Præstitutos. xxx. vt. 3. e. aut priuatim. §. si. nec est cōtra. 3. e. mulier. §. j. quia ibi in priuata.* Accursius.

d *Exemptum. ab accusatione per abolitionem generalē. ad quod est etiā. 7. l. proximi. in fi.* Accursius.

e *Destitisse. Accusationem. 3. de min. destitisse. & de iud. destitisse. & C. e. l. fi. & 3. eo. ab accusatione. §. j.*

f *Permissu. vel publi. abol. vt. 3. l. proximi. vel etiā per priuilegium ex certa scientia: ne sit contra. C. e. l. ij. & facit in auth. quomodo oport. epi. §. illud. col. j. Accursius.*

D iuus Hadrianus.] **CASVS.** Tutor pupilli accusauit quendam causa pupilli: & mortuo postea pupillo, vult destituisse ab accusatione. dicitur quod potest sine pœna. Franciscus. Accursius.

g *Creta. id est Aphricæ.*

h *Pupilli causa. non nomine: quia hoc non potest: vt. C. qui accus. non pos. l. ij.*

i *Cœperat. hoc est p opin. H. sed sic de facto hoc erat. quod dic vt 3. eo. quæsitum. & facit. 3. si quis cau. l. fina. & de his quibus vt indi. tutorem. §. & si tutorem.*

I n senatus.] **CASVS.** Qui subiecit accusatorem, item subiectus ad accusandū, qui destitit & nō peregit, quiq; pecuniā ob accusandum promisit, vel aliquā pactionem ob hoc fecit: incidunt in senatuscōsul. Quod autē dictū est, & non peregissent, refertur ad utrūque, id est ad subiicientem & desistentem. Secundo dicit, hodie de omnibus criminibus cognoscitur extra ordinē. Si ali-

accusator **a** quoque potuit adire.

Quando quis accusationē non prosequitur, quia iudex exceptionem tēporis obstare pronuntiat: in Turpillianum non incidit: h. d. secundum veram lec. Bartolus.

XI. IDEM libro singulari de Adulteris.

Q uarebatur, an hi qui ab accusatione tēpore exclusi essent, in senatuscōsultū Turpillianum inciderunt. Respondit, non oportere dubitari, calumnia non puniri **b** eos qui præscriptione tēporis exclusi causam adulterij pferre non potuerunt.

Qui rem non repetit publica abolitione interueniente, in senatuscōsultum non incidit. Barto.

XII. VLPIANVS libro secundo de Adulteris.

S i interueniente publica abolitione ex senatuscōsulto, vt fieri adsolet, vel ob lætitiā aliquam vel honorem domus diuinæ, vel ex aliqua causa ex qua senatus cēsuit abolitionē reorum fieri, nec intra dies præstitutos **c** reū repetierit: dicendum est cessare Turpillianū senatuscōsultum. Nec enim videtur desistere, qui exemptum **d** reū non defert. eximitur autem reorum **a** abolitione interueniente.

Nunc exponit quis dicatur desistere ab accusatione. Itē qui ex licētia principis desistit ab accusatione, non punitur. h. d. Fr. Acc.

XIII. PAVLVS libro tertio de Adulteris.

D estitisse eum accipimus, qui in totum animum agēdi deposuit: non qui distulit accusationem. **e** Sed qui permissu **f** imperatoris ab accusatione destitit, impunitus est.

XIIII. VLPIANVS libro septimo

quis hodie accusat & destitit: an habeat locū pœna Turpilliani? Et dicitur q̄ sic, qui accusare possunt sine metu calumniæ. & hi si desistant ab accusatione, non incidunt in pœnā senatuscōsulti Turpilliani. & de his da exemplum vt in glo. domini mei Ac. [S I P R O P T E R.] Si accusator desistit ab accusatione propter mortē accusati, finitur accusatio: nisi in crimine læsæ maiestatis. Idem in accusatione repetūdarū, q̄ nō finitur morte accusati: imō & i heredes accusati protēditur hæc accusatio. Secundo dicit: destitit ab accusatiōe iam cœpta: & postea decessit accusatus, nō releuor, quin pœna Turpilliani teneat. sic & si postquam desisti, volo nunc iterū accusare. nam punior pœna Turpilliani, cū semel destiterim. Tercio dicit: volens Titū accusare, libellū dedi, & me scripsi ad talionem: & nondum lite cōtes. fui impedit^o procedere per annum, vel biēnium variis præsidū occupa. vel simili causa. non punior pœna Turpilliani. Vltimo dicit: aboli. publice concessa antequam reum iterū reaccusarem. alia abolitio est concessa. dicitur quod xxx. dies incipiūt mihi currere finita secunda abolitione, intra quos possum iterū reaccusare. Franciscus Accursius.

de Officio Proconsulis.

D iuus Hadrianus Saluio Caro proconsuli Crete **r**escripsit, tutorem qui pupilli causa **h** instituerat accusationem: defuncto pupillo cuius causa accusare cœperat, **a** non esse cogēdum accusationem implere.

XV. MACER libro secundo Publicorum.

I n senatuscōsultum Turpillianum incidūt, qui subieciissent accusatores, aut subiecti postulassent, nec peregissent reos: aut aliter quā abolitione facta destitissent: quique chirographum **k** ob accusandum dedissent, pactionemve aliquam interposuissent. Hoc autē verbū, *nec peregissent*, **l** ad vniuersos supra scriptos **m** pertinere dicendum est.

Hodie de omni crimine cognoscitur extra ordinem, & ideo de omni crimine qui accusat, & destitit: incidit in hoc senatuscō. exceptis his qui sine periculo calumniæ accusant. nam tales nō incidunt in senatuscō. qui autem sint illi, glo. ponit. h. d. cum. l. seq.

An ad eos qui hodie **n de iudiciis publicis extra ordinē cognoscunt, **o** senatuscōsultum pertineat, quæritur. Sed iam hoc iure ex sacris constitutionibus vtimur, vt pertineat. ita ex singulis causis singulæ pœnæ irrogentur.**

Eos de quorum calumnia **p agi non permittitur, si destiterint, nō incidere in pœnam **h** senatuscōsulti, constitutionibus cauetur.**

Qui post mortem rei destitit ab accusatione: non incidit in hoc senatuscō. sed ille qui prius destitit, licet reus postea moriatur: eadem pœnas huius senatuscō. exceptis criminibus hic positis. h. d.

Si propter mortē rei accusator

D *lumnia. in accusando commissa: & da exemplum de tutore: vt. C. qui ac. nō pos. l. ij. & alia specialia quæ diximus. 3. l. j. §. j. sed op. de marito: qui licet sine metu calumniæ accuset: vt. C. de adul. l. abolitionem. quæ est contra. Sol. vt ibi. Item op. quia patronus accusando libertū non potest de calūnia accusari: vt. 3. de obseq. l. parens. & de bo. lib. l. qui cum. §. si patris. & tamen incidit in Turpil. desistens: vt eo. l. qui cum maior. §. sed si minor. 3. de bo. lib. sed fortē incidit si est in euidenti calum. Et sic in omnibus prædictis dicas in quibus dixi dari exemplum: & etiā in marito. & secūdu hoc locum habet quod hic dicitur. vel dic vt dixi in. d. §. sed si minor. Itē dicunt quidam Azo. posuisse exemplū econtra in liberto, qui non potest patronum accusare etiam prosequendo suam iniuriam: vt. 3. de ac. l. hi. §. j. quasi si destiterit, non incidat in Turp. quod non est verum: vt. 3. l. j. §. accusationem. Sed certē hoc non dixit: sed dixit quod non potest patronum accusare de alio: & ideo nec de hoc quod patronus in aliqua accusatione in Turpil. incidere: & sic bene dixit. Accursius.*

k *Chirographū. in quo cōtinebatur pecuniam se daturum si accusaret illum: vel quo poterat probari delictum. Accursius.*

l *Peregissent. supra positum.*

m *Supra scriptos. subiicientes. & subiectos: vt. 3. l. j. §. pen. & hoc si crimen erat publicum, nō aliās: vt. 3. si quis re. petere. §. si.*

n *Hodie. 3. de pub. iud ordo.*

o *Cognoscunt. id est cognosci postulant.*

p *Eos de quorum ca-*

- a *Destiterit*. etiam non petita abolitione.
- b *Non potest*. aliàs non puto: & aliàs non potest.
- c *Solutur*. vt supra de pu. iu. l. defuncto. & C. si reus vel ac. mor. fue. l. j. & fi.
- d *Actio*. id est accusatio.
- e *Maieftatis*. in duobus casibus: vt. s. ad le. Iul. maie. l. fin.

Repetundarum. vt supra de accu. l. ex iudicioru. & C. ad leg. Iul. repe. l. ij. & l. fi. in fi. & C. de hæret. l. Manichæos. Accursius.

Non ideo. superueniens casus non excusat præcedens delictu. sic supra de fur. inter omnes. in princ. & s. de cõdic. fur. qui furtum. & C. de spon. l. aris. & supra qui satisd. cogan. si decesserit. & de vi & vi ar. l. j. §. rectissime. & commo. l. in rebus. & C. de fideiuf. l. sancimus. Sed arg. contra. s. de rei vindi. fin aut. e. §. si homo. & s. quod vi aut clam. si alius. §. est & alia. & ad leg. Rho. de iac. l. fin. §. j.

Non esse. No. remittentibus & c. vt. s. de ædil. edic. quæritur. §. si venditor. & s. e. l. q. destitit. & l. mulier. §. j. & s. ad leg. Iul. de adul. l. ij. §. j. & l. si maritus ij. §. si negauerit. & C. de adul. l. abolitionem. & C. de pac. l. postquam. & C. eo. l. iij. §. j. Ac.

Non poterunt. maxime, secundum H. sed Io. nil subaudit, quasi aliàs non incideret in Turpil. licet lis non sit contest. quod dic vt. §. eo. l. quælitum.

Post abolitionem. publicam.

Abolitio. aliàs intra. xxx. dies. & si non habeas, subaudi.

Abolitio. vtraque fuit publica. & facit. s. l. aut priuatim. §. fin. Item facit. C. de temp. in integ. restit. l. j. ij. iij. & iij. Accursius.

Omitianus. Dicitur. s. eod. l. aut priuatim. Accur.

Ad seruos. nã iteri dũ ferie durãt, nõ liberantur: vt. s. de custo. reo. l. ij. circa prin. Sed arg. contra. s. de accu. hos accusare. §. si seruus.

Finiatur. finiretur autem: quia si ille exiret, forte, fugeret, & sic frustra amodo procederetur in accusando. & hoc si habeas finiat. aliàs puniatur. nam punitur iudicium quodammodo cum deserit, vel pro deserto habetur. Accursius.

Vcius. J. CASVS. Accusavi quẽdam de falso: & antequã sententiam obtinerẽ, abolitione publicẽ facta oportuit me desistere. dicitur quod finitis feriis si nõ redactus eũ, incido in Turpilianu. Et sic no. hoc speciale, & dic vt in glo. domini mei Acc. Fr.

Persequeretur. vsque ad sententiam. Accursius.

Publicẽ. idem de priuata: vt. C. de abo. fallaciter. §. fin. sed in vtraque contra. C. de fal. si docueris. sol. ex certa scientia fuit ibi concessa generalis, vel specialis.

destiterit, ^a non potest ^b hoc senatusconsulto teneri quia morte rei iudicium soluitur: ^c nisi tale crimẽ fuit cuius actio ^d & aduersus heredes durat, veluti maieftatis. ^e Idẽ in accusatione repetundarũ ^f est: quia hæc quoque morte non soluitur. Cæterum si postea quã accusator destitit, reus decesserit: nõ ideo ^g magis delictũ accusatoris releuatur. Nã eũ qui semel destitit: si postea accusare paratũ sit, non esse ^h audiendum Severus & Antoninũ statuerũt. Qui post inscriptionẽ ante litẽ cõtestatã anno vel biennio agere nõ poterũt, ⁱ variis præsidũ occupationib⁹, vel etiã ciuiliũ officiorum necessitatibus destitit, in senatusconsultum non incident.

Abolitio publicẽ concessa, si antequã reus iterum accusetur, alia abolitio est concessa: dicitur quod triginta dies incipiũt currere accusatori finita secũda abolitione, itra quos potest iterũ accusare.

Quamquam prius reũ quis detulerit, & post abolitionem, ^k antequam reus repeteretur, alia abolitio ^l supernenerit: non ex superiore, sed ex secunda abolitione ^m dies triginta computantur.

XVI. PAVLVVS lib. singulari de Adulterio. **D**omitian⁹ rescriptit, quod de feriis & de abolendis reis dicitur, ⁿ non pertinere ad seruos, ^o qui accusati in vinculis esse iubentur, ne ^p iudicium finiatur, ^q Ad crimina in quibus ex vtraque parte incũbit onus probãdi: abolitio non porrigitur. Bartolus.

XVII. MODESTINVS Libro septimo decimo Responsorum.

Lvcius Titius Seium reum falsi fecit: & priusquam persequeretur, ^r indulgentia reorum crimina abolita sunt. quẽro, si postea eũ iteratò reum nõ fecerit, an in Turpillianum senatuscõsultũ inciderit. Herennius Modestinus respõdit, abolitionẽ reorum quæ publicẽ ^s indulgetur, ad hoc

re demãdãt magistratui illi⁹ ciuitatis i quã aufugit, vt hoc illi innotescat. & extũc p annũ expectat: & itra annũ veniẽs & satisfadare offerẽs, bona sua recuperat, nec fiscus ea habet. Ite si itra annũ decedar, & sic accusatio est extincta, eius heredes petent bona defun eti, & habebunt. Fran. Accur.

^y Magni. ^z scilicet imperatoris. ^z Puniat. etiam lite contest. vt. C. eod. l. j. Sed an accusari? Respon. vt dixi. j. de pœ. absentem. ij. respon. ^a Ratio patitur. nisi in casu: vt. C. de pœ. l. ne diu. & fa. j. de pœ. absentem. in prin. & C. de accu. l. absentem. & si per vim vel alio modo. l. ij. & in authen. de litig. §. omnem. col. viij. & imponitur pœna relegationis, vel minor: vt. j. de pœ. absentem. §. j. & ij. ^b Autem. pro certẽ. Accursius.

^f Non pertinere. incidit ergo in Turpil. post ferias, si ad accusationẽ nõ redierit: quod nõ est in alio: vt. s. e. l. si interueniente. A. Imperat. J. CASVS. Accusavi quẽdã. non possum petere abol. vt desistam inuito aduersario, vel eo ignorãte. sed si expresse cõfetiãt, possũ. Secũdo dicit: i accusationẽ capitali aboli. i petraui, & sine causẽ cognitiõe habui aboli. dicitur q nõ tenet. vnde si nõ pbaui qd in accusationem deduxit: punior. Fr. Acc.

Abolitioẽ priuatã: de qua loquit̃ tota hæc. l. & facit. C. de aboli. fallaciter. §. quando autem.

^u Nisi euidenter. circa eũdẽ casũ. & sic nec cõtradictẽ, nec etiã tacẽte: sed oportet q expresse consentiat. ad qd. s. de procu. fili⁹. §. inuit⁹.

^x In re pecuniaria. id est nõ causa cognita: quod est opus: vt. s. l. j. §. abolitio. & C. de aboli. l. fi.

DE REQUIRENDIS reis vel absentibus dãnãdis.

IN hoc titulo subintelligi veli, De requirendis adnotatis. nã i eo ostẽditur absentẽ & profugũ criminis capitalis reũ nõ dãnari, sed adnotari eũ debere inter reos quasi persequẽdũ & requirendũ, & edictis adesse iuberi, bonis ei⁹ iteri obsignatis, quæ nisi uenerit intra annũ, etiã fisco vdicãtur. Criminis nõ capitalis reũ etiã ex cõtumacia dãnari secũdũ morẽ priuatorũ iudiciorũ. l. absentẽ De pœnis. Curãdũ esse ne reo profugo debitores quidquã soluãt, ne per hoc fuga eius instruat. l. vlt. i fine, puto eadẽ ratioẽ nec emẽdũ quidquã esse ab eo. vt Coss. apud Lium xxxix. mã data quæstioẽ de sacris nocturnis, nominato iter reos qui profugisset die certã finit, ad quã nisi citat⁹ respõdisset, absens dãnatur, ac præterea edicũt ne quis quid fuga causa vdidisse ne ve emisse velit & ne quis reciperet, celaret, ope vlla inuaret fugiẽtes. Cui.

DE REQUIRENDIS vel absentibus damnandis. TITVLVS XVII.

Dictum est supra de variis & diuersis delictis. Item dictum est qualiter contra accusatorem non persequẽtem, vel persequentem calumniosẽ procedatur: sequitur videre qualiter procedatur cõtra reum. sed quia reus quãdoque est contumax, ideo præmittit qualiter procedatur cõtra reũ cõtumacẽ, vt in hoc titulo. quãdoque vero quia reus est præsens: ponit qualiter procedatur cõtra reũ ad criminis examinationẽ: vt infra titu. de quæstio. post maleficium vero inuentũ ponit qualiter procedatur cõtra reũ ad pœnẽ impositionẽ: vt infra titu. de pœnis. Bar.

1. MARCIANVS lib. 2. publicorum.

Dui seueri & Antonini magni rescriptũ est, ne quis absens puniat. ^t & hoc iure vtimur, ne absentes dãnẽtur. iurq; eni inaudita causa quẽquã dãnari æquitatis ratio patitur. ^u Si autẽ ^v grauius quis puniat, puta in re demãdãt magistratui illi⁹ ciuitatis i quã aufugit, vt hoc illi innotescat. & extũc p annũ expectat: & itra annũ veniẽs & satisfadare offerẽs, bona sua recuperat, nec fiscus ea habet. Ite si itra annũ decedar, & sic accusatio est extincta, eius heredes petent bona defun eti, & habebunt. Fran. Accur.

^y Magni. ^z scilicet imperatoris. ^z Puniat. etiam lite contest. vt. C. eod. l. j. Sed an accusari? Respon. vt dixi. j. de pœ. absentem. ij. respon. ^a Ratio patitur. nisi in casu: vt. C. de pœ. l. ne diu. & fa. j. de pœ. absentem. in prin. & C. de accu. l. absentem. & si per vim vel alio modo. l. ij. & in authen. de litig. §. omnem. col. viij. & imponitur pœna relegationis, vel minor: vt. j. de pœ. absentem. §. j. & ij. ^b Autem. pro certẽ. Accursius.

*douce.

† diceretur.

*nec.

† Hinc M. Cic. act 4. Verri crimi nosẽ obicit quod multos absentes & innocentes damnasset.

a) Sic etiam appellatur in l. vt gradatũ. §. reprobari j. de muner. & honor.

* Adnotare dicitur iudex reum requirendum, cum decernit, & in acta seu commentarios referendos ac describendos curat, ut is requiratur. Plin. lib. 10. epist. Fuerunt alij similes amicitia, quos quia ciues Romani erant, annotati in urbe remittendos. Duar. 1. disput. ca. 8.

- a Vel similem, quæ faciunt aliquem seruum pœnæ.
- b Sine capitale, vt de portationem, quæ facit perdere, ciuitatem.
- c Pœna, ad hoc, d. l. absentem. §. j. & ij.
- d Requirendus, id est requisitus, aliàs requirendus: scilicet antequam requiratur: quod in idem recidit, primo ergo debet requiri ad instar ciuiliis: vt dixi.

§. de pub. iu. l. inter. Secundo bona annorantur, dicendo: omnia bona pono in banno fisci, nisi venerit intra annu. & describentur: vt. j. l. fi. & ab hac sententia conditionali appellatur: vt C. si p. ap. l. ei. q. secundu vnũ intellectũ illius. l. nec tamen fiscus de facto occupat, nisi post annum: vt. j. l. ij. & l. fi. Tertio iterum requiritur per edicta, vt subiicit, præfides &c. & ex quo innotescere potuit, cõputatur annus: vt. j. e. l. annus: vt subiicit. Item not. quod hic qui expectatur vsque ad annu, habedº est p cõfesso quo ad bona vsque ad annu: vt &. §. de custo. reo. diu. §. sic & diuus. quo ad crimen autẽ pperuo audit: vt. j. e. l. anni spaciũ. in fi. l. Ac.

- e Adnotatº est, id est bona describuntur in publicu.
- f Facere, tertio loco.
- g Edictis, s. in albo positus. Accursius.
- h Iubeant, edictis: ideo vt possit &c.
- i Innotescere, id est eos fieri certos.
- k Per eos, s. magistratus.
- l Ex hoc, i. ex quo edicta posuit. Hu. & illi innotuit. Azo. vel forte satis est publicè innotescere: vt. j. eo. l. annus. & expressum videtur in authen. vt nulli iu. §. si quid vero quis. col. ix. nã si inuenitur: statim capitur, & reducit: vt ibi.
- m Purgados, quantum ad bona: vt. j. l. proximi.
- n Requirendus, edictis, vel literis.

o Si prouincia præfides, sit hic caput versus, si præfides &c. vel sub. & si præf. &c. Accur.

p obtulerit, de stando iuri. Accursius.

q Mādatis, s. principum diui Seueri & Anto. vt. §. in prin. huius. l. Transmittuntur. vt. C. eo. l. j. & C. si pen. ap. l. eius qui, nisi sit crimẽ qd morte nõ extinguitur: vt. §. tit. j. l. in senatu scõ. §. si ppter.

Nni.] CASVS. Annus datur, vt intra annum non occupentur bona, à fisco, & si fiscus steterit per. xx. an. post annotat. quod non occupauit bona remouetur amodo præfcri. hæc enim præfcri. xx. an. regulariter currit contra fiscum, nisi minor quandoque reperiatur. & da de hoc exemplum vt in glo. & hoc dicit hæc. l. & seq. Fran. Accursius.

f Ad occupanda, vt interim non occupet, sed annotet. Acc.

t Per viginti annos, post annotationem: vt. j. de iure fisci. l. j. & C. de fal. l. querela. & j. eo. l. annus. & §. de diuer. & tempora. præ. l. in omnibus. & j. l. proximi. quæ huic continuatur. Accursius.

u Vancumque, Apud, id est contra. Accursius.

opus metalli, vel simile pœnam, siue capitale: b hoc casu non est irroganda in absentẽ pœna, c sed absens requirẽdus d adnotatus e * est, vt copiam sui præstet. Præfides autẽ prouinciarũ circa requirendos adnotatos hoc debent facere, f vt eos quos adnotauerint, edictis g adesse iubeant: h vt possit innotescere i eis qui adnotati sũt. Sed & literas ad magistratus vbi consistunt, mittere, vt per eos k possit innotescere, requirẽdos eos esse adnotatos: & ex hoc l annus cõputatur ad se purgandos. m Sed & Papinianus libro sextodecimo responforũ scripsit, requirẽdum n annotatũ, si prouinciæ præfidẽ o intra annũ adierit, & satis obtulerit: p nõ esse locum mādatis, q vt bona fisco vindicentur. nã & si intra annum mortuus sit, criminis causa expirat & perit, & bona eius ad successores transmittuntur. r

Anno præscribitur contra fiscũ ante annotationem: sed annotatione facta præscribitur contra fiscum viginti annis, hoc dicit cũ. l. seq.

II. MACER libro secundo publicorum.

Anni spatium ad occupanda bona eius qui requirẽdus adnotatus est, pertinet. sed si per viginti annos r fiscus bona non occupauerit, postea præscriptione vel ab ipso reo, vel ab heredibus eius summouebitur.

III. MARCIANVS libro secundo de publicis iudiciis.

Quancũque enim quæstionẽ apud u fiscũ, si nõ alia sit præscriptio, x viginti annorũ silentio præscribi diui principes voluerũt.

IIII. MACER libro secundo de publicis iudiciis.

Annus exinde computandus est, ex quo ea adnotatio que vel edicto vel literis ad magistra-

tum, & facit. §. l. proximi cum suis concor.

Nni.] CASVS. Hic dicit à quo tempore computatur annus post quẽ nõ recuperat bona accusatº: sed quãdocũque reuertatur, etiam post annum, potest de crimine se defendere. Fran. Ac.

tus factis publicè innotuit. Ergo & viginti annorum tempus exinde fisco numeretur, ex quo adnotatio publicè innotuit. In summa sciendum est, nulla temporis præscriptione y à causæ defensione z summoueri eum qui requirendus adnotatus est.

Reus habet annum ad se purgandum, quod si non venerit intra annum: bona eius transeunt ad fiscum, & fiet venditio: vt in litera dicitur. hoc dicit.

v. MODESTINVS libro duodecimo Pandectarum.

Andatis cauetur, intra annum requirendorum bona obfignari: a vt si redierint, & se purgauerint, b integram rem suam habeant. si neque respõderint, neque qui se defendant, habuerint, tunc post annum bona in fiscum cogũtur: c & intra annum medio tempore mouentia siqua sunt, ne aut mora deteriora fiant, aut aliquo modo intereant, vñire debere, d pretiũque eorum in deposito esse, diui Seuerus & Antoninus sanxerunt. Sed & diuus Traianus inter mouentia e fructus quoque haberi rescripsit. Curandum est autem, ne quid ei qui profugit, medio tempore à debitoribus eius soluat: ne per hoc f fuga eius instruat.

DE QVAESTIONIBVS. * TITVLVS XVIII.

Hæc lex diuiditur principaliter in tres partes. Primò loquitur quando perueniatur ad quæstionẽ seu torturam. Secundò loquitur quæ personæ debeant torqueri, & quæ non. Tertio de effectu quæstionis seu confessionis habitæ per tormenta. secunda ibi, idem diuus Hadrianus, tertia ibi, diuus Seuerus. Item quælibet pars in plures partes diuiditur: ideo prosequitur per particulares. & in ista prima parte primò iurisconsultus dicit

- d Debere, ad hoc, §. de peti. her. diuus. & C. de adm. tut. l. fi. in fi.
- e Mouentia, id est mobilia. Accur.
- f Hoc, facit, §. de solu. l. reo. cõtra. Sol. hic fugit: ibi non. Item facit. C. ad leg. lul. ma. l. fin.

DE QVAESTIONIBVS.

EXpositis speciebus publicorum iudiciorum, & superiori titulo præstabat inter ea differentiam constitui quantum attinet ad damnandos absentes vel publicanda eorum bona, & hoc titulo similiter etiã, vt si capitalia & atrociora sint crimina veritas inuestigetur per quæstiones & tormenta seruorum qui in testimonium vocantur, in caput etiam dominorũ interdum, nõ temere, si qua alia sint siue iudicia siue crimina. l. viij. Quæstio interrogatio est quæ fit per tormenta, de reis vel de his qui factõ interuenisse dicuntur, nam, vt quidã ait, facti in eculeo quæstio est, iuris in iudicio. Cuiac.

N criminibus.] CASVS. Causa inuestigandorum criminũ quæstio adhiberi solet. & quando fiat quæstio, & in quãtrum credatur quæstioni, est videndũ. & certè quæstio nõ

y Nulla temporis præscriptione, etiam centum annorum: vt. C. e. l. iij. est enim exceptio: & sic non tollitur tempore: vt. §. de excep. do. pure. §. fin.

z Defensione, ipsius criminis.

Mādatis.] CASVS. Nunc dicit quod intra annum post requisitionem possunt bona accusati obfignari, vt sic non deminuantur: & si intra annũ reuertatur accusatus, ea recuperet. si autem nõ venerit, bona eius confiscantur. & siqua bona mobilia sunt quæ ex mora possũt fieri deteriora, possunt vendi intra annum, & pretium deponi. & appellatione mobilium continentur etiam fructus. Item iudex debet curare ne debitores illius accusati qui fugit, soluant debita ei. Franc. Accur. a Obfignari, id est publico assignari. vel verius quali sub sigillo poni, vt non deminuantur: vt statim innuit. sic ergo sententia de annotandis bonis fertur sub cõditione: vt no. supra. l. j. in prin.

b Purgauerint, Qualiter purgatur? Respon. excusando & satisfaciendo de stando iuri. ad quod est. §. de publi. iudi. l. penul. §. j. & §. l. j. §. sed & Papi. versu, si prouinciæ præfides, quia sic est in ciuili: vt in authen. de exhi. §. si vero quædam. sed quidã dicunt quod demum lata sententia absolutoria reheat bona, ad quod instit. de susp. tuto. §. si quis autẽ. Ac.

c Coguntur licet post ea de crimine velit incipere se excusare. vt. C. eo. l. ij. in fi. & §. l. proximi.

* Memoria bilia ad hũc titulu pertinentia exẽpla refert Valer. Maxim. lib. 8. cap. 4.

fit cū indicia non præcedunt . si ergo præcedūt indicia : quæstio potest fieri. Itē quæstioni soli fides . l. plena, nō adhibetur. & q̄ nō sit à quæstione siue à tormentis incipiēdū, rescripto diui Hadriani cauetur. *verba cuius rescripti ponūtur in litera.* Item cū multi sunt torquendi: incipiēdū est ab eo de quo sit verisimile veritatē melius aperiri. **AD QVÆSTIONEM.]** Cū acculem Titium de aliquo delicto, contra quem sunt aliqua indicia: & volo facere torqueri aliquos quos produco de mea domo: non audior. Itē si Titius & eius vxor tenuerunt aliquā sicut filiā eorū, & nūc dicat aliquis nō esse filiā eorū, nō de facili ei creditur. Fran. Accur.

quædam generalia: postea descendit ad specialia.

I. VLP IANVS libro octauo de officio proconsulis.

IN criminibus eruēdis quæstio adhiberi solet: sed quādo vel quatenus id faciendū sit, videamus. Et non esse à tormentis incipiendum, & diuus Augustus constituit, neque adeo fidē quæstioni adhibēdam. sed & epistula diui Hadriani ad Sennium Sabinū continetur. **d** verba rescripti ita se habent: Ad tormēta seruorū ita demū veniri oportet, cū suspectus est reus, & aliis argumētis ita probationi admouetur, **f** vt sola cōfessio seruorū deesse videatur. Idem diuus Hadrianus Claudio Quartino rescripsit: quo rescripto illud expressit, à suspectissimo incipiēdū, **h** & à quo facillimē posse verum scire iudex crediderit.

Ad quæstionem nō esse prouocādos eos quos accusator de domo sua produxit, **i** nec facillē creden-

tore, vel alia de causa, & sic nō tuum esse: potest torqueri contra te, cum tuus non sit: hoc tamen prius probato. Vltimo dicit: serui non sunt torquendi contra dominum: & si torti sint de facto, nulla fides habetur dictis eorum. **[DIUVS SEVERVS.]** Confessio accusati non habetur pro probatione, si nulla alia sit probatio. & hoc intelligas

dum subiectam **k** eā, quam ambo parentes dicuntur charam filiam habuisse, rescripto diuorum fratrum ad Lucium Tiberianum emissio declaratur. Idem Cornelio Proculo rescripserunt, nō vtique in serui vnus **l** quæstione fidem rei constituendam: sed argumentis **m** causam examinandam. Diuus Antonin⁹ & diuus Hadrianus Sennio Sabino rescripserunt, cū serui pariter cum domino aurum & argentum exportasse **n** dicerentur, non esse de domino interrogādos: ne quidē si vltro aliquid dixerint, **o** obesse hoc domino Diui fratres Leliano Longino rescripserunt, de seruo heredū **p** non esse habendam quæstionē in res hereditarias, quamuis suspectū fuisset, quōd imaginaria vēditione **q** dominium in eo quæfisse heres videretur. **r** Seruum municipum posse in caput ciuium **t** torqueri, sæpissimē rescriptum est: quia non sit illorum **u** seruus. reipublicæ. Idemque in cæteris **v** seruis corporum

quando non perseuerat in accusationes: vel quando in tormentis fuit confessus. & dic de hoc vt in gl. domini mei Accur. hic posita. **[CVM QV I D A M.]** Cum te accusarem de aliquo delicto, petebā seruum tuum torqueri contra te, volens serui pretiū deponere vt tibi detur. dicitur quōd nō audior. Secundo dicit serui tui torquentur occasiōe cuiusdam delicti quod dicit eos cōmississe. si aliquid contra dominū dicunt, domin⁹ ex hoc grauat, id est nocet domino. & hoc dicebat quōd iam rescriptum: sed hoc rescriptum: correctum est: nam nullo modo præiudicat domino. **[I N C A V S A.]** Dic casum vt in glo domini mei Accur. hic posita: quæ incipit, negotiator &c. **[QV I QVÆSTIONEM.]** Docet qualiter est interrogandus

qui torquetur. **[DIUVS HADRIANVS.]** Seruus agricola Pompeij accusatus de aliquo delicto, positus ad tormenta de se potest interrogari. de aliis autem si dicat, est rei indicium, id est vt reus iudicaretur, vt sciatur qui alij fecerunt delictum. **[QVÆSTION I.]** Nunc dicit quando credatur tormentis, & quando non. Item inimicorum quæstioni quandoque habetur fides, quandoque non: vt si est inimicitia magna, eis non credatur, aliā sic: vt hic habes in glo. **[CVM QV I S.]** Latrones quosdā cepi: & eos iudici assignaui, vt eos faciat torqueri, ad sciendum si sint latrones, vel non, ipsi torti dicunt latrones, fuisse mecum, dicitur quōd quantum est contra eos, creditur: quātum cōtra me est, non. & dic vt in litera. **[S I QV I S V L T R O.]** Licet quis sponte confiteatur se homicidiū fecisse: nō semper eius cōfessione statur. quidam enim ob metum vel similem causam dicunt quod non est verū: imō extat epistola quorundam qua est cautum quōd seruus cuiusdam confessus se homicidium fecisse, & ex hac cōfessione damnatus, apparuit postea non culpabilē fuisse, & sic restitutum: & domino quondam eius pretium assignatū, vendito alij isto seruo. sed præses prouinciæ non potest mutare sententiam suam: sed hoc principi mittet. & expone literam vt in glos. domini mei Accur. hoc dicit tota lex. Franciscus Accursius.

- l** Serui vnus. ad quod. j. e. l. maritus. sed certē nec in plurium, nisi præcedant aliæ probationes, id est indicia: vt. s. e. l. in princi.
- m** Argumentis. facit. s. de custo. reo. l. diuus.
- n** Exportasse. per furtum. & facit infra ea. l. s. si serui. & . l. vnus s. seruo.
- o** Dixerint. scilicet sine quæstione. Accursius.
- p** Heredum. puta cōmuni seruo ex alia causa vel alicuius eorū. & no. hæredū. & sic duorum: quia secus in hæreditario, cum alter negatur coheres: vt. j. e. l. hereditarij. & . C. eo. l. fin. & . l. hoc quod. nam non constat quōd seruus sit ibi in. l. hereditarij.
- q** Venditione. id est emptione. Accursius.
- r** Heres videretur. nisi hoc cōstet prius: vt. j. ca. l. s. si quis dicatur.
- s** Ciuium. singulorum.
- t** Non sit illorum. singulorum. Accursius.
- u** In cæteris. Hic no. arg. ad similia quæ sunt. s. de rerum diui. in tantum. s. vniuersitatis. & ad idem. s. de rebus du. cum senatus. & supra quod cuiusque vniuer. l. ij. & in decre. xxxiiij. distinct. fraternitatis. aliā in ca. super. xiiij. q. ij. Accursius.

† Admoovere reū probationi, est ita eum argumētis compellere, vt penē conuictus videatur. Bu. hic. **a** Nam cōfessio facta in tortura etiā perleuerata, sine indicis non nocet cōfesso: vt plene per Alexan. consil. 94. vol. i. vbi dicit esse cōmunem opi **f** & alleg. multas quotas, quam opi. sum secutus in apostil. ad Lanfran de Oria. in e quonā cōtra falsam s. cōfessiones. nu. 6. in ver. neq; tenet extra de p. ba. quod falsitas in uibus casibus per gl. positus in e. quæstionem. 12. q. 1.

a In criminibus eruendis id est inuestigādis. F. A.

b Quæstio. quid quæstionis verbo continetur, dicitur. s. de iniur. litē apud Labeonē. s. quæstionem. & ad Sila. l. j. s. quæstionem.

c Et non esse. docet quādo sit faciendā per contrarium, dicendo quando nō: quia tunc cū nō sunt indicia, non faciendā est: **a** & sic est. s. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. Item quatenus, docet. j. cū dicit: neque adeo &c. & dic adeo, scilicet vt ei soli credatur: vt. j. ea. l. s. quæstioni. Vel dic adeo, scilicet vt ab ea incipiam⁹. & ad hoc. C. eo. l. milites. & . l. j. & . j. e. l. vni⁹. s. in ea. & . C. de fal. sicut. Sed contra. s. ad Sil. l. prius sed certe non dicit prius. i. ante indicia: sed prius quā alij. Accursius.

d Continetur. s. non esse à tormentis incipiendum.

e Rescripti. id est epistolæ.

f Admoetur. aliā amouetur. s. de innocentia ad nocetiā. s. reus.

g Confessio. s. per tormenta. Accursius.

h Incipiendum. vbi multi accusabātur qui torquēdi erant, cū præcederēt indicia: vt. j. eo. vnus. Vel dic q̄ vno accusato contra quem erant indicia, & multi petebantur torqueri: ab eo qui minus timeat illum in quē torquetur, est incipiendum. Accur.

i Produxit. facillē enim pro eo dicerent. ad quod. C. de testi. l. ij. & ff. de testi. l. pater. & . l. pen.

k Subiectam. i. q̄ sit supposita. ad qd. s. de lib. agnos. l. j. s. Iulianus in fi. s. licet sit arg. cōtra. s. de Car. edi. l. j. s. si qs. in fi. s. Ac.

l Idem Cornelio. **CASVS.** Quæstioni vnus serui. i. dicto eius nō creditur plenariē: sed alia argumenta requiruntur. Secundo dicit: serui dicūtur aurum alicuius exportasse cum domino eorum, & de hoc torquētur. dicitur q̄ non debent interrogari de domino. & si sponte dicant de eo: non credetur. **[DIUI FRATRES.]** Quæstio aliqua est inter heredes de reb⁹ hereditariis. serui eorum cōmunes ex alia causa quā hereditatis. vel serui vnus eorū tantum nō sunt super hoc torquēdi: etiā si dicatur vnum hæredum quæfisse dominū fictitiē in illo seruo. **[SERVVM.]** Seruus municipum potest torqueri in caput cuiusq; ciuili. Itē in seruo cuiuscūque corporis, siue societatis, vt possit torqueri cōtra quemlibet de illo corpore siue societate. Itē illū qui mihi seruit bona fide tāquā seruus, siue esset seruus alienus, siue liber homo esset: nō potest cōtra me torqueri. Item libertus contra patronū non potest torqueri. Itē nec frater contra fratrem. & omnes illæ personæ quæ cōtra certas personas nō cogūtur dicere testimonium, nec cōtra eas torquendæ erūt. **[SERVVM MARITI.]** Seruus mariti potest torqueri cōtra vxorem eius. Item aliquo damnato possunt serui eius quondam torqueri contra eum, cum deserint eius esse. Itē si manumitto seruum meū hoc actō, ne torqueatur contra me, poterit torqueri contra aliū. & intelligas eo casu quo liberi homines torquentur. Itē seruus qui nūc est tuus, tēpore autē accusationis inceptæ contra te nō erat tuus, bene potest torqueri contra te. Itē seruus quē dicis te emisse: si probō vendi. nō tenuisse aliqua de causa, vt quia venditum tibi à pupillo sine tu-

a Constitutum est. C. eo. l. pridem.

b In fratre. f. caput. & facit. C. qui ac. non pos. l. si magnum.

c Non cogitur. quos habes. s. de testi. l. iij. & v. Accursius.

d Sernio Quarto. arg. supra ad Sil. l. j. s. si vir.

e Ipsius. f. per damnationem: quia fit vt infra de bo. dam. l. j. in prin. secus si alio modo: vt. j. l. prox. & j. l. extraneo

f Ne torqueatur. na liberi non torquentur, nisi vt. j. eo. ex libero.

g In caput domini. antiqui: vt dixi in superiori. s.

h Torqueri. in his in quibus liber torqueatur.

i Cognitionis. scilicet accusacionis.

k Rei. id est accusati.

l Effectus. scilicet seruus.

m In caput. scilicet eius domini cuius nunc est seruus effectus. & facit supra de arbit. non distinguemus. s. sacerdotio. oportet ergo quod tempore accusacionis vel antea fuerit rei, vt in eum non torqueatur.

* Seruio.

n Constat. per eum qui dicit hoc, scilicet venditionem non valere. licet sit ar. contra supra de Publi. l. quacunque. s. fin. & facit supra ea. l. s. diui fratres.

o Instruat. scilicet dictu seruorum in quaestione positorum.

p Multo minus. ad hoc j. l. diuus. s. ex quibus. & C. e. l. j. & de testi. l. seruos. Accursius.

q Pro exploratis. id est probatis. Sed arg. contra. s. de custo. reo. l. si confessus. & C. de pcc. l. qui sententiam. & s. de mino. l. auxilium. s. sed vt ad legem Iul. Solu. valet si perseueret, vt ibi: aliam non: vt hic. arg. j. eadem. l. s. si quis vltro. Alij vt R. quod hic in tormentis: ibi sine tormentis: vt arg. eiusdem. s. si quis vltro supra ea. l. Item contra C. de confes. l. j. Sol. ibi in ciuili. Et not. quod dominus seruum confidentem & inuitum potest defendere: vt infra de appella. l. non tantu. & C. de lib. cau. l. j. ij. iij. & de re iudi. sepe. s. sed scientibus. & C. de libe. cau. l. principaliter.

r Non oportere. aliam non oportet. & facit infra eo. l. penulti.

s Cognoscentis. iudicis. Accursius.

t Pretium. domino dandum. & facit. C. eo. l. j.

u Ostenditur. ad hoc supra ead. l. s. diuus Antoninus. & infra eo. l. vnus. s. seruo. & C. de testi. l. seruos.

ff. Nouum.

dicendum est. nec enim plurimum seruus videtur, sed corporis. Si seruus bona fide mihi seruiat: etiam si dominium in eo non habui, potest dici torqueri eum in caput meum non debere. Idem est & in libero homine qui bona fide seruit. Sed nec libertum torqueri in patroni caput, constitutum est: nec fratrem quidem in fratris, imperator noster cum diuo patre suo rescripsit: addita ratione, quod in eum in quem quis inuitus testimonium dicere non cogitur, in eum nec torqueri debet. Seruum mariti in caput vxoris posse torqueri, diuus Traianus Sernio Quarto rescripsit. Item Mummio Lolliano rescripsit, damnati seruos, quia desierunt esse ipsius, posse in eum torqueri. Si seruus ad hoc erit manumissus, ne torqueatur: sed dummodo in caput domini non torqueatur, posse eum torqueri diuus Pius rescripsit. Sed & eum qui cognitionis suscepta tempore alienus fuit: licet postea rei sit effectus, torqueri in caput posse diui fratres rescripserunt.

Si quis dicatur nullo iure emptus, non prius torqueri poterit, quam si constiterit venditionem non valuisse. & ita imperator noster cum diuo patre suo rescripsit.

Item Seuerus Spicio Antigono ita rescripsit: Cum quaestio de seruis contra dominos neque haberi debeat, neque si facta sit, dicturi sententiam consilium instruat: multo minus indicia seruorum contra dominos admittenda sunt.

Diuus Seuerus rescripsit, confessiones reorum pro exploratis facinoribus haberi non oportere, si nulla probatio religionem cognoscentis instruat. Cum quidam deponere pretium serui paratus esset, vt seruus torqueatur contra dominum: imperator noster cum diuo patre suo id non admiserunt. Si serui quasi sceleris participes in se torqueantur, deque domino aliquid fuerint confessi apud iudicem: prout causa exegerit, ita pronuntiare eum debere diuus Traianus rescripsit: quo rescripto ostenditur, grauari do-

x In causa tributorum. negotiator seruorum praestat vectigal pro seruis etiam si sint alicuius ciuitatis: & debet eos profiteri: & quod hoc faciat, instruit eum poena capitalis, quae sibi celanti & seruo conscio imponitur: vt. C. de vecti. l. vniuersi. s. fin. & l. j. & dic reipubl. alicuius ciuitatis, non Romanae: vt supra de publica. l. locatio. s. fiscus. & incipit constructio ibi, quoque &c.

minos confessione seruorum: sed ab hoc rescripto recessum constitutiones posteriores ostendunt.

Iste. S. potest legi tribus modis. Vno modo dicit sic: Seruus cuius est omissa professio, potest torqueri contra obtinentem, etiam si sit seruus reipublicae. Secundo sic: Seruus reipublicae potest torqueri contra omittentem professionem alicuius rei. Tertio sic. Seruus potest torqueri, si ipse dicatur omisisse professionem alicuius rei. & per omnes istos casus intellige esse omisissam istam professionem in causa tributorum, & sic seruus est capitaliter puniendus. Bartolus.

In causa tributorum, in quibus esse reipublicae seruos nemini dubium est: periculi quoque ratio, quod seruo fraudis conscio capitale poenam denuntiat, eiusdem professionem exstruat. Qui quaestionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit: sed generaliter, quis id fecerit. alterum enim magis suggeretis quam requireris videtur. & ita diuus Traianus rescripsit. Diuus Hadrianus Calpurnio Celeriano in haec verba rescripsit: Agricola Pompeij Valentis seruus de se potest interrogari: si dum quaestio habetur, amplius dixerit, rei fuerit indicium, non interrogationis culpa. Quaestioni fide non semper, nec tamen nunquam habenda, constitutionibus declaratur. etenim res est fragilis, & periculosa, & quae veritatem fallat. nam plerique patientia siue duritia tormentorum ita tormenta continent, vt exprimi eis veritas nullo modo possit. alij tanta sunt impatientia, vt quouis mentiri, quam pati tormenta velint: & ita fit, vt etiam vario modo fateantur: vt non tantum se, verum etiam alios criminantur. Praeterea inimicorum quaestioni fides haberi non debet: quia facile mentiuntur. nec tamen sub praetextu inimicitiarum detrahenda erit fides quaestionis: causaque cognita habenda fides, aut non habenda. Cum quis latrones tradidit, quibusdam rescriptis continetur, non debere fidem haberi eis

gnam, vel paruam: vt. d. authen. s. si vero odiosus.

y Quod. scilicet periculum. vel quae, scilicet ratio: & in quibus, scilicet tributis, id est sub quibus. vel dicit seruos alicuius ciuitatis torquendos in causa tributorum: non dico ciuitatis Romanae: vt supra de adul. si postulauerit. s. iubet. & s. ratio. & construe vt s. & quod dicit, seruos. f. torquendos. quibus. i. sub quibus tributis.

z Professionem. i. manifestationem seruorum delatorum: vt. C. de vecti. l. omnibus. secundum primu casum. vel, id est dictu, siue testimonium, secundum aliu. in primo fit professio a deferente, in secundo a seruo.

a Interrogare. nisi in se torqueatur: vt. j. pxi. s.

b Suggestentis. q. Lucius fecerit.

c De se. s. proxi. s. contra. Solu. vt ibi.

d Amplius. quam de se. quod de aliis dixit: certe hoc fuerit, id est erit vel est indicium rei si indicaretur reus: non tamen culpa interrogationis, id est interrogationis: quia bene sic debuit interrogari.

e Non semper. imo semper: vt. j. eo. l. edictum. contra. Solu. illa secundum ista. Item facit. C. quando appel. l. i. j.

f Eius aliam ab eis: aliam ab eius, scilicet criminis in quo torqueatur. Et not. quod variis ex causis format quis sua opinionem, & mutat vt hic, & ad Trebel. quia poterat. & de colla. bo. no. l. nonnunquam. & de transac. l. cum hi. s. ad Herenn. in persona. & infra de pcc. l. diui.

g Mentuntur. facit ad hoc in authen. de testi. s. si vero odiosus. colla. s. vij. & supra de adi. le. l. iij. s. fin. & supra de testi. l. testium. in princ. & de susce. tu. l. tutor. s. si tutor. & C. de inoffi. testa. liberi. & de testi. si quis.

h Cognita. distinguendo inter inimicitiam ma-

Intra il lud Cic pro lege Manil. Etenim si vectigalia reip nertos semper diximus. l. i. s. in causa. C. eo. ybi. si audari census accusatio appellatur.

& li.

Huc per ainet locus communis a quaestione bus contra quaestiones de quo elegit Quintil. libi s. In illa orat. circa libi. 2. de Inuent. Rhetor. & li. 2. Rhetor. ad Herenn. quoduis. quam, pro poti quam. Vide Ant. Aug. lib. 4. c.

a In eos, id est contra eos.
b Quibusdam, scilicet rescriptis.
c Habeatur, s. quod non credatur eis, nam quandoque creditur.
d Plerique, quod potuit facere iste qui eos tradidit.
e Proditores suos, ergo de se confessio creditur quandoque de alio: vt. s. de cust. reo. l. diu.^o & s. ad Sil. l. prius. Sed contra. C. de accusa. l. fi. Sol. vt ibi.

* Genus dicendi graecorum, cum duae negationes pro vna usurpantur. L. R.

f Creditur, q. d. bene est vt eos prodamus: quia postea non sic eis creditur. **g** Eis, proditoribus. **h** Transmittenda, i. admitte da. H. vel id est omitte nda.

i Allegatio, non debet haberi inualidum argu. hic quod dicunt proditores, scilicet q. latrones mentiantur siue calumniatur in se. l. proditores. Io. posset etiam ecotra tota legi: vt hac dicant proditi. & facit C. eo. l. iiii.

k De maleficio, a se commisso.

l Nonnumquam, i. plerumque.

m De causa, vt. s. ca. l. s. quaestioni.

n Confessus, iure Longobar. secus. na prius confitens, postea negare volens, non auditur: vt in Longobar. qualiter qui se def. l. si pro quacumq.

o Primitiuum, proprium nomen serui.

p Reueredi, cu dominus praeceperat seruo vt aliquem occideret: qd dicebat seruus se fecisse: ne dominus in eu sauiret.

q Suspectus, i. confessus.
r Perseuerantem, aliam non esset damnandus: vt. s. s. diuus.

s Peruenires, vt aliis preiudicares: vt. C. de accusa. l. fina.

t Constiterit, i. certum fuerit hoc duplex dictu quod sequitur.

u Commentum, id est confessum.

x Decreti, i. sententiae.

y Reuertatur, vt instituitur de his qui sunt sui vel alie. iur. s. fi.

z Quem, s. dominum.

a Quasi, aliam quasi: aliam quia. & j. habeas si fuisset & c. damnaretur. ad hoc. s. de fideico. liber. l. generaliter. s. seru. Sed contra. j. de pae. l. aut damnus. s. seruos. & C. de senten. pas. l. frustra. Solu. hic restitutus fuit, ad quod. j. de senten. pas. l. fina.

b Restituere, quando vere commiserat delictu de quo fuit confessus.

c Non potest, neq; in criminali, neq; in civili: vt hic, & s. de re iudi. l. acta. s. de amplianda. & l. iudex. & l. Paulus. & j. tit. j. l. aut damnus. s. fi. & C. senten. rescin. non pos. l. j. & C. de sent. l. post sententia. & s. de re iud. l. quod iussit. & j. tit. j. l. diui fratres. in princ. & s. j. l. moris. s. ista. & de offi. procosu. l. solent. s. sicut. & de offi. procur. Ca. l. fi. & s. de fur. l. non potest. Sed cotra. s. de mino. l. in causa. s. fi. sed ibi ratione aetatis, ad quod. s. de postu. l. j. s. eum qui. versi. de qua. vel illud in civilibus. Item secus in multis: vt supra de offi. praesi. l. illicitas. s. fi.

d Sententiam suam, nisi ratione aetatis: vt. s. de min. l. in causa. s. fi.

in eos ^a qui eos tradiderunt. Quibusdam ^b vero quae sunt pleniora, hoc cauetur, vt neq; descripte non habeatur, ^c vt in caeterorum persona solet: sed causa cognita aestimetur, habenda fides sit, necne. Plerique ^d enim dum metuunt ne forte adprehensi eos nominent, prodere eos solent, scilicet impunitate sibi captantes, quia non facile eis indicantibus proditores suos ^e creditur. ^f Sed neque passim impunitas eis ^g per huiusmodi prodiciones concedenda est, neque transmittenda ^h allegatio ⁱ dicentium idcirco se oneratos, q. eos ipsi tradidissent. Neque enim inualidum argumentum haberi debet mendacij siue calumniae in se instructae.

Si post sententiam ex prima confessione latam de innocentia rei constiterit: debet condemnatus restitui a principe, non ab inferiore. Bartolus.

Si quis ^k ultro de maleficio ^l fateatur, non semper ei fides habenda est. nonnumquam ^m enim aut metu, aut qua alia de causa ⁿ in se confitetur. & extat epistula diuorum fratrum ad Voconium Saxam, qua continetur liberandum eum qui in se fuerat confessus, ⁿ cuius post donationem de innocentia constitisset: cuius verba haec sunt: Prudenter & egregia ratione humanitatis, Saxa charissime, Primitiuum ^o seruum, qui homicidium in se committere metu ad dominum reuertendi ^p suspectus ^q esset, perseuerantem ^r falsa demonstratione, damnasti, quaesiturus de consciis quos aequum habere se commentitus fuerat, vt ad certiore ipsius de se confessionem peruenires. ^s nec frustra fuit tam prudens consilium tuum: cum in tormentis constiterit, ^t neque illos ei conscios fuisse, & ipsum de se temere commentum. ^u potes itaque decreti ^x gratiam facere: & eum per officium

e Principi, multa enim principi licet, quae non licet alij: vt. s. si quis in ge. esse di. l. ij. s. fi. & de fideico. liber. l. itaq; & de adop. l. adoptio.

f Constitit, aliam constiterit. Accur.

H Ereditarij.] **CASVS.** Cum quaestio sit quis succedat Titio, an ego vel tu: interim seruus hereditatis non dicitur esse alicuius nostrum: vnde poterit torqueri contra quemlibet nostrum. Fran. Accur. **g** Bona, hereditaria: quia vnus negat alium coheredem. & concor. C. e. l. hoc quod placet. & l. cum testametu. sed hodie etiam si constet ad quem seruus pertinet: vt. C. e. l. fi. vbi erat speciale secundum hoc vt seruus in caput domini torqueatur, vt ibi dixi. & fa. s. e. l. j. s. diui fratres.

Hac epistula significatur, quasi ^a seruus damnatus, si fuisset restitutus, ad eum pertinebit, cuius fuisset antequam damnetur. Sed praeses provinciae eum quem damnauit, restituere ^b non potest: ^c cum nec pecuniariam sententiam suam ^d reuocare possit. Quid igitur: Principi ^e eum scribere oportet, si quando ei ^f qui nocens videbatur, postea ratio innocentiae constitit. ^f

C Onstitutione.] **CASVS.** Tres vel quatuor habemus seruum communem. hic seruus non potest torqueri contra aliquem nostrum. Fran. Accur. **h** Plurium, nisi sit collegium: vt. s. l. j. s. seruum. Accursius.

i In nullius, vt & C. e. l. hoc quod placet. nisi in casu: vt ibi in fi. & j. eo. l. extraneo. s. pen.

H Ereditarij serui, quamdiu incertum est ad quem bona ^g pertineant, non possunt videri in caput domini torqueri.

I N incesto.] **CASVS.** Titius accusatur de incestu, vt quia iacuit cum quadam vidua, vel virgine: non possunt torqueri serui Titij contra eum: cum lex Iulia de adulteriis cesset: quia non est adulterium. Fran. Accur.

C Onstitutione imperatoris nostri & diui Seueri placuit, plurimum ^h seruum in nullius ⁱ caput torqueri posse.

I N incesto, * vt Papinianus respondit, & est rescriptum, seruorum tormenta cessant: ^k quia & lex Iulia ^l cessat ^m de adulteris.

I N incesto, * vt Papinianus respondit, & est rescriptum, seruorum tormenta cessant: ^k quia & lex Iulia ^l cessat ^m de adulteris.

V. MARCIANVS libro secundo Institutionum.

S I quis viduam vel alij nuptam cognatam, cum qua nuptias contrahere non potest, corruperit, in insulam deportandus est: ⁿ quia duplex crimen est: & incestum, quia cognatam violauit contra fas: & adulterium vel stuprum adiungit. ^o denique hoc casu ^p serui in persona ^q domini torquentur.

V. PAPINIANVS libro secundo de Adulteris.

P Atre vel marito de adulterio agente, & postulantibus ^r

licet incestus, quia cognata: item adulterium, quia nupta erat alij: vel stuprum, cum esset vidua, hoc ergo casu, scilicet quando cum cognata sua alij nupta iacuit, torqueri possunt serui Titij contra Titium. Franciscus Accursius.

D Eportandus est, saltem secundum Io. nam vbi erat vidua, omnino est deportandus. vbi nupta: saltem ad minus haec eadem poena debet imponi. nec obest. C. de adulte. l. quamuis. ij. n. fine. l. potest enim esse quod ex dignitate & nobilitate deportatio sufficit: vt supra de sic. l. eiusdem. s. pe. & adde quod no. supra de adul. l. si adulterium cum incestu. in prin. Accursius.

O Adiungit, delinquens.

P Hoc casu, adulterij tantum, non stupri solius. alioquin contra supra. l. proximi.

nostrum: vnde poterit torqueri contra quemlibet nostrum. Fran. Accur. **g** Bona, hereditaria: quia vnus negat alium coheredem. & concor. C. e. l. hoc quod placet. & l. cum testametu. sed hodie etiam si constet ad quem seruus pertinet: vt. C. e. l. fi. vbi erat speciale secundum hoc vt seruus in caput domini torqueatur, vt ibi dixi. & fa. s. e. l. j. s. diui fratres.

C Onstitutione.] **CASVS.** Tres vel quatuor habemus seruum communem. hic seruus non potest torqueri contra aliquem nostrum. Fran. Accur. **h** Plurium, nisi sit collegium: vt. s. l. j. s. seruum. Accursius.

i In nullius, vt & C. e. l. hoc quod placet. nisi in casu: vt ibi in fi. & j. eo. l. extraneo. s. pen.

I N incesto.] **CASVS.** Titius accusatur de incestu, vt quia iacuit cum quadam vidua, vel virgine: non possunt torqueri serui Titij contra eum: cum lex Iulia de adulteriis cesset: quia non est adulterium. Fran. Accur.

k Cessant, scilicet contra dominos.

l Lex Iulia, hoc est verum ex capite adulterij: sed tamen incestus est vnum de capitulis eius: vt. s. de mino. l. auxiliu. s. fi. vbi ergo est adulterium, torquetur in dominum: vt hic innuit, & j. eodem. l. extraneo. in princ. Item vbi incestus cum adulterio, idem: vt infra eod. l. proximi. & supra de adul. vim passam s. fi.

m Cessat, pro simplici ^t personam. incestu.

S I quis vidua,] **CASVS.** Titius iacuit cum quadam vidua, vel cum uxore alterius quae erat sua cognata. deportandus est in insulam, cum duplex sit delictum: scilicet incestus, quia cognata: item adulterium, quia nupta erat alij: vel stuprum, cum esset vidua, hoc ergo casu, scilicet quando cum cognata sua alij nupta iacuit, torqueri possunt serui Titij contra Titium. Franciscus Accursius.

D Eportandus est, saltem secundum Io. nam vbi erat vidua, omnino est deportandus. vbi nupta: saltem ad minus haec eadem poena debet imponi. nec obest. C. de adulte. l. quamuis. ij. n. fine. l. potest enim esse quod ex dignitate & nobilitate deportatio sufficit: vt supra de sic. l. eiusdem. s. pe. & adde quod no. supra de adul. l. si adulterium cum incestu. in prin. Accursius.

O Adiungit, delinquens.

P Hoc casu, adulterij tantum, non stupri solius. alioquin contra supra. l. proximi.

P Hoc casu, adulterij tantum, non stupri solius. alioquin contra supra. l. proximi.

ei eius qui.

* Cice: pro Milon. de seruis nulla quaestio est in dominu, nisi de incestu.

* postulante de ser.

Patre.] **CASVS.** Vir vel pater Bertæ accusauit Titium de adulterio: & petiit seruos Titij torqueri: & torti sunt: & aliqui ex seruis ob tormēta decesserūt. querit an sit hoc dānū Titio emēdandū? & distinguitur. aut enim Titius est absolutus: & tūc æstimatione seruorū mortuorū dāda est Titio. si autē Titius est cōdēnat⁹, tūc nihil ei dabit: imō

serui qui remanserunt, publicantur. Secundo dicit: cum quæritur de falso testamento: serui hereditarij poterūt ob hoc torqueri. Fran. Ac.

a Rei. id est accusati.

b Perorata. si causa fuit pbata: quomodo fuit absolutus? Respon. forte per errorē, vt dicunt quidam: vt & C. si minor se ma. di. l. fin. & .s. de testa. tut. l. iure nostro. vel hic non dicit quōd fuerit probatum.

c Habetur. & emendatur, absoluto, non cōdēnato: imo si quid superest, publicat: vt hic, & nor. s. de adule. l. si postulauerit. §. si reus.

d Torqueri. vt C. eo. l. cū testamētū. & fa. ad hoc l. si.

Questionis.] **CASVS.** In arbitrio iudicis est quē modū teneat in quaestionib⁹: & cū seru⁹ accusatur, quaestio haberi poterit, vt sic seru⁹ sit saluus vel innocētie, vel & c. Fran. Accur.

c Oportere. ad hoc fa. j. c. l. de minore. §. tormēta. & .s. de iniur. l. itē apud. §. quaestionis. Ac.

Edictum.] **CASVS.**

Ponitur edictū diui Augusti, cuius sensus est: quaestio tormētorū nō semper, nō in omni causa, nō in omni persona habēda est: sed cum capitale crimē est, vel aliud delictū atrox, & veritas nō potest aliter sciri quā per seruorum quaestiones: hoc casu serui torquentur, & eis credetur. Secundo dicit: accusato aliquo de adulterio, peto quendam seruum torqueri cui relicta erat libertas à domino suo sub conditione, ille se excusare vult, dicens se liberum. dicitur quōd hęc excusatio non recipitur, cum interim seruus heredis est. Franciscus Accursius Florentinus.

f Maleficia. imō & in ciuili: vt. j. l. proxī.

g Efficacissimas. nam tormentis, verberibus & igne fatigati quædicunt, veritas ipsa videtur dicere: vt Tullius in topicis. Sed contra supra eod. l. j. §. quaestioni. Solut. hic perseuerauit: ibi non. vt supra. l. j. §. si quis vltro. vel hic torqueatur in alium vt testis: ibi in se.

h Statuliber in adulterio. à quocunque commissio. sed non in causa ciuili: vt infra. l. proxī. in fin. & fa. ad hoc. C. eod. l. nec si mors.

i Quod. id est quia.

k Hereditas. quasi dicat, non est liber, vt per hoc euitet tormenta: sed seruus quidem heredis: vt hic, & dicta. l. nec si mors. Sed argu. contra infra eod. statuliber. & .s. ad Silania. l. j. §. serui. & .s. de adule. l. si postulauerit. §. quaestioni. & .s. de statulibe. l. statuliberi.

Diuus.] **CASVS.** In causa pecuniaria potest quaestio seruorum haberi, si veritas facti aliter sciri non potest: & hoc diuus Pius rescripsit: & etiam aliorum rescriptis continetur. Secundo dicit: quo casu seruus non potest torqueri contra dominum, eodem casu si torqueatur de facto, dicto eius non est ff. Nouum.

de seruis rei^a vt quaestio habeatur: si verē causa perorata, b testib⁹ prolatis, absolutio secuta fuerit: mācipiorū quæ mortua sunt, æstimatione habetur: c secuta verò damnatione, quæ supersunt publicantur. Cū de falso testamēto quaeritur, hereditarij serui possunt torqueri. d

VII. VLPPIANVS lib. 3. de Adulteris.

Questionis modum magis est iudices arbitrari oportere. c

Itaque quaestione habere oportet, vt seruus saluus sit vel innocētia, vel supplicio.

VIII. PAVLVVS libro. 2. de Adulteris.

Edictū diui Augusti quod proposuit Viuius Auito & Lucio Aproniano cōsulibus, in hūc modū extat: Quaestiones neq; semper in omni causa & persona desiderari debere arbitror: & cū capitalia & atrociora maleficia f nō aliter explorari & inuestigari possūt, q̄ per seruorū quaestiones: efficacissimas b eas esse ad requirēdam veritatē existimo, & habēdas censeo. Statuliber in adulterio h postulari poterit, vt quaestio ex eo habeatur, quōd k seruus heredis est: sed spem suam retinebit.

IX. MARCIANVS libro secundo de Iudiciis Publicis.

Diuus Pius rescripsit, posse de seruis l haberi quaestione in pecuniaria causa, si aliter veritas inueniri nō possit: quod & aliis rescriptis cauetur. Sed hoc ita est, vt nō facillē in re pecuniaria quaestio

credendum: nec indicium aliquod inde colligendum. Tertio dicit: seruus Titij deportatus est in insulam ob aliquod delictum. non potest torqueri contra dominum antiquum, scilicet Titium. Vel dic casum, seruus deportatus non potest torqueri in causa aliquorum. & est secundum hoc ratio, quia quodlibet diceret vt euaderet. Quarto dicit: statuliber non potest torqueri in causa pecuniaria, nisi defecerit conditio sub qua relicta erat libertas. Franciscus Accursius.

habeatur: sed si aliter veritas inueniri nō possit nisi per tormēta, licet habere quaestione: vt & diuus Seuerus rescripsit. Licet itaque & de seruis alienis haberi quaestione, si ita res suadeat. Ex quib⁹ causis quaestio de seruis aduersus dominos haberi non debet, ex his causis nec quidē + interrogacionem valere: m & multo minus indicia seruorum contra dominos admittenda sunt. De eo qui in insulam deportatus est, quaestio habenda non est, n vt diuus Pius rescripsit. Sed nec de statulibero in pecuniariis o causis quaestio habenda est, nisi deficiēte cōditiōe. X. ARCADIVS, QUI ET CHARISIVS, libro singulari de testibus.

DE minore quatuordecim annis quaestio habenda nō est: vt & diu⁹ P Pius Cæcilio Iubētiāno rescripsit: sed omnes omnino in maiestatis crimine, quod ad personas principum a attinet, si ad testimonium prouocentur, cū res exigit, torquentur. Potest quaeri an de seruis filij castrensis peculij in caput patris quaestio haberi nō possit. nam patris r nō debere torqueri in filium, cōstitutum est. Et puto rectē dici, nec filij seruos in caput patris esse interrogandos. c

Tormenta autem adhibenda sunt, non quāta accusator postulat: sed vt moderatē rationis temperamenta t desiderāt: nec debet initium probationum de domo rei accusator sumere, dum u aut

stinctione: vt supra l. proxī. §. finā.

DE minore.] **CASVS.** Minor quatuordecim annis nō potest torqueri: neimō autem excusatur quin possit torqueri in crimine læsæ maiestatis, quod contra principem dicitur commissum. Secundo dicit: filiusfamilias in castrensi peculio habet seruos. dicitur quōd isti serui non possunt torqueri contra patrem domini eorum: sicut nec serui patris contra filium domini possent torqueri. Tertio dicit: cum iudex facit aliquos domini non debet per omnia facere ad voluntatem actoris: sed modum in tormentis adhibeat. Item non debet iudex incipere à seruis vel libertis accusati, vt faciat eos torqueri. Item iudex inspiciat quā voce loquatur in testificandō qui torqueatur: & quā constantiā & quā trepidatione loquatur. Quarto dicit: cum quaeritur sis meus, vel sis liber: non debes in hac causa torqueri. & dic de hoc vt in glo. domini mei Accursij. Fran. Accur.

p Diuus. vt infra eo. l. ex liberto. §. j. & .s. de testi. l. iij. §. lege Iulia: & l. in testimonium.

q Principum. ad hoc facit supra ad legem Iuliam maie. l. famosi. & C. ad legem Iuliam maie. l. nullus. & supra de testi. l. ob carmen. §. si ea.

r Nam patris. scilicet seruos.

f Interrogandos. aliās torquendos. & facit supra ad Sila. l. j. §. si pater.

t Temperamenta. vt & .s. c. l. quaestionis. & facit supra de testi. l. j. in fine. & de in lit. iur. l. videamus. §. iurare. & de iniur. l. sed si vnus. §. prætor ait, arbitrato.

u Sumere, dum. C. de testi. l. nimis. & de eden. l. j. & l. qui accusare.

libet diceret vt euaderet. Quarto dicit: statuliber non potest torqueri in causa pecuniaria, nisi defecerit conditio sub qua relicta erat libertas. Franciscus Accursius.

l De seruis. scilicet alienis. quasi dicat, non solum de suis: & sic innuit seruum torquendum in dominum in causa pecuniaria. & sic est contra. Cod. eod. l. j. in fin. Solut. hic loquitur cum contra alium, non contra dominum seruus in pecuniaria causa torqueatur, vt innuitur in hac littera. vel dic vt ibi. & facit ad hoc supra de testibus. l. serui. & C. de iuramen. calum. l. j. in fin.

m Valere. quasi dicat, seruus non debet torqueri: ergo tort⁹ quod dixit, non valet: vt C. delegibus & constitutionib. l. non dubium. & adhuc minus si sine tormentis aliquid dicat: vt supra. l. j. §. iudē Cornelio. & §. Antoninus Seuerus. vt hic subiicit.

n Habenda non est. in præteritum dominum: vt infra eod. l. extraneo. §. fina. Vel dic, de libero. & est ratio: quia & si lex de quolibet diceret, non euaderet.

o In pecuniariis. at in criminibus sic, cum di-

Idem & Tacitus in oratione apud seriatum habita cāuit vt serui in domitorū capitā nō interrogarentur, ne in causa maiestatis quidem. Hæc Voniscus in eod. tit.

Dion meminit horū consulū libro. 46. an. nō vrb. 711.

A Existimationis. i. famæ. ad qd. s. de fun. instru. & instru. le. l. cã de lanionis. §. asina. & de testi. l. iij. in prin. & j. de re mili. l. nō omnes §. à barbaris. & s. de trãfac. l. cū hi. §. sed & personarū. & s. sol. ma. trimo. l. si cū dotē. §. eo autē tēpore. & in auth. de testi. §. j. col. vij.

B Veritate requiri. quatuor modis fit mihi cōtrouersia de seruo: vno per rei vindicã. quia

ego ab alio, vel alius à me vindicat: & tūc torquetur: vt C. eo. l. quotiēs. & de rei vin. l. cum super. & de ser. fu. l. qui cūq; §. fi. & l. cū seruū. quæ sunt cōtra. Secūdo de possessione eius vel

inter me & eū, quod fit vel officio iudicis, vel vtrubi: vt C. vbi cau. sta. l. j. & tūc similiter torquetur: vt C. de lib. cau. l. eã quæ. quæ est cōtra.

Tertio de libertate: quæ quæstio fit præiudicialibus act. & tūc non, vt

hic, forte propter spem proximè apparituræ libertatis: ar. j. eo. l. statu liber. Quarto per petitionem hereditatis: vel

quia ipse solus, vel vnà eū aliis hereditariis reb^o petitur per petitionem hereditatis. & tūc torquetur super omni re hereditaria: vt. s. e. l. hereditarij. & C. eo. l. fina.

quia vnus dicit se in solidū heredē: ali^o ecōtra. aliàs si seruū cōfiteretur cōmunē, & se coheredes. sed si de vna alia re sit quæstio, nō torquetur: vt C. e. l. hoc quod placet.

Itē si de aliis nō de hereditariis rebus quæstio sit: licet dubium sit cuius sit seruus hereditarius, nō torquetur: vt. j. eo. l. ex libero. vel veri^o illa ex libero, & illa, hoc qd placet, corriguntur per. l. C. eo. fin. Accur.

Etiã.] CASVS. Redhibito seruo nō potest seruus torqueri cōtra dominū quōdam. s. cōtra emptorē. Fr. Acc.

C Etiam si redhibitus.] j. eo. l. vnus. §. seruus.

D Emptoris. accusati de aliquo crimine.

Si quis.] CASVS. In causa quam habeo contra Tirium, peto seruum cuiusdam torqueri, qui dicit se liberum. prius debet inquiri sit liber, vel non. & si iudicatur seruus: poterit torqueri. Franciscus.

C Experietur. seruus, vel dic, id est agatur à domino: vt Co. de adulteriis. l. quoniam Alexandrum. & tacit supra. l. j. §. si quis dicitur.

Certo.] CASVS. Cum peto seruum cuiusdam torqueri: ita demum audior: si fiat æstimatio serui, & hãc æstimationem dare promittam domino serui. & quando committatur hãc stipulatio: dic vt in glo.

F stipulatione. id est petitione ne torqueatur.

G Receptum est. de hoc dic vt. s. de adult. si postulauerit. in prin. & §. pen. & C. de adul. l. iij.

Statuliber.] CASVS. Statuliber deliquit. puniendus est vt homo liber. Fran. Accur.

H Puniendus est. vt & j. tit. j. l. moris. §. fin. Sed contra. s. de statu libe. l. statuliberi à cæteris. Solu. vt ibi in gloss. iij. Item argu. contra. s. si quis test. li. esse inf. l. j. §. quid tamen. Sol. vt ibi. & tacit ad hoc. j. si ex no. ca. cau. aga. l. fin.

libertos eius quæ accusat, aut seruos in testimoniū vocat. Plurimū quoq; in excutiēda veritate etiam vox ipsa, & cognitionis * subtilis diligentia adfert. Nã & ex sermone, & ex eo, qua quis cōstãtia, qua trepidatione quid diceret, † vel cuius existimationis^a quisq; in ciuitate sua est, quædã ad inluminãdam^a veritatē in lucem emergūt.

In causis quoq; liberalib^o nō oportet per eorū tormēta de quorū statu quæritur, veritatē requiri. **B**

XI. PAVLVS libro secundo de officio Proconsulis.

Etiam si redhibitus^c fuerit seruus, in caput emptoris^d non torquebitur.

XII. VLPPIANVS libro quinquagesimo quarto ad Edictum.

Si quis, ne quæstio de eo agatur, liberū se dicat: diuus Hãdrianus rescripsit non esse eum antē torquendum, quàm liberale iudicium experietur.^e

XIII. MODESTINVS libro quinto Regularum.

Certo pretio seruū æstimatū in quæstionē dari interposita stipulatione, ^f receptum est. ^g

XIII. IDEM libro octauo Regularum.

Statuliber in delicto repertus, sperandæ libertatis prærogatiua, nō vt seruus ob ambiguū cōditionis, sed vt liber puniendus est. ^h

XV. CALLISTRATVS libro quinto de Cognitionibus.

Ex libero homine pro testimonio nō vacillatēⁱ quæstionem haberi non oportet. De minore quoq; quatuordecim annis in caput alterius quæstionē habēdam non esse, diuus Pius Mæcilio rescripsit: maximè cū nullis extrinsec^o argumētis accusatio implea-

Ex libero.] CASVS. Liber homo testificas & nō vacillans non debet torqueri. Itē minor. xiiij. annis nō potest torqueri in causa aliquorū. & si sine tormētis dicat testimonium, nō creditur ei. Vltimo dicit: petebã à te seruū, promissisti iudicatū solui. interim hac causa pēdente pro domino haberi. vnde talis seruus nō

potest torqueri contra te in aliqua alia causa. & hoc etiam diuus Pius rescripsit in hãc verba, Causam & c. Fran. **i** Non vacillante. tunc ergo posset torqueri: vt j. eo. l. vnus. §. testes. & C. de testi. nullum. & in^a auth. de testi. §. j. & C. de abo. l. fallaciter. sed an etiam hoc in ciuili, nō solum in crimi. dicã sic, vt. s. e. diu^o. j. respō. Accursus.

Lite pendente super dominio serui, non potest torqueri interim in eum à quo seruus petitur. Bar.

Eum qui vindicatū seruum cauit, ^l domini loco habendum, & ideo in caput eius seruos ^m torqueri non posse, diuus Pius in hãc verba rescripsit: Causam tuam aliis probationibus instituere [†] debes. nam de seruis quæstio haberi non debet, cum possessor hereditatis qui petitori satisfecit, interim domini loco habeatur. ⁿ

XVI. MODESTINVS libro tertio de Pœnis.

Repeti^o * posse quæstionem diui fratres rescripserunt. Is qui de se confessus est, in caput aliorum non torquebitur: vt diuus Pius rescripsit. ^p

XVII. PAPIANVS libro sextodecimo Responsorum.

Extrario[†] quoque accusante, seruos in adulterij quæstione contra dominum interrogari placuit: ^q qd diuus Marcus ac postea Maximus princeps iudicantes secuti sunt. Sed & in quæstione stupri^r serui aduersus dominum non torquetur. De quæstione^s suppositi partus, vel si petat hereditatem, ^t quem cæteri filij non esse fratrem suum contendunt, quæstio de seruis hereditariis habebitur: quia nō cōtra dominos^u cæteros filios, sed pro successione domini defuncti quæritur. ^x

Repeti.] CASVS. Semel in tormentis positus potest iterum torqueri. Secundo dicit: confessus de se, non debet torqueri vt de aliis dicat. Fran. Accursus.

O Repeti. argu. ad reuersionem testium. sic Co. de testib. l. fina. & supra de optio. leg. l. ij. & infra eod. l. vnus. §. j. Sed arg. contra. s. de testi. l. produci.

P Rescripsit. Sed argu. contra supra ad Silla. l. prius, Solu. ibi speciale: vt & alia quæ not. Co. de accusacionib. l. fina. in fine.

Extraneo.] CASVS. Etiam extraneo accusante quendam de adulterio possunt serui accusati torqueri, & sic contra dominum. secus si accusaretur de stupro. Secundo dicit: mortuo patre plurium, quidam dicit se filium defuncti, & se debere & velle succedere cum fratribus qui sunt filij defuncti. at illi negant illū filium esse defuncti, & sic non debere succedere, sed se tantū debere succedere. dicitur quod serui hereditarij poterunt torqueri super hoc. Idem si socius dicatur socium occidisse. nam seruus cōmunis eorum poterit super hoc torqueri. Vltimo dicit: seruus damnatus in metallum, & sic desit prioris domini esse, non potest torqueri contra dominum quondam. Fran.

Q Placuit. vt C. eo. l. j. imò & de statulibe. vt. s. eo. l. edictū. §. fin. **r** Sed in quæstione stupri. non de incestu simplici: vt. s. eo. de incestu. & l. seq.

l De quæstione. quæ p accusa. fal. exercet: vt. s. de fal. l. qui falsam. §. accusatio. & C. de fal. l. j. & fa. s. de Carbo. edic. l. iij. §. duæ. **t** Hereditatem. scilicet ei quem & c. Accur.

u Contra dominos. scilicet cæteros & c.

x Queritur. aliàs quærit: aliàs quæri. & fa. C. e. l. hoc quod placet. & l. super.

potest torqueri contra te in aliqua alia causa. & hoc etiam diuus Pius rescripsit in hãc verba, Causam & c. Fran.

i Non vacillante. tunc ergo posset torqueri: vt j. eo. l. vnus. §. testes. & C. de testi. nullum. & in^a auth. de testi. §. j. & C. de abo. l. fallaciter. sed an etiam hoc in ciuili, nō solum in crimi. dicã sic, vt. s. e. diu^o. j. respō. Accursus.

k Eisdem. aliàs eiusdē. & fa. s. eo. l. de minore. in prin. & s. ad Sil. l. j. §. impuberes. & §. impuberi. & l. excipiuntur. & [†] instruere.

l Caut. s. iudicio sisti, vel iudicatum solui: vt insti. de satisfda. in prin.

m Seruos. in alia causa quàm sui ipsius: vt no. s. eo. de minore. §. fina.

n Habeatur. vt. s. qui satisfd. cog. l. pen. §. pe. Sed contra. C. e. l. fi. Sol. hic corrigi: vel hic loquitur cum de aliis rebus, nō de hereditariis erat cōtrouersia. tūc enim seruus torqueretur.

o Repeti. argu. ad reuersionem testium. sic Co. de testib. l. fina. & supra de optio. leg. l. ij. & infra eod. l. vnus. §. j. Sed arg. contra. s. de testi. l. produci.

p Rescripsit. Sed argu. contra supra ad Silla. l. prius, Solu. ibi speciale: vt & alia quæ not. Co.

q Placuit. vt C. eo. l. j. imò & de statulibe. vt. s. eo. l. edictū. §. fin. **r** Sed in quæstione stupri. non de incestu simplici: vt. s. eo. de incestu. & l. seq.

l De quæstione. quæ p accusa. fal. exercet: vt. s. de fal. l. qui falsam. §. accusatio. & C. de fal. l. j. & fa. s. de Carbo. edic. l. iij. §. duæ. **t** Hereditatem. scilicet ei quem & c. Accur.

u Contra dominos. scilicet cæteros & c.

x Queritur. aliàs quærit: aliàs quæri. & fa. C. e. l. hoc quod placet. & l. super.

l De quæstione. quæ p accusa. fal. exercet: vt. s. de fal. l. qui falsam. §. accusatio. & C. de fal. l. j. & fa. s. de Carbo. edic. l. iij. §. duæ. **t** Hereditatem. scilicet ei quem & c. Accur.

u Contra dominos. scilicet cæteros & c.

x Queritur. aliàs quærit: aliàs quæri. & fa. C. e. l. hoc quod placet. & l. super.

l De quæstione. quæ p accusa. fal. exercet: vt. s. de fal. l. qui falsam. §. accusatio. & C. de fal. l. j. & fa. s. de Carbo. edic. l. iij. §. duæ. **t** Hereditatem. scilicet ei quem & c. Accur.

u Contra dominos. scilicet cæteros & c.

x Queritur. aliàs quærit: aliàs quæri. & fa. C. e. l. hoc quod placet. & l. super.

l De quæstione. quæ p accusa. fal. exercet: vt. s. de fal. l. qui falsam. §. accusatio. & C. de fal. l. j. & fa. s. de Carbo. edic. l. iij. §. duæ. **t** Hereditatem. scilicet ei quem & c. Accur.

u Contra dominos. scilicet cæteros & c.

x Queritur. aliàs quærit: aliàs quæri. & fa. C. e. l. hoc quod placet. & l. super.

l De quæstione. quæ p accusa. fal. exercet: vt. s. de fal. l. qui falsam. §. accusatio. & C. de fal. l. j. & fa. s. de Carbo. edic. l. iij. §. duæ. **t** Hereditatem. scilicet ei quem & c. Accur.

u Contra dominos. scilicet cæteros & c.

x Queritur. aliàs quærit: aliàs quæri. & fa. C. e. l. hoc quod placet. & l. super.

* cognitiois.

† Vide Thuc locum quæ præclare dicitur in Cicero. in Orat. pro P. Sylla paulo ante finem orationis. Ita locuti sunt imperatores. l. 10 de quæstio. C.

* facilitatē.

† instruere.

* Limitabis hãc. l. per. l. vnus §. 10°. in prin. j. eo. vt procedat si noua indicia superueniant quam limitationē iterum limitabis per. l. & si cert. & qd ibi not. Ang & doc. s. ad Syl. l. vt possit torqueri repeti nullis superuenientibus. in dicitur: vt manifestet mādātorem & socios criminis.

† Extraneo.

& l. super. & supra communi di. l. communi.

a Postularetur. id est accusaretur.

b Pro domino. ad hoc. s. ad Sil. l. & si certus sit percussor. §. vnus.

c Damato. secus si econtra dominus fuisset damnatus: vt supra l. j. idem Nummio. & fa. ad hoc. C. eod. l. seruos. ij. & de sen. pas. l.

frustra. & j. e. l. vnus. §. seruus. & s. e. diuus. §. fi.

d Confiteatur. scilicet seruus iste.

V Nius. **J. CASVS.** Plures accusati de vno & eodem delicto, si sint torquendi, incipiendum est à timidiore, & qui magis teneræ ætatis sit. Secundo dicit: reus tortus semel, iterum potest torqueri, si argumenta apertiora sint contra eum nunc. Tertio dicit: cum nulla indicia sunt cōtra reum siue accusatū, non possum incipere à tormētis. Quarto dicit: testis tūc torquetur, cum falsum dixerit, & cū dixerit se interfuisse facto

super quo tulit testimoniū. hæc enim duo sunt necessaria. Quinto dicit: cū quaeritur an quis sit filius defuncti, vel non, poterunt serui hereditarij super hoc torqueri. Sexto dicit: seruo si spōte dixit aliquid cōtra dominum suum: nō creditur ei. Septimo dicit: seruus venditus non potest torqueri contra dominum suum quondam. Octauo dicit: seruus etiā ad postula. domini non torquetur in causa domini. Nono dicit: cum peto quendam torqueri contra te, & ille dicit se tuum seruum esse, & sic non torquendū: de hoc prius inquiritur. Decimo dicit: p̄ses cum vult cognoscere de quibusdam delinquentibus qui erant in turri detrusi: debet eis nūtiare per aliquot dies ante, vt ipsi p̄parent se ad defensionē: & redditur ratio in litera. Vltimo dicit: si custos captos afflixit: de hoc delicto potest cognosci de plano, id est sine libello, & etiam cum eo. Francisc. Accursius.

e Ita. id est isto ordine sunt torquendi ad veritatem eruendam.

f Videtur. supra eo. l. j. §. j.

g Repeti. id est iterum torqueri: vt supra eo. l. j. in prin.

h Adhibenda sunt. vt supra eo. l. j. in prin.

i Testes. liberi.

k Cum facto. id est negotio super quo testificantur, & tamen non rectè dicunt. & sic duo exiguntur, scilicet q̄ se interfuisse dicant, & quod vacillent: vt. s. eo. l. ex libero. facit. C. de episcopis & clerici. l. presbyteri. & in auth. de testi. §. fancimus. col. vij.

l Habere quaestionem. vt. C. eo. l. super statu.

m Seruo qui vltro. i. sine tormentis. ad quod facit. s. de in ius vocā. l. ex quibus. vel. i. voluntate etiā domini. ad quod est. s. de postulan. l. quos prohibet. & C. de iureiur. propter calum. dan. l. ij. §. sed quia. & C. de testi. l. seruos. & C. eo. l. seruos. j. & supra de procur. filius. §. veterani.

n Committi. licet dominorum salutem suā anteponeere debeant: vt supra ad Sila. l. j. §. iuxta hæc.

o In memoriam. vt & C. eo. seruos non solum. & facit infra de deff. Nouum.

quod congruit ei quod diuus Hadrianus rescripsit. cum enim in socium cædis socius postularetur, & de communi seruo habendā quaestionē rescripsit: quod pro domino fore videretur. De seruo in metallum damnato quaestionē contra eum qui dominus fuit, nō esse habendam respondi: nec ad rem pertinere, si ministrum se facinoris fuisse confiteatur. **d**

XVIII. PAVLVS libro quinto Sententiarum.

V Nius facinoris plurimi rei ita audiendi sunt, vt ab eo primum incipiatur, qui timidior est, vel teneræ ætatis videtur. **f**

Reus euidentioribus argumentis oppressus, repeti in quaestionem potest: maximè si in tormenta animum corpusque durauerit. In ea causa in qua nullis reus argumentis vrguebatur, tormenta non facilè adhibenda sunt: sed instandum accusatori, vt id quod intendat, comprobet atque conuincat. Testes torquendi non sunt conuincendi mendacij aut veritatis gratia, nisi cum facto interuenisse dicuntur. Iudex cum de fide generis instrui non potest: poterit de seruis hereditariis habere quaestionem, **l**

Seruo qui vltro aliquid de domino confitetur, fides non accommodatur. neque enim oportet salutem dominorum, seruorum arbitrio committi. **n** Seruus in caput eius domini à quo distractus est, cuique aliquando seruiuit: in memoriam prioris domini interrogari non potest. Seruus nec si à domino ad tormenta offeratur, interrogandus est. Sane quotiens quaeritur an serui in

caput domini interrogandi sint, prius de eorum dominio oportet inquiri. **q**

Iudex debet dare terminū parti ad faciendum suam defensionem, licet possit fieri defensio sine termino. Bartolus.

Cogniturum de criminibus p̄sidentem oportet ante diem palam facere, custodias se auditorum: ne hi qui defendendi sunt, subitis accusatorum criminibus opprimantur: quamuis defensionem quocunque tempore postulante reo negari non oportet: adeo vt propterea & differantur & proferantur custodias. Custodias non solum pro tribunali, sed & de plano audiri possunt, atque damnari.

XIX. TRYPHONINVS libro quarto Disputationum.

I S cui fideicommissa libertas datur: non aliter vt seruus quaestioni applicetur, nisi aliorum quaestionibus oneretur.

Testis qui non debet examinari propter partis reuerentiam: examinatus non facit indicium nec probationem. Bartolus.

XX. PAVLVS libro tertio Decretorum.

M Aritus quidā heres vxoris suæ petebat à Suro pecuniā quā apud eum deposuisset defunctam se absente dicebat: & in eā rem vnum testē liberti sui filium produxerat. apud procuratorem desiderauerat & quaestionem habere de ancilla. **b** Suro negabat se accepisse, & testimonium non oportere vnus hominis admitti, nec solere à quaestionibus **d**

q̄ ancilla non debuit torqueri cōtra dominum suum, & sic dictū eius pro nihilo esse. non ergo potuit iudex condemnare Surrū ex dicto vnus testis tantum: & sic rectè appellatum. Fran. Accur.

z Absente. l. marito. hoc nō sine mysterio positum fuit. hic enim maritus veritatē ignorabat, & ideo sic fuisse iurare nō poterat: vnde dictū solius vnus testis nō erat sufficiens. si vero & ipse & testes iuraret. i. iurare vellēt, defertur eis iuramentū, nisi reus sic nō esse iuret. tūc enim quia iusiurandū actoris eludit reus, nō defertur ei actori secundū consuetudinē. Azo. sed hoc dic vt pot. C. de rebus credi. & de iureiur. l. in bonæ fidei. vel illud in ciuilibus: at in criminalibus etiam inopia probationum non defertur.

a Procuratorē. Cæsaris, vel fisci, vicē p̄sidentis agentē, vel ex cōsensu partiū audientem: vt. C. de iurisd. om. iudi. l. j. & de peda. iudi. l. j.

b Ancilla. scilicet defuncti.

c Admitti. vt. C. de testi. l. iurifuradi. Sed arg. contra. j. de re mili. l. non omnes. §. à barbaris.

d A quaestionibus. nisi p̄cedat indicia: vt. s. e. l. j. in prin. sed postea, vt hic subiicit, reprobat quaestio. ergo nō p̄cedit indicium: ergo vnus testis nō inducit p̄sumptionē secundū Io. Sed cōtra. s. de do. p̄leg. l. Theopopus nō enī hic fuit reprobat sententia quasi que-

cu. l. fin. & C. eo. l. penul. & supra eod. l. extraneo. §. fin. Sed contra supra eo. l. j. §. idem Nummio. Sol. vt ibi.

p Interrogandus est. vel pro se: vt. C. e. l. seruos qui. & l. pridem.

q Inquiri. vt & s. e. l. j. §. si quis dicatur. & l. si quis. Accursius.

r Ante diem. forte vnū. vel ante diē illū quo allegationes debet

audire: ita tamē q̄ suos possit habere aduocatos. ad quod facit. C. de exhi. reis. l. ij. §. fi. & s. de publi. iud. l. custodias.

f Custodias. i. custoditas personas. sic. s. de offic. procōsu. l. solēt. secundum vnum sensum.

r Quocunque. ante sententiam.

u Proferantur. l. custodia. aliās est in textu.

x Pro tribunali. dic. libello & inscriptione deposita. sed etiā sine his. ad quod facit. s. de accu. l. leuia. & C. de custo. re. l. fin. & dicas hic de custodib⁹ qui captos afflixerant: vt. C. de custo. re. l. j. §. fi. Accur.

I S cui per fideicommissum relicta est libertas: non potest interim torqueri, nisi quaestioni aliorum oneret. F. Ac.

y Aliorum. demū ergo si oneretur ab aliis, torquetur vt seruus: vt. & C. eo. l. nec si mors. & fa. cit. s. de adul. l. si postulauerit. §. de eo. versi. sed & si seruus is sit. & s. eod. l. edictum. §. fina. & s. eo. l. statuliber.

M Aritus. **J. CASVS.** Serrus cui per fideicommissum relicta est libertas: non potest interim torqueri, nisi quaestioni aliorum oneret. F. Ac.

y Aliorum. demū ergo si oneretur ab aliis, torquetur vt seruus: vt. & C. eo. l. nec si mors. & fa. cit. s. de adul. l. si postulauerit. §. de eo. versi. sed & si seruus is sit. & s. eod. l. edictum. §. fina. & s. eo. l. statuliber.

M Aritus. **J. CASVS.** Successi vxori meæ, & peto à Suro pecuniā, puta decē, quæ dico vxorem meā apud eum deposuisse me viro tunc absente. & ad hoc vnum testem produxi, qui plene dixit & petiit ancillā Surrū torqueri super hoc: & iudex habuit quaestionem de ancilla, & ipsa torta concordauit cum teste primo: & sic iudex condēnauit Surrum. postea Surrus appellat ad principem. imperator dixit

q̄ ancilla non debuit torqueri cōtra dominum suum, & sic dictū eius pro nihilo esse. non ergo potuit iudex condemnare Surrū ex dicto vnus testis tantum: & sic rectè appellatum. Fran. Accur.

z Absente. l. marito. hoc nō sine mysterio positum fuit. hic enim maritus veritatē ignorabat, & ideo sic fuisse iurare nō poterat: vnde dictū solius vnus testis nō erat sufficiens. si vero & ipse & testes iuraret. i. iurare vellēt, defertur eis iuramentū, nisi reus sic nō esse iuret. tūc enim quia iusiurandū actoris eludit reus, nō defertur ei actori secundū consuetudinē. Azo. sed hoc dic vt pot. C. de rebus credi. & de iureiur. l. in bonæ fidei. vel illud in ciuilibus: at in criminalibus etiam inopia probationum non defertur.

a Procuratorē. Cæsaris, vel fisci, vicē p̄sidentis agentē, vel ex cōsensu partiū audientem: vt. C. de iurisd. om. iudi. l. j. & de peda. iudi. l. j.

b Ancilla. scilicet defuncti.

c Admitti. vt. C. de testi. l. iurifuradi. Sed arg. contra. j. de re mili. l. non omnes. §. à barbaris.

d A quaestionibus. nisi p̄cedat indicia: vt. s. e. l. j. in prin. sed postea, vt hic subiicit, reprobat quaestio. ergo nō p̄cedit indicium: ergo vnus testis nō inducit p̄sumptionē secundū Io. Sed cōtra. s. de do. p̄leg. l. Theopopus nō enī hic fuit reprobat sententia quasi que-

CCC iij

CCC iij

CCC iij

CCC iij

CCC iij

CCC iij

ut. 14.

animus.

a *Pregnantis mulieris consumenda*. puta quia debuit comburi.
b *Pregnans est*. ad hoc. s. de sta. ho. l. imperator. & s. de mor. infer. l. negat. & sic prodest partus alij antequam nascatur. & ita est contra infra de verbo. signifi. quod dicimus. & supra de sta. hom. l. qui in vtero. Solu. hic speciale. vel hic non principaliter. Item nuquid xl. dies post partum? ad quod. s. si quis cau. l. ij.

Diodor. lib. i. ait eadem lege esse apud Aegyptios, & ab his Solone simile iustitiam. Athenas.

III. IDEM libro quartodecimo ad Sabinum.
Pregnantis mulieris consumenda ^a damnatae poena differtur quoad pariat. Ego quidem, & ne quaestio de ea habeatur, scio obseruari quandiu praegnas est. ^b
Qui iussus est relegari, & non obtemperat, aut citius reuertitur: mittitur in exilium. & qui iussus exulare, non obedit: poena capitis prebitur, & nemo potest exulem reuocare nisi princeps. h. d. tota lex.

III. MARCIANVS libro tertio decimo Institutionum.
Relegati, siue in insulam deportati, debent locis interdictis abstinere. & hoc iure vtimur, vt relegatus interdictis locis non excedat: ^c alioquin in tempus quidem relegato perpetuum exiliu, in perpetuum relegato insulae relegationis, ^d in insulam relegato ^e deportationis, in insulam deportato poena capitis ^f irrogatur. ^g & haec ita, siue quis non exceperit ^g in exilium intra tempus intra quod debuit: siue etiam alius exilio non obtemperauerit. nam contumacia eius cumulat poenam: & nemo potest comeatum ^h remeatumve dare exuli, nisi imperator ex aliqua causa. ⁱ

Flo. adrogatur.

d *Relegationis*. irrogatur, quod est infra.

e *Relegato*. in perpetuum. Accursius.

f *Capitis*. sed nonne deportatio est poena capitis: vt supra de publi. iudi. l. ij. & infra eo. l. capitalium. in prin. j. respon? Sed hic dicit ad literam, capitis amputatio. Item ad hoc quod augeatur poena si non pareatur minori, facit infra eod. l. capitalium. §. in exilibus. & C. de pa. po. l. iij. & de episco. & cleri. l. quicumque. & §. eo. l. aut damnatum. §. inter. & in auth. de san. epif. §. si monachus. col. ix. & authen. vt li. ma. & auia. §. his quoque. col. viij. & in decre. xj. q. iij. si quis episcopus.

g *Exceperit*. alius non, & tunc dic, id est accesserit. alius sine non: & tunc dic exceperit, id est recesserit de exilio. & secundum hoc debuit scilicet stare.

h *Commeatum*. eundi: sed remeatum, domi.

i *Ex aliqua causa*. magna & iusta causa est eius voluntas. & facit supra tit. j. l. j. in fi. & quod ibi not.

Absentem. **CASVS.** Absens de crimine non damnatur. Item ex suspicionibus aliquis non debet damnari. & redditur mirabilis ratio. fatius enim est & c. Item aduersus absentes contumaces qui citati non obediunt iudici, potest sententia ferri sicut in priuatis iudiciis, sic & in publicis. sed haec videntur contraria. nam primo dixit absentem non damnari: nunc dicit posse damnari. sed certe non sunt contraria. nam in absentem potest pecuniaria poena imponi, vel quae infamiam contineat. Item vsque ad relegationem poena potest imponi in absentem: maior puta metalli vel capitis non potest imponi absentem ferri. **[IN ACCVSATOREM.]** Qui accusat & desitit, punitur quandoque vltra poenam Turpilliani. Item magis punitur qui scienter delinquit, quam qui casu. Fran. Acc.

k *Absentem*. Not. absentem non damnari: vt hic, & C. de accusa.

l. absentem. & de adulte. l. si quondam. & supra de requi. re. l. j. etiam lit. contesta. contra eum ante absentiam: vt. C. de requi. re. l. j. quod secus est in ciuilibus: vt. C. de iud. properandum. §. j. Sed contra supra de procu. l. seruum. §. publicè. ibi, vbicumque & c. & infra ea. l. §. j. sed ibi solues. Item contra. C. eod. l. ne diu. Solu. ibi speciale.

sed nec de suspicionibus. Tertia ibi, potest quis. Bartolus.

V. VLPIANVS libro septimo de officio praconsulis.

Absentem ^k in criminibus damnari non debere, diuus Traianus Iulio Frontoni rescripsit.

Sed nec de suspicionibus debere aliquem damnari, ^l diuus Traianus Adsiduo Seuero rescripsit. Satius ^m enim esse impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare. Aduersus

contumaces ⁿ vero, qui neque denuntiationibus, ^o neque edictis praesidium obtemperassent, etiam absentes pronuntiarum oportet secundum morem priuatorum iudiciorum. ^r Potest quis defendere haec non esse contraria. ^s Quid igitur est? Melius statuetur, in absentes pecuniarias quidem poenas, vel eas quae existimationem ^t contingunt, si saepius admoniti per contumaciam desint, statui ^u posse, & vsque ^x ad relegationem ^y procedi: verum si quid grauius irrogandum fuisset, puta in metallo, ^z vel capitis poenam, non esse absentibus irrogandam. In accusatore autem absentem nonnunquam grauius statuendum, quam Turpilliani senatusconsulti poena ^a irrogatur, dicendum est. Refert & in maioribus ^a delictis, consulto aliquid admittitur, an casu. Et sane in omnibus criminibus distinctio

r *Iudiciorum*. i. in priuatis pronuntiat in absentem: & sic in his publicis. Et sic not. pro nobis, vt eodem modo sint faciendae citationes: vt no. s. de pu. iud. l. inter. licet ibi plures. vt. s. de fer. l. fin. nec forte in confessum pronuntiat in crimine: vt supra tit. j. l. j. §. diuus. & quod subiicit, potest quis, supple tamè: & soluitur contra. quod est in prin. l. & superiori respon. alij habent. s. sed secundum & c. & legitur hic: sed potest & c.

s *Contraria*. id est quem absentem damnari, & non damnari.

t *Existimationem*. id est famam: vt. §. de var. cog. l. penul.

u *Statui*. id est sententiarum. Accursius.

x *Vsque*. inclusiue ponitur: vt no. §. an per alium cau. ap. l. j. §. j.

y *Ad relegationem*. si tamen sit tale crimen cuius nomine accusatus est is qui est absens, quod non irrogaret in praesentem capitale poenam, sed relegationem, vel minorem poenam. si autem irrogaret capitale, nullo modo damnabitur absens: sed annotabitur bona, & accusabitur. vt. s. de requi. re. l. j. circa prin. & habet hoc locum etiam lit. non conte. per hunc. §. & §. superiorè. & per. l. s. de requi. re. l. j. circa prin. quod secus est in ciuili. vt detur sententia lit. non cõtest. vt. C. de iud. l. properandum. §. j. & de tempo. app. l. ij. §. illud. Sed quid si lis est cõtesta? H. & Azo dicunt idem per omnia, scilicet vt capitalis poena non imponatur absentem: vt arg. C. de requi. re. l. j. de his dic vt no. in summa per Azo. de requi. re. l. j. sed alij dicunt contra. nam dicunt posse sententiarum in principali: vt at. C. de adult. l. adulteram. sed ibi non dicitur quod damnatur, sed recipitur inter reos, quod fiebat lite cõtest. Itè adde hic quod not. supra de procu. l. seruum. §. publicè. Accursius.

z *Poenae*. quae autem haec sit, dic vt supra de praeva. l. iij. §. fin. item fa. C. qui accu. non poss. l. iij. §. fin.

a *Et in maioribus*. non solum in minoribus. & facit ad hoc. §. eo. l.

Item contra. C. de adulter. l. quauis indubitati. Sol. vt ibi. Item contra. s. rit. j. l. fin. sol. vt ibi. Itè an libellus potest dari, vel accusatio recipi? Videtur quod non: vt. C. de accusa. l. absentem. quod accusa. l. absentem. tu dic quod sic: vt. C. de exhi. reis. l. ij. §. ex longinquo. sed non procedatur: vt. d. l. absentem. Item nec pro. cu. pro eo adueniat, vt posset damnari eius nomine: vt supra de publi. iudi. l. pen. §. j.

l *Damnari*. Not. ex sola praesumptione quem non grauari. sic. s. de mino. l. iij. §. si quis cu minore. verfi. idè tamè cõfiteatur. & s. de vent. in pos. mit. l. j. §. sed & si incertu. & ar. C. de proba. l. sciant. Sed contra. C. de adul. l. si qui adulterij. & in authen. vt lic. ma. & auie. §. his illud. col. viij. sed in illis est praesumptio legis: hic hominis. **m** *Satius*. id est melius.

n *Aduersus contumaces*. absentes, vt subiicit, sit lis contestata ^a vel no: vt dices. §. l. proxi.

o *Denuntiationibus*. praecognitionibus. **p** *Neque edictis*. in albo: vt in auth. de litig. §. omnem. col. viij. & facit. s. de re iudi. l. contumacia. §. j. & C. quomodo & quando iudex. l. ij.

q *Pronuntiarum*. id est proferri.

r *Iudiciorum*. i. in priuatis pronuntiat in absentem: & sic in his publicis. Et sic not. pro nobis, vt eodem modo sint faciendae citationes: vt no. s. de pu. iud. l. inter. licet ibi plures. vt. s. de fer. l. fin. nec forte in confessum pronuntiat in crimine: vt supra tit. j. l. j. §. diuus. & quod subiicit, potest quis, supple tamè: & soluitur contra. quod est in prin. l. & superiori respon. alij habent. s. sed secundum & c. & legitur hic: sed potest & c.

s *Contraria*. id est quem absentem damnari, & non damnari.

t *Existimationem*. id est famam: vt. §. de var. cog. l. penul.

u *Statui*. id est sententiarum. Accursius.

x *Vsque*. inclusiue ponitur: vt no. §. an per alium cau. ap. l. j. §. j.

y *Ad relegationem*. si tamen sit tale crimen cuius nomine accusatus est is qui est absens, quod non irrogaret in praesentem capitale poenam, sed relegationem, vel minorem poenam. si autem irrogaret capitale, nullo modo damnabitur absens: sed annotabitur bona, & accusabitur. vt. s. de requi. re. l. j. circa prin. & habet hoc locum etiam lit. non conte. per hunc. §. & §. superiorè. & per. l. s. de requi. re. l. j. circa prin. quod secus est in ciuili. vt detur sententia lit. non cõtest. vt. C. de iud. l. properandum. §. j. & de tempo. app. l. ij. §. illud. Sed quid si lis est cõtesta? H. & Azo dicunt idem per omnia, scilicet vt capitalis poena non imponatur absentem: vt arg. C. de requi. re. l. j. de his dic vt no. in summa per Azo. de requi. re. l. j. sed alij dicunt contra. nam dicunt posse sententiarum in principali: vt at. C. de adult. l. adulteram. sed ibi non dicitur quod damnatur, sed recipitur inter reos, quod fiebat lite cõtest. Itè adde hic quod not. supra de procu. l. seruum. §. publicè. Accursius.

z *Poenae*. quae autem haec sit, dic vt supra de praeva. l. iij. §. fin. item fa. C. qui accu. non poss. l. iij. §. fin.

a *Et in maioribus*. non solum in minoribus. & facit ad hoc. §. eo. l.

Presumptio- ne sola quis non graua- tur.

† Includit. vt §. l. x. an p alium caus. appell. **†** metallu. **a** §. Singul est ista glos. ad hoc proposi- tum, quod licet sententia non possit ferri regula- riter nisi lit. contest. l. si. §. illud cu ibi plene no. C. de tempo. ap. tamen secus est in causis criminalib. Bolog.

respicendum. §. fin. & C. de fca. l. j. & l. eum. & supra de fic. l. j. §. diuus Hadrianus. & de incend. l. qui aedes. & de cust. re. l. milites. & supra de termi. mo. l. ij. §. fin.

Hæc. scilicet dolo, vel casu.

Siquis. **J. CASVS.** Quidam damnatus ad mortē, dicit se principi velle nutiare quoddam secretū quod spectat ad salutē principis: puta manifestare quoddam qui sumpserūt cōsiliū prodēdi principē: nunquid ob hoc remittitur ad principē, & sic differtur pœna? & certē plures iudices sunt, qui differūt pœnam imponere, & remittunt eum ad principē. quidā alij sunt iudices, qui non differunt pœnā imponere. Item sunt alij iudices, qui quandoque mittunt eum ad principem, quādoq; non. sed mihi videtur q̄ non remittatur ad principem ob hoc, cū causā differendæ pœnæ hoc videatur dicere dānatus. Itē ob hoc quod nunc dicit, magis deberet dānari, cum tātum distulerit manifestare consiliū prodicionis cōtra principem factum. [s i q v o s.] Proconsul potest punire comites suos, item legati sui comites, si inueniat eos delinquere. Item & seruos suos punire potest, si viderit eos delinquere. & de hoc extāt multa exempla, & redditur ratio in fine. [N V N C G E N E R A.] Nūc enumerat genera pœnarū quas p̄sides imponere possunt. quandoque enim imponitur pœna mortis, quandoq; seruitus imponitur. sunt & aliæ pœnæ quæ subiciūtur in litera: & dat exēpla de omnibus, vt ex litera. j. posita patebit, quæ satis est plana cū. l. moris. vsq; ad. §. sed enim sciendū. Frā. Acc.

V I. I D E M libro nono de officio Proconsulis.

Siquis forte ne supplicio adficiatur, dicat se habere quod principi referat salutis ipsius causa: an remittēdus sit ad eum, vidēdum est. Et sunt pleriq; p̄sidium tam timidi, vt etiā post sententiā de eo dictam pœnam sustineāt, nec quidquā audeāt. alij omnino non patiuntur quidquā tale allegantes. c. nonnulli neq; semper, neque nonnunquā remittunt: sed inquirunt quid sit quod allegare principi velit, quidq; quod pro salute ipsius habeat d dicere: post quæ c aut sustinent pœnam, aut non sustinēt: quod videtur habere mediā rationem. f Cæterū, vt mea fert opinio, prorsus eos non debuisse, postea quā semel damnati sunt, audiri, quidquid allegent. Quis enim dubitat, eludendæ pœnæ causa ad hęc eos decurrere? magisque esse puniēdos, qui tandiu cōticuerunt quod pro salute principis habere se dicere iactant? nec enim debebāt tam magnam rem tamdiu reticere. Si quos comitum g vel legati sui h reos proconsul inuenerit: vtrum punire eos debeat, an successori seruare, quæri potest. sed multa extant exempla quæ non tantum officialiū suorū i nec sub se agentium, k verum suos quoque seruos pœnæ * adfecerūt. quod quidem faciendū est, vt exemplo deterriti minus l delinquant. Nūc genera pœnarū † nobis enumeranda sunt, quibus p̄sides adficere quenque possint. Et sunt pœnæ quæ aut vitam adimant, aut seruitutem iniungant, aut ciuitatem auferant, aut exilium m aut cōercitiōnē corporis contineant,

g Sustineāt. i. differāt. c Allegātes. & isti bene. d Habeat. & de sentētia postea dicere. e Post qua. in lib. R. est per quæ. f Mediam rationē, aliās meram. & fa. ad. l. infra de re mili. non omnes. §. fin. & supra de spon. l. furor. & C. eo. l. si vindicari. & l. ne diu. Si quos comitū. i. eorū q̄ eos comitant: vt seruitores. idē i iudice. h sui. scilicet comites. i suorū. scilicet seruitores. C. eo. l. ne diu. & quorum ap. l. nulli. k Agentium. scilicet tantum. l Minus. sic. C. de fur. si quis seruo. in fin. & infra eo. l. aut facta. §. fina. & C. ad legem Iul. repe. l. j.

m Exilium. hoc est triplex: vt infra de interdi. & releg. l. exilium. **n Eluci. Flagellorum.** grauior pœna quā fustium. **o Vinculorum.** quia vinculati verberantur fustibus. **p Vt damnatum.** pecuniarium, & dic vt si furti vel iniuriarum damnetur ciuilitate, quod ciuilitate hic agatur: sed dic pe-

Adamnetur ciuilitate, quod ciuilitate hic agatur: sed dic pe-

cuniariter fisco. Accursius.

q Prohibitionem. semper repete, contineant.

r Gladio. animo subtili facit differentiam inter gladiū & telum.

f Telo. id est sagitta.

c Laqueo. nisi quis damnatus esset ad furcam: vt infra eod. l. capitalium. §. famulos.

VII. CALLISTRATVS libro sexto de Cognitionibus.

Veluti fustium admonitio, flagellorum n castigatio, vinculorum o verberatio:

VIII. VLPIANVS libro nono de officio proconsulis.

Aut damnū p cum infamia, aut dignitatis aliquā depositionē: aut alicuius actus prohibitionē. q Vita adimitur, vt puta si damnatur aliquis vt gladio r in eū animaduertatur. sed animaduerti gladio oportet, non securi vel telo, f vel fusti, vel laqueo, c vel quo alio modo. u Proinde * nec liberam mortis facultatē cōcedendi ius p̄sides habēt: x multo magis y vel veneno necandi. diui tamen fratres rescripserunt, permittētes z liberā mortis facultatē. Hostes † autē, item transfugæ ea pœna a adficiūtur, vt viui exurantur: b Nec ea quidē pœna damnari quē oportet, vt verberibus necetur, vel virgis interimatur, nec tormētis: quamuis pleriq; dum torquentur, deficere solent.

Est pœna quæ adimat libertatē, huiusmodi, vt puta si quis in metallū, vel in opus metalli c damnatur. Metalla autē multa numero sunt: & quædā quidē prouinciæ habēt, quædā non habēt. sed quæ non habēt, in eas prouincias mittunt, quæ metalla habēt. P̄fecto planē vrbi specialiter cōpetere ius in metallū d damnādi, ex epistula diui Seueri ad Fabium Cilonē exprimitur. Inter eos autem qui in metallum, & eos qui in opus metalli damnantur, differentia in vinculis tantum est: quod qui, in metallum damnantur, grauioribus e vinculis premuntur: qui in opus metalli, leuioribus: quodq; refuge ex opere metalli, in metallū dantur: ex metallo, f grauius g cōercentur. Quisquis autē in opus publicū i damnatus refugit, duplicato tēpore damnari k solet: l sed duplicare m eum id temporis

illa erat quædam specialis pœna: vt infra. §. in ministerium.

f Ex metallo. scilicet refugæ. & facit ad hoc inferius respon. supra eod. l. relegati. Accursius.

g Grauius. puta capite: vt infra eo. l. capitalium. §. in exilibus. & facit infra de extraordi. cog. l. pen. §. finali.

h In opus. hoc differt à superioribus: vt infra eo. l. quidam. & l. capitalium. in princ.

i Publicum. quod faciebat cum erat in carcere.

k Damnari. ad tempus.

l Solet. ad hoc supra proximo.

m Duplicare. eum iudicem, vel verius damnatum, qui duplicat patiendo.

u Alio modo. vt igne quādoque: vt. j. proxi. **x** P̄sides habent. vt dicant damnato, elige qua morte vis mori. sed princeps habet: vt subicit.

y Multo magis. i. minus. **z** Permittētes. personalter & specialiter alicui vel aliquibus damnatis eligere mortem.

a Ea pœna. alij quoque multi: vt. C. de ludæ. l. ij. & C. de mulieribus quæ seruis propriis. l. j. & C. de fal. mo. si qs. j.

b Exurantur. vt. j. eo. l. si quis aliquid. §. j. vel si velimus seruare, erunt serui nostri: vt. s. de acquir. rerum dominio. l. transfugam. hoc nisi sit seruus transfuga: vt infra de cap. l. postliminium. §. transfugæ.

c In opus metalli. differentiam inter hæc dic: vt. j. proxi. §. & facit. s. de contra tabul. l. j. in fine. instit. quibus mortuus pa. po. sol. §. pœnæ. & j. de iur. fisc. in metallū. sed hodie nemo liber fit seruus ex supplicio: vt in authen. de nupt. §. quod autē. col. iij. Item argu. contra. supra de verbo. oblig. l. ex ea. §. infulam.

d In metallum. cur ergo non relegat p̄ses in infulam: vt. j. de interd. & releg. l. relegatorū. §. sicut? Respō. vt de offic. p̄sidi. l. illicitas. §. qui vniuersas. & facit. s. de offi. p̄se. vr. l. j. §. relegandi. & s. eo. l. ij. §. j. Accursius.

e Grauioribus. stabat ergo vterque in vinculis. Itē seruiebat, quia portabat de loco ad locū metalla pu. vt infra eo. l. in metallum. & l. in seruorum. §. qui ex causa. & infra. §. in calcariam quoq; male ergo dicit Azo quod opus metalli erat seruire dānatis in metallum: sed

* Lud. Ro. in suis sin. fo. 5. singu. 113. dicit hūc tex. sin. & de eo facit festum ad hoc quod iudex non potest morituro dare electionē pœnæ: qui tex. si bene videatur, hoc nō vult: vt dicitur hic in primis inter preta. Bolo. † Sunt qui putēt hīc legendum, Ad nostes autē transfugæ & c.

* pœna.

† Vide varia pœnarum genera a. apud Cæliū Rhodi. lib. lect. antiqua. 10 ca. 5 & Alexan. ab Alex. lib. 3. Gen. dic. ca. 1. 5.

Exilium triplex.

Adprehensum.

a Adprehensus. scilicet modo.

b In carcere. scilicet pati.

c Fuit. id est dicere, non totum quod fuit in carcere etiam ante sententiam, sed residuum duplicatur. sed si peregerit, statim relaxatur postea: vt. C. eo. l. antepen. & pe.

d Transferatur. in opus metalli.

e Perpetuetur. à pœna operis publici.

f Ariandam. sed perpetuandam, vel in metallum dandam: vt supra. l. proxi.

g In ministerium. vt seruiant. existentibus in metallo.

h Fœmina. nisi nobiles: vt. C. eo. l. si matrè.

i Retinent. si habes amittunt ciuitatem: subaudi tantum, & est bona. si habes retinent: vt est Py. dic scilicet libertatem: at ciuitatè perdunt: vt infra eo. l. capitalium. §. diuus.

k Vinculis. perpetuis subaudi, si non est in textu.

l Ad continēdos. donec de delicto cognoscatur. & facit. C. de exact. tri. l. ij. & infra de verb. sign. l. verum est.

m In calcariam. id est in opus calcandi terram ad faciendum murum: vel dic de calcaria.

n Iuniores. q bene possunt currere per montes. nam ienes non ita currunt vt iuniores. alia viliore: & alias iuuenes.

o Pyrrhicharij. genus est venationis.

p Aut. subaudi acturi aliam voluntatè vel voluptatem. sunt enim multa officia quæ gerunt & in quibus mouentur venatores. nam aliàs cum canibus, aliàs cum auibus, vel in aliis ministeriis sunt.

q Dubitatio est. vt. C. eo. metalli. ergo seruus fit plus seruus: sed imò alterius duriori seruitio astrictus. sic excommunicatus potest plus excommunicari: sed infamis non infamari: vt C. vt intra cer. temp. l. ij. Item hoc in seruo non corrigitur per authen. de nupt. §. quod autem. col. iij.

r Pœna. non per alium: vt supra tit. j. l. j. §. finali.

s Reddendum. vt. C. de sen. pas. l. frustra. & §. de fideic. lib. generaliter. §. si seruus. & ar. §. de adi. lega. l. si seruus. §. si. & §. de rei vind. l. in rem. §. j. ver. item quæcunque. Sed argu. contra. j. de sen. pas. l. fin. licet ibi restituitur in integrum. Item arg. in authen. de sanc. episco. §. contra si seruus sciente. coll. ix. & facit. C. eo. l. seruo.

t In perpetua. quæ pœna vix in seruo recipitur: non autem in libero: vt. C. eo. l. incredibile. & l. seruus.

Moris.] CASVS. In hac. l. litera est satis plana, vt diximus in casu præceden. vsque ad. §. sed enim sciendū. vbi sic accipe: prædictæ pœnæ sunt illæ quæ imponi solent delinquentibus. sed quædā prædictarū pœnarū non cadunt in omnē personā. nam decuriones non possunt in metallū damnari: nec in opus metalli: nec furcæ subici: nec viui exuri. & si de facto fuerit talis sentētia

lata in eos, annihilatur principis auctoritate. idem priuilegiū datur parētibus decurionū (susceptis patre existente decurione, vel prius, siue pater duret decurio, siue desinat esse decurio. filiis autē natis post finitū decurionatū patris, non prodest hoc priuilegiū. [STATVLBERVM.] Si statuliber delinquit: punitur vt liber.

nec ad eum pertinebūt, cuius fuerint antequā damnarentur. Denique cum quidā seruus in metallū damnatus, beneficio principis esset iam pœna liberatus: imperator Antoninus rectissimè rescripsit, quā semel domini esse desierat seruus pœnæ factus, nō esse eum in potestatem domini postea reddendū, sed siue in perpetua: vincula fuerit damnatus seruus, siue in temporalia: eius remanet, cuius fuit antequā damnaretur.

IX. IDEM libro decimo de officio proconsulis.

Moris est, aduocationibus quoq; præsidis interdiceret: & nonnunquā in perpetuū interdicit, nonnunquā ad tēpus, vel annis metiuntur, vel etiā tēpore quo prouinciā regūt. Nec non ita quoq; interdici potest alicui, ne certis personis adsit. Potest & ita interdici cui, ne apud tribunal præsidis postulet: & tamen apud legatū vel procuratorē nō prohibetur agere. si tamē apud legatū prohibitus fuerit postulare, credo per cōsequentias, ne quidem apud præsidē relictā illi postulādī facultatē. Nonnunquā non aduocationibus cui interdicitur, sed foro. Plus est autē foro quā aduocationibus interdiceret, si quidē huic omnino forensibus negotiis accommodare se nō permittatur. Solet autē ita vel iuris studiosis interdici, vel aduocatis, vel tabellionibus siue pragmaticis. Solet & ita interdici, ne instrumenta omnino forment: neve libellos cōcipiāt: vel testationes consignēt. Solet & sic, ne eo loci sedeāt, quo in publico instrumenta deponūtur, archio forte, vel grammatophylacio. Solēt & sic, vt testamēta ne ordinēt, vel scribant, vel signent. Erit & illa

& C. de agen. in rebus. l. ex eo. lib. xij. & in authen. de defen. ciui. in princ. col. iij. Accursius.

c Nonnunquam. sed multotiens.

d Huic. cui est interdictum foro.

e Nō permittatur. neq; pcuratorio noīe vel suffra. vel alio modo.

f Pragmaticis. b scilicet qui consueuerunt scribere pragmaticas sanctio. vt. C. de appel. l. præcipimus. Imò vero sunt iuris interpretes. Bud. hic.

g Consignent. id est scribant dicta testium.

h Archio. aliàs dicitur archium, vbi sacra vasa reponuntur: vt in authen. quibus mo. na. effi. legi. §. illud. in fine. §. col. vj. sed hic pro loco vbi scripturæ publicæ reponuntur: vt in authen. de his qui ingredi. ad appel. §. illud. col. v.

i Grammatophylacio. à phylattein, quod est custodire: & gramma, quod est litera. Idem etiam gazophylacium à gaza, quod est diuitiæ. quasi dicat custodia diuitiarum, vel repositorium. Accur.

Itē si seruus delinquat, exemplo humilis punitur: & subaudi ad min. pl. autē punitur quā humilis: vt in exemplis subiicit. Itē seruus damnatus vt domino suo reddatur sub pœna vinculorū, & dominus nō vult eū recipere: seruus vendēdus est. & si non inueniatur emptor, tradetur in opus publicū. Item dānatus in metallum, si delinquat antequam ad pœnā vadat, puniendus est perinde ac si iam ad pœnā iuisset: sic grauissimè punitur. Vltimo dicit: cum iudex imposuit maiore pœnā loco minoris: remissa est infamia dānato quasi compēsata cū maiori pœna. & dic circa hoc vt in gl. domini mei Acc. ibi posita, quæ incipit, si pro pecuniaria, &c. & hoc dicit hic. §. cum. l. seq. Fran. Acc.

u In perpetuū. vt & C. de postu. l. j. & §. de offic. præfect. vrb. l. j. §. fi. Sed contra. j. l. fi. Solu. vt ibi. & dixi de hoc in d. l. C. & §. de postu. l. puto. §. j. & facit ad hoc supra de iniur. l. fin.

x Annis. aliàs ad annū: aliàs annis: & tunc intellige, duobus: vt. §. de manumif. testamēto. l. libertas. §. fi. & de testi. l. vbi numerus.

y Metiuntur. id est statuunt præsidis. Azo.

z Cui. id est, alicui.

a Vel procuratorem. filci, vel Cæsaris. Accur.

b Per consequētias. nam cui maius interdicitur, multo magis minus. ad quod facit. §. de ser. expor. l. cui pacto. & j. de interdi. & relegat. l. relegatorum. §. constitutum. & §. fi. & supra de sena. l. iij. & in decre. v. q. vij. c. episcoporu.

b] Hi erant homines forenses, qui eufarū actores interdū iuris ignaros monebant, iuris respō sã formu lãq; actio num mini strãtes quos ad verbum negotiales vocat Quintilia. Bud. hic Vide gloss. in tit. de conclusio. eccl. Gal. in pragma. sanc. in pñ. super verb. pragmaticã. & ibi quid dicatur. pragmatice sanctio.

a *Præcipitur*. græc. id est publicis abstinere. & hodie dicuntur Bon. publicati de officiis.
b *Tractare*. id est intelligere.
c *Tractauerit*. puta in eo qui scit id facere in quod damnatur. aliàs si nescit, sunt inciuiles: vt. s. & facit. s. de pub. l. cotem. §. fin. Acc.
d *Cuius*. id est alicuius.

e *Ista*. de quibus dixit supra si quis forte. §. finali. hucusque.

f *Non possunt*. ad hoc facit. j. quâdo ap. sit. l. j. §. simili. & s. ad le. Cornel. de fca. l. penult. & C. eo. l. decurionu. & l. decurionem. & C. de quaestio. l. antepe. & si. & infra de priuile. vetera. l. iij. Accursius.

g *Erunt*. qua pœna sint dânanâ? Respô. de portatione vel relegatione propter capitalia crimina: vt. j. de interdi. l. inter pœnas. in fine.

h *Aut permutetur*. aliàs permutetur. aliàs permiscetur, id est imponetur si placuerit principi. Accursius.

i *Liberetur*. tenuit ergo sententia: aliàs ipse id iudex cognosceret: vt C. de accusa. l. iij. sed hic ad principem itur. Sed arg. contra. s. de iniusto testa. l. si quis filio exhere. §. q. si quis fuerit. aliàs expone vt ibi. & facit. C. eod. l. pœnâ. & s. titu. j. l. j. §. fina.

k *Omnes liberos*. vsq; ad pronepotes, nisi præcedentē personam aliqua macula pudoris aspergat: vt. C. de quaestio. l. diuo. & dic vt ibi. Sed arg. contra. j. de verbo. signi. l. liberorū. & facit C. e. l. si matrē. **ADDIT.** Dic secundū Bar. quod in. l. contraria agitur de iure communi: hic agitur de priuilegio.

l *Debere*. vt & j. de decur. l. ij. §. in filiis.

m *Decurione*. existente.

n *Plebeio*. & facit. s. de sena. l. emancipatum.

o *Puniendum*. si deliquit in statu libertatis: vt & s. ti. j. l. statuliber. sed si prius, tunc vt seruus: vt. s. de statulibe. l. statuliberi à cæteris. & supra. l. j. quæ est contra. & facit. s. si ex noxa. cau. l. fin. Accur.

p *In seruorum*. Humiliorū. humilē, & c. vt. C. de incest. nupt. l. humilē. & subaudi hic, ad minus: quia statim ponit quod plus seruus quàm alius humilis. Accursius.

q *Flagellus*. Flagella plus dolēt: quasi parata ad plus dolendū. Ac.

r *Flagellus*. maior pœna est stare in vinculis, quàm laborare in agro seu opere publico. & facit. C. eo. l. seruus. Accursius.

s *In opus publicum*. datur ergo seruus in opus publicū. Sed cōtra. j. eo. l. seruus. Sol. hic non inuenitur emptor qui emat sub pœna vinculorū: vel forte sine pœna: & sic in subsidiū hic datur in opus

publicum. & facit. s. de incend. l. Pedius. §. j. & de accusa. l. leuia.
t *In metallum*. non tamen in locum illum peruenerunt adhuc.
u *Tanquam*. i. quasi venissent iam ad metallū, durius puniuntur.
x *Constitui*. vt grauius puniatur: vt. s. eo. l. aut damnum. §. inter.
y *Permutant*. vt. j. eo. l. quod ad statū. & l. qui vltimo. & s. eo. l. ij. §. j. Sed contra. s. de iniust. test. l. si quis filio exheredato. §. eius. Sol. ibi non à cōpetenti iudice, puta præside, fuit deportatus: hic à cōpetenti, puta præfecto, vel similibus: vt dixi supra eo. titu. l. ij. §. j.

erit plectēdus. Statuliberū quasi liberū eum iam puniendū diuus Pius Saluio Marciano rescripsit.

X. MACER libro secundo de publicis iudiciis.

IN seruorum persona ita absertuatur, vt exemplo humiliorū puniantur. & ex quibus causis liber fustibus cæditur, ex his seruus flagellis cædi, & domino reddi iubetur: & ex quibus liber fustibus cæsus, in opus publicū damnatur, ex his seruus sub pœna vinculorū ad eius temporis spatium flagellis cæsus domino reddi iubetur. Si sub pœna vinculorū domino reddi iussus non recipiatur, venundari: & si emptorem nō inuenerit, in opus publicū & quidē perpetuū tradi iubetur. Qui ex causa in metallū dati sunt, & post hoc deliquerunt, in eos tanquam metallicos cōstitui debet: quamuis nondū in eum locū perducti fuerint, in quo operari habent. nam statim vt de his sententia dicta est, cōditionem suam permutat. In personis tam plebeiorū, quàm decurionū illud cōstitutum est, vt qui maiori pœna adficiatur quàm legibus statuta est, infamis non fiat. ergo & si opere tēporario quis multatus sit, vel tantum fustibus cæsus, licet in actione famosa, veluti furti, dicendum erit infamem non esse: quia & solus fustiuū ictus grauior est, quàm pecuniaris damnatio.

Hæc lex est philosophica, & dat doctrinā iudicibus quomodo in causis criminalibus procedere debent. & vide elegantem tex.

XI. MARCIANVS libro secundo de publicis iudiciis.

Respiciendū est iudicanti, ne quid aut durius aut remissius constituatur, quàm causa deposcit. nec enim aut seueritatis aut clemētiæ gloria affectanda est: sed perpenso iudicio, prout quæq; res exposulat, statuendū est. Planē in leuioribus causis proniores ad lenitatē iudices esse debent: in grauioribus pœnis seueritatem legum cum aliquo temperamēto benignitatis subsequi.

pla. Vltimo dat exempla de pœna capitis. Franciscus.

b *Clementia*. id est pietatis.

c *Res exposulat*. vt. s. de incen. l. Pedius. §. j.

d *Seueritatem*. etiā in extraor. cri. habito respectu ad id quod fieri solet: vt & s. de dam. infec. l. si finita. i. prin. & C. de epif. audi. l. ij. & s. de pign. act. l. vel vniuersorū. & ad senatuscon. Ma. sed Iul. §. quod dicitur. & j. e. l. hodie. Itē facit. s. de act. & obli. l. Arrianus.

Leniora sunt.

Sed ante. D. Pium vt seruus puniebatur. l. 29. §. de stat. libe. a.

z *Infamis*. si pro pecuniaria imponitur corporalis, remittitur infamia: vt. s. de inf. l. quid ergo. §. pœna grauior. Si p corporali minori imponitur maior: tunc idē. & his duobus casibus potest hic loqui. si vero minor corporalis pro maiori: aut causa cognita, & tunc idē: vt C. ex qui. cau. inf. irro. l. et si seuerior. & j. ad munic. l. ordine. sed si sine causæ cognitione, tunc nō idē: vt dicta. l. quid ergo. §. quantum. Interim tamē dum durat pœna aucta vel minuta cum causæ cognitione, durat infamia: vt dicta. l. et si seuerior. quæ est cōtra. & fa. j. de re mili. l. qui cum vno. §. ad tempus. & adde quod not. in. d. §. pœna grauior. & fa. ad hoc. s. de fur. interdum. §. j. & C. de sac. sanct. eccle. l. sancimus. in fin. & j. de reg. iur. l. si in duabus.

a *Multatus*. qui in nullo debuit multari: qd non nisi ex causa face-re deberet: vt infra eo. l. aut facta. §. fin. & C. ad leg. Iul. de vi. l. seruos. in fin. & sic accipe. infra eo. l. hodie.

Respiciendum. **CAVS.** Docet hæc l. qualiter iudex se debeat habere in cognoscendo & iudicâdo circa crimina. Secundo dicit quod furta domestica si de vilibus rebus sunt, non sunt vindicanda siue puniēda per iudicem: sed ipse pater vel dominus intra domum castigabit: & dat exempla de furto domestico. Tertio dicit: qui delinquit: aut delinquit casu, aut proposito, aut impetu. & de omnibus dat exem-

Sed ante. D. Pium vt seruus puniebatur. l. 29. §. de stat. libe. a.

pecuniaria.

† Respiciendum. * Huc spectat quæ de imagine iustitiæ ex Chrysippo refert Gell. li. 14. noct. Attic cap. 4. In eandem sententiam præclare Cic. 2. ad Brutum epistola. & 1. Offic. & Fa. lib. 5.

* Vide An. ro. Aug. lib. 4. cinad. c. 16. & orat. Cæsar. 2. pud Dionē lib. 53.

a *Leuiores sunt.* aliàs leuiores : aliàs uiliores. Accursus.
b *Publice.* id est per iudicem, sed domi: ut hic, & C. an ser. ex suo. l. fin. & s. de fur. l. serui & filij. & C. de pa. po. l. congruentius. sed si graua sint, potest agi ciuilitè & criminaliter: ut s. de iniur. l. prator. §. prætèrea. & de acquir. re. do. l. homo liber. in prin. & C. de fur. apud. in fin. nisi contra seruum, contra quem ciuilitè agi non potest: ut C. de acquir. poss. l. fina.
c *Vel mercenarius.* Not. personas familiares, ut à testimonio repellantur: ut C. de his qui ad ecclè. cõsu. l. fin. §. sane. ut ibi dixi. Item facit. s. de relig. l. familiaria. & supra de testi. l. pe.
d *Offeratur.* id est fiat de eo querimonia uel quæstio.
e *Apud.* subaudi his apud, & c.
f *Delinquitur.* scilicet ab hominibus.
g *Aut casu.* aut quis delinquit sine animo, ut casu: & nõ punitur: ut hic, & s. de præua. l. pe. aliquãdo culpa leui, uel leuissima: & tunc punitur propter culpã, uel propter malũ exemplum, sed leuius: ut hic, & s. l. absentem. in fin. & l. si quis aliquid. §. qui abortionis. & supra de sic. l. iij. §. adiectio. uerũ. sed ex senatuscõ. & l. iij. §. cum quidã. & l. in lege. sed & si prætendat ignorantia iuris ciuilis, excusatur in incestu: ut s. ad leg. Iul. de adul. l. si postulauerit. Item in senatuscon. Liboniano: ut C. de his qui sibi in test. adscri. l. senatuscon. aut naturali, uel quasi: & non parcitur: ut C. de in ius uo. l. uenia. aut dolo: & tunc secundum legem punitur: ut hic. sed ibi distingue procedat ad actum, uel non: ut not. j. co. tit. l. cogitationis.
h *Factionem.* i. societate cum aliis. in malam enim parte ponitur.
i *Cum per.* aliàs cum: aliàs eum. & infra uenit. sed certe tunc subintelligitur qui.
k *Casu.* id est non dolo uel culpa: lata uel leuissima tamen interuenit: unde tenetur Aquil. ut supra ad leg. Aquiliam. l. scientiam. §. pe. & l. in lege. & facit supra. absentem. §. fina.
l *Obiici.* hoc expone ut infra eod. l. qui ultimo.
m *Animaduerti.* ad hoc supra eo. l. ij. in prin.
n *Uod ad statum.] CASVS.* Siue ex accusa. priuata, siue publica, siue etiam extra ordinem quis damnatur ad bestias, uel ad similem pœnam: statim fit seruus pœnæ. Franc.
o *Necne.* ut quia priuatum uel extraordinarium: ut supra de priua. delic. l. fina.
p *Confestim.* ut infra eo. l. qui ultimo.
q *Fuunt.* non inspecto an ex eo crimine talis pœna debuerit imponi: cum ex causa possit augeri: ut j. l. proximi.
r *Hodie.] CASVS.* Qui extra ordinẽ de crimine aliquo cognoscit, potest pœnam imponere quam uult, leuem uel grauẽ, dum tamen non excedat rationem, id est consuetã pœnarum impositionẽ. & dic de hoc ut in glo. domini mei Accursij. Franc.
s *Extra ordinem.* uel ordinariẽ: ut supra ad l. Cor. de fal. l. antepenult. & de sic. l. iij. §. legis. & de mino. l. auxilium. §. j. & de bo. lib. qui cum maior. §. is demum. & §. si tamen. & infra. l. aut facta.

Furta domestica de uilibus rebus non sunt uindicanda per iudicem, sed paterfa. intra domum suam uindicabit. hoc dicit. Cætera plana sunt.

Furta domestica si leuiores sũt, publice vindicanda non sunt: nec admittenda est huiusmodi accusatio, cum seruus à domino, uel libertus à patrono, in cuius domo moratur, uel mercenarius ab eo cui operas suas locauerat, offeratur quæstioni. Nam domestica furta uocantur, quæ serui dominis, uel liberti patronis, uel mercenarij [iis] apud quos degunt, subripiunt. Delinquitur autem aut proposito, aut impetu, aut casu. proposito delinquent latrones, qui factionem habent. Impetu autem, cum per ebrietatem ad manus aut ad ferrũ uenitur. Casu uero, cum in uenando telum in feram missum, hominem interfecit. Capitis pœna est bestiis obiici, uel alias similes pœnas pati, uel animaduerti.

Quacunque accusatione siue publici siue priuati criminis, siue extraordinem quis damnatur ad bestias, siue similem pœnam: statim fit seruus pœnæ. Bartolus.

XII. MACER libro secundo de officio præsidis.
Quod ad statum damnatorũ pertinet: nihil interest, iudicium publicũ fuerit, necne. Nam sola sententia, non genus criminis spectat. Itaq; hi in quos animaduerti iubetur, quæ uel ad bestias datur, cõfestim pœnæ serui fiunt.

XIII. VLPIANVS libro primo de Appellationibus.

Quod ad statum.] CASVS. Siue ex accusa. priuata, siue publica, siue etiam extra ordinem quis damnatur ad bestias, uel ad similem pœnam: statim fit seruus pœnæ. Franc.
n *Necne.* ut quia priuatum uel extraordinarium: ut supra de priua. delic. l. fina.
o *Confestim.* ut infra eo. l. qui ultimo.
p *Fuunt.* non inspecto an ex eo crimine talis pœna debuerit imponi: cum ex causa possit augeri: ut j. l. proximi.
r *Hodie.] CASVS.* Qui extra ordinẽ de crimine aliquo cognoscit, potest pœnam imponere quam uult, leuem uel grauẽ, dum tamen non excedat rationem, id est consuetã pœnarum impositionẽ. & dic de hoc ut in glo. domini mei Accursij. Franc.
s *Extra ordinem.* uel ordinariẽ: ut supra ad l. Cor. de fal. l. antepenult. & de sic. l. iij. §. legis. & de mino. l. auxilium. §. j. & de bo. lib. qui cum maior. §. is demum. & §. si tamen. & infra. l. aut facta.

in fin. & l. pen. & supra eod. l. respiciendum. Sed contra supra ad Turpil. l. j. si autem. sed non licet post sententiam, ut ibi, sed in ipsa sententia sic ex causa: ut not. in. d. §. pœna grauior. l. quid ergo. supra de infra. sed ut ponis in extraordini. cri. seu priua. quando dicitur augeri uel minui? Respon. quidam, de pœna scripta dici nemo ambigit, imò de non scripta: ut dixi supra eo. l. respiciendum. circa princip. Potest & hæc. l. loqui in ordinario crimine. & quod dicit extraordini. id est extra antiquam solennitatem: ut supra de pub. iudi. l. ordo. Item contra supra ad Turpil. l. j. §. si autem. sed dic ut in ipsa sententia possit augeri & minui ex causa: ut modo dixi. nõ autem postea, ut modo. nõ.

Hodie licet ei qui extra ordinem de crimine cognoscit, quam uult sententiam ferre, uel grauiorem, uel leuiorem: ita tamen, ut in utroque modo rationem non excedat.

Quod delictum plerumq; vnus impune fert, alteri idem mortis infligit pœnam, secundum diuersitatem personarum. hoc dicit. l. sequen. uide per te, & est pulchra & clara, seipsam distinguens per membra.

XIIII. MACER libro secundo de Re militari.

Quædam delicta pagano aut nullam aut leuiorem pœnam irrogant, militi uero grauiorem. Nam si miles artem ludicram fecerit, uel in seruitutem se uenire passus est, capite puniendum Menander scribit.

XV. VENTILEIUS SATURNIVS libro primo de officio proconsulis.

Diuus Hadrianus eos qui in numero decurionũ essent, u capite puniri prohibuit: nisi si qui parentẽ occidissent. Verum pœna legis Cornelie puniendos, mādatis plenissimè cautum est.

XVI. CLAUDIUS SATURNIVS libro singulari de Pœnis paganorum.

Aut facta puniuntur, ut furta, cædesq;: aut dicta, ut cõuicia, & infidẽ aduocationes: aut scripta, ut falsa, & famosi libelli: aut cõsilia, ut coniurationes, & latronum conscientia: quosque alios suadendo inuisse, sceleris est instar. Sed hæc quatuor genera consideranda sunt septem

z *Mādatis.* scilicet principum: ut s. de sic. l. iij. in prin. & l. pen. **ut facta.] CASVS.** Quandoque punitur factum, ut furta & cædes: quandoque dictum, ut cõuicia, & infidẽ aduocationes: quandoque scriptum, ut falsa, & famosi libelli: quandoque cõsilia, ut coniurationes, & latronum conscientia. & circa ista quatuor genera criminum leuiter uel acriter punienda septẽ sunt cõsideranda. scilicet causa, persona, locus, tempus, qualitas, quantitas, euentus. & aliter punitur vno casu quàm alio: & de omnibus dat exẽpla: quæ per te uideas in litera. Item scias quòd aliter vnum delictum in vna prouincia factum punitur: & si fieret in alia, aliter puniretur. & nominat prouincias. Ultimo dicit: cum frequens vsus delinquentium sit in vna terra: potest iudex vnum delinquentem punire ultra modum vsitatum, ad hoc ut terreantur alij. Franciscus.
a *Consilia.* fraudulenta: ut ubi quis fecit quod aliàs facturum non erat: quamquã consilia & pro opere accipiuntur: ut j. de ver. sig. l. sæpe. in fin. & de reg. iur. l. consilij. & de hoc dixi. s. manda. l. ij.
b *Quosque.* id est aliquos. ad quod. s. de se. cor. l. j. §. persuadere.
c *Alios.* & est instar sceleris, scilicet huius de consiliis.
d *Inuisse.* aliàs mouisse, id est compulisse ad aliquod maleficium faciendum: ut supra ad le. Aquil. l. sed & si quemcunque. & aliàs inuisse.
e *Consideranda sunt.* scilicet aggrauanda, uel leuianda.

modo ambigit, imò de non scripta: ut dixi supra eo. l. respiciendum. circa princip. Potest & hæc. l. loqui in ordinario crimine. & quod dicit extraordini. id est extra antiquam solennitatem: ut supra de pub. iudi. l. ordo. Item contra supra ad Turpil. l. j. §. si autem. sed dic ut in ipsa sententia possit augeri & minui ex causa: ut modo dixi. nõ autem postea, ut modo. nõ.

modo rationem. aliàs modo rationem, id est consuetam pœnarum impositionem: nisi ex causa. aliàs moderatiorem.

Quædam.] CASVS. Si miles artem ludicram facit, uel patitur in seruitutem se uenire: capite punitur. seculi si alius homo hoc faceret. Franc.

Grauiorem. ut C. de epif. & cle. l. presbyteri. in fin. & j. de re mili. l. ij. & l. omne. §. j. argu. contra supra de incen. l. Pedius. §. j. & de sic. l. iij. §. penult. & C. de testa. mili. l. frustra.

Ludicram. de qua habes. s. de infra. l. ij.

Diuus Hadrianus.] CASVS. Decurio non potest puniri capite, nisi si parentẽ occidisset. potest etiam puniri. l. Cor. de sic. Franc.

Essent. uel eorum filij uel parentes: ut supra. l. moris. §. istæ.

Capite. non capite parricidij, sed de sic. y qui. l. decuriones.

a Illata. moderata. ad quod. C. de emenda. propinquorum. l. vni- ca. & s. ad leg. Aquil. sed & si quemcunque. §. fin. & s. loca. l. item

b Serui. vt. §. eod. l. in seruorum. in prin. & j. eod. l. capitalium. §. fin. & infra de regu. iur. l. fere in omnibus.

c In magistratu. ad hoc supra de iniur. prator. §. praterea. & §. sequē. & §. penult.

d Ratio habeatur. vt & supra de sic. l. infans. & de min. l. auxilium. §. j. & l. si ex causa. §. nunc videndum. & supra de adulte. l. si adulterium cum incestu.

e Furtum. solum: vel sacrilegium scilicet & furtum: & est contra supra ad. l. Iul. pecu. l. diuus. Solu. vt ibi.

f Capite. cum est sacrilegium: vt supra ad leg. Iul. pecu. l. sacrilegij. & ad hoc supra de ædil. edict. l. quis sit fugitiuus. §. antepen.

g A fugiuo. id est desertore. & dic quid sit emanfor & desertor, vt infra de re mili. l. iij. §. emanfor. & l. qui cum. §. j. aliis furtiuo.

h A nocturno. supra de furt. bal. l. j. & iij. & de effra. l. fina. & de cond. fur. l. qui furtum.

i A grassaturis. grassatores iunt nitentes ad malum, qui aliena subtrahunt: vt & infra ea. l. in fine. Accursius.

k Expilationes. vt supra de cri. expi. heredi. per totum. & de effra. l. j.

l Petulantia. i. contumacia quedā. & facit. §. de sic. l. j. §. diuus. Acc.

m Non enim. quam interpretationē quidam non habent. Accur.

n Contumeliam. sub. sed iniuriam.

o Quamuis. scilicet aliquod speciale: vel dic lege nō punitur, vtputa si per iocum. Accur.

p Malum. generaliter: vel dic malum, quia affligit, vel etiam specialiter. & dic sed, & c. aliās sed: & aliās si.

q Cum. aliās vt cum: & aliās cum verberat vt contumeliam, & c.

r Cum vt. subaudi, & vel pūctus sit loco copulā.

s Verberat. f. fustibus.

t Cum fustibus. sub. vel & cum, & c.

u Pupilla. scilicet oculi, vel in ictu oculi.

x Hac. scilicet facta. extra se. i. extra mentem. q. d. facit eos irasci.

modis: causa, persona, loco, tempore, qualitate, quantitate, euentu. Causa, vt in verberibus, quæ impunita sunt à magistro allata, * vt parente: quoniā emendationis, non iniuriæ gratia videntur adhiberi. puniuntur, cum quis per iram ab extraneo pulsatus est. Persona dupliciter spectatur: eius qui fecit, & eius qui passus est. Aliter enim puniuntur ex iisdem facinoribus serui, b quàm liberi: & aliter qui quid in dominum parentēme ausus est, quàm qui in extraneum: in magistrum, c † vel in priuatum. In eius rei consideratione ætatis quoque ratio habeatur. d Locus facit vt idem vel furtum, e vel sacrilegiū sit, & capite f luendum, vel minore supplicio. Tēpus discernit emanforem à fugitiuo, g & effractorem vel furem diurnum à nocturno. h Qualitate, * cum factum vel atrocius vel leuius est: vt furta manifesta à nec manifestis discerni solent: rixæ à grassaturis: i expilationes k à furtis: petulantia l à violentia. qua de re maximus apud Græcos orator Demosthenes sic ait: † ου γάρ η πληγή παρέσθησεν τήν ύβριν, ἀλλ' η ἀπμία: οὐδ' ε τὸ τυπλοσθαι τοῖς ἐλευτέροις ἐστίν δ' ἄνον (καίπερ ὄν δεινόν) ἀλλὰ τὸ ἐφ' ύβρει. πολλὰ γὰρ ἂν ποιήσειεν ὁ τυπλων, ὡ ἀνδρες ἀθηναῖοι, ὡ ὁ παρὼν ἐνια ε' δ' ἂν ἀπαγγέλαι δὴ μὲν ἐτέρω σχήματι, τὸ βλέμματι, τῆ φωνῆ, ὅταν ὡς ύβρίζων, ὅταν ὡς ἐχθρὸς ύπαρχων, ὅταν κονδύλοισ, ὅταν ἐπὶ κόρρης. Ταῦτα κινεῖ, ταῦτα ἐξίτησιν ἀνθρώπους αὐτῶν ἀηθεῖς ὄνας τοῦ παροσηλακίζεσθαι * † [ε' δ' εἰς ἂν ὡ ἀνδρες ἀθλιωῖοι ταῦτα ἀπαγγέλλων δὴ μὲν το τὸ δεινὸν παροσηλακίζεσθαι τοῖς ἀκούουσι] οὕτως ὡς ἐπὶ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ παράγματος τῶ πάσχοντι καὶ τοῖς ὀρώσιν ἐναργῆς ἢ ύβρις φαίνεται.] [id est, Non enim m plaga repræsentat contumeliam n fieri: neque verberari, liberis est malum: quamuis o est malum, p si in contumeliam. Multa enim utique facit qui verberat, o viri Athenienses, quorum, qui patitur, quædam neq; annuntiare poterit alij, schemate, aspectu, voce: cum q verberat vt contumeliam inferens, cum vt r inimicus existens, cum

y Eorum. scilicet conuiciorum. z Existentes. homines dico repete, & c. a Qui gregem. de hoc dic vt supra de abige. l. fin. in prin. b Euentus. id est effectus. c A dementissimo. non solum à sapiente. nam interest habuerit

verberat f fustibus, e cum in pupilla. u hæc mouent, hæc x extra se constituunt homines eorū y non assuetos existentes z vt conuiciarentur. Nemo enim o viri Athenienses, denuntiās hoc quod aggrauat, audientibus repræsentare potest ita vti rei veritas se habet: cum tamen ipsi perpeffo & videntibus manifesta iniuria apparuerit.] Quantitas discernit furem ab abigeo. nam qui vnum suem subripuerit, vt fur coërebitur: qui gregem, * vt abigeus.

Euentus b * spectetur, vt à clementissimo c † quoquo facta: quàm lex non minus eum qui occidendi hominis causa cum telo fuerit, quàm eum qui occiderit, puniat. & ideo apud Græcos exilio voluntario d fortuiti casus luebantur, e vt apud præcipuum poetarum scriptum est: † Εὐτ' ἐμὲ τῖσθον ἑόντα Μειοίπος ἐξ Ὀπέοντος ἤγαγεν ὑμέλερον δ' ἀνδροκτασίης ὑπὸ λυγρῆς, ἤματι τῶ, ὅτε παῖδα κατέκτανον Ἀμφιδάμαντος, Νήπιος οὐκ ἐθέλων, ἀμφ' ἀσραγάλοισι χολωθεῖς.

Euenit vt eadem scelera in quibusdā prouinciis grauius plectantur: vt in Africa messiū incensores: f in Mysia vitium: g vbi metalla sunt, adulteratores monetæ.

Multis delinquentibus, pœna vnus debet esse metus multorū.

Nonnunquam euenit, vt aliquorum maleficiorū supplicia h exacerbentur: quotiens nimirū i multis k personis grassantibus l exemplo opus sit.

In metallū damnatis nihil potest relinqui in testamento: apolidibus vero, id est qui ciuitatem perdunt, auferuntur ea quæ sunt iuris ciuilis: vt testari: sed non ea quæ sunt iuris gent. sicut emere, vendere. Bart.

XVII. MARCIANVS libro primo Institutionum.

Sunt quidam * serui pœnæ, vt sunt in metallū dati, & in opus metalli. m & si quid eis testamento datum fuerit, pro nō scriptis n est: quasi non Cæsaris seruo datū, sed pœnæ. item quidā ἀπόλιδες o sunt, hoc est sine ciuitate, vt sūt in opus publicū perpetuò p dati, & in

o Apolides. Græcum, hoc est extorres seu exules: ab a quod est sine: & polis, quod est ciuitas.

p Perpetuo. secus si ad tempus: vt. j. l. capitalium. in fin. j. respon.

euentum crimen, vel non: quamquam interdum hoc nō cōsideretur: vt subiicit: & s. ad l. Cor. de sic. l. diuus. & C. ad le. Cor. de sic. l. is qui. & instit. de pub. iu. s. item lex Corne. Acc. d Voluntario. id est arbitrium iudicis. e Luebantur. ad hoc. s. de sic. l. iij. §. j. f Incensores. quia multum nascitur ibi de frumento, vt apparet in metallis.

g Vitium. incensores. Accursius.

h Supplicia. id est pœnæ crescūt ex personis quorundā maleficorū, siue malefactorum, vt alij terreantur. ad quod s. ad l. Iul. ma. l. famosi. in fin. & C. de epi. au. l. iij. in fin. & s. de abi. l. j. §. puniuntur. & s. eo. l. hodie. & j. eo. l. capitaliū. §. famosos. arg. contra. j. tit. j. l. cum ratio. §. si plures. & s. ad leg. Corne. de fal. l. antepenult. in fine.

i Nimirum. aliās nimirum. Py.

k Multis. plures tamē remanent alij non delinquentes: aliās si isti sunt plures, detrahendum est seueritati, vbi multorum strages iacet: arg. s. de sic. l. qui cædem. & fa. j. eo. l. capitalium. §. famosos. & §. grassatores.

l Grassantibus. id est ad malum tendentibus: vt d. §. grassatores. & §. solent. & facit. C. de hæret. l. quicunq; §. quod si fecerint. & C. ad leg. Iul. repe. l. j.

m Quidam Metalli. hi sunt serui: vt & s. eo. l. aut damnatum. §. est pœna. & C. de bo. proscrip. l. in metallū. & instit. qui. mo. ius pa. po. sol. §. pœnæ. & de capit. demi. §. j. & infra de var. cogn. l. penult. §. consumitur.

n Pro non scriptis. vt & sunt. C. de her. instit. l. j. & s. de acquir. here. l. si quis mihi. §. si quis plane. nisi in causa alimentorū: vt. s. de his quæ pro nō script. l. si in metallum. & de cap. demi. l. legatum. & facit. j. de iure sic. l. in metallum.

o Quisiam

Non habeant.

* Illata.

† magistratum. est in manu. Tau rel in adno.

* Alcia li. 2. dispū. ca. 16.

† Vide Alci. li. dispū. 2. c. 16 & Bud. in annot. p. l. h. c.

* i. Nō enim plaga contumeliam conicitauit, sed ipsa si in dignitas: neque tam ingenuis graue est cardi (quāquā graue sit) quam per contumeliam cædi. Siquidē multa is qui alium cædit, admittere potest: quorum magnā partē is qui verberibus affectus est, habitu corporis, vultu, vociferatione, nui e vt contumeliam inferēs, nūc vt inimicus se gerens, nunc pugnu

ducens, nūc in malā cadens, alteri renūtiare ac repræsentare nequit. hæc ipla mouent, hæc de statu mentis deturbat homines, p. diu. ac iugillationis non assuetos nemo enī & c. vt in tex.

† Quæ sequitur Græca, in Pædec. Flor. nō sūt.

* Alci. lib. r. dispun. c. 17. & lib. 2. prætermitt. hic. † dementissimo.

† Ex Illi. φ. Vide Alcia. lib. dispun. r. c. 17. & Præter. 2. hoc ipso ti & Bud. in annot. p. l. h. c.

* Quisiam

Non habeant.

a Non habeant. vt testari. vt. s. de leg. iij. l. j. §. h. Item nec eis lega-
ri: vt in eo. tit. l. si deportati serui. §. j. Item nec filios retinet in po-
testate: vt inst. qui. mo. ius pa. po. fol. §. cu autem. quæ potestas est
iuris ciuilis: vt insti. de pa. pot. at emere, & alia quæ iurisdictionum
sunt. bene possunt: vt. s. de cura. fur. l. consilio. §. pe. & de capi. de-
mi. l. legatum.

b Iurisdictionum. vt & si-
bi adquirat: vt. d. l. si de-
portati. in prin. & §. j.

c Cogitationis. hoc ve-
rum est, si est sta-
tum in finibus cogita-
tionis: vt & §. de verb.
fig. l. fugitiuus. & de in-
fa. l. qui autem. & §. de
verb. fig. l. sape. in fi. &
de fur. l. inficiando. in
prin. & sic omnia con-
traria tolluntur. sic. s. de
extraord. cri. l. j. & C. de
epif. & cle. l. si quis non
dicat. & de fur. l. si quis.
& si quacunque præ. po.
l. j. & de his qui ad eccl.
confu. l. fin. §. j. & de fi-
ca. l. diuus. & dixi. s. de
fur. l. qui ea mente.

d Si non defendantur.]
SCASVS. Seruū tuū
accuso. licet non vis eū
defendere: non propter
hoc statim damnatur.
potest enim alius eum
defendere: vel seipsum
defendet: & iudex qui
de hoc cognoscit, non
puniet eū, nisi viderit ef-
se eum culpabilē. Fran.

e Ab alio. vt & §. de
cust. reo. l. ij. in princ. &
facit. §. de app. l. serui. &
§. de sta. ho. l. seruus.

f Si pœna. Cometicio in-
re. contracto ex cō-
mentis. ad quod inst. in
proc. §. cū que. Alij. i. o-
pinione sapientū. & fa.
§. eo. l. crimen. & §. de
priua. delic. l. j. in princ.
& C. eod. l. sancimus. &
C. ex deli. defū. l. vnica.

g Hominum. vt & C. ad. l. Iul. repe. l. j.
Vltimum. Interpretatur. sic vltima voluntas, quæ nõ redit: vt
C. de sacrosan. eccl. l. j. & facit. §. eo. l. capitalium. in prin.

h In metallū.] CASVS. Titius dānatus est in metallū: nūc est effe-
ctus inutilis ad illud opus infirmitate ductus, vel senectute. di-
citur q̄ potest dimitti si aliquis p̄ eo hoc postulet, vt cognat⁹ vel
affinis, & si in hac pœna stetit per. x. annos. Fran.

i Qui princeps. & habeas, æstimauit. vel verius, qui. f. præses: &
habeas, æstimabit. Sed tūc est cōtra. §. e. l. diui. Sol. in metallū da-
ti, cū in opus aliquod destinatur, inutiles facti operi, absoluuntur:
vt hic. Exules vero, qui nulli certæ rei præscribuntur, hoc tamen
modo coërcetur merito: nec absq; principis cōscientia liberantur.
P. vel hæc secundum illam. nam nec hic dicit quod præses dimit-
tat, sed quod æstimet, & sic ad principem remittat.

k Habeant. qui pro eis impetrēt: vt & §. de proc. l. sed & hæ. Acc.
Sine præfinito. Pone ita dixit: in metallum te ad tempus esse iu-
dico. indefinitum enim tēpus, decennio determinatur. Si ve-
rō temporis mentionē non habuisset, vel in perpetuum damnaf-
set, contra esset: quia perpetuo esset in pœna: vt C. eo. l. seruus. &
§. de legat. l. fina. §. si. Item facit. §. de interd. & rele. l. relocatorum.
§. hæc est differentia. contra. Sol. vt ibi. Item contra. §. eo. l. capita-
lium. §. diuus. sed ibi ad tempus certum.

m Dato. aliàs dato: aliàs damnato.
Eorum.] CASVS. Relegati vel deportati ex causa maiestatis,
statua eius si qua erat posita in ciuitate, remouenda est: & da
exemplum vt in glo. Fran.

n Eorum qui relegati. vt si hostem occultari passus est, vel eum,
scilicet hostem occultauit: Vt. §. e. l. Metrodorum. in quibus casti-

bus accusatur lege Iul. maiest. vt. s. ad. l. Iul. maiest. l. cuius. Accur.
scire debemus. quæ honoris sui causa positæ sunt in ciuitate: vt
s. de acqui. re. do. l. statuas. & de priui. cre. l. aufidius. vel dic, vt ad
eas non confugiant: vt. §. l. capitalium. §. ad statuas.

Si diuino.] CASVS. Qui heri fecit homicidium, magis est pu-
niendus, quàm qui fecit
iam est decenniū. & hæc
positionem habes in fi-
ne magnæ glo. hic posi-
tæ: vel aliter vt eadem
glo. Item non potest
quis damnari vt de sa-
xo se deiciat, & sic mo-
riatur. Fran.

xxiii. IDEM lib. octauo Regularum.
Sine præfinito tēpore in me-
tallum dato imperitia dātis,
decēnij tēpora præfinita vidētur.

xxiiii. IDEM libro undecimo Pandectarum.
Eorū qui relegati vel depor-
tati sunt ex causa maiestatis,
statuas detrahendas scire debe-
mus. °

**Qui heri aut nudio stertius com-
misit adulterium, magis punitur
quàm qui commisit quinque an-
nis elapsis. vide glo.**

xxv. IDEM lib. duodecimo Pandectarum.
Si diuino tēpore aliquis in rea-
tu fuerit, aliquatenus pœ-
na eius subleuanda erit. * Sic etiā
cōstitutū est, nõ eo modo punien-
dos eos qui longo tēpore in reatu
agunt, quàm eos qui in recenti
sententiam excipiunt. Nõ potest
quis sic damnari, vt de saxo
præcipitetur.

**Pœna imposta patri, non trāsit
ad filium: quia ex delicto patris fi-
lius non punitur. Bar.**

**xxvi. CALLISTRATVS libro
primo de Cognitionibus.**
Crimē vel pœna paterna nul-
lam maculā filio infligere
potest. nāque vnusquisque ex suo
admisso sorti subiicitur, nec alieni
criminis successor cōstituitur. id-
que diui fratres Hierapolitanis
rescripserunt.

**Præfides nõ possūt mutare sentē-
tias suas, sed princeps ex causa dat
in integrū restitutionem. Bar.**

nenda erat pœna. Tertij dicunt q̄ hic diu iterauit delictum: vnde
pœna est subleuanda, id est augenda: vt in pasta quæ leuatur, id
est augetur & maioratur cum debet fieri panis. Quartij dicunt in
reatu, id est in carcere propter reatū minus puniendum, quàm si
ex recēti ibi fuerit: quasi ex quadam misericordia. ad quod. §. eo.
l. respiciendum. in prin. & C. de cust. re. l. j. & §. de iureiurā. l. eum,
qui. vel dic quinto, vt primo dixi, quod plus est puniendus qui
heri fecit homicidium, quàm qui fecit iam est decennium. & sic
facit. §. de rit. nup. l. qui in prouincia. §. fi. & de fur. l. ei qui. & l. in-
ficiando. §. infans. Accur.

q Pœna. aliàs pœna eius. Vinculo est sordidus, aut illa carceris non quæ
de saxo. facit. §. eo. l. aut damnatum. §. j. Accur. & p̄ delictis pœnae tenet
Crimen. Infligere. nisi in crimine maiest. vt C. ad. l. Iul. maiest.
quisquis. & nisi in causa primipili: vt C. de primipil. l. fi. lib.
xij. vel nisi circa vsuca. vt. s. de diuer. præscript. cum heres. & nisi
C. de quæstionibus. l. diuo Marco. & nisi C. de lib. & eo. libe. l. ij.
cum hac autem concor. C. de inoffi. test. l. si quis in suo. §. fi. & §.
de in ius voc. l. adoptiuum. in fi. & in decre. xlvij. dist. per totum.
& §. de decur. l. ij. §. nullum. & §. e. l. si pœna. & §. de ope. no. nuni.
l. pen. & §. de sena. filiam.

Dui fratres.] CASVS. Non solent præfides mutare sententias
suas, imò quod plus est, non possunt mutare. si tamen quis
dicat se succubuisse eo quod instrumenta pro se facientia nõ po-
tuit habere, & nunc ea inuenit: potest restitui in integrum contra
primam sententiam: vel potest ob hoc minui pœna. & hoc solus
princeps potest facere. Secundo dicit: si decuriones & principa-
les ciuitatum committunt capitale crimen, vel aliud crimen pro-
pter quod relegadi sint: hoc imperatori scribatur, sententia à præ-

† Bar. dicit
huc tex. no.
& sing. &
forte alibi
nõ reperies
secundū eū
tex. sibi cō-
cor. ad hoc
quod vbi-
cūque quis
deputat⁹ est
ad fodien-
dū metallū,
neque dicit
de tempore
præcise in
condēnatio-
ne, nec per
quā tēpore
puniēdi datur potestas:
vt C. de rap. vir. l. j. vbi
autē quis lōgo tēpore
fuit in reatu, qui recipit
iterationē: maiorē pati-
tur pœnam, quàm si se-
mel tantū cōmisit: vt in
fugitiuo, errore, eman-
sore, & desertore, &
multis aliis: vt. s. eod. l.
aut facta. §. tēpus. & §.
de re mil. l. nõ omnes. §.
à barbaris. in fi. & l. qui
commeat. & l. iij. §. si
plures. & C. de cōmea.
l. ij. & iij. in fi. lib. xij. &
§. de ædil. edic. l. quis sit
fugitiuus. & C. de epif.
aud. l. iij. in fi. & ad legē
Iul. de vi. seruos. & §. e.
l. capitaliū. §. solent. &
§. grassatores. & Co. de
superexac. l. j. in fi. & §.
de abig. l. fi. §. qui sapi⁹.
Alij ponūt hunc casum
per. l. C. eod. l. omnes.
quod non placet: quia
ibi imposta, nõ impo-
nenda erat pœna. Tertij dicunt q̄ hic diu iterauit delictum: vnde
pœna est subleuanda, id est augenda: vt in pasta quæ leuatur, id
est augetur & maioratur cum debet fieri panis. Quartij dicunt in
reatu, id est in carcere propter reatū minus puniendum, quàm si
ex recēti ibi fuerit: quasi ex quadam misericordia. ad quod. §. eo.
l. respiciendum. in prin. & C. de cust. re. l. j. & §. de iureiurā. l. eum,
qui. vel dic quinto, vt primo dixi, quod plus est puniendus qui
heri fecit homicidium, quàm qui fecit iam est decennium. & sic
facit. §. de rit. nup. l. qui in prouincia. §. fi. & de fur. l. ei qui. & l. in-
ficiando. §. infans. Accur.

† Reatus,
status est &
cōditio re-
rum: vt ha-
bitus demis-
sus, pannos-
us, squallid-
us, hic reo-
rum sordes,
& sordidi
rei dicuntur.
* q̄ d. miti⁹
animaduer-
tendū in eū
qui diu for-
didatus fue-
rit & c. vide
hic per Bud.
† quo
† Tarpeio
scilicet, vel
alio. abrogā-
ta igitur est
hac parte
lex. 12. ta. vt
in multis a-
liis asperis.
Gell. l. 20. c.

Vt ait Cato
apud Gell. l.
7. c. 3.

* eos.

† id est fi-
ctio. aliàs
commenti-
cium, id est
nouū & re-
es excogi-
tatum, id est
non transla-
ticiū, nec
aliūde sum-
ptū Bud. hic.
Gell. lib. 6.
cap. 14.

* pœna sua
pœnā passi
fuerint. Du-
ar. 1. dispu-
ta. cap. 14.

Vinculo est sordidus, aut illa carceris non quæ
de saxo. facit. §. eo. l. aut damnatum. §. j. Accur. & p̄ delictis pœnae tenet
Crimen. Infligere. nisi in crimine maiest. vt C. ad. l. Iul. maiest.
quisquis. & nisi in causa primipili: vt C. de primipil. l. fi. lib.
xij. vel nisi circa vsuca. vt. s. de diuer. præscript. cum heres. & nisi
C. de quæstionibus. l. diuo Marco. & nisi C. de lib. & eo. libe. l. ij.
cum hac autem concor. C. de inoffi. test. l. si quis in suo. §. fi. & §.
de in ius voc. l. adoptiuum. in fi. & in decre. xlvij. dist. per totum.
& §. de decur. l. ij. §. nullum. & §. e. l. si pœna. & §. de ope. no. nuni.
l. pen. & §. de sena. filiam.

si de ibi scripta. Itē alio rescripto cauetur, vt si quis ex principalib⁹ ciuitatis latrocinium comisit, vel simile delictum ppter quod sit capitaliter danandus: q̄ p̄ses eos ligatos custodiat, & hoc scribat ad principem, narrando principi delictum cuiusque. Fran.

a *Vetina*. nomen p̄sidis.

b *Neminē*. s. proxi. & C. eo. l. p̄nā. & s. de re iud. iudex. & C. de sentē. ex breui. recit. l. ij. & s. de quæst. l. j. in fi. vbi de hoc dixi.

c *Adflictus sit*. i. cōdēnatus. ad quod. s. de iur. iur. l. admonendi.

d *Imminuta*. aliā immi- nuta: aliā imutata. Ac.

e *Fieri potest*. multa per principē fiūt, quæ nō aliā fierēt: vt & s. tit. j. l. j. no. in fi. Itē si sentētia tenuit ipso iure: aliā ipse idē: vt C. de accus. l. si accusatoribus. & s. eo. l. ij. in fi.

f *Capitale*. s. crimē, si nō habes in litera.

g *Comiserint*. ad hoc. s. de iniust. testa. l. si quis. s. eius. & de leg. iij. l. j. s. hi. & j. quādo ap. sit. l. j.

C *Capitaliū* CASVS.

Numerat quāsdā p̄nas capitales. Item quāsdā alias quas videas per literā. Secūdo dicit q̄ honesti homines nō sunt fustibus danandi: sed tenuiores homines. Tertio dicit: qui se accusant clamationibus populariū, vt cū populares essent in magna rixā, acceperūt Titium qui esset dux & dominus huius rixæ ducēdā: dicitur quod hic Titius, si hoc suscipit, punitur. & pro prima vice minus punitur: pro secūda vel tertia acrius punitur. Quarto dicit: seruus cēsus ob aliquod delictū, domino suo redditur. Quinto dicit: qui phibentur fustibus cēdi, vt sunt homines honestiores, eandē reuerentiā debent habere quā & decuriones: & sic nec in metallum damnari possunt. [DIVVS HADRIANVS.] In opus metalli ad tempus non debet quis danari. si tamen damnetur ad tēpus in opus metalli, & sustinet p̄nā metalli, adhuc libertatem retinet: sicut & qui danatur in perpetuū opus. & si est f̄mina, liberos interim parit. Secūdo dicit: prohibitū est aliquē fugere ad statuas vel ad imagines principum in iniuriam alterius. cū enim leges securitatem omnibus promittat: meritō iustum est eos qui ad statuas confugiūt dicētes se timere de Titio, hoc facere videri eos in iniuriā Titij: nisi detēti essent à potentioribus. & tunc fugissent ad statuas. nam non punitur hoc casu. In fi. imponit p̄nam fugienti ad statuam in iniuriam alterius. [OMNIA.] Qui deliquit in patronum suum, vel eius patrem, vel in filium, vel in similes personas numeratas in litera: grauius punitur quā si deliquisset in extraneum. Item venenarij. i. qui venena conficiunt, capite punitur: vel si erant in aliqua dignitate, deportantur. & secundum hoc habes in litera venenarij. alij libri aliter habēt. expone vt in gloss. [GRASSATORES.] Grassatores, id est qui nituntur ad malum, & causa p̄dā id faciunt: proximi sunt latrocinibus. & si cum ferro aggrediuntur & spoliant homines: punitur capite. & hoc est verum si sunt consueti talia facere: maxime in itineribus: aliā in metallum danantur, vel in insulam relegan-

xxvii. IDEM libro. 5. de Cognitionib⁹.

Dui fratres Harruntio Siloni rescripserūt, nō solere p̄sides prouinciarū ea quæ pronūtiauerūt, ipsos rescindere. *Vetina* quoq; Italicēsi rescripserūt, suam mutare sententiā neminē posse: idq; insolitū esse fieri. Si tamen de se quis mētus fuerit, vel cū non haberet probationū instrumenta, quæ postea repererit, p̄na adflictus sit: nōnulla extāt principalia rescripta, quibus vel p̄na eorum minuta est, vel in integrum restitutio cōcessa. sed id dūtaxat à principibus fieri potest. De decurionibus & principalibus ciuitatiū, qui capitale admiserunt: mādatis cauetur, vt si quis id admisisse videatur, propter quod relegādus extra prouinciā in insulā sit: imperatori scribatur, adiecta sentētia à p̄sede. Alio quoq; capite mandatorū in hæc verba cauetur: Si qui ex principalibus aliquius ciuitatis latrocinium fecerint, aliūde quod facinus, vt capitale p̄nā meruisse videatur, comiserint: vinctos eos custodies, & mihi scribes, & adiciēs quid quisque commiserit.

xxviii. IDEM libro. 6. de Cognitionibus.

Capitaliū p̄narum ferē isti gradus sunt. Summū supplicium esse videtur ad furcā damnatio: itē viui crematio: quod quāquā summi supplicij appellatione meritō contineretur, tamen eo q̄ postea id genus p̄næ adinuentū est, posteriori primo visum est. Itē capitis amputatio. Deinde proxima morti p̄na metalli coercitio: post deinde in insulā deportatio. Cæterę p̄næ ad existima-

Item serui qui insidiatur vitæ domini: igne cōcremandi sunt. Item liberi homines plebeij si sunt incēdianj, sepe punitur capite. nam quandoque viui exuruntur. & cum extra ciuitatem imponunt ignem in domibus aliquorum causa inimicitie, vel causa p̄dæ. si vero in villis imponant ignem, leuius punitur. Item

qui ortum incendium in domo sua leuiter poterat extinguere, & negligentia ductus non extinguit, & sic illatum est damnum vicinis: tenetur eis Aquil. vel modicē castigatur. [IN EXVLIBVS.] Relegatus ad tempus, si non obseruet p̄nam, grauius punitur. & de his dat plura exempla. & primo loquitur de omnibus accusatis & damnatis, exceptis custodibus. Secūdo loquitur de custodiis. i. custoditis personis damnatis, vel proprie de ipsis custodibus. [FAMOSOS.]

Famosi latrones furca suspenduntur in eo loco vbi grassati sunt, id est vbi frequentius deliquerunt. & redditur ratio in litera. Item latrones qui aliquem occiderunt: punitur eodem loco quo deliquerunt. Vltimo dicit. ex simili delicto grauius punitur seruus quā liber. Item grauius punitur infamis, q̄ homo bonæ famæ. Fran.

Magis punitur admonitus, vel cui semel parcitum est, si in delicto perseuerat, vel ad idem delictum reuertitur. Bar.

Solēt quidā qui volgo se iuuenes appellant. in quibusdā ciuitatibus turbulētibus se adclationib⁹ populariū accommodare: qui si amplius nihil admiserint, nec ante sint à p̄sede admoniti, fustibus cæsi dimittuntur, aut etiā spectaculis eis interdicitur. q̄ si ita correcti, in eisde deprehendantur: exilio puniēdi sint, nōnunquā capite plectēdi, scilicet cū sepius seditionē & turbulētē se gesserūt, & aliquotiens apprehēsi, tractati clementius, in eadem temeritate propositi perseuerauerint. Serui cæsi solent dominis reddi.

Cui minor p̄na non debet infligi: nec maior potest imponi. Bar.

Et vt generaliter dixerim, omnes qui fustibus cædi prohibentur, eandem habere honoris reuerentiā debent, quā decuriones habent. Est enim incōstās dicere, eū quē principales cōstitutiones fustibus subici prohibuerūt, in metallū dari posse. Diuus Hadrianus in hæc verba rescripsit: In opus metalli ad tēpus nemo danari debet: sed qui ad tēpus danatus est, etiā si fa-

Nili ag. non rump. l. j. & s. ad. l. Iul. pecu. l. sacrilegij p̄nam.

k *Coercitio*. hæc inducit seruitutem: vt. s. eo. l. aut damnum. s. ij.

l *Deportatio*. hæc amissionem ciuitatis: vt. s. l. quidā. Accur.

m *Ad tempus*. hæc infamat: vt hic, & C. ex qui. cau. infra. l. ad tempus.

n *Datur*. ad tēpus, ne sit contra. s. eo. l. quidam. & hic infamatur, sicut & plures similes: vt. j. de var. & extraord. cog. l. pe. s. minuitur. & facit. j. de interdi. & rele. l. relocatorum. in fi.

o *Subicitur*. hæc infamat: vt. s. de infra. l. i. ctus.

p *Qui liberi*. serui vero flagellis: vt. s. eo. l. in seruorum. & facit. j. s. & vt generaliter. & s. l. moris. s. istæ. Accur.

q *Accommodare*. vt Bergollus Pisanus: nō Ioseph Bon. decurio.

r *Admoniti*. nam tunc grauius. & facit ad hoc C. de pa. po. l. iij. & C. de excep. l. penul.

f *Cū sepi*. ad hoc est quod dixim⁹. s. e. l. si diutino. itē fa. C. de his qui ad eccle. cōsu. l. denūtiamus. & s. de sic. l. iij. s. alio. & j. de remili. l. iij. s. qui seditionē. & j. l. si quis aliquid. s. ij. sed cōtra. C. de seditionis. l. j. Solu. illa secundum istam. Accur.

t *Serui cæsi*. ex causa superioris. s. & not. quod quidam non habent hic. s. sed ibi, & vt generaliter.

u *Prohibuerunt*. quales sunt honestiores: vt. s. ea. l. s. non omnes.

Vel

* Huc pertinent exēpla quæ de Decio Sylano Suero. in Iulio Cæsare, & Plutarcho de Philippo. Macedonū rege in apothecis referunt.

f capitale crimen. al. capitale quid.

* turbulētis.

† correpti

Vel dic quales sunt qui se accommodant, &c. etiam vt sic continetur cum superiori. §.

a *Intelligi debet.* quo ad omnia huiusmodi.

b *Quamdiu.* i. sicut. & subaudi retinent, &c. vt. j. l. quidam. Acc.

c *Pariunt.* secus si in metallum : vt. §. de fideicom. liber. l. generaliter. §. ex damnata. & facit. §. eod. l. aut damnatum. §. in ministerium.

d *Alterius.* nam dicebat quod Titius volebat eum occidere, cum non esset verum.

e *Prohibitum est.* vt. C. de his qui ad stat. con. l. j.

f *Confugere.* Præsumitur ergo contra confugas : vt. C. de Iudeis. l. nullus. & l. cum visisimile. & C. de his qui per metū iudi. l. j. & in authen. de manda. prin. §. patrocinia. col. iij. at si quis ad imaginē summi regis, id est dei confugiat : tunc dic vt. C. de his qui ad eccle. cōfug. l. fin. §. sane. Acc.

g *Pius.* ad hoc. §. de iniur. l. senatus. & de extraordi. cri. l. in eum.

h *Gravius.* ad hoc. §. de iniur. l. prætor. §. pen.

i *Venenarij.* aliās venenarij. i. qui colunt planetas : de quibus dicitur. C. de pag. per totū. aliās venenarij, qui venena conficiunt : ad quod. §. ad. l. Corne. de sic. l. j. §. j. & l. eiusdem.

k *Oportuerit.* ad hoc facit. §. de ter. mo. l. ij. & de cri. stel. l. ij. §. pe. Acc.

l *Grassatores.* id est ad malum nitentes. vnde grassor, id est nitor ad malum. Accursius.

m *Si sapius.* ad hoc quod not. §. eo. l. diutino.

n *Incendiarij.* aliās est hic. §. & nō supra. nonnunquam, &c.

o *Exsuruntur.* ad hoc. §. l. capitalium. in prin.

p *Aut villam.* scilicet extra oppidū. ad quod C. de incest. nupt. l. iij. in fine.

q *Disceptet.* agendo Aquil. vt. §. ad. l. Aquil. l. si seruus seruū. §. si fornicarius. & §. si quis alteri. & §. si quis infulā. & dic vel pro, & vt. C. quando ciui. actio. l. j. & facit supra de fca. l. si quis dolo. & supra de incen. rui. l. qui ædes. & l. si fortuito. & l. fin. & supra ad leg. Aquil. l. si quis. Item facit supra de abigeis. l. j. in fin. Accursius.

r *Relegatur.* scilicet in perpetuū : vt. & §. eo. l. relegati. & fac. §. eo. l. aut damnū. §. inter. & j. de re mili. l. qui cum vno. §. j. & §. ij. Acc.

f *In custodia.* idem videtur repetere : nisi dicas supra de aliis accusatis : hic de custodibus. ad quod supra de pu. iu. l. custodias.

t *Grassati sunt.* id est cōsueuerunt aggredi cum armis, vel sine armis, & violenter : vt in authen. vt nulli iu. §. pro furto. vel grassati, id est vbi frequenter obsederint itinera publica. nā si semel, veniā merentur à furca : vt. §. §. grassatores. & C. de episco. au. l. iij. in fin.

u *Furca.* aut clā aliquis surripuit, & nō est famosus : & fustigatur : vt in auth. vt nulli iu. §. pe. col. ix. aut palā, & est famosus : & tunc

ciat metallicum opus, non in metallum damnatus esse intelligi debet. ^a huius enim libertas manet, quamdiu ^b etiam hi qui [non +] in perpetuū opus damnatur. Proinde & mulieres hoc modo damnatæ, liberos pariunt. ^c Ad statuas confugere vel imagines principum, in iniuriam alterius, ^d prohibitum est. ^e Cum enim leges omnibus hominibus equaliter securitatē tribuant : meritō visum est in iniuriā potius alterius, quàm sui defensionis gratia ad statuas vel imagines principum confugere : ^f nisi si quis ex vinculis vel custodia, detentus à potentioribus, ad huiusmodi præsidium confugerit. his enim venia tribuēda est. Ne autē ad statuas vel imagines quis confugiat, senatus censuit : eūmq; qui imaginē Cæsaris in inuidiā alterius prætulisset, in vincula publica coerceri diuus Pius ^g rescripsit. Omnia admissa in patronum, patronive filium, patrē, propinquum, maritū, vxorē, ceterasque necessitudines, grauius ^h vindicanda sunt, quàm in extraneos. Venenarij ⁱ capite puniendi sunt : aut si dignitatis respectum agi oportuerit, ^k deportandi. Grassatores ^l qui prædæ causa id faciunt, proximi latronibus habentur : & si cum ferro aggredi & spoliare instituerunt, capite puniuntur : vtique si sapius ^m atq; in itineribus hoc admiserūt : ceteri in metallum dantur, vel in insulas relegantur. Igni cremantur plerunque serui qui salutem dominorum suorum insidauerint, ⁿ nonnunquam etiam liberi plebeij, & humiles personæ.

Qui ex proposito incēdunt domos : puniuntur pœnis hic enumeratis. cuius autem negligentia & non dolo ignis damnium vicinis dedit, punitur ciuilitate, vel modicè castigatur. Bart.

Incendiarij ⁿ capite puniuntur, qui ob inimicitias vel prædæ cau-

furca : vt hic. aut palā, sed non est famosus : & tunc lege Iulia de vi publi. vel priuata : vt instit. de pub. iudi. §. item lex. sed hodie hoc casu pœnis legalibus : quod exponit pœna huius legis : vt. d. auth. vel posset dici. d. l. Iul. de vi. si modò tantū semel fecit : aliās pœna huius. §. vt. §. §. grassatores. aut est famosus : sed nō nisi clam surripuit : & tūc forte quod hic dicitur obtinet : sed secundū Longobardā pro prima culpa oculum, pro secunda narium perdat : pro tertia moriatur : vt in Longobarba de furtis. l. de latronibus. Itē facit. §. de incendia. l. ne quid. §. j. & §. ad. l. Iul. pe. l. sacrilegij. & §. ear. l. in princ. ^x *Interemptorum.* id est eorum quos interemerunt latrones.

fa incenderint intra oppidum, & plerumque viui exuruntur : ^o qui verò casam, aut villam, ^p aliquo lenius. Nam fortuita incendia si cum vitari possent, per negligentiam eorum apud quos orta sunt, damno vicinis fuerunt, ciuilitate exercētur : vt qui iactura adfectus est, damni disceptet, ^q vel modicè vindicaretur. In exulibus gradus pœnarum cōstituti ^r edicto diui Hadriani : vt qui ad tēpus relegatus est, si redeat, in insulā relegatur. ^r qui relegatus in insulā, excesserit, in insulā deportetur. qui deportatus euaserit, capite puniatur, Ita & in custodiis ^f gradū seruandū esse idem princeps rescripsit, id est vt qui in tempus damnati erant, in perpetuum damnarentur : qui in perpetuum damnati erant, in metallū damnarentur : qui in metallū damnati id admiserint, summo supplicio adficerentur.

Iste. §. intelligitur duobus modis. Vno modo intelligitur vt latro dicatur fur qui clam furatur. Alio modo intelligitur de latronibus, hoc est derobatoribus stratarum. qui hoc faciūt publicè. Bart.

Famosos latrones in his locis vbi grassati sunt, ^r furca ^u figendos cōpluribus placuit : vt & conspectu deterreantur alij ab iisdem facinoribus : & solatio sit cognatis & adfinibus interreptorum ^x eodem loco pœna reddita, in quo latrones homicidia fecissent. Nōnulli etiam ad bestias hos damnauerunt. Maiores nostri in omni supplicio, seuerius seruos quàm liberos, ^y famosos quàm integræ famæ homines punierunt.

XXIX. GAIVS libro primo ad legem Iuliam & Papiam.

Q Vi vltimo supplicio damnatur, statim & ciuitatem & libertatem perdunt. ^z itaque præoccupat hic casus ^a mortem : & nonnunquā longum tempus occupat : quod accidit in personis eorum qui ad bestias ^b damnantur

seruum : vt hic, & d. §. sed & si quis. & supra eod. l. quod ad statum. Item si in metallum : vt supra eod. l. in seruorum. §. qui ex causa. quia illa est proxima morti : vt supra. l. proximi in princ. sed hoc hodie corrigitur in bene nato. non sic in spurio puto : vt in auth. de nupt. §. quod autem. col. iij. In deportatis vero dic quod ipsi statim post sententiam perdant ciuitatem : vt & supra de leg. iij. l. j. §. de quibus. versi. deportatos. in fin. sic ergo dictæ sententiæ trahunt secum executionem : vt sententia excommunicationis. vnde sicut ab hac appellatur, sic ab illa. nec ob. quod ibi canon infligit : quia & hic lex. vel ibi deus : quia & hic princeps. vel quia ibi terror : quia sic & hic. Sed tamen decretistæ contradicunt : & de hoc dixi, C. si à non compe. iudi. l. fin.

* quemadmodū etiā us. ^r rectè hæc negatio Flo. includitur notis expunctionis, quia abesse debet, & ab est à libris Græcis & plerisque manuscrip. perperam que in Vaticano retenta est.

* Vide in hūc. §. Ioan. Bap. Pium. 1 anno. pest. c. 110. & sanè in scriptis nostris exemplari b' omnino venerarij legatur.

† insidiati erunt.

* aliquāto. ^y Liberos. quandoque æqualiter seruus vt liber in priuatis criminibus vel delictis. vel dic vt. §. eod. l. j. in princ. & facit. C. de ordi. cog. l. iij. & §. eo. l. in seruorū. & si ex nox. causa agatur. l. pe. & §. de dolo. l. non debet. & §. ad leg. Iul. pe. l. sacrilegij. in princ. Sed arg. contra. C. de epif. & cle. l. presbyteri. & supra eod. l. aut facta. §. persona.

Q Vi vltimo.] C. A. S. V. S. Vltimo supplicio damnatus statim perdit ciuitatem & libertatem : licet dudū post differatur pœnæ impositio : quod plerumque euenit : vt in litera dicit. Franc. Accur. ^z *Perdunt.* antequam interficiantur, & intra. x. dies. sed appellatione facta extinguitur hic effectus : vt supra de iniusto test. l. si quis filio. §. hi autem.

^a *Casus.* id est à libertate & ciuitate. Accur. ^b *Ad bestias.* qui ergo damnatur ad bestias, debet mori : vt hic. & supra de iniusto testa. l. si quis filio. §. sed & si quis. vnde trahebatur forte ad caudam equi donec moreretur : vel verius, ponebatur inter feras bestias. nam cum dico bestiam, intellige feram : vt supra de postul. l. j. §. bestias. Et not. damnatum ad mortem, statim fieri seruum.

† constituit edictū. vide Bud. hic.

Idem. l. 4. §. cod.

Plat. lib. 11. leg.

Damnatus ad mortem statim fit seruus.

a *Solent.* scilicet damnati in metallum.

b *Habeatur.* & propter alia quandoque: vt supra eo. l. pragnantis. & hoc quod hic dicitur, dic in casibus pramissis: vt. C. de accu. l. fin. vel ibi in confesso, hic in conuictio. vel ibi in non damnato: hic in iam damnato.

S *I quis.* CASVS. Qui aliquid facit per quod leuis animi homines terrentur, vt mortem vel similem timorem habeant: in insulam relegatur. Franc.

c *Rescripsit.* sed & poenam capitis patietur, si ipsa territio mortem minabatur: vt supra de extraordi. crimi. l. pe. §. sunt quaedam.

A *D bestias.* CASVS. Damnatos ad bestias praeses non debet dimittere ad clamorem populi, nisi hoc videat expedire populo: nam tunc dimittere potest, cum principis tamen consilio. Item non licet damnatum transduci de prouincia in prouinciam sine licentia principis. Franc.

d *Ad bestias.* non dicas damnatos ad fauorem vel ad acclamationem populi. hoc enim fieri non debet: vt. C. de decurio. l. decurionum. & argu. supra qui & a quibus. l. si priuatus. sed volebat populus hos dimitti cum essent iam damnati.

e *Sine permissu principis.* ad hoc & superius respon. est. §. eo. l. diui. & l. iij. in fin. & quod no. supra ti. j. in fin. sed arg. contra. C. de relig. l. j.

f *Præses.* CASVS. Præses vel alius iudex tulit sententiam definitiuam, in qua dixit Titium vim commisisse. queritur an sit infamis? & inspicitur forma petitionis. nam aut super interdicto vnde vi esset conuentus: & tunc non erit infamis. si autem de crimine legis Iul. esset accusatus, tunc erit infamis. sed qua poena punietur: an poena legis Iulie de vi priuata, an de vi publica? & certe inspicitur de qua fuerit accusatus, & illius poenam patietur. si autem de vtraque esset accusatus, & sic simpliciter iudex tulit sententiam, vt dictum est: tunc significatur damnatus de vi priuata. Franc.

g *Vel iudex.* scilicet talis qui habeat merum imperium: quod hic exigitur: vt. §. de offic. præsi. l. illicitas. §. qui vniuersas.

h *Ex interdicto.* proposito.

i *Non erit notatus.* vt supra de vi & vi ar. l. neque. Accursius.

j *Ex crimine.* scilicet proposito fuit interlocutus.

k *Aliud est.* scilicet quia erit infamis: sed oppo. quia interlocutio non infamat: vt supra de infra. l. quid ergo. §. cum autem. & C. ex quibus causis infamia irrogatur. l. verbum. & l. interlocutio. quæ sunt contra. Solu. hic ponitur pro definitiuam sententiam, qua sola talia crimina definiuntur: vt. C. de fal. l. vbi. vel hic causa cognita: in contrariis non.

l *Præses.* in sententiando.

m *Ex crimine.* proposito. Et not. quod H. dicit quod si ex lege publica, erit infamis. si vero, l. Iulia. de vi pri. non: quod probatur: quia descendit ab interdicto vnde vi accusatio legis Iulie vis priuata: quod interdictum non infamat. nec hoc ergo infamet: vt. §. de pub. iudi. l. infamē. Sed opinio eius grauatur. & sic intelligitur

tur. sæpe etiam ideo seruari solent a post damnationem, vt ex his in alios quaestio habeatur. **b**

Qui alicui incussit timorē mortis, vel alium magnum timorem: debet in insulam relegari. Bart.

xxx. *MODESTINVS libro primo de Pœnis.*

S *I quis aliquid fecerit quod leues hominū animi superstitione numinis terreretur, diuus Marcus huiusmodi homines in insulam relegari rescripsit. c*

xxx. *IDEM libro tertio de Pœnis.*

A *D bestias d damnatos,* fauore populi praeses dimittere nō debet: sed si eius roboris vel artificij sint, vt digne populo Romano exhiberi possint, principem consulere debet. Ex prouincia autem in prouinciā transduci damnatos sine permissu principis e non licere diuus Seuerus & Antoninus rescripserunt.*

Sententia debet conformari petitioni vel accusationi factæ in libello: & secundum hoc poena statui. Bartolus.

xxxii. *VLPIANVS libro sexto ad Edictum.*

S *I praeses* vel iudex f ita interlocutus sit, Vim fecisti: si quidem ex interdicto, § non erit notatus, h nec poena legis Iulie sequetur. si vero ex crimine, i aliud est. k Quid si non distinxit praeses, l vtrum Iulia publicorum, an Iulia priuatorū? tunc ex crimine m erit æstimandū. sed si vtriusque legis crimina obiecta sunt: mitior n lex, id est priuatorum, erit sequenda.*

§. ad. l. Iuliam de vi pri. l. j. in prin. & l. fin. quod non placet: quia illa distinctio descendit à ciuili famosa: vel non habet locum in priuato delicto, non publico: vt. d. l. infamem. at hæc accusatio vis priuata est publica: vt. §. de publi. iudi. l. j. præterea expresse dicitur. §. ad. l. Iuliam de vi priu. l. j. in prin. & l. fin. quod infamet: quod de infamia iuris est intelligendum. & quod hic dicit, est intelligendum quo ad poenam imponendam: quæ statim lata sententia intelligitur: vt. §. ad Turpil. l. j. §. si hanc. nam alia est poena vnus legis, alia alteri: vt instit. de pu. iudi. §. item lex.

xxxiii. *PAPINIANVS libro secundo Quaestionum.*

F *Ratres imperatores rescripserunt, seruos in temporaria vincula damnatos, libertatem & hereditatem siue legatū, postquam tempus expleuerint, o consequi: quia temporaria coercitio quæ descendit ex sententia, poenæ est abolitio. si autem beneficium libertatis in vinculis veniat, ratio iuris, & verba constitutionis p libertati refragantur. Planè si testamento libertas data q sit, & eo tempore quo aditur hereditas, tempus vinculo solutū sit, rectè manumissus intellegitur: nō secus ac si pignori datū seruum debitor manumississet, eiusque post liberatum pignus adita fuisset hereditas.*

xxxiiii. *IDEM libro sextodécimo Responsorum.*

S *eruus in opus publicum perpetuum, ac multo magis temporarium non datur. r Cum igitur per errorem in opus temporarium fuisset datus, expleto tempore domino seruum esse reddendum respondi. c Eos quoque poena delatoris ex sententia senatusconsulti teniri respondi, qui per suppositam personam delatori causam dederunt.*

xxxv. *CALLISTRATVS libro primo Quaestionum.*

M *andatis principalibus quæ praesidibus dantur, cauetur ne quis perpetuis u vinculis damnetur: idque etiam diuus Hadrianus rescripsit.*

xxxvi. *HERMOGENIANVS libro primo Epitomarum.*

S *eruitate domini. nam & hoc casu tenet datio libertatis. Fran. Ac.*

o *Expleuerint.* quia post completam poenam cedit dies legati. ad quod supra de manumif. test. l. Aristo. Item fac. C. ex qui. cau. infra. irro. l. et si seuerior.

p *Constitutionis.* C. qui ad liber. perue. non pos. l. j.

q *Data.* specialiter & expressim, q manumittere non possunt. secus si generaliter vel tacite: vt. §. qui & a quibus. l. iij. & C. de seruo pig. da. ma. l. ij. & iij. Sed videtur q debitor possit manumittere seruum pignori datū: vt. §. de fideicom. lib. l. generaliter. §. si quis seruo. quæ est cōtra. Solu. verū est per fideicom. non directā, nisi cedat dies iam eo liberato: vt hic erat. vel dic vt ibi. cedit ergo dies ab adita hereditate: vt hic, & C. de cadu. tol. §. in nouissimo.

S *eruus.* CASVS. Seruus non debet damnari in opus publicum perpetuum, nec temporarium. si tamen de facto damnatus sit in opus temporarium: finito tempore redditur domino. Item poena delatoris tenetur & qui delatorem per suppositam personam subiecit. Franciscus.

r *Non datur.* §. eo. l. in seruorum. iij. respon. contra. sol. vt ibi.

s *Respondi.* vt. C. eo. l. seruo.

t *Eos quoque.* non solum ipse qui incidit per se: vt supra ad Turpil. l. j. §. incidit.

M *andatis.* CASVS. Nemo liber homo damnari debet in perpetuis vinculis. Franciscus.

u *Perpetuus.* nisi seruus: vt. C. eo. l. incredibile. & l. seruus.

In metallum.]

Vide Gell. lib. 5. c. 14.

* Huc pertinet exemplū mēmorabile cuiusdā serui ad bestias damnati apud Gel. l. i. noc. Attic. ca. 14. Ignati quoque tertius a B. Petro in Antiochia sede damnatus est ad bestias.

† Non per gratiā relaxari, vt vulgo malè interpretatur, sed Romam transmitti, vt pop. Romano spectaculo fiat.

Alciat. lib. 2. Parer. ca. 28.

* Ex titu. de his qui not. infra.

IN metallum. **PASVS.** Dammati in metallum, & in ministerium metallicorum, serui fiunt poenae. Franc.

a. *Efficiuntur.* vt & supra eod. l. aut facta. §. fin. & l. capitalium. in princ. Sed hodie contra: vt dixi supra eo. l. qui vltimo.

IN dardanarios. **JCASVS.** Dardanarij qui habent falsas mēsuras ad mensurādum annonā, extra ordinē puniuntur pro modo delicti: & qui sint hi, dic vt. §. de extraordi. cri. l. annonam. Fran. Accur.

b. *Extra ordinem.* facit ad hoc. §. de extraordi. cri. l. annonam. Accur.

SI quis aliquid. **JCASVS.** Qui aliquid ex metallo principis vel ex moneta sacra surripuit, in metallū dari debet, vel in insulam secundū qualitātē personae. Itē transfugae, id est qui ad hostes vadūt, item qui renuntiat hostibus nostra consilia, viui comburi debent, aut furca suspēdi. Item factores siue auctores seditionis & tumultus populo cōcitato, furca dānantur, aut bestiis, aut in insulam secundū qualitatem personae. Item qui corrūpunt virgines nō dum viri potentes, grauius puniuntur. quod dic vt in litera. Itē seruus qui vocat dominū suum in ius, dicēs se ab eo emptum suis nummis, & sic petit se manumitti: si hoc nō probet, domino suo redditur sub poena vinculo- rum: aut in metallum damnatur, si hoc domi- no suo placebit. Itē qui dat poculū abortionis aut amatoriū poculū, grauius punitur: licet non in fraudē dederit: & magis punitur si ex hoc poculo homo vel fœmina perierit: quod dic vt in litera. Item qui supprimit testamētum quod ipso iure non valet: nō dicitur delinquere. Itē qui testamētum viuētis aperuerit, recitauerit, & resignauerit, poena legis Corne. tenetur. Itē procurator meus si instrumentum litis meae prodidit aduersario, grauius punitur. quod dic vt in litera. Item si duo deposuerunt instrumenta penes Titium, & Titius ea restituit vni eorū altero absente, vel ea ostendit aduersario litis eorū: grauius punitur. Itē iudices pedanei, id est qui negotia humiliora disceptant: si corrupti dicantur, & hoc inueniatur: grauius puniuntur, quod dic vt in litera. Itē miles qui de carcere fugit cultello sibi dato, & ense extracto: capite punitur. Itē custos qui dimisit captū: eadē poena tenetur. Item miles qui sibi manus infert, volens se occidere, non tamen se occidit: capite punitur: nisi ob impatiētiam doloris, vel morbi, vel simili de causa hoc fecisset. tunc enim cum ignominia remittitur. Fran.

SI quis aliquid ex metallo principis, vel ex moneta sacra furatus sit: poena metalli & exilij punitur. **c.** Transfugae ad hostes, vel cōsiliorum nostrorum renuntiatores, aut viui exurūtur, aut furcē **d.** suspēduntur. Actores **e.** seditionis & tumultus populo concitato, pro qualitate dignitatis aut in furcā tolluntur, aut bestiis obiciuntur, aut in insulam deportātur. Qui nondū viripotentēs virgines corrumpūt: humiliores in metallum damnātur, honestiores in insulā relegantur, aut in exiliū mittūtur. **f.** Qui se suis nummis redemptum **g.** non probauerit, libertatem petere nō potest: amplius eidem domino sub poena vinculo- rum redditur: vel si ipse dominus malit, in metallū **h.** damnatur. Qui abortionis aut amatoriū **i.** poculū dant: etsi dolo non faciāt, tamē quia mali exempli **k.** res est, humiliores **l.** in metallum, honestiores in insulā amissa parte **m.** bonorum relegantur. **n.** quod si eo **o.** mulier aut homo perierit, summo supplicio adficiūtur. Testamentū quod nullo iure **p.** valet, impune supprimitur. nihil est enim quod ex eo aut petatur, aut consistere possit. Qui viuui testamētum aperuerit, reci-

xxxvii. PAVLVS libro primo Sententiarum.

xxxviii. IDEM libro quinto Sententiarum.

c. *Auctores.* aliās fautores: aliās actōres. & facit supra. l. capitalium. §. solent. & quod ibi dixi.

a. *Mittuntur.* facit supra de iniur. l. si stuprum. & de incen. l. fin. §. penult. & de iure patro. l. adigere. §. quamuis.

g. *Redemptū.* & super hoc dominū vocat in ius: vt. §. de iudi. l. vix.

h. *In metallum.* vt & §. de manu. l. si quis.

i. *Amatoriū poculū.* vt. §. ad. l. Corne. de sic. l. iij. §. sed id. Accur.

k. *Exempli.* ad hoc. §. de fica. l. iij. §. sed ex senatuscō. & l. si mulierem. & supra de iudi. l. obseruandum. & ad Maced. l. j. & C. de prob. exemplo. & supra de re iudi. l. diuus. in fine.

l. *Amisso parte.* dimidia: vt infra de verbo. signific. l. nomen filiarum. §. portionis.

m. *Relegantur.* & in perpetuum, ex quo de bonis aufertur: vt. §. tit. ij. l. iij. & l. relegatorum. §. ad tempus.

n. *Si eo.* f. poculo. Acc.

o. *Nulla iure.* hoc accipe vt diximus. §. de falsis. l. si quis legatum. & sic non obst. quod ibi dicitur: ad quod est. §. de tab. exhib. l. j. §. siue. & ad Silan. l. iij. §. si quis codicillos. quē sunt cōtra. Item contra. supra de fal. l. ij. Sol. vt ibi.

p. *Cornelia.* de falsis: vt supra de fal. l. j. §. is qui. & facit supra quemadmodum testa. ape. l. ij. §. si dubitetur.

q. *Conuicerit.* id est probauerit.

r. *In perpetuum.* ad hoc supra de extraordi. cri. l. saccularij. §. j. & de fal. l. j. §. is quidem. & infra proxi. §. item fac. §. titu. j. l. j. & tit. ij. l. iij.

s. *Deposita.* à duobus. ad quod facit supra de positi. l. j. §. si pecunia. & facit. §. proxi. §. & quod ibi not. Accur.

t. *Iudices pedanei.* id est delegati, vel etiam ordinarij, qui humiliora negotia disceptant: vt C. de peda. iudi. l. fin. &

tauerit, resignauerit, poena Corneliae tenetur: & plerumq; humiliores aut in metallum damnantur: aut honestiores in insulā deportantur. Si quis instrumentum litis suae à procuratore aduersario proditum esse conuicerit: procurator si humilior sit, in metallū damnatur: si honestior, adempta parte bonorum dimidia in perpetuum relegatur. Instrumenta penes se deposita quicumque alteri altero absente reddiderit, vel aduersario prodiderit: prout personae cōditio est, aut in metallum damnatur, aut in insulam deportatur. Iudices pedanei si pecunia corrupti dicantur: plerumq; à praeside au curia summouentur: aut in exilium mittuntur, aut [ad] tēpus relegantur. Miles qui ex carcere dato gladio erupit, poena capitis punitur. Eadē poena tenetur & qui cum eo quem custodiebat, deseruit. Miles qui sibi manus intulit, nec factū peregit: nisi impatientia doloris, aut morbi, luctūve alicuius, vel alia causa fecerit, capite puniendus est: aliās cum ignominia mittendus est.

xxxix. TRYPHONINVS libro decimo Disputationum.

Cicero in oratione pro Cluentio Auito scripsit, Milesiam quandam mulierem, cum esset in Asia, quod ab heredibus secundis accepta pecunia partum sibi medicamentis ipsa abegisset, rei capitalis esse damnatam.

Sed & si qua visceribus suis post diuortium, quod praegnas fuit, vim intulerit, ne iam inimico marito filium procrearet: vt temporali exilio coerceanur, ab optimis imperatoribus nostris rescriptum est.

D fac. C. de poe. iudi. qui male iudi. l. j. & ij. & in auth. ibi posita. Acc.

u. *Deseruit.* ad primum facit infra de re mili. l. milites. §. eius. in fin. Ad secundum supra de custo. rei. l. fin.

x. *Mittendus est.* ad hoc supra de re mili. omne. §. qui se. Item facit infra tit. ij. l. fin. Item arg. contra supra de fal. l. qui falsam.

Cicero. **JCASVS.** Vir Milesiae fecit testamētum, & instituit sibi heredem ventrem Milesiae suae vxoris. erat enim grauida ex eo, vt dicebatur. & si non nasceretur aliquis vel aliqua ex Milesia sua vxore, substituit quosdā. postea hęc Milesia accepta pecunia à substitutis, fecit abortum aliquibus medicamentis factis, dicit Cicero hanc Milesiam capite damnēdam. Item mulier quae postquā diuertit se à viro & erat praegnas, vim intulit ventri vt sic abortum feceret: in exilium temporarium damnatur. Fran.

y. *Cum esset.* scilicet mulier: vel dic, Cicero.

z. *In Asia.* prouincia.

a. *Ab heredibus secundis.* scilicet substitutis.

b. *Sibi.* aliās filij: & aliās sibi. Accursius.

c. *Damnata.* vt & §. de fica. l. si mulierem. & quod ibi not.

d. *Marito.* C. de diuor. l. fina. §. inter.

Pauli interpretes interpretatur delegatos li. §. tit. ad l. lul. repet. & Alciat. lib. 1. par. c. 41. Ans Aug. li. 1. c. 8. Flo. curia;

Habito. Recte sic Flor scriptū vt & in vet. manuscriptis lib. Cic. & Vale. & c.

tit. 22 & 23. extat hodie praeter hoc initium.

Furca. Auctores.

Paul. li. §. tit. de ficar. & venefic.

Contrariā Arcopagitarū sententiam refert Aristot. lib. 1. magnorum moral. c. 16.

c. *Punitur.* vt supra ad leg. lul. pec. l. vj. §. si quis ex.

d. *Furcā.* vt. §. de re mili. l. omne. §. exploratores. & l. proditores. & §. eo. l. aut damnus. §. j. & arg. §. de fica. l. iij. §. fin. Sed contra.

C. de seruis fugi. l. iij. sed ibi delictum non erat consummatum: quia in itinere fuit deprehensus: hic peregerat. Item contra. §. de ca. & postli. re. l. postliminium. §. transfugae. Solu. ibi non petebatur per aliquem puniri: & ideo domino redditur.

ff. Nouum.

DDD

M Etrodorum, cum hostem. Deportari. supra eod. l. eorum. Accursius.

S Anctio legum. id est legalis. sic. C. de le. & con. l. non dubiu. Et dic, si alicui delicto imponitur certa pœna per legē: non debet cumulari ut imponatur extraordi. arbitrio iudi. sed ibi tantum ubi non est certa pœna legis. Accursius.

Nouissime. scilicet per generalē doctrinā, vel per regulam, quod nouissime fieri solet: vt. s. ad. l. Aquil. l. si seruus seruū. s. inquit. vnde regulæ in fine digestorum ponuntur.

Pœnam. s. iudicis arbitrio inducā. ante tamen si est incerta, id est extraordi. utpote in crimine stellationis accusatio deficiente, specialis accusatio locum habet cōtra eum qui legi non pareat: vt. s. de cri. stel. l. iij. si autē vtraque esset certa, neutra alteri derogaret, & ideo male sequeretur: nec ambigitur, & c. potest tamen dici extraordi. fieri certam per arbitrium iudicis. & illam pœnā quam iudex imponit, lex imponere videtur: vt supra de here. instit. l. affe.

Præceptis legis. id est legale præceptum.

Non videtur. id est locum sibi in his specialibus non vindicat, pertinet tamen ad generalitatem verborum, quæ etiam species continentur: vt diximus infra de reg. iur. l. j. alioquin nō potest dici derogatio. Sunt autem hæc generalia verba: quicumque legi non pareat, extraordi. coërceatur.

Omni iure. sicut in supradicto respon. ad quod. s. de lega. iij. l. seruis vrbani. s. fin. & de pecu. leg. l. seruo manumif. & de tritico legato. l. ij. & de verb. oblig. l. doli clausula. & infra de reg. iur. l. in toto. & de leg. ij. l. Titio. c. aur. & supra de fun. instru. & instru. leg. l. quæ situm. s. pe. & l. cum de lanionis. s. cui fundum. & supra de manu. testa. l. si peculium.

Eadem lege. in genere hoc accipe. Accursius.

Interpretatione. facit supra eo. hodie. & l. respiciendum. & infra de decu. l. generaliter. & infra de reg. iur. l. factum cuius. s. fin. & supra de pign. l. in quorum.

Imperator.] CASVS. Dic casum huius princ. vt in glo. hic posita quæ incipit, hoc intelligit Ioan. & c. In secunda parte dic: filius decurionis ex delicto suo amisit honorem debitum filiis decurionum. amodo sustinebit pœnas plebeiorum. Franc.

Administratio. hoc intelligit Io. si non lite cōtesta. in iudicio solēniter damnaret aliquē de crimine capit. sed extra iudiciū pro aliquo excessu, quantūcunq; dicat: prohibeo te uti arte tua. hæc enim interlocutio vltra suum tēpus non extēditur. & secundum hoc nō est contra. C. de postulan. l. j. quæ signatur cōtra. alij aliter soluūt, vt ibi. Itē facit ad hanc legē. s. de arbi. l. si cū dies. s. si intra. & de offic. præfect. vr. l. j. s. pe. & de postu. l. putō. s. fin. & s. eo. l. moris. & s. de iurif. omni. iudi. eum qui. s. j. & de pign. l. in quorū. l. vindicare. vt. C. de quæstionibus. l. diuo. & supra de sena. l. emācipatum. & infra de decur. l. ij.

DE BONIS DAMNATORVM.

Idem criminum discrimen quod fecimus semper à titulo. xvij. & in hoc titulo perdurat. nec enim bona omnia adimuntur reis, nisi dānati sunt ex crimine capitali. sed & iustis liberis. damnatorum ex crimine capitali & patris portiones quædam conceduntur, & dos marito exceptis quinque criminibus, & pannicularia optioni vel speculatore, vel officiali vel cui iudex ea concedi arbitratitur. Ceterum huius tituli legem septimam mancam esse

imperfectam & titulum etiam ipsum lege octava, nona, decima, undecima, alias ostendimus, sicut & titulum. xxij. multo pluribus. Cuiacius.

Supplicij.] CASVS. Cū quis damnatur ad mortē naturalē, vel cum ciuitatē perdit, vel cū seruius imponitur: his tribus casib⁹ perdit bona. Secūdo dicit q̄ etiā filij dānati patris ante damnationem

pus interdicere alicui arte sua uti, non potest.

Qui pro suo delicto amittit honorem, amittit etiam cōmodum honoris. Bartolus.

Idem respōdit, eum qui suo amisso decurionū honorem amisit, non posse in pœnis euitandis decurionis filij honorē vindicare. l.

DE BONIS DAMNATORVM.

TITVLVS XX.

I. CALLISTRATVS libro primo de iure fisci & populi.

Damnatio. m. bona publicantur, cum aut vita adimitur, aut ciuitas, n. aut seruilis conditio irrogatur. Etiam hi qui antē concepti, & post damnationem nati sunt, portiones o. ex bonis patrum damnatorum accipiunt. liberis autem ita demum portio tribuitur, si iustis nuptiis p. nati sint. Liberis eius cui pars dimidia dumtaxat bonorum ablata est, partes non dantur. Idq; & diui fratres rescripserunt.

II. IDEM libro sexto de Cognitionibus.

Non vt quis in carcerem ductus est, spoliari q. eum oportet: sed post r. condemnationem: idq; diuus Hadrianus rescripsit.

Portiones. aut erat curialis damnatus: & tunc filio mari omnia, filia dimidia: mixtis, mari dimidia, & alia dimidia inter mares & fœminas diuiditur. si vero non est curialis, tunc omnia publicantur: sed princeps ex benignitate dimidiam liberis concedit: vt hic, & C. eod. l. fin. in fin. nisi sunt plures: tunc omnia: vt infra. l. fin. s. si plures. Item hoc nisi dimidia ex sententia est ei seruata: vt hic dicitur. & hoc etiam in adoptiuis: vt infra eo. l. fin. s. ex bonis. De matre damnata dic vt. C. eod. l. de bonis mater. Item liberto damnato non minuitur portio patroni: vt infra eod. l. fin. s. si in libertinum. De vxore dic vt infra eo. l. quinq; & fa. s. tit. j. si quis aliquid. s. si quis. & de sic. is qui seruū. & institut. de pub. iudi. s. item lex Iul. de vi. Sed quid de quæstis post publicationem?

Nuptiis. infra eo. l. fin. s. pe. contra. Solu. vt ibi. **Non vt quis.**] CASVS. Cum delinquens capitur, & in carcerem ponitur: non statim bona eius auferuntur, sed demum post condemnationem. Franc. Accursius.

Spoliari. scilicet bonis. vel dic, vestibus. & sic est contra nuncios Bono.

Sed post. id est statim.

Quinque legibus.] CASVS. Vno de quinque delictis muliere damnata, dos eius quæ erat penes virum, publicatur: & ea delicta numerat in litera. Si autem maritus habet aliquod ius in rebus dotalibus, agat contra fiscum: & ius quod habet, saluum erit ei. de hoc dic vt in glo. si autē ex alio delicto punitur, ex quo dos non publicatur, serua temen pœnæ fit: dos lucro viri cedit, quasi sit mortua. Sed si est deportata hæc vxor filia Titij, tunc matrimonium durat, si retinet adfectionem inter se viri & vxoris. si autem mulier deportata desinat habere animum ad maritum, discedere ab eo volens, tunc pater eius mulieris repeter dotem. si autem esset sui iuris hæc mulier, & constante matrimonio fuit deportata, dos penes virū stabit: & soluto postea matrimonio ipsa petet dotem. & hoc dicit hæc lex cum duabus seq. Fran.

Quinque.

Quo nomine laudatur. M. Antoninus Philosoph⁹, cui mos erat vt omnia crimina minore supplicio, quam legibus pleci solent, puniret. Iulius Capitolinus in eo. græci ad hūc locū citant Itæi rhetoris hæc sententiam, Seueras leges esse ponendas, s. d. eas lati⁹, id est miti⁹, coecere debere quam præcipiant.

Supplicij damnatione. Vide An. Aug. lib. 1. c. 4. Taur. in adnot. purat hæc verba rectius potuisse collocari ini. i. l. j. huius tit. & de inscriptione tolli. An. verò Au. contra putat lib. 1. c. 4. re. ut mihi videtur.

a *Quinquē*. quod est intelligendū cum maritus nō erat pactus de dote lucranda. alioquin vt lex proxi. dicit, maritus contra fiscum omnes actiones omnino habet: & multo magis omnes exceptiones habet saluas. si vērō mulier damnaretur alia lege, non aliqua prædictarum quinquē, vt si quidē amittat libertatē, dotē lucratur maritus quasi culpa mulieris tali casu sol. matri. vel quasi ea mortua: argu. s. tit. j. l. capitalium. in princ. si vero amittat ciuitatē solā: non lucratur dotē maritus, siue mulier sit filia, siue materfa. sed tunc retinebit eam maritus donec cōstat matrimoniū. & hæc probantur. j. l. proxi. & alia seq. sed hodie nec fœmina amittit ppter delictum libertatē: nedū masculus. Vnde nec solueret matrimoniū, neciam maritus lucraretur dotem: vt in auth. de nupt. §. quod autem prius. col. iij. Azo. & fa. s. solu. matri. si maritus. Itē ex his collige quod pro debito vxoris fit missio in rebus dotis ex aliis causis quàm istis.

b *Et omnes. Actiones.* ad res dotales, cū eas lucratur vir: vt dixi. Alij dicūt, ad impensas: quod non placet, cum vir lucretur: vt C. eo. l. si vt proponis. & supra de capi. deminu. eas. contra.

c *Ed si alia lege.* Mortua sit. vt supra de cōtra tabu. l. j. §. filium.

d *Quod si deportata.* & sic ciuitatē tantum perdit. & facit in auth. de nupt. §. deportatio. col. iij. & de dona. inter vi. & vxor. l. res. & s. de donat. inter vi. & vxor. sed si mors. Item contra supra. de capi. demin. l. eas. Sol. vt ibi.

e *Matrimoniu.* aliās cōtra. quod dic vt supra p socio. l. actione. §. publicatione.

f *Maritum.* in ciuitate existentem, secus contra si ipse deportatur: quia mulieri redditur: vt. C. de repudiis. l. j. §. si.

g *Actione.* sic hic ex humanitate demum solū. matrimonio datur actio: ergo alibi mero iure etiam constante matrimonio est nata. sed dici potest humanitatem esse in hoc, quod per pœnam non soluitur, vel quod non perdat dotem. & sic dicimus communiter nasci demū sol. matri. vt. C. de iure do. l. in rebus. §. volumus versi. omnis. Accursius.

D *Iuris.] CASVS.* Aliquo damnato tali pœna quod & bona debet amittere, debent bona eius describi, & confiscari. pannicularia vel viles res non confiscantur. & quæ sint pannicularia, declarat in litera. prohibet etiam præsidēs & nuntios communis hæc pannicularia accipere, & quid de eis panniculariis fieri debeat, declarat in litera. Franciscus.

h *Ex ipso nomine.* quia vilis est res: vt infra ead. l. §. pannicularia. & sic argumentatur ex nomine: vt institu. de don. §. est & aliud. & hæc non publicantur: vt in hac. l. & sic in inuentario cum ceteris non conscribuntur: vt. C. eod. de bon. proscript. l. si quis intra.

i *Zonam.* magnipretij.

III. VLP IANVS libro trigensimo tertio ad Edictum.

Q Vinque ^a legibus damnatae mulieri [†] dos publicatur: ma iestatis, vis publicæ, parricidij, veneficij, de sicariis.

IIII. P APINIANVS libro secundo de Adulteris.

E T omnes omnino maritus saluas actiones ^b contra fiscum habet.

V. VLP IANVS libro trigensimo tertio ad Edictum.

S Ed si alia lege capitis ^{*} punita sit, quæ lex dotem non publicat: quia prius serua pœnæ efficitur, verum est dotem mariti lucro cedere, quasi mortua sit. ^c Quod si deportata ^d sit filiafamilias, Marcellus ait (quæ sententia & vera est) non utique deportatione dissolui matrimonium, ^e nam cum libera mulier remaneat: nihil prohibet & virum mariti affectionem, & mulierem vxoris animum retinere. Si igitur eo animo mulier fuerit, vt discedere à marito velit: ait Marcellus tunc patrem de dote acturum. Sed si materfamilias sit, & interim constante matrimonio fuerit deportata, dotem penes maritum ^f remanere: postea verò dissoluto matrimonio posse eam agere, quasi humanitatis intuitu hodie nata actione. ^g

VI. I D E M libro decimo de Officio Proconsulis.

D Iuis Hadrianus Aquilio Braduæ ita rescripsit: Panniculariæ [†] causa quemadmodum intelligi debeat, ex ipso nomine ^h apparet. Non enim bona damnatorum pannicularia significari quis probè dixerit: nec si zonam ⁱ circa se habuerit, protinus aliquis ^k sibi vindicare debet: sed vestē ^l qua is fuerit indutus: aut nūmulos ^m i ueterales ⁿ quos victus sui cau-

k *Aliquis.* præses. vel alius, tanquam pannicularia.
l *Vestem.* supple si vindicet quis panniculariam vestem &c.
m *Inueterales.* id est viles & non aptos ad veterandum: quia non sunt ex toto aurei, vel argentei.
n *Leues.* id est viles.

sa in præptu habuerit, aut leues ⁿ anulos, ^o id est, qui rē non excedūt aureorum quinq; . alioquin si quis damnatus digito [†] habuerit aut sardonicha, ^{*} aut aliā gemmā magni pretij, vel si quod chirographū magne pecunię in sinu habuerit: nullo iure illud in pannicularia ratione retinebitur. Pannicularia sunt ea quę in custodiam receptus secū attulit spolia, quibus indutus est cū quis ad suppliciū ducitur: vt & ipsa appellatio ostēdit. Ita neq; spiculatorum vltro sibi vindicent, neq; optiones ea desiderēt, quibus spoliatur quo momēto quis punitus est. Hæc rationē ^p non cōpendio suo debēt præsidēs vertere: sed nec pati optiones siue cōmentarienses ea pecunia abuti: ^q sed debēt ad ea seruari, quę iure præsidū solēt erogari: vt puta chartiaticū [†] quibusdam officialibus inde subscribere: vel si qui fortiter fecerint milites, inde eis donare. Barbaros etiā inde munerari veniētes ad se vel legationis vel alterius rei causa. Plerūque etiā inde cōrasas ^r pecunias præsidēs ad fiscū transferūt: quod perquā nimie ^{*} diligentia est: cū sufficiat si quis non in vltis proprios verterit, sed ad vtilitatem officij patiatur deseruire.

VII. P AVLVVS libro singulari de portionibus qua liberis damnatorum conceduntur.

C Vm ratio naturalis quasi lex quædam tacita liberis parentum hereditatē addiceret, [†] velut ad debitā successione eos vocādo, ppter quod & in iure ciuili [†] suorum heredū nomē eis indictum ^{*} est: ^t ac ne iudicio quidē parētis, ^u nisi meritis de causis ^x summoueri ab ea successione possunt: ^y equissimum existimatum ^z est, eo quoque casu, quo propter pœnam pa-

meno necauit eum à quo heres erat instituta, & hoc fecit iussu sui patris. Franciscus.

† *Addiceret.* supra vnde libe. l. scripto. in fi. Accursius.

t *Interdictum est.* supra de libe. & posthu. l. j. in suis.

u *Parentis.* Quæ à iure alicui dantur, priuatus non aufert: vt hic, & C. de inoffi. testa. quoniam. & l. scimus. §. sancimus. & in auth. de exhi. §. optimum. col. v. & de nupt. §. sed hoc quidem. & §. percipient. col. iij. Item quæ à genere vel alia persona, alius non aufert: vt supra de seruis expor. l. penult. & C. communia de leg. si duobus. §. sed quia. & supra quibus modis vsusfruct. amitti. l. si sub conditione. Ea enim quæ ex genere descendunt, filius per notam patris non perdit: vt supra de iure pa. diui. §. sed & Volusius. & supra de senatorib. l. emancipatum. §. fin. & de bonis liber. l. si ex patronis. §. j.

x *De causis.* quæ hodie sunt in authen. vt cum de ap. cog. §. causas. col. viij.

y *Possunt.* scilicet vbi sunt ingrati. Accursius.

z *Existimatum.* aliās tum, aliās andum.

o *Anulos.* non signatorios: vt. j. de verb. sig. l. signatorius. & facit. s. ad. l. Rh. de iac. l. ij. §. cū in eadem.

p *Hanc rationem.* scilicet panniculariam: nec etiam de aliis rebus potest intelligi: cū alia fisco describatur: nō ali quibus officialibus: vt C. e. l. si quis intra. & l. in metallum. sed hodie nec officialib^o nec fisco aliquid dat: vt in auth. vt nul. iu. §. si. col. ix.

q *Abuti.* contra nuntios. Bonon.

r *Conrasas.* id est acceptas.

C Vm ratio.] **CASVS.** Cum ex delicto aliquis amittit bona: si habet liberos; pars bonorū eius vadit ad eos: & de hoc plene habuisti not. supra eo. l. j. cū sit bona paterna dicantur debita filiis. Item si iste qui bonā perdit ex delicto, habebat patronum: illa pars bonorū liberti ibit quæ iret si libertus naturaliter decessisset: reliqua pars ad fiscum vadit: & non solū veri filij accipiunt partem bonorum patris damnati, sed etiam adoptiui: nisi in fraudē facta esset adoptatio: quod qualiter fiat, declarat in litera. sed si damnatus habet plures filios: hoc casu nulla ex bonis publicantur, sed omnia vadūt ad filios: & de hoc extant plura exempla. ea tamen quæ occasione delicti damnatus quæsiuit, vt quia occidit cognatū, cuius hereditatē postea adiuit: non vadunt hæc bona ad filios delinquentis, sed ad fiscū. idem & si filiam. ve-

* *Reprehēditur nimia diligentia in procuratore fisci.*

† *Id est. tabulis. indulgenti al. indictum.*

† mulieris.

* capite.

† Vide in hanc. l. Cæliū Rho. li. lcc. antiqua. 7. c. 12.

* inueterales. aliās in ventrali. Alcia. lib. 1. parerg. ea. 4. vel potius in laterali. quæ diuio reperitur in. l. his verbis. in princip. s. de leg. 3. aut. nūmulos laterales. ex eadem. l.

a Concessas . hoc dic. vt supra. l. j. Itē facit supra de pœ. l. crimen.

b Effet . quanta autem sit, habes institu. de suc. lib. in fin. & in princ. ritu. & §. j. & ij. & §. sed nostra. siue secundum legem. xij. tabu. siue ex edicto prætoris, siue secundum ius legis Papiæ, siue secundum nouum. & facit. C. eo. l. v. & de codic. l. j. & in authen. de here. & fal. §. j. coll. j. & C. de episco. & cleri. l. si quis presbyter.

c In reatu . id est post accusationem reatus: vt patet ex sequen. litera. & facit. C. de rescin. v. l. hi.

d Si plures. tres ad minus: nec ob. §. l. j. §. j. alij dicunt ibi fuisse vnum, licet in plurali dicat: p quibus. §. de verb. sign. l. non est sine.

e Exempla. Sic infra de re mi. l. qui cum vno. in princ. Sed ar. contra. C. de sentē. l. nemo. sed dic vt ibi.

f Ampliari . facit supra de pœ. aut facta. in fi. & C. de decur. si quis decurio. & C. qui numero li. l. j. & C. con. de ma. l. ij. in fin.

g Non augentur. cum ea bona sint fisco applicanda: vt infra de iure fisci. Lucius. & supra de fal. si quis cum. & l. cū falsi. & facit supra fami. ercisc. l. iij. §. pe. & pro socio. l. si fratres. §. fina. & l. seq.

h Idem. vt portiones liberorum non augentur.

i Iussu. l. cū necauerit. & not. quod patris iussus non excusat. arg. cōtra. §. de infal. l. j. §. fin. & l. quid ergo. & §. de falsi. si pater.

k In potestate. l. necauerit.

DE BONIS EORUM qui ante sententiam vel mortem &c.

Est etiam in hoc titulo a notant Greca hic deef. se. defunt enim Latina que ex basicis suppleuimus Quæ sequitur ab hæ nota respouim⁹ ex lib. 60. Baon. eod tr. quæ & Flor & in omnib. manusc. deerat.

rentis aufert bona damnatio, rationem haberi liberorum, ne alieno admisso grauiorem pœnā luere, quos nulla contingeret culpa, interdum in summam egestatem deuoluti: quod cum aliqua moderatione definiri placuit: vt qui ad vniuersitatem venturi erāt iure successionis, ex ea portiones concessas^a † haberent. Si in libertinum animaduersum erit: patrono eius id quod in bonis illius habitus^b esset, si is in quem animaduersum est, sua morte decessisset, eripiendum non erit: reliqua pars bonorum quæ ad manumissorē non pertinebit, fisco erit vindicanda. Ex bonis damnatorum portiones adoptiuis liberis, si non fraudis causa facta est adoptio, nō minus quàm naturalibus concedi æquum est. Fraudis autem causa adoptio facta videtur, etiam si non in reatu, sed desperatione rerum per cōscientiam metu imminentis accusationis quis adoptet in hoc, vt ex bonis quæ se amissurum cogitat, portio detrahatur. Si plures^d filios damnatus habeat: feruntur exempla, per quæ pluribus liberis omnia bona damnati concessa sunt. Sed & diuus Hadrianus in hac sententia rescripsit: Fauorabilem apud me causam liberorum Albinii, filiorum numerus facit: cum ampliari^f imperium hominum adiectione potius quàm pecuniarum copia malim. ideoque illis partem sua concedi volo, quæ manifestabunt tot possessores, etiam si acceperint vniuersa. Præterea ex his quæ per flagitium damnatus adquisit, portiones liberorū non augentur: ^g veluti si cognatum suum interim curauerit, & eius hereditatem adiit, vel bonorum possessionem accepit. nam ita diuus Pius rescripsit. Cui consequenter illud idem^h princeps constituit, cum filiafamilias veneno necasse conuinceretur eum a quo heres instituta erat, quanuis iussuⁱ patris, cui⁹ in potestate. ^k † [esset, adierit hereditatē, vindicari eam fisco. Post condemnationem adquisita, si is, cuius bona publica sunt, relegatus sit, ad hæredes eius pertinent testamento scripto vel ad hæredes ab intestato. nam relegatus in insulam, testamēti factionē habet sicut reliqua iura. Quod si deportatus sit, quia ciuitatem amisit, hæredem habere nō potest, & adquisita fisco accipit.

VIII. MARCIANVS libro Iberis etiam patronorum integrum ius patronatus seruetur in bonis paterni liberti, cuius

bona publicata sunt. Si filius patroni existat liberto, fisco locus non est, in partem filij patroni. sed si patroni filius existēte filio liberti excludatur, facilius dicemus, fisco locum non esse, quoniam patroni quidem filium excludunt liberti filij, ipse autē excludit fiscū. sed etsi nolit filius patroni petere bonorum possessionem, cōstat fisco excludi in partem ei debitā in bonis paterni liberti. Bona legati non publicantur, nisi ex sententia specialiter, sed iura libertorum nec speciali sententia adimi possunt, quia solus princeps relegato ea adimere potest. Si pater, qui pro filia dotem dedit, damnatur, nihil competit fisco etiam si in matrimonio postea filia decesserit, quo casu aliās dos profectitia redierit ad patrem. manebit ergo penes virum.

IX. CALLISTRATVS libro.

Nisi probetur patrem metu cōdemnationis in fraudē fisci filia prospexisse.

X. MARCIANVS libro.

Sed etsi dotem pro filia promiserit & damnatus sit, viro dotis exactio aduersus fisco ex bonis patris datur. Si soluto filia matrimonio pater damnatus sit, siquidem posteaquam filia ei cōsensit, vt dotem repeteret, fisco eam repeteret a marito. sin verò antequam consentiret, ipsa filia dotis repetitionem habet.

XI. MARCIANVS libro.

Condēnatus si appellauerit & decesserit pendente appellatione, bona eius non publicantur, nam & huius secundum testamētum valet. idem dicendum est, etsi appellatio eius non recipiatur.

Reus, præterquam maiestatis, bona sua administrare potest, & debita soluere & accipere, si bona fide ei soluantur. post condemnationem verò reuocantur quæ in fraudem fisci alienauit.

DE BONIS EORVM qui ante sententiam vel mortē sibi consciuerūt, vel accusatorem corruerunt.

TITVLVS XXI.

De prima parte rubricæ tractatur in. l. fi. de secunda tractatur in. l. i. & 2. Nihil pretiosius vita: ideo parcitur ei qui quoquo modo sanguinem suum redemerit. Bartolus.

I. VLPIANVS libro octauo Disputationum.

In capitalibus^l criminibus a principibus decretum est, non nocere ei^m qui aduersarium corripit, sed in his demū, quæ pœnam mortis continent. nam ignoscendumⁿ censuerunt ei qui sanguinem suum qualiterqualiter^o redemptū voluit.

II. MACER libro secundo publicorum.

centiā probauerit heres. noster per omnia pro damnato habetur. Alias mortui ante sententiam non amittunt bona, etiam si mortui sint post opinionem præsidis interim dum Romam transmittuntur.

N capitalibus.] CASVS.

Accusatus de crimine ex quo imponitur pœna sanguinis: si corrumpit accusantem, non punitur propter hoc. nam vnicuique licet redimere sanguinem suum. secus autem est si accusatus est de furto: & sic non de tam graui delicto, & scilicet corrumpit aduersarium: non pro confesso habetur: & licet nūc decedat, pœna ad eius heredes vadit, id est bona auferuntur heredibus. Sed si cum aliquis esset accusatus, iudex scripsit ad principem vt assignaret insulā in quā iudex cum dānaret: vel alia de causa: & interim accusatus decessit: non transit pœna ad eius heredes. & adducit simile de eo qui est missus Romam vt ibi contra eum detur sententia: & interim in via decessit. nam eius bona vadūt ad suos heredes. & hoc dicit. hæc. l. & seq. Francisc.

l In capitalibus. nō omnibus: sed in his quæ pœnam sanguinis infligūt: vt in fi. & §. de præuari. l. fi. & infra. l. proxi. in prin. quæ sunt contra.

m Non nocere. ei accusato.

n Ignoscendum. Hic distinguit superius dictū, secundum Io. vt non sit contra. §. l. proxi.

o Qualiterqualiter. scilicet per pecuniam, non dicas per calumniam, cum de calumnia iuret: vt. C. de iureiu. prop. calum. dan. l. j. licet quidā cōtra. ar. huius legis. Itē nonne iurat qd nihil dabit: vt. C. de iureiu. pp. calū. dā. auth. principa-

fortē leg. Macer.

In indic. corrupēt.

† Iste tex. est siag. ad hoc propositū, quod legiūma debita filiis succedūt loco alimētorum, hoc idem voluit Cy. i terminis in. l. sancimus. C. de nup. Bol.

Patris iussus non semper excusat.

* Perperam in manus. notant Greca hic deef. se. defunt enim Latina que ex basicis suppleuimus Quæ sequitur ab hæ nota respouim⁹ ex lib. 60. Baon. eod tr. quæ & Flor & in omnib. manusc. deerat.

les? Respon. non iurat hoc capitulum. vel dic quod lex dare permittit: vt hic, & C. de transact. transigere.

a Imperatores. A latronibus. id est inter latrones numerati. & tunc plana. & sic habes, latronibus. sed in lib. R. est latrones.

b Defensionem. ac si dicat, bona auferuntur heredibus. Sed contra. C. de heret. l. Manichæos. vbi bona heredibus relinquuntur: vt j. de iure fisc. l. eius qui. Solu. secundum Ia. spe. ciale hic in latronibus: vt & in crimine læsæ maiestatis: vt. C. ad legem Iulia. maiestatis. l. quisquis. & dic latrones, id est fures. nam & latrones qui suspēduntur furca: vt. s. titu. j. capitalium. §. famulos. possunt redimere sanguinem suum: vt. s. l. proximi. quæ est contra. & facit. C. de pœna iudici. qui male iudi. l. j. & s. ad Turpil. l. in senatusconsultum. §. si propter. Item contra infra. l. proximi. in fin. Solu. vt ibi. Accursius.

c In insulam. facit infra quando appel. sit. l. j. & de leg. iij. l. j. §. hi. & s. de fidei. l. qui cædem. & j. titu. j. l. ij. & vj. & s. titu. ij. l. ij. §. j. & l. diuini. §. de decurionibus, & s. de iniust. test. l. si quis filio. §. eius qui.

d Videatur. quod proderit: vt supra de accus. l. ex iudiciorum.

e Argumento. scilicet quod ante sententiam. **f** Debet. infra. l. proximi. §. si quis autem.

Qui se occidit metu pœnæ, in duobus casibus bona eius confiscantur. vnus, quando iā erat accusatus: alius, quando inuentus fuit in crimine, & nondum accusatus se occidit metu delicti quod commiserat. Si vero non fuerit accusatus, nec in scelere deprehensus, reus tamen criminis mortē sibi intulerit: bona eius non confiscantur, sed ad heredē eius vadunt. Item cum accusatus se occidit ad hoc vt bona eius confiscentur: oportet esse tale delictum, ex quo damnatus per-

deret vitā, aut deportaretur. secus si esset accusatus de furto modicæ rei: vel inuentus in tali delicto se occidat. nā bona eius vadunt ad suum heredem, non ad fiscū. Item si quis se occidit tædio vitæ, vel impatiētia alicuius doloris vel simili modo finiuit vitam, bona eius vadunt ad suū heredē, non ad fiscū. Item si pater cum occidisset filium suum, se occidit: præsumitur quod ob dolorē filij amissi se occiderit: non metu pœnæ: & ideo bona eius vadunt ad suum heredē, non ad fiscū. Item secundū quod distinguitur in eo qui occidit se, qua de causa se occiderit: ita est distinguendū in eo qui voluit se occidere, sed gentes nō permiserūt, nam talis homo puniendus est, nisi tædio vitæ, vel impatiētia alicuius doloris se occidere voluerit: & redditur ratio mirabilis in litera. Itē si accusatus interim decessit morte naturali: bona eius nō confiscantur. Vlt.

ff. Nouum.

Imperatores Seuerus & Antoninus Iulio Iuliano: Eos qui à latronibus nominati, corruptis accusatoribus diem suum obie-rint: vt confessos de crimine, non relinquere defensionem heredibus, rationis est. Si is de cuius pœna imperatori scriptum est, veluti quod decurio fuerit, vel quod in insulam deportari debuerit, antequam rescriberetur decesserit: potest quæri, num ante sententiā decessisse videatur. d argumento est senatusconsultum quod factum est de his qui Romam transmissi, ante sententiam decessissent: cuius verba hæc sunt: Cum damnatus nemo videri possit in hunc annum, antequam de eo fortē iudicium Romæ redditum & pronuntiatum esset: neque cuiusquam mortui bona antequam de eo Romæ pronuntiatum sit, publicata sunt: eaque bona heredes possidere debent. f

III. MARCIANVS libro singulari de Delatoribus.

Vi rei postulati, vel qui in scelere deprehensi, metu criminis imminentis mortem sibi constituerunt, heredes non habent. Papinianus tamen libro sextodecimo responforū ita scripsit: vt qui rei criminis nō postulati, manus sibi intulerint, bona eorum fisco non vindicentur. non enim facti sceleritatem esse obnoxiam: sed conscientiaē metum in reo velut confesso teneri placuit. Ergo aut postulati esse debent, aut in scelere deprehensi: vt si se interfecerint, bona eorum confiscentur. Vt autem diuus Pius rescripsit, ita demum bona eius qui in reatu mortem sibi consciiuit, fisco vindicanda sunt, si eius criminis reus fuit, vt si damnaretur, morte aut deportatione adficiendus esset. k Idem rescripsit, cum qui modici furti reus fuisset:

timo dicit, accusatus de graui delicto, credens se deliquisse, se occidit, si heredes eius volunt probare eum nō deliquisse, audiuntur: & hoc probato habebunt bona defuncti: & non fisco. Franc.

g Metu. quem metum habere videtur demum postulat, vel in crimine deprehensus. & facit ad. l. liberorum. §. non solent. s. de

licet vitam suspensio finierit, non videri in eadem causa esse, vt bona heredibus adimenda essent: sicuti neque ipsi adimerentur, si compertum in eo furtum fuisset. n Ergo ita demum dicendum est bona eius qui manus sibi intulit, fisco vindicari, si eo crimine nexus fuit, vt si conuinceretur, bonis careat. Si quis autem tædio vitæ, vel impatientia doloris alicuius, vel alio modo vitam finierit, successorem habere diuus Antoninus o rescripsit. Videri autem & patrem qui sibi manus intulisset, quod diceretur filium suum occidisse: p magis dolore filij amissi mortem sibi irrogasse: & ideo bona eius non esse supplicanda diuus Hadrianus rescripsit.

Sic autē hoc distinguitur, interesse qua ex causa quis sibi mortem consciuit: sicuti cum quæritur, an is qui sibi manus intulit, & non perpetravit, q debeat puniri quasi de se sententiā detulit. * nam omnimodo puniendus est, nisi tædio vitæ, vel impatiētia alicuius doloris coactus est hoc facere. & meritò, si sine causa sibi manus r intulit, puniendus est. Qui enim sibi non pepercit, multo minus alij parceret. Si qui autem sub incerto causæ euentu in vinculis, vel sub fideiussoribus decesserint: horum bona non esse confiscanda, mandatis cauetur. f

Si accusatus de graui crimine se occidit, credens se deliquisse: si heredes eius volunt probare innocentiam defuncti, audiuntur: qua probata, habebunt bona defuncti: non fisco. Bartolus.

De illo videamus, si quis conscita [sibi] morte, nulla iusta causa precedente, in reatu t decesserit: an si parati fuerint heredes causam suscipere, & innocentem defunctum ostendere, audiēdi sint: nec prius bona in fisco cogēda sint, quàm si de crimine fuerit pbatū: u

infa. & s. titu. ij. si quis aliquid. §. fin. C. si reus vel accu. mor. fue. l. defunctis. & C. eo. l. j. & ij. & qui testa. fa. pos. l. ij. & infra de iure fisc. in fraudem. §. j. ij. & iij. & s. de iniust. test. si quis filio exheredato. §. eius qui. in fin. & supra ad Sil. l. j. §. si quis.

h Postulati. i. accusati.

i Deprehensi. s. de ritu nupt. l. palam. §. quæ in adulterio. Accursius.

k Adficiendus esset. facit ad hoc & inferius respōsum infra de iure fisc. l. in fraudem. §. ij.

l Finierit. id est ipsemet suspenderit se.

m Furtum. scilicet in casu sequenti, cum, & c. Accursius.

n Fuisset. sed castigaretur: vt in authē. vt nul. iudi. §. penult. col. ix.

o Diuus Antoninus. supra de testa. milita. l. eius militis.

p Occidisse. id est occisum esse. Accursius.

q Non perpetravit. & facit. j. de re mi. l. iij. §. is qui. & s. de sic. l. diuus. Sed argu. contra supra de fals. l. qui falsam. & de inoffic. testa. l. Papi-nianus. §. meminisse. & quod dicit non perpetravit, id est se non occidit: quia fuit detētus ab hominibus.

r Manus. s. de ædil. edic. cum autē. §. malus.

f Cauetur. s. eo. l. ij. in fin. & s. de iure fisci. in fraudem. §. bona.

t In reatu. id est in suspitione reatus.

u Probatum. contra. C. qui testa. fa. pos. ij. solu. ibi innocētia probatur eo ipso qd cōtrariū non ostenditur: & sic habes quid in dubio præsumatur: & distingue vt ibi. Item contra. s. eo. l. ij. in prin. Sed ibi accusatorem corruptit. Item contra. s. ea. l. §. si quis autem. versic. videri.

*tulit.

† Vide Bu. in l. si diuino. s. de pcc.

DE INTERDICTIS, ET RELEGATIS, & DEPORTATIS.

In hoc autem titulo exponitur pœnarum duarū inter se discrimen, vnus ex capitali crimine, alterius ex non capitali. Dico duarum, nam interdicti similes relegatis sunt, imò relegati, sed simpliciter, non in insulam, qui in exilium sunt dati liberum interdicto tantum certo loco certæve provincia vel interdictis omnibus locis vno excepto. Fateor tamen interdictorum nomen latius accipi in hoc titulo quàm vt ad eam relegatorum speciem restringi debeat. nam & de interdictis honore vel ordine, vel negotiatione vel aduocationibus vel qua alia re hic titulus est. sed hi etiam omnes eodem iure sunt quo relegati. Relegati ciuitatem & patriam potestatem & testamenti factionem & bona & omnia iura sua retinent, & interdum non in perpetuum sed ad tempus relegantur. Deportati omnia illa amittunt & nunquam

DDD iij

† Sic Flo. & in li. 60. Ba. & i. manu. & vulg. quidam tamen emendandū esse, rationis nō est, quibus nō ad stipulor.

* publicanda esse.

† Iuxta hoc est qd scribit Aristot. lib. 5. Ethic cap. 11. Plato dialog. 9. de legib. Tacit lib. 2. de quodam Libo ne. conciterunt.

† fati celebritatem.

ad tempus deportantur. Deportati manumittere, id est civitate Romanam dare non possunt, quam non habent. l. 2. hoc tit. videlicet si post deportationem servitium adquisierint. Quos enim servos post deportationem vel quam aliam rem retinent quamdiu vivunt, morientes fisco heredes habent, & ita quos servos alienare interim possunt, sed non iustam eis libertatem dare, quod omne longe aliter est in relegatis. Et deportatus ita definitur, que is cui ius deportandi lege datum est, sententia sua in insulam esse deportandum pronuntiauit etiam si nondum in eam insulam, perductus sit. Relegatus, quem is qui ius relegandi habet, relegandum pronuntiauit, multum interest quo verbo index in pronuntiatione sua utatur. & quis ita pronuntiet, nec enim omnibus ius deportandi vel relegandi datum esse hoc titulo declaratur. Et praterea deportationes exilia sunt proprie, relegationes improprie. l. 2. De pub. ind. Ovidius. Quippe relegatus non exul dicitur in illo, & alio loco. Ipse relegatus non exulis vitur in me Nomine, Papinius. Atque hospes non exul erat. Lucanus. Patimur, volentes Exilium, tua nos faciat victoria ciues. Cuiacius.

† De istorum differentia vide Crinitum lib. de honesta disci. 22. ca. 6 & Cælii Rhodigi li. lect. antiqua 27. ca. 15. * vulg. Capitulum.

† De istorum differentia vide Crinitum lib. de honesta disci. 22. ca. 6 & Cælii Rhodigi li. lect. antiqua 27. ca. 15. * vulg. Capitulum.

† De istorum differentia vide Crinitum lib. de honesta disci. 22. ca. 6 & Cælii Rhodigi li. lect. antiqua 27. ca. 15. * vulg. Capitulum.

† De istorum differentia vide Crinitum lib. de honesta disci. 22. ca. 6 & Cælii Rhodigi li. lect. antiqua 27. ca. 15. * vulg. Capitulum.

an vero omnimodo publicanda sunt. Sed diuus Pius Modesto Taurino rescripsit, si parati sint heredes defensiones suscipere, non esse bona publicanda: nisi de crimine fuerit probatum.

DE INTERDICTIS, † & relegatis, & deportatis.

TITVLVS XXII.

Olim bona relegatorum a fisco vindicabatur: hodie secusest. Bar.

I. POMPONIVS libro quarto ad Sabinum.

Apud Traiani ad Didium Secundum: Scio relegatorum bona avaritia superiorum temporum fisco vindicata: sed aliud clementie mee conuenit: qui inter cetera quibus innocentiam rationum meorum temporum, hoc quoque remisi exemplum.

II. MARCIANVS libro tertio decimo Institutionum.

Manumittere deportatum non posse, diuus Pius rescripsit.

Filij eius qui amittit civitatem, debent perdere bona ipsius quae haberent ab intestato, non ea quae aliunde ipsis obueniunt. hoc dicit & ponit exempla in textu.

III. ALFENVS libro primo Epitomarum.

Ubi qui civitatem amitteret, nihil aliud iuris adimere liberis, nisi quod ab ipso perueretur esset ad eos si intestatus in civitate moreretur: hoc est hereditatem eius, & libertos, & si quid aliud in hoc genere reperiri potest. quae vero non a patre, sed a genere, a civitate, a rerum natura tribueretur, ea manere eis incolumia. itaque & fratres fratribus fore legitimos heredes, & adgnatorum tutelam & hereditates habi-

apud filios remanent. ad quod est. ad Trebel. quia perinde. §. j. & l. si patroni filius. vide solu. vt not. C. de bo. liber. l. j. Item eisdem modis solue. §. de bonis lib. si necem. §. si deportatus. & C. de obse. l. etiam liberis. & §. ad. l. Iul. ma. l. eorum. quae sunt contra. vel hanc ultimam solue vt ibi. Accursius.

turos. non enim haec patrem, sed maiores eius eis dedisse.

IIII. MARCIANVS libro secundo Institutionum.

Relegati in insulam, in potestate sua liberos retinent: quia & alia omnia iura sua retinent. Tantum enim insula eis egredi non licet: & bona quoque sua omnia retinent, praeter ea si qua eis adempta sunt. Nam eorum qui in perpetuum exilium dati sunt, vel relegati potest quis sententia partem bonorum adimere.

V. IDEM libro primo Regularum.

Exilium triplex est: aut certorum locorum interdictio, aut lata fuga, vt omnium locorum interdicitur praeter certum locum: aut insulae vinculum, id est relegatio in insulam.

VI. VLPIANVS libro nono de officio Proconsulis.

Inter poenas est etiam insulae deportatio: quae poena adimit civitatem Romanam. Deportandi autem in insulam ius praesidibus provinciae non est datum, licet praefecto urbi detur. hoc enim epistula diui Seueri ad Fabium Cilonem praefectum urbi expressum est. Praesides itaque provinciae quotiens aliquem in insulam deportandum putent, hoc ipsum adnotare debeant: nomen vero eius scribendum principi, vt in insulam deportetur: sic deinde principi scribere, missa plena opinione, vt princeps aestimet an sequenda sit eorum sententia, deportarique in insulam debeat: medio autem tempore dum scribitur, iubere eum debet in carcere esse. Decuriones civitatum propter capitalia crimina

certum locum. pura vt staret Mutinae tantum: vt infra eo. l. relegatorum. §. sicut. versi. item in parte.

In insulam. vbi non stat cum hominibus.

Inter poenas. Inter ceteras poenas est etiam deportatio insulae: quae poena aufert civitatem. & ius deportandi habet praefectus urbis, non praeses provinciae: sed cum praeses videt aliquem deportandum, potest de hoc ferre sententiam: mittit tamen postea ad principem, qui assignet huic damnato insulam, si haec sententia ei placuerit: & interim faciet damnatum custodiri. Ultimo dicit: decurio ex crimine capitali deportandus est vel relegandus. Item confessus ante quaestionem, in insulam deportandus est. Ceterae leges huius tituli sunt planae.

Non est datum. nisi habeat sub se provinciam: vt. §. l. proximi in prin. quae est contra. vel ibi in relegatione, hic in deportatione. & facit. §. de poenis. l. ij. §. j. & l. diui. & §. titu. j. l. ij. §. j. & §. quando appell. sit. l. j. & §. de offic. praefect. urbi. l. j. §. relegandi. Accursius.

Provinciae. scilicet cuiuslibet. Accursius.

Annotare debeant. condemnando eum in insulam: vt infra. l. proximi in prin.

Incolumia. vt sic potius prior parens quam secus in spiciatur. sic §. de servis expor. Titius. & §. ne quid in flumi. pub. l. j. §. aetas. & C. de quaestio. l. diuo.

Et fratres. filios dant. & facit. C. de proximi. sacro. scrini. si quis. lib. xij. & de filiis offi. l. j. & ij. & in auth. de exhib. re. §. optimum. col. v.

Relegati. Relegatus in insulam retinet liberos in potestate, & bona sua retinet: nisi in sententia aliqua bona essent ei adempta: nam tunc illa tantum amittit: cetera retinet. Franc.

Relegati in perpetuum vel ad tempus.

Retinent. instit. quibus modis ius pa. pote. solu. §. relegati.

Non licet. vt supra de poenis. l. relegati.

Retinent. vt infra de iure fisc. l. bona. & supra ex quib. cau. maio. l. si qua militi. in fine.

Si qua. id est aliqua.

In perpetuum. secus si ad tempus: vt. §. j. relegatorum. §. ad tempus. sic & supra de poenis. l. si quis aliquid. §. si quis instrumentum.

Relegati. pro eodem ponit, scilicet pro relegato in perpetuum. Acc.

Exilium. exilium proprie dicitur deportatio, sed relegatio improprie: vt. §. de publi. iu. l. ij. hic ergo improprie dicitur: quia aliam est in perpetuum, & tunc perdit civitatem: alias temporalis, & tunc non: vt. §. si quis cau. sed & si quis. circa princ.

Interdictio. vt staret Bononiae, vel Mutinae.

Lata fuga quid sit, vide apud Budeum in annot. ad l. aut facta. §. de poenis. vbi de voluntario exilio tractat. quo loco sentet caput hoc corruptum esse, vel potius mutilatum in medio membro.

Ista glossa suo textu est nota. ad hoc, quod ille qui debet relegari: debet mitti in insulam vbi non sunt homines & adde quod relegatio aequi paratur suspensioni. secundum Speculum in titu. de susp. §. 6. in ver. l. Bolo.

Nominativum.

a *Nominatim*, aliàs nominatum, id est accusatum.
b *Elegatorum*. In eam relegare. sed deportare non: vt supra de pœnis. l. ij. & supra. l. proximi. cum suis concor. & de iusto test. l. si quis filio exheredato. §. eius.

c *Præsunt*. quia extra territorium, &c. vt supra de iurisdic. omn. iud. l. fin. & facit supra quod quisque iud. l. j. in fine. & supra de bon. auc. iud. possi. l. cum vnus. §. pen. & sic iudex huius terræ non potest mittere in possessione alterius districtus. Item facit infra eod. §. sicut.

d *Quis potest*. quasi diceret, non deportari, nisi in perpetuū: & sic est contra ad hoc subauditum supra de pœnis. l. sine pœnito. Sol. non debet quis deportari ad tēpus vel dampnari ad tēpus in metallum: vt hic. Si tamen comprehendatur tempus, tenet sententia nihilo minus: vt ibi. & facit infra ead. l. §. ad tēpus. & facit supra de pœnis. l. capitalium. in princ. Accursius.

e *Retinet*. imò perdit: vt supra de capitis de. l. amissione. §. j. versic. sed & hi. Solu. ibi exponitur, id est deportati. vel vt ibi.

f *Non amittit*. vt & §. de testa. l. eius. §. pe.

g *Ad tempus*. secus si in perpetuum: vt patet in damnato. l. iul. de vi pub. vt instit. de pub. iu. §. item lex. & supra eod. l. relegati. & facit supra de pœn. l. capitalium. in princ. & infra de iure fisc. l. bona. in princ. & supra ad. l. Falc. in ratione. §. cum quidam.

h *Debere*. nisi lex dicat specialiter: vt. C. de episcopo. audi. l. nemo. in fin. & C. de postu. l. si. quæ est contra.

i *Ita*. scilicet cum ademptione bonorū. & dic prolata, scilicet tēpore huius legis: sed quæ ferentur postea, infirmantur: vt. C. de legi. & constit. l. non dubiū. vel quia licet fieri non debeat, factum tamen tenet. ad quod supra de pœnis. l. moris. §. iste. & j. quando ap. fit. l. j. §. biduū. & supra de condic. indebi. l. eleganter. §. si quis post. & quod me. cau. l. fina.

k *Non potest*. supra ea. l. in princ. & ij. q. ij. nullus potest.

l *Potest relegare*. forte si prius imperator assignasset: & sic potest intelligi. §. in princ. huius. l. per hoc quod est. §. l. inter pœnas.

m *Non excedat*. id est non recedat, vel exeat pœnas. Accursius. ff. Nouum.

deportandos vel relegandos diui fratres rescripserunt. Deniq; Priscū in homicidio & incendio nominatim * ante quæstionē cōfessum, in insulā deportari iusserunt.

VII. IDEM libro decimo de Officio Proconsulis.

R Elegatorū duo genera sunt: quidam, qui in insulam relegantur: sunt qui simpliciter, vt prouinciis eis interdicatur, nō etiam insula adsignetur. In insulam relegare præsides prouinciæ possunt, sic tamen, vt si quidē insulam sub se habeant, id est ad eius prouinciæ formam pertinentē, quam administrant: & eam specialiter insulam adsignare possunt, inq; eam relegare. Sin verò nō habeant, pronuntiet quidem in insulam se relegare: scribāt autē imperatori, vt ipse insulam adsignet. Cæterū non possunt damnare in eam insulam quam in ea prouincia cui præsunt, non habeant. Interim quoad imperator insulā adsignet, militi tradendus est relegatus.

Hæc est differentia † inter deportatos, & relegatos: quod in insulam relegari & ad tempus & in perpetuū quis potest. **d** Siue ad tempus, siue in perpetuū quis fuerit relegatus: & ciuitatē Romanā retinet, **e** & testamēti factionem non amittit. **f** Ad tempus **g** relegatis neque tota bona, neque partem adimi debere, **h** rescriptis quibusdam manifestatur: reprehensæque sunt sententiæ eorum qui ad tempus relegatis ademerunt partem bonorum, vel bona: sic tamen, vt non infirmarentur sententiæ quæ ita sunt prolata.

Est quoddam genus quasi in insulam relegationis in prouincia Ægypto, in Ouasin * relegare.

Sicut autem relegare in insulam quisquam quæ non est sub se, non potest: **k** ita ne in prouinciā quidem relegandi ius habet, quæ nō est sub se. fortè præses Syriæ in Macedoniam non relegabit: sed extrā † prouinciā suam potest relegare. **l** Item in parte certa prouinciæ moraturum relegare potest: vt fortè non excedat **m** ciuitatem aliquam, vel regionem aliquam **n** non egrediatur. Sed & in eas partes prouinciæ quæ sunt desertiores, scio præsides solitos

n *Aliquam*. ad quod supra eo. exilium.

o *Ea prouincia*. in qua sunt incolæ.

p *Ad rescripti*. a vt scilicet possint interdici ea à qua sunt oriundi, ab eo præside qui præest ei prouinciæ in qua sunt incolæ: vt & j. proximi. §. Et sic no. quod accusatur quis de delicto in ea prouincia vbi habet incolatū, licet alibi deliquerit: vt & C. vbi de crimi. agi oport. l. j. Et no. hic, quæ esse incolam, & habere domicilium, idē est: vt & j. de verb. sign. l. pupillus. §. incola. quid ergo differt à superiori. §? Respon. ibi deliquit vbi habitabat, hic alibi.

relegare. Interdicere autē quis ea prouincia **o** potest, quam regit: alia non potest. & ita diui fratres rescripserunt. Vnde eueniebat, vt qui relegatus esset ab ea prouincia in qua domicilium habuit, morari apud originem suam posset. Sed imperator noster cum diuo patre suo huic rei prouiderunt. Mæcio enim Probo præsidi prouinciæ Hispaniæ rescripserunt, etiam ea prouincia interdici, vnde quis oriundus est, ab eo qui regit eam prouinciā vbi quis domicilium habet. Sed & eos qui cum incolæ non essent, in ea prouincia quid admiserint, æquum est ad rescripti **p** auctoritatem pertinere. Dubitatum est, an interdici quis alicui possit prouincia in qua oriundus **q** est, cum ipse ei prouinciæ præsit quam incolit, **r** dum sua **s** non interdicit: vt solent Italia **t** interdici, qui patria **u** non interdiciunt: vel an per consequentiā videatur etiam prouinciæ **x** interdixisse, cui præest. Quod magis erit probandum. Per contrarium autem is qui originis prouinciæ præest, non est nactus ius interdici ea prouincia quam incolit is qui relegatur. Si quis eam sententiam **x** admiserit, **y** vt is qui in alia prouincia **z** commisit, **a** possit relegari ab eo qui ei prouinciæ, **b** præest: eueniet vt relegatus iste tribus prouinciis præter Italiam **c** debeat abstinere: & in qua deliquit, & quam incolit, & originis. & si ex diuersis prouinciis oriri videatur propter conditionē vel suā, vel parētis, patronorū: **d** † vel pluribus prouinciis cōsequenter interdictum ei dicemus. Quibusdā tamen præsidibus vt multis prouinciis interdici possint, indultum est: vt præsidibus Syriarum: sed & Daciarū. Constitutum, eum cui patria **e** interdictū est, etiam vrbe **f** abstinere debere. Contra autem si cui vrbe fuerit interdictum, patria sua **g** interdictum non videtur. **h** & ita multis cōstitutionibus cauetur. Si cui planē nō patria sua, sed aliqua ciuitate interdictum sit: videndum est an etiā patria sua, itēmq; vrbe interdictum dicamus. quod magis est. His qui relegantur, dies

respectu suæ propriæ opinionis, secundū quā est maior, est interdictum, vt vbi: quæ præualet: & secundū hoc hic nō soluit plene.

q *Oriundus*. id est ortus. Accursius.
r *Incolit*. i. habitat.
s *Sua*. id est ea prouincia cui præest.
t *Italia*. in qua est ortus. Accursius.
u *Patria*. in qua habitat: & in qua est præses.
x *Si quis eam sententiā*. quam habes supra ea. l. §. interdici. versic. sed & eos. Accursius.
y *Admiserit*. id est receperit. Accursius.
z *In alia prouincia*. ab ea quā incolit, vel vnde est oriundus. Io.

a *Commisit*. id est deliquit.
b *Prouincia*. quam incolit.
c *Præter Italiam*. innuit Italiam esse prouinciā. sic supra de ma. vind. l. etiam. §. fin. Accur.
d *Patronorum*. ad quod infra ad muni. l. assumptio. §. fin. & l. eius qui manumisit.
e *Patria*. scilicet sua propria.
f *Etiā vrbe*. Roma, per excellentiam: vt instit. de iu. na. §. sed ius. quæ & sua patria est, & quidē maior, vnde abstinet ab ea: sed non idē in conuerso casu: quia non ideo videntur interdici minora, quod interdiciantur maiora: vt. j. ad muni. l. Roma. & §. de ser. expor. l. ij. & l. cui pacto. & j. ca. l. §. potest. & §. de sena. l. qui indignus. & C. si seruus expor. l. fin.

g *Patria sua*. vtpote minori.
h *Non videtur*. tacite, expressim autem interdici debet: quia licet non sit maior quo ad alios, sibi tamē videtur esse maior: vt. §. de offi. præfect. vr. l. j. §. fin. vel hic patria, ibi ciuitate, vel dic non videtur cōmuni opinione secundum quam est minor: & hoc hic respexit: sed

ca *puicia*.
† *patronorumve*.

DDD iij

* i. disertè. quidam hic perperam emendant - dum putant nominatū.

† in hæc differentia pulchre. Ouid. libro. 5. de Tristib. ad uxorem quæ eam quidā exulis uxorem appellasset. & Cic. in orat. pro Ce. in na. circa finem.

* Oasis loc. est in Ægypto, patria & magna Ptolemeo. Eo autem relegendi bantur fontes, aat pro fontib' habitati. Historiæ Tripart. li. 7. ca. 16. & lib. 12. c. 5. Est autē Oasis & Oasis idem, & videlicet pro seruo. Oasis enim deportationis mētio fit i Co. Theodoli. 9. ti. 32. i. & i Cod. iust. li. 9. titu. 38. l. i.

a] Hic habetis glos. singu. ad hoc, quod iudex originis potest punire subditum suum ratione delicti perpetrati extra territorium suū. de quo per Bar. in l. sepulchri. de sepulch. Bolog.

a Excedēdi. i. recedēdi.
b Relegatū. si habes relegatus: legas cū superioribus. si relegatū: tūc cū inferioribus. & dic. p̄ses dat libellū continētē modū relegationis ipsi relegato.

c Dare. l. p̄sides.
d Ne excedāt. i. ne accedant in patriā. sic. s. de p̄n. l. relegati. vel pone etiā propriē. & facit s. de p̄n. l. moris.

e Ad honores. alios. nā & decurionatus honor est: vt C. de decurionibus. l. j.

f Non admittatur. facit j. de decuri. l. ij. & j. de variis cogni. l. pen.

g Non re petere. aliās petere. & fa. j. de decu. l. iij. aliās repete. ad q̄ C. ad. l. Iul. de ambi. l. j.

h Nec eos. s. honores.

i Perquam. i. valde.

k Aspirare. ad quod. s. s. cōstitutū. cum cōcor. & j. de reg. iur. l. nō debet. cui quod. & Co. si feruus expor. ve. l. fin. & s. de ser. exp. l. cui pacto.

l Et si honoribus. quibus inest sumptus: vt habes j. de mu. & ho. l. honor. in princip.

m Eam infamiam. quæ infertur ex sentētia qua prohibetur honor.

n Ad hoc. s. vt euitet onera. licet arceatur honore: nisi onera erant

grauia. tunc enim esset iniquum quod careret honore. & tam grandia onera subiret: hoc nisi & c. lex tamē sequēs & in grandi onere idē statuit: & secundū hoc facit C. de sac. fan. eccle. l. qui sub p̄textu. & C. de fal. si quis decurio. & de his qui non imple. stipen. l. j. & j. de regu. iur. l. nemo.

o Ed honore. Debere. not. q̄ ex eodē facto p̄nā & p̄mium non debet quis pati. sic s. de except. rei iudi. l. euidenter. & C. de legib. & cōstitū. quod fauore. & s. de cap. demi. l. ij. s. nemo. & l. tutelae. s. in iuriarū. & de contr. tab. l. non putauit. s. si quis sua Sed argu. contra. s. de his quib. vt indig. l. j. & l. post legatum. in fine. Et hoc. not. plenius s. de negot. gestis. l. siue hereditaria.

p Orest. procedat. s. de p̄n. l. moris. & s. de iniur. l. is qui domū. & de ser. expor. l. vlti.

DE SENTENTIAM PASSIS & RESTITUTIS.
Hic titulus est communis

excedēdi à p̄sibus dari & potest & solet. Etenim moris est ita pronuntiari: *Illum provincia illa insulisque eis relego. excederēque debet intra illum diem.* Relegatū planē libellum dare c̄ principi posse diui fratres rescripserunt.

Cui interdicitur minus officiū, nō potest accedere ad maius: sed non habet locum econuerso. Bar.

Solet p̄terea interdici sentētia quibusdā ne intra patriæ territorii vel muros morētur: ne excedant patriā, vel in vicis quibusdā morētur. Solet decurionibus ordine interdici vel ad tēpus, vel in perpetuū. Itē potest alicui p̄na iniungi, ne honores adipiscatur: nec ea res facit vt decurio esse desinat: cū fieri possit, vt quis decurio quidē sit, ad honores autem nō admittatur. Nam & senator quis esse potest, & tamē honores nō re petere. Potest alicui & vnus honor interdici: sic tamē, vt si cui honore vno interdicitū sit, nō tantū eum honorem petere non possit: verū ne eos quoq; qui eo honore maiores sunt. est enim perquā ridiculū, cū qui minoribus p̄næ causa prohibitus sit, ad maiores adspirare. maiorib; tamen prohibitus, minores petere nō prohibetur. Sed muneribus si quis p̄næ causa fuerit prohibitus, nihil valebit sententia. Neque enim immunitatē p̄na tribuere debet. Ergo & si honoribus quis in p̄nam fuerit prohibitus: poterit dici, si honores isti habuerunt mixtā muneris grauem impensam, infamiam illi ad hoc non profuturam.

VIII. MARCIANVS libro secundo Publicorum iudiciorum.

Sed honore quidem illum arceri puto: ceterum impendia debere p̄stare.

IX. VLPIANVS libro decimo de Officio Proconsulis.

Potest p̄ses quendam dānare ne domo sua procedat. *

X. MARC. lib.

Non etiam ne vtatur necessariis impensis.

XI. VLP. lib.

Interdum pecuniariter dānatur, qui relegatos suscipiunt.

XII. MARC. lib.

Sua ciuitate relegatus si nō excedat, ad tēpus prouincia relegatur.

XIII. PAVL. lib.

Manumissus à relegato non potest Romam accedere, quod nec patrono eius licet.

XIII VLP. lib.

Relegatus est is, cui prouincia vel Roma vel continentibus

eius perpetuū vel ad tēpus interdicitur. Magna differētia est inter deportationē & relegationem. nam deportatio ciuitatē & bona adimit. relegatio vtrūque conseruat, nisi specialiter bona publicentur. Relegatur quis à principe, senatu, p̄fectis, & p̄sibus prouinciarū nō à cōsulis. Qui ciuitatē amisit & bona detinet, vtilibus actionibus tenetur.

XV. MARC. lib.

Deportat; ciuitatē amittit nō libertatē, & speciali quidem iure ciuitatis nō fruitur, iure tamē gentiū vitur. emit enim & vedit, locat, conducit, permutat, fœnus exercet, & cetera similia. & postea quæ sita pignori dare potest, nisi in fraudē fisci, qui ei mortuo successurus, ea obliget. priora enim bona, quæ publicata sunt, alienare nō potest. Deportatus à p̄side siue principe, & heres existeret, & legata ex testamēto capere potest.

XVI. IDEM.

Cum Vlpianus Damascenus Rogasset Imperatorē, vt sibi permitteret matri relinquere ad victum necessaria, & mater per libertum, vt quædā sibi liceret filio deportato relinquere. Imperator Antonius eis rescripsit in hunc modū. Neque hereditas, neque legatum, neque fideicommissum contra mores & ius publicū huiusmodi personis relinqui potest. nec cōditio harum personarū mutari debet. Quod verò piē rogastis, liceat vobis vltima volūtate eis ad victū & alios vsus necessarios sufficientia relinquere, eisque ex hac causa relicta capere.

XVII. POMP.

Relegat; statuis & imaginib; honorari nō prohibetur.

XVIII. IDEM.

Relegatus integrū suum statū retinet & dominiū rerū suarū, & patriā potest, siue ad tēpus, siue in perpetuum relegatus sit. Deportatio autem ad tempus non est.

XIX. CALLISTRATVS.

Relegatus nō potest Romæ morari, licet hoc sentētia cōprehensum non sit, quia omniū est patria. sed neq; in ciuitate in qua versatur princeps, vel per quā transit. eis enim dūtaxat principē intueri licet, qui Romam ingredi possunt. est enim princeps pater patriæ. Cum in liberos homines ea sententia fertur quæ publicat eorū bona, qualis est in insulam deportatio, statim à sententia priorē conditionem mutant, & suæ p̄næ traduntur, nisi quid maiestatis insit quod p̄nam exasperari flagitet.

DE SENTENTIAM PASSIS & RESTITUTIS.
TITVLVS XXIII.

Deportatio, & dānatio in metallum, non extinguit ius patronatus, patrono restituto. h. d.

I. VLPIANVS libro trigensimo octauo ad Edictum.

Ad successione liberti patron; deportatus & restitutus admittitur. Sed si in metallū dānatus restituitur, nūquid seruit; p̄næ extinguat ius patronatus etiam post restitutionem? Et magis est vt non extinguat seruitus ius patronatus.

II. IDEM

† No. quod quis propter delictū suū vel p̄nam nō debet esse immunis. cōcor. 16. q. 1. c. legi. text. in. c. intellexim; de iud.

♦ In archet. Flor. adiectū erat signum quo notabatur spatium illic vacuum repleti debe re, quo lita ex li. 60. Ba. tit. 4. repleuimus Perperā in manu. se. notatur Græca hic. l. esse.

deportatorū & relegatorū. sed qua lege conditionēque quisque restituatur à principe, maxime cōsiderandum est, num plena sit restitutio, an reditus tantū in patriā cōcedatur. an ē patriā exēdi potestas, relegato forte in patriā, vt Iuliano accidit semel ante dominiū verū, an ē domo, relegato in domū, vt Iulia uxori Tiberij, an denique p̄na remittatur tātum, an restituatur etiā dignitas & fama, an etiā bona & iura deportatis. Persape demitur p̄na tantum nō culpa, vt de ponto Ouidius loquitur, p̄na nō crimen, vt Lilius 45. & inde Impp. elegā; er. Indulgentia quos liberat notat, nec infamiam criminis tollit, sed p̄na gratiā facit. Plinius. 7. Epist. si p̄na flagitiij manifestissimi remittatur nota certe quasi cōsoria inuratur. Cuiacius.

AD SUCCESSIONEM. J
CASVS. Patronus cuiusdā cōmisit delictū p̄pter qd est deportat; vel est in metallū dānatus. postea restitutus est. dicitur q̄ ius patronat; integrum habet: & sic succedere liberti poterit. Fran.

q Seruit; p̄na. quæ cōtingit pro dānatione in metallū: vt. s. de p̄n. l. aut damnū. s. est p̄na.

r Seruitus. patrono superueniēs. & fa. s. de iure patro. l. siue. in princ. & de in ius vocan. l. sed si hac. s. liberos. versic. sed & si per. & de bonis li. l. iij. s. si deportatus.

si ipsi tutores fuerunt cōdenati mihi, & quidā eorū appellāt, quorū nomina in libello appellationis sunt posita. nā non prodest aliis, quorū nomina nō sunt appōsita. Itē licet in appellatione est appōsita causa quare appellet, poterit tamē in p̄cessu causā aliam causam allegare, & aliam omittēre, & p̄sequi appellationem quibuscunq; modis poterit. & h. d. hic. §. cum duabus. ll. sequen. Fran.

a Nesciat. & ideo pleni⁹ est attingendus: vt. §. de lib. leg. l. legauī.

b Iniquitatem. cū dolo: imperitiā, sine dolo. ad primū est. §. de mino. l. p̄fecti. ad secūdū. C. eo. l. j. ad vtrūque instit. de iniur. §. j. & vtrōiq; facit litē suā: vt instit. de obli. quæ ex quasi delict. in prin. si autē cōtra cōstitutiones, ipso iure nō valet, & nō est opus appellatione: vt infra quæ senten. sine appell. l. j.

c Corrigat. vltus appellādi, id est appellatio, seu appellationis iudex.

d Pronūtiat. i. quādoq; aduersus rescriptum.

e Quo respon. alicui iudici cōsultenti ad aliquam cōsultionē de iure: non dico de facto: vt. §. de iud. eum quē. §. j. & hoc casu princeps non dat dilationem: vt C. de dil. l. l. cum a nobis.

f Prouocari oportere. Non dicās appellari à literis in quibus mēdacia sunt inserta: quia iā sunt app̄bata: vt. §. quādo ap. lit. l. si. quæ est cōtra. nec à rescripto: licet hoc videatur dicere. nō enim à sentētia principis appellatur: vt. §. à qui. ap. nō licet. l. j. in prin. Sed dic appellari à sentētia iudicis quā fert secūdū cōsiliū principis, quod cōsiliū fuit secūdū relationē: & sic quodāmodo appellatur cōtra rescriptū, & cōtra literas cōsultationis. & hæc p̄bantur in Græco quod est hic: Si scripse. & c. & sic intelligi potesta. C. de ap. l. ij. & in authē. in medi. li. §. super hoc. colla. viij. Sed opp. quia sicut nō appellatur à sentētia principis, ita nec ab eius iudicis sentētia qui iudicat secūdū quod ipse mādāt: vt in auth. in medio lit. §. j. colla. viij. quæ est cōtra. Sol. ibi à p̄ci. princeps audiuit causam, & rescripsit iudici: si sic probabitur tibi, ita iudices. sed hic iudex post causam discussam consuluit principē. vel ibi secūdū ius cōmune rescripsit: hic cōtra ius cōmune: vel hic princeps iudicauit.

g Ad sententiam nostram. vetus lectio, Ab enuntiatione, id est à mendacij relatione principi facta: vt hic subiicit.

h Non esse appellādū. Io. & Azo dicūt ab hac interlocutoria appellādū: vt. §. quādo ap. lit. l. j. in prin. & C. de relatio. l. j. in fi. quæ sunt cōtra. & hic exponūt nō esse appellādū de necessitate: sed potest si vult. Vel secūdū alios in illa. §. quādo ap. lit. ideo appellatur, quia iā erat lata sentētia: hic ferēda: & in illa C. vocat refutatorias p̄ces, nō appellationē, sed cōtradictionē quæ fit cōtra consultationem. Et secundum hoc hic nullo modo appellatur: & sic secundum hoc ab interlocutoria non appellatur: quod dic vt. §. de ap. reci. l. ij. Vel tertio contra interlocutoriam qua pronūtiat principem consulendum, non appellatur: sicut nec ab aliis, vt hic. sed à grauamine, quia inserit mendacia, vel interlocuitur inferendo,

i Error in appellādo iudicē maiorem, vel parē, appellationē nō vitiat, secus si minorē appellauerit. h. d. Primo ponit quæstionē. Secūdo solutionē. Tertio eā p̄bat per

k potest appellari: vt. d. l. C. sic enim hic dicere videtur.

l Iudicem. scilicet ad maiorem.

m Vt minorem. scilicet minorem eo qui iudicauit: vt colligitur. §. ea. l. §. denique & c. vel dic verius forte minorem eo qui iudicatus est. & fa. §. de mino. l. miuor autem.

n Ei nocebit. videtur quod nō: quia in dāno vitādo etiā iuris error non debet obesse: vt. §. de iur. & fac. igno. l. error. Sed speciale vt hic noceat error facti vel iuris: quia ad rigorē iuris cōseruādum hoc statuitur, vt in vsucapione: vt no. e. tit. l. iuris igno. Itē sic est in cōfessione: vt. §. de confes. l. non fatetur.

o Nihil ei oberit. quia nō aliū, sed magis plus: vt §. quemadmo. seruit. amitt. l. si is cui. in prin.

p Ex rescripto nostro. mādauit enim princeps cōsulibus vt dēt iudicē: vt §. quis & à quo. l. fi.

q Consules. ad hos fuit appellādū: vt. §. quis & à quo. l. fi. & §. e. l. imperatores. ij. rñ. & idē si ad imperatorē appellasset: vt. §. eo. l. imperatores. in prin. Sed nōne cōsul est maior, quia superillustris, & p̄fect⁹ illustris tātū: vt in authē. vt cū de ap. §. illud. col. viij & vt ab illustri. & qui supra eā dig. §. j. colla. v. & in auth. cōstitut. quæ de dign. coll. vj. Ad hoc dic quod consul maior est quo ad dignitatē: non quo ad administrationem: quia nō habet nisi volūtariā iurisdictionē: vt colligit. §. de offi. cōsul. l. j. qđ non placet: quia imō habet etiam cōrētiosam: vt. §. de arbi. l. iij. in fi. & l. seq. Alij dicunt quod hic dicit de illis cōsulib⁹ qui dignitatē habēt, nō administrationē: ar. d. l. de arbi. Vel dic scilicet minorē: scilicet eo qui iudicauit.

r Prouocatio. nō ergo opus est noua appella. * vulg. ad dicitur, quis ipso die viua voce ap.

s Vel parē. parē vel maiorē accipe vt. §. dixi. Itē fa. §. l. iij. & de appel. reci. l. ci cuius. & de cēsi. l. forma. §. fi. sed ar. contra. §. de iur. om. iu. l. si per errorē & de aqua plu. arcen. l. sed hoc.

t Vel maiorē. ordinariū tamē, vel quasi ordina. vt delegatū à principe. Quid ergo est quod dicitur nō debere appellari nisi ad delegantem, nec etiam ad imperatorem: vt. §. eo. l. imperatores? Resp. verum est vt ipse cognoscat.

u Libelli qui dantur. aliās appellatorij: & ita planum est: vt subaudiās dantur, scilicet iudici. sed in lib. Al. est appellationis: & tunc dic scilicet faciendæ. & dic dantur iudici à quo appellatur, si fieri potest: aliās ei ad quem appellatur: vt quando ap. lit. l. j. §. dies. & §. si quis. & intra decem dies hodie.

v Aduersus quem. i. iudicem. nec enim ei nocet si non dicat in libello appellationis aduersus quē aduersariū: vt. §. l. iij. in prin. vel dic, est dicendum, vt hic: non tamen nocet si non dicatur: vt ibi.

w A qua sententia. pura quam tulit contra me de tali re. ad quod §. de libel. di. ij. respon. & est addendum. apostolos peto, & instāter, secundum quosdam, vt. §. de libel. di. §. fi. sed forte nō est opus poni in libello appellationis.

est qui nesciat: quippe cū iniquitatē iudicantiū vel imperitiā corrigat: licet nonnunquā bene latas sentētiās in peius reformet. neq; enim vtiq; melius pronūtiat, qui nouissim⁹ sentētiā laturus est. Quæsitū est, an aduersus rescriptum principis prouocari possit: fortē si p̄ses prouincię, vel quis alius cōsuluerit, & ad cōsultationē eius fuerit rescriptum.

Est enim quæsitū, an appellandi ius super sit. Quid enim si in cōsulēdo mētus est? De qua re extat rescriptū diui Pij. ὁρὸς τὸ κοινὸν ἑθρακῶν, quo ostenditur prouocari oportere. f. verba rescripti ita se habēt: Ἐάν ἐπιτελείη τις ἡμῖν, ἀδικῶν ἢ ἀπυρεῖ φωνῶν ἢ μείζοντων, ὑπάρξει τοῖς βουλευμένοις ἑπιτελεῖσθαι τὰς ἀποφασιν. εἰ γὰρ διδάξωμεν, ἢ ψευδῶς, ἢ οὐχ' οὕτως ἔχειν τὰ ἐπιτελεῖσθαι, οὐδὲν ὑφ' ἡμῶν εἶναι δόξῃ τῶν δεδιωσμένων, τ' ἂν ἐτέρως ἔχουσι τοῖς γραφεῖσιν αἰτεπεσάλκωτο. *

[id est: Si scripserit quisquam ad nos, & illi aliquid rescripserimus: volētibus ad sentētiā nostrā prouocare permīssū erit. Si enim docuerint vel falsa, vel nō ita se habere quæ scripta sunt, nihil à nobis videbitur iudicatū prius quā cōtra scriptū fuerit, quēadmodū aliter res se habeat quā nobis insinuatū sit.] Huic consequēter videtur rescriptū, à cōsultatione iudicis non esse appellādum, si quis fortē interlocutus fuit, principē se cōsultaturum, cum possit post rescriptum prouocare.

libellus appellatori⁹ debet cōtinere personā appellātis, personā iudicis à quo appellatur, & sententiam à qua appellatur: personā vero eius cōtra quā appellatur, de necessitate nō debet cōtinere: & tēpore sentētię potest quis solo verbo appellare, dicēdo, appello. h. d. cum. l. seq. & prin. l. seq. Bar.

Libelli qui dantur appellatorij, ita sunt concipiendi, vt habeant scriptum & à quo dati sint, hoc est qui appellet: & aduersus quē: & à qua sententia.

11. MACER libro. i. de Appellationib⁹. Sed si apud acta. quis appellauerit, satis erit si dicat, appello.

iorē accipe vt. §. dixi. Itē fa. §. l. iij. & de appel. reci. l. ci cuius. & de cēsi. l. forma. §. fi. sed ar. contra. §. de iur. om. iu. l. si per errorē & de aqua plu. arcen. l. sed hoc.

Vel maiorē. ordinariū tamē, vel quasi ordina. vt delegatū à principe. Quid ergo est quod dicitur nō debere appellari nisi ad delegantem, nec etiam ad imperatorem: vt. §. eo. l. imperatores? Resp. verum est vt ipse cognoscat.

Libelli qui dantur. aliās appellatorij: & ita planum est: vt subaudiās dantur, scilicet iudici. sed in lib. Al. est appellationis: & tunc dic scilicet faciendæ. & dic dantur iudici à quo appellatur, si fieri potest: aliās ei ad quem appellatur: vt quando ap. lit. l. j. §. dies. & §. si quis. & intra decem dies hodie.

Aduersus quem. i. iudicem. nec enim ei nocet si non dicat in libello appellationis aduersus quē aduersariū: vt. §. l. iij. in prin. vel dic, est dicendum, vt hic: non tamen nocet si non dicatur: vt ibi.

A qua sententia. pura quam tulit contra me de tali re. ad quod §. de libel. di. ij. respon. & est addendum. apostolos peto, & instāter, secundum quosdam, vt. §. de libel. di. §. fi. sed forte nō est opus poni in libello appellationis.

Sed si apud acta. Quid si iudex surrexerat? videtur in scriptis appellandum:

rescriptū. Secunda ibi, & si quidē. Tertia ibi, denique. Bar.

Si quis in appellatione errauerit, vtputa cū aliū appellare deberet, aliū appellauerit: vidēdū an error ei nihil officit. Et si quidē cū maiorē iudicē appellare deberet, ita errauit vt minorē appellet: error ei nocebit. si verō maiorē iudicē prouocauit, error ei nihil oberit: & ita multis cōstitutionib⁹ cōtinetur. Deniq; cū quidā iudicem ex rescripto principis à cōsulibus accepisset, & p̄fectū vrbi appellasset: errori eius subuētū est rescripto diuorū fratrū: cuius verba hæc sunt: Cū per errorē factū dicas, vti à iudice quem ex rescripto nostro ab amplissimis cōsulibus acceperas, ad Iuniū Rusticū amicū nostrū p̄fectū vrbi prouocares: consules amplissimi perinde cognoscāt, atq; si ad ipsos facta esset prouocatio. Si quis ergo vel parē vel maiorē iudicē appellauerit, alium tamen pro alio: in ea causa est, vt error ei nō noceat: sed si minorem, nocebit.

libellus appellatori⁹ debet cōtinere personā appellātis, personā iudicis à quo appellatur, & sententiam à qua appellatur: personā vero eius cōtra quā appellatur, de necessitate nō debet cōtinere: & tēpore sentētię potest quis solo verbo appellare, dicēdo, appello. h. d. cum. l. seq. & prin. l. seq. Bar.

Libelli qui dantur appellatorij, ita sunt concipiendi, vt habeant scriptum & à quo dati sint, hoc est qui appellet: & aduersus quē: & à qua sententia.

11. MACER libro. i. de Appellationib⁹. Sed si apud acta. quis appellauerit, satis erit si dicat, appello.

iorē accipe vt. §. dixi. Itē fa. §. l. iij. & de appel. reci. l. ci cuius. & de cēsi. l. forma. §. fi. sed ar. contra. §. de iur. om. iu. l. si per errorē & de aqua plu. arcen. l. sed hoc.

Vel maiorē. ordinariū tamē, vel quasi ordina. vt delegatū à principe. Quid ergo est quod dicitur nō debere appellari nisi ad delegantem, nec etiam ad imperatorem: vt. §. eo. l. imperatores? Resp. verum est vt ipse cognoscat.

Libelli qui dantur. aliās appellatorij: & ita planum est: vt subaudiās dantur, scilicet iudici. sed in lib. Al. est appellationis: & tunc dic scilicet faciendæ. & dic dantur iudici à quo appellatur, si fieri potest: aliās ei ad quem appellatur: vt quando ap. lit. l. j. §. dies. & §. si quis. & intra decem dies hodie.

Aduersus quem. i. iudicem. nec enim ei nocet si non dicat in libello appellationis aduersus quē aduersariū: vt. §. l. iij. in prin. vel dic, est dicendum, vt hic: non tamen nocet si non dicatur: vt ibi.

A qua sententia. pura quam tulit contra me de tali re. ad quod §. de libel. di. ij. respon. & est addendum. apostolos peto, & instāter, secundum quosdam, vt. §. de libel. di. §. fi. sed forte nō est opus poni in libello appellationis.

Sed si apud acta. Quid si iudex surrexerat? videtur in scriptis appellandum:

libellus appellatori⁹ debet cōtinere personā appellātis, personā iudicis à quo appellatur, & sententiam à qua appellatur: personā vero eius cōtra quā appellatur, de necessitate nō debet cōtinere: & tēpore sentētię potest quis solo verbo appellare, dicēdo, appello. h. d. cum. l. seq. & prin. l. seq. Bar.

Libelli qui dantur appellatorij, ita sunt concipiendi, vt habeant scriptum & à quo dati sint, hoc est qui appellet: & aduersus quē: & à qua sententia.

11. MACER libro. i. de Appellationib⁹. Sed si apud acta. quis appellauerit, satis erit si dicat, appello.

iorē accipe vt. §. dixi. Itē fa. §. l. iij. & de appel. reci. l. ci cuius. & de cēsi. l. forma. §. fi. sed ar. contra. §. de iur. om. iu. l. si per errorē & de aqua plu. arcen. l. sed hoc.

Vel maiorē. ordinariū tamē, vel quasi ordina. vt delegatū à principe. Quid ergo est quod dicitur nō debere appellari nisi ad delegantem, nec etiam ad imperatorem: vt. §. eo. l. imperatores? Resp. verum est vt ipse cognoscat.

Libelli qui dantur. aliās appellatorij: & ita planum est: vt subaudiās dantur, scilicet iudici. sed in lib. Al. est appellationis: & tunc dic scilicet faciendæ. & dic dantur iudici à quo appellatur, si fieri potest: aliās ei ad quem appellatur: vt quando ap. lit. l. j. §. dies. & §. si quis. & intra decem dies hodie.

Aduersus quem. i. iudicem. nec enim ei nocet si non dicat in libello appellationis aduersus quē aduersariū: vt. §. l. iij. in prin. vel dic, est dicendum, vt hic: non tamen nocet si non dicatur: vt ibi.

A qua sententia. pura quam tulit contra me de tali re. ad quod §. de libel. di. ij. respon. & est addendum. apostolos peto, & instāter, secundum quosdam, vt. §. de libel. di. §. fi. sed forte nō est opus poni in libello appellationis.

Sed si apud acta. Quid si iudex surrexerat? videtur in scriptis appellandum:

libellus appellatori⁹ debet cōtinere personā appellātis, personā iudicis à quo appellatur, & sententiam à qua appellatur: personā vero eius cōtra quā appellatur, de necessitate nō debet cōtinere: & tēpore sentētię potest quis solo verbo appellare, dicēdo, appello. h. d. cum. l. seq. & prin. l. seq. Bar.

Libelli qui dantur appellatorij, ita sunt concipiendi, vt habeant scriptum & à quo dati sint, hoc est qui appellet: & aduersus quē: & à qua sententia.

11. MACER libro. i. de Appellationib⁹. Sed si apud acta. quis appellauerit, satis erit si dicat, appello.

iorē accipe vt. §. dixi. Itē fa. §. l. iij. & de appel. reci. l. ci cuius. & de cēsi. l. forma. §. fi. sed ar. contra. §. de iur. om. iu. l. si per errorē & de aqua plu. arcen. l. sed hoc.

Vel maiorē. ordinariū tamē, vel quasi ordina. vt delegatū à principe. Quid ergo est quod dicitur nō debere appellari nisi ad delegantem, nec etiam ad imperatorem: vt. §. eo. l. imperatores? Resp. verum est vt ipse cognoscat.

Libelli qui dantur. aliās appellatorij: & ita planum est: vt subaudiās dantur, scilicet iudici. sed in lib. Al. est appellationis: & tunc dic scilicet faciendæ. & dic dantur iudici à quo appellatur, si fieri potest: aliās ei ad quem appellatur: vt quando ap. lit. l. j. §. dies. & §. si quis. & intra decem dies hodie.

Aduersus quem. i. iudicem. nec enim ei nocet si non dicat in libello appellationis aduersus quē aduersariū: vt. §. l. iij. in prin. vel dic, est dicendum, vt hic: non tamen nocet si non dicatur: vt ibi.

A qua sententia. pura quam tulit contra me de tali re. ad quod §. de libel. di. ij. respon. & est addendum. apostolos peto, & instāter, secundum quosdam, vt. §. de libel. di. §. fi. sed forte nō est opus poni in libello appellationis.

Sed si apud acta. Quid si iudex surrexerat? videtur in scriptis appellandum:

* r. ad commune Thracum. Vide Alci. li. dispun. 4. cap. 16. * quæ dē. id est. Si quis per epistolā nos cōsuluerit, simūq; nos illi quidpiā rescripserimus, omnibus qui volent aduersus rescriptū pro icēdi copia erit. nam si quæ epistola cōprehēsa sunt, vel falsæ, vel aliter docuerit: nihil p̄ nos p̄iudicij factum esse putetur, qui ita rescriptum, quasi scriptis ad nos relata aliter se habuerit. * ἀντιπρωσάλκωσιον. Appellare an licet à principis sententia.

appelladū: ar. §. de in integ. resti. l. diuus. sed ibi cōtra ius cōmune volebat admitti. vnde hic potest dici, tota ea die, dūmodo sit iudex: ibidē in eadē iudicij figura, possit viua voce appellari. ceterū sequēti die in scriptis: vt hic, & §. l. à sentētia. §. fi. & ar. C. eo. l. litigatoribus. sed an cū appellatur ab interlocutoria, quod est quandoque, sit appelladū in scriptis die seq? respon. nō puto: cū nec sententietur in scriptis ex necessitate: quod secus est in definitiua. C. de sent. ex breuicu. re. l. ij.

S Cio quæsitū. Præscriptiani. i. exceptioni. Præscribi. nō ob. §. l. j. in fi. vt ibi exposui.

complexa.

Et cū vna. puta pluriū tutorū relinquatur: ergo secus esset si diuersæ causæ sunt: ar. §. proximi. respon. Accur.

Hisoli. hic est cōtra. C. si vnus ex pluri. ap. l. j. & ij. solu. hic videtur soli illi appellare: victoria tamē eorū aliis prodest: vt ibi. vel hic ex diuersa causa: ibi ex vna: vt. §. si qui separatim. §. si. qd est. §. de ope. noui nun. de pupillo. §. si pluriū. Alij dicūt qd hic aliis absentib⁹, ibi aliis præsentibus appellauit. vel hic alij acquiescūt sentētiæ: ibi nō: quæ duæ nō placent: quia diuinare est: & fa. §. q separatim. in prin. & per totam. l.

facultatē.

Sunt comprehēsa. vt. §. qui separatim. in prin.

Reddere. hic not. qd aliam proponit, licet primo vnā allegauerit. ad quod insti. de excu. tut.

§. qui autē. & §. de succes. edi. l. j. §. sed videndū. & de bo. li. si vero. §. si seruo. ver. sed & si mortis. & C. de edē. l. edita. & §. de inof. testa. mater. & C. de inof. test. l. cōtra maiores. & de anna. ex. l. fi. sed ar. cōtr. §. de adult. l. denūciaffe. §. quid tamē. & C. de codi. l. vlt. in prin. & §. illud. Sed an teneat dicere causam: hic em nō bene aperit. sed certe satis innuit qd nō, cū dicit, quibuscūque modis & c. & patet per formā libelli, vbi de causa nihil dicitur: vt. §. l. j. §. fi. Itē ar. cōtra. §. de iudi. solemus. & quod no. §. de adult. l. denūciaffe. §. quid ergo. Sed ar. contra. §. eo. appellanti. sed in interlocutoriis secundum canones est causa inferenda in appellatione: vt extra de appel. c. vt debitus. Item no. in causa appellationis quibuscūque modis posse procedi ad eam prosequendam: ad quod est. C. de tempo. appel. l. per hanc.

A B executore. CASVS. Ab executore sententiæ non appellatur: & dic de hoc vt in glo. sed bene potest appellari ab eo qui male sententiam interpretari dicitur. & de hoc da exemplum vt in gl. hic posita, quæ incipit, sed quomodo, aliter & c. [ALIO CONDEMNATO. [Alio condemnato is cuius interest potest appellare: vt ecce procuratore cōdemnato, potest dominus appellare. Item victo emptore & non appellate, auctor eius potest appellare. Itē si auctor egit & succubuit, poterit emptor appellare: vt quia forte venditor non est soluendo. Item cum venditor appellauit, poterit emptor in causa appellationis cum venditore adesse: vt si eum habeat suspectum. Item cū debitor meus obligasset mihi fundum: conuentus ad fundum rei vin di. à quodam qui se dominum dicebat, succubuit in hac causa, & appellauit, & non ex fide agit. potero ego creditor in hac causa adesse. sententia enim cōtra debitorem meum lata, mihi præsentī præiudicat. Item si procurator alicui⁹ succubuit, potest procuratorem ordinare ad appellandum. Item si ego & tu sumus heredes Titij, & tu agis contra debitorem hereditariū, & pateris te succumbere in mei præiudicium: potero ego appellare, quia mihi qualequale præiudicium fecit illa sentētia. Item fideiussores Titij Titio condemnato possunt appellare. Item emptore victo fideiussores venditoris possunt appellare. Itē si scriptus heres suc-

cubuit in querela contra eum mota: legatarij & serui quibus erat in testamento relicta libertas, possunt appellare si dicant collusum fuisse: & si scriptus appellet & tranfigat, possunt legatarij & serui quibus erat relicta libertas, agere ad legata & libertates si dicant & probent in fraudem eorum fuisse trāfactum. Idem & si tranfigit sine appellatione. Vltimo dicit: ea die qua est data sententia, potest appellari viua voce: & sic sine scriptis. post primam diem si vult appellare, debet libellum appellatoriū offerre intra biduum, quādoque intra triduum. & hoc dicit hic vsque in finem legis cum l. seq. Franciscus.

sic: & tunc solum de iustitia interpretatis quæritur. h. d. Tres partes ex sumario colliguntur. secunda ibi, sed ab eo. tertia ibi, ita tamen. Bartolus.

IIII. MACER libro primo de Appellationibus.

A B executore sententiæ appellare nō licet: sed ab eo qui sententiā malè interpretari dicitur, appellare licet: si tamen is interpretadi potestatem habuit, velut præses prouinciæ, aut procurator Cæsaris: ita tamen, vt in causis appellationis reddēdis hoc solum quærat, an iure interpretatum sit. idque etiam diuus Antoninus rescripsit.

Alio condēnato non appellate, vel appellationem non prosequente, alius cuius interest poterit appellare: & appellationē interpositam ab alio prosequi. Bar.

Alio condēnato, is cuius interest, appellare potest: qualis est qui per procuratorem expertus victus est, nec procurator suo nomine appellet. Item si emptor de proprietate victus est, eo cessate auctor eius appellare poterit. aut si auctor egerit, & victus sit: non est deneganda emptori appel-

dam dicunt quod non, vt C. senten. rescin. non poss. l. j. Nec dicas ibi non interpretatur, sed retractat: quia per interpretationem ad idē posset venire: quod essenon debet: argu. §. de rebus eo. magis. §. si pupillus. item p eis. §. de re iud. l. iudex. alij qd etiā suā. & pro eis quod princeps. fa. C. de leg. & cō. l. j. & fi. & de regu. iur. l. Neratius. & in auth. de rapt. mu. in prin. coll. ix. & §. de vulg. subst. l. ex facto. in prin. Item testator: vt. §. de testa. l. heredes. §. si quid. Item prætor: vt. §. de præto. stipul. l. j. §. fina. & l. antepenult. Item tabellio: vt C. de fal. l. si quis decurio. & in authen. de instru. caut. & fi. §. si vero moriantur. colla. vj. Itē pro hoc. §. de re iudic. l. auctorum. item an quilibet iudex secundum hoc poterit? Respon. non minor maioris vel paris. argu. §. l. j. §. si quis. & in authent. de appel. §. fina. coll. vij. item nec delegatus etiam suam: vt. d. l. iudex. De simplici ordinario potest dubitari. nam hic de præside dicit, qui merum habet imperium: vt. §. de offi. præsi. l. illicitas. §. qui vniuersas. sed potest dici quod sui delegati poterit: vt supra de re iudi. l. duo. sed suam non: vt hic innuit, si tamen & c. argu. d. l. iudex. & C. de senten. l. post sententiam. & C. quando prouoc. non est neesse. l. j.

k An iure. Sed quomodo aliter sciet conscientiam interpretatis? Respon. quia forte omnia contra verba sententiæ interpretatus erat: vt cum dixerat in nouē boues, fuit interpretatus in nouē bouē: à quibus verbis non licet recedere sic omnino: vt. §. de lega. iij. l. non aliter. & sic coram iudice appellationis approbabitur qualiter de nouem bobus, & qualiter de omnibus probatum fuerat in causa principali: & qualiter sic fuerit sentitum in iudicando. arg. §. de excep. rei iudi. l. si ex testamento.

l Appellare potest. intra triduum, vt in propria causa: vt. §. quando ap. sit. l. ij. §. j. & facit C. de ap. l. dominus. & §. de ap. reci. l. j. & quando ap. sit. l. si procuratorio. & §. de iure do. l. quamuis.

m Victus est. defendendo, vel agendo, vt. §. de euct. l. eucta. §. j. & facit. §. quarum re. act. non da. l. j. §. ij. & §. l. proximi. in prin. & §. j. & §. de iniur. l. sed si vnus. §. filio.

n Suo. i. domini, vel suo proprio procuratoris.

o Poterit. nisi emptor vt contumax est damnatus. nam tunc nō

potest. ad quod cōcor. in. c. olim & in. c. ex parte. 3. de verbo. sign. facti. l. in prætoris. & ibi concor. data per me. §. de præto. stipu.

g Ab executore. id est ab ipsa executione facti: est enim executor & c. vt. & C. de. execu. rei iudi. l. executorem. Sed si pronūtiat exeque. dam, sic: vt. C. de ap. l. & in maioribus.

h Non licet. vt. C. eod. l. quoniam iudices. & §. de verb. sign. si qua pæna. vbi dicit de pæna non prouocandum, secundum vnum intellectum. hoc autem verū est nisi executor excedat modum: quod multis modis fieri potest: vt C. quorum appel. l. ab executione. ij. respon.

i Præses prouinciæ. qui præses sententiam duorum delegatorū interpretatur. vt. §. de re iudi. l. duo. vel etiā vnus. sed an suam propriam possit interpretari? qui-

interest venditoris: vt. s. de euic. l. si ideo. & C. de pigno. l. v. licet quidam contra etiam in hoc casu. & facit C. de euic. l. si parentes.

a Si ipse. scilicet emptor.

b Causam defenderet. scilicet auctor.

b Defenderet. scilicet si creditor absit: aliàs præfens patitur præiudicium: vt subiicit: vt s. de rei iud. l. saepe. §. j. de pigno. l. si superatus. & s. de except. rei iudi. l. si mater. §. fi. & C. de pig. præfes.

c Ipse. scilicet procurator.

d Litis efficitur. vt & C. de procur. l. iij. & l. nul. la. & l. procuratoribus. & l. quod quis. & C. eo. l. si auctor. & s. de procura. l. is cuius. & s. man. l. si procuratorem. §. j. & de do. excep. si procurator. §. j. & no. quod etiã dominus litis dicitur, qui nunquam fuit in iudicio. sic C. eod. l. dominus. & de sententiis. l. j. Accur.

A Sententia. Præiudicium. siue in odiũ coheredum, vt hic fuerit vnus de coheredibus damnatus: siue nõ in odium: qualequale præiudicium facit aliis: vnde appellat: vt hic: non tamen est firmum præiudicium: vt subiicit hic, quamuis & c. & in contrariis: vt supra de rei iud. l. saepe. & de exce. rei iud. l. si cum vno. & C. de libe. cau. l. Arrianus. Itẽ quod subiicit simile causam: sunt exempla supra de petit. here. si quis. in princip. & de Car. edi. l. iij. §. ibidem. & de ven. in pos. mit. l. antepe. & de Car. edi. l. Titia. item similiter ad qualequale præiudicium sunt exempla supra de iure iur. l. si duo. & de interro. act. l. & quia. §. interdum. Sed ar. cõtra. s. de infa. l. Lucius. in fi.

f Pro eo. aut pro principali appellauit fideius. & habet triduum. aut p se, quasi sibi fiat præiudicium: & habet biduum: vt infra quando ap. sit. l. j. §. in propria. & l. ij. §. j. Accur. §. ius.

g Et venditor. s. de sepa. l. j. §. sed si quis suspectam. in fi.

h Acceperunt. destinatione.

i Permittendum est appellare. præiudicaretur enim eis, cum ius ex sententia fiat: vt. s. de inof. testa. l. papinianus. in fi. & facit. j. eod. l. si prolusorio. in prin. & s. de inof. test. l. si suspecta. in prin.

k Si querantur. id est dicant.

l Ab eo. instituto herede.

m Dicerent. scilicet legatarij.

n Idem dicendum est. nisi in causam testamenti agant petentes legata: non dico quod à transact. appelletur. sic. j. prox. respon. & de inoffi. testam. l. si suspecta. §. quamuis. & facit. s. de transact. l. iij. in princip.

o Sufficit. hoc dic vt supra eo. l. ij.

p Computandum est. vt C. eo. l. eos. j. §. pen. sed hodie decem dies: vt in authen. ibi posita.

landi facultas. Quid enim si venditor qui appellare noluit, idoneus non est? quinetiam si auctor appellauerit, deinde in causã defensione suspectus visus sit, perinde defensio causã emptori committenda est, atque si ipse appellasset. Idque ita constitutum est in persona creditoris, cum debitor victus appellasset, nec ex fide causam defenderet. **Quæ** constitutio ita accipienda est, si interueniente creditore debitor de pig. no. victus prouocauerit. nam absentis creditori nullum præiudicium debitor facit. idque statutum est.

Procurator qui litem contestatus est, si vincatur, per procuratorem appellat. Bar.

Si procurator qui iudicio interfuit, victus sit: an ipse quoque per procuratorem appellare possit, videamus: quia constat procuratorem alium procuratorem facere non posse. Sed meminisse oportet, quod procurator lite contestata dominus litis efficitur, & ideo & per procuratorem appellare potest.

A sententia inter alios data potest appellare is cuius interest ratione pleni vel qualis qualis præiudicij: & causam appellationis à victo interposita potest prosegui. h. d. cum duobus. §. §. seq. Bar.

V. MARCIANVS libro primo de Appellationibus.

A Sententia inter alios dicta appellari non potest, nisi ex iusta causa: veluti si quis in coheredum præiudicium se cõdemnari patitur, vel similem huic causam: quamuis & sine appellatione tutus est coheres. Item fideiussores pro eo pro quo interuenerunt. Igitur & venditoris fideiussor emptore victo appellabit: licet emptor & venditor adquiescant.

Non tantum.] CASVS. aliquis est damnatus ad supplicium. potest ipse appellare: item alius etiam extraneus pro eo, etiam inuito eo. Fran.

q Ducitur. post sententiam.

r Necessarius. id est coniunctus.

Si heres institutus victus fuerit ab eo qui de inofficioso testamento agebat, legatariis & qui libertatem acceperunt, permittendum est appellare, si querantur per collusionem pronuntiatum: sicut diuus Pius rescripsit. Idem rescripsit, legatarios causam appellationis agere posse. Sed & si in fraudem suam transactionem factam ab eo qui appellasset, dicerent: idem dicendum est. Sed & sine appellatione si fuerit transactum, similiter rescriptum est. Si quis ipso die inter acta voce appellauit, hoc ei sufficit. si autem hoc non fecerit, ad libellos appellatorios dandos biduum vel triduum computandum est.

Cuilibet licet prouocare pro eo qui ad supplicium ducitur, etiã eo inuito. Bart.

VI. VLPIANVS libro secundo de Appellationibus.

Non tantum ei qui ad supplicium ducitur, prouocare permittitur: verum alij quoque nomine eius: non tantum si ille mādauerit, verum quisquis alius prouocare voluerit. Neque distinguitur vtrum necessarius eius sit, necne. Credo enim humanitatis ratione: omnem prouocantem audiri debere: ergo & si ipse adquiescit sententiã. nec quærimus cuius intersit. Quid ergo si resistat qui damnatus est, aduersus prouocationem, nec velit admitti eius appellationem, perire festinans? adhuc putem differentium supplicium.

VII. MARCIANVS libro primo de Appellationibus.

Cvm quidam propter violentiam iudicis, non ipsi à quo appellauit, dedit libellos, sed publicè proposuisset:

fessus: vnde non potest appellari. sed hic cum postea, secundum Ioh. & eodem modo solue. C. de pœnis. l. qui sententiam. Itẽ cõtra. j. de ver. sig. l. si qua pœna. in fi. tit. Item contra. j. de reg. iur. l. inuito. sed hoc magis pro se: & quia vt dixi, sua interest. vel illa in priuile. vt not. s. de nego. gest. l. soluendo. Item contra. s. de procura. l. Pomponius. §. fin. Solu. hic speciale ratione prædicta. Accur.

u Prouocationem. aliàs prouocantem. f. alterum pro se.

x Differendum. si tamen perseueret durante causa ap. supplicium patietur: nisi forte appellans probet contra.

Cvm quidam.] CASVS. Timore & minis iudicis qui tulerat sententiam, non sui ausus appellationis libellos ei dare: sed coram vicinis obtuli appellationem meam. satis est. Fran.

y Appellauit. i. appellare volebat. Accur.

z Publicè. id est coram vicinis. sic. s. de operis noui nuntia. l. de pupillo. §. si quis ipsi. & s. quod vi aut clam. l. aut qui. §. & si forte. & facit C.

f Humanitatis ratione. qua ratione quilibet homo alij debet benefacere: vt. s. de ser. export. l. feruus ea. nam natura constituit cognationem inter nos: vt. s. de iusti. & iure. l. vt vim. & pro hac cognatione ponitur hic humanitas. alias pro ægritudine: quia naturaliter homini cõuenit: vt. s. qui. ex cau. ma. l. si cui. §. finali. aliàs pro morte: vt institui. de don. §. j. itẽ quod subiicit, nec quærimus cuius intersit & c. scilicet pecuniariter. vel ratione verã consanguinitatis: interest tamen ratione prædictæ cognationis, quæ est inter omnes: vt dictum est. & hac ratione, quia auditur quia sua interest, appellabit intra biduum: vt in sua causa: vt infra quando ap. sit. l. ij. §. finali. & s. j. & infra de ap. reci. l. j. nec ob. quod in causis criminum non auditur procurator in principali causa vel ap. vt infra an per alium causã ap. l. j. §. plane. verfic. & generaliter. quia vt dixi, hic non vt procurator, sed vt pro suo facto venit. Sed an in principali poterit sic defendere? Respon. nõ: quia nõ est ibi sic promptum periculum: vt argu. j. de ap. reci. l. j. in fine.

Adquiescit sententiã.

scilicet audietur alius appellans: & sic ei inuito fit bonum: ad quod est. C. de nat. lib. l. quoniam. & C. e. l. addictos. & C. de episcop. aud. l. addictos. & institu. quibus mo. tol. obl. in princip. & supra de questio. l. j. §. diuus. & de libe. cau. l. iij. sed hic contra. C. quorum ap. non re. l. ij. sed ibi loquitur vbi ante sententiam est cõ-

fessus: vnde non potest appellari. sed hic cum postea, secundum Ioh. & eodem modo solue. C. de pœnis. l. qui sententiam. Itẽ cõtra. j. de ver. sig. l. si qua pœna. in fi. tit. Item contra. j. de reg. iur. l. inuito. sed hoc magis pro se: & quia vt dixi, sua interest. vel illa in priuile. vt not. s. de nego. gest. l. soluendo. Item contra. s. de procura. l. Pomponius. §. fin. Solu. hic speciale ratione prædicta. Accur.

u Prouocationem. aliàs prouocantem. f. alterum pro se.

x Differendum. si tamen perseueret durante causa ap. supplicium patietur: nisi forte appellans probet contra.

Cvm quidam.] CASVS. Timore & minis iudicis qui tulerat sententiam, non sui ausus appellationis libellos ei dare: sed coram vicinis obtuli appellationem meam. satis est. Fran.

y Appellauit. i. appellare volebat. Accur.

z Publicè. id est coram vicinis. sic. s. de operis noui nuntia. l. de pupillo. §. si quis ipsi. & s. quod vi aut clam. l. aut qui. §. & si forte. & facit C.

f Allegatur quod nõ auditur perire volens. adde quod iste text. facit pro vno dicto Bal. in c. at. si clerici. de iudi. extra quod refert lafon in l. error. de iur. & fac. igno. C. videlicet q. si quis suis cõfessus se occidisse hominem: tamen per hoc nõ debet puniri prætextu suæ confessionis, nisi constat de corpore occiso: hoc est ideo quia non auditur & c.

* Scribẽ hic istu text. sin. ad hoc reputant, quod vbi iudex nõ vult recipere app. potest appellari coram vicinis. idẽ voluit Bar. in l. i. §. si quis. s. eod. Bolog.

† Lu. lo. Ro. in suis sing. fo. 18. sin. 50. istum tex. sing. reputauit ad hoc quod procurator etiam si non habet potestatem substituendi, potest substituere aliũ ad appellandũ. Bolog.

* Scribentes hic reputant istu text. sin. ad hoc quod quilibet potest appellare à sententia, etiam si non sit laicus cõtra se: dummodo eius intersit. Bol.

& facit. C. de his qui per merum iudi. non appell. l. ij. & j. de reg. iur. l. in omnibus causis profecto.

Illud.] **CASVS.** Qui appellat, non debet iniuriosa verba dicere iudici à cuius sententia appellat: & si dicat, punietur. Fran.

a Coniucari. scilicet iudici. sed nec iudex appellanti: vt supra de iniur. l. iudici. non enim est iniuria iudici: vt. C. eod. l. & in maioribus.

Illud.] **CASVS.** Res publica vel pupillus dicunt Stichum seruum suum. lata est sententia pro Sticho, quod sit liber. non potest respub. vel pupil. restit. petere, sed potest appellare. Franciscus.

b Pro libertate. competent: vt & supra de dolo. l. si dolo. Azo. secus si cōpetitura: vt. C. si aduersus liber. l. j.

Si qui.] **CASVS.** Plures tutores separatiim condemnati sunt ex mala gestione vnus eorum. omnes debent appellare: nec sufficit vnum appellasse. Item si actum est contra vnum tutorem pro pluribus speciebus male administratis, & pro vnaquaque specie condemnatus est, & appellauit, & simul coadunata ascendunt. xx. lib. auri: dicitur quod princeps de causa appellationis cognoscer. Item si egi cōtra plures quōdam meos tutores pro mala gestione eorum: & condemnati sint in c. sufficit vnū ex his appellare: & prodest aliis. sed nūquid quilibet eorum exigitur in cētum? & dicitur quod nō: sed per partes quilibet soluet condemnationem. Vltimo dicit: quod dicitur aliās, pluribus in communi causa condemnatis, sufficit si vnus appeller: est ita demū verum, si ex vna causa fuerint condemnati. quid enim si vnus fuit condemnatus eo quod nō gesserat tutelam, alter eo quia male gesserat? vnus appellatio alteri non prodest. Fran.

c Condemnati. vt multi tutores ex gestione vnus tutelæ: vt supra eo. l. scio. §. ceterum. & argu. infra eo. l. cum in vna.

d Si quis cum vna. vt tutelæ.

e Nō faciunt. quia viginti libras excedūt: vt. C. eo. l. in offerendis.

f Et poterit. id est debet. sic. C. de peda. iudi. l. ij. Inspicitur ergo quasi coniunctæ sint. ad quod supra de pac. si plures. §. ij. & C. de don. sancimus. §. si. & sic est cōtra supra de iurisd. om. iu. l. si idem. ibi, vt singulæ. Solu. ibi pluribus actionibus, hic vna: vel ad idem tendit, vt potius res, id est iurisdicōtio valeat, quā non. vel ibi in causa principali: hic appellationis.

g Aduersus plures. tutores puta: vt. j. e. §. si. item si vnus condemnatus fuit ex diuersis causis, & simpliciter, appellat. secus si ab vna: vt. j. eo. l. cum in vna. & §. de mino. l. etiam. §. ex causa.

h Nocerent. & ita sunt omnes condemnati simul.

i Appellatio. etiam ab vno ex his facta.

diuus Seuerus veniam ei dedit, & permisit ei causas appellationis agere.

Appellans nō debet iniuriari ei à quo appellat: aliās punietur. Bart.

VIII. VLPPIANVS libro quarto de Appellationibus.

Illud sciendum est, cū qui prouocauit, non debere cōiucari ei à quo appellat: ceterum oportebit eum plecti. & ita diui fratres rescripserunt.

A sentētia lata pro libertate potest appellari, non in integrum restitutio peti. Bartol.

IX. MACER libro secundo de Appellationibus.

Illud sciendum est, neq; pupillum, neque rempublicam cum pro libertate iudicatur, in integrū restitui posse: sed appellationem esse necessariā. Idque ita rescriptum est.

Si plures sunt diuersis sententiis condemnati, pluribus appellationibus opus est: nisi vna probatio esset contra eos cōuenienter. hoc dicit istud principium cum versiculo, sed cum aduersus. qui cū isto debet iungi. Bartolus.

X. VLPPIANVS libro octauo Disputationum.

Si qui separatim fuerint condemnati, quāuis ex eadem causa: pluribus eis appellationibus opus est.

Plures summæ ex diuersis speciebus quæ eadem actione cōprehenduntur, debent inspici cumulatæ, non separatæ. Barto.

Si quis cum vna actione ageretur, quæ plures species in se habeat, pluribus summis sit cōdemnatus, quarum singulæ notionem principis nō faciunt, omnes autem coniunctæ faciunt: poterit ad principem appellare. Sed cum aduersus plures probatæ essent rationes quæ eis nocerent, sufficit eis vna appellatio: quia vno

k Cōueniebatur. puta quia omnes gesserūt, & male: vel quia nullus.

l Teneatur. & ita vna sit necessaria appellatio, vt faciat ad titu.

m In personas. & ideo sunt plures appellationes necessariæ.

n Partes debere. facit. C. si plures vna sententia. l. j. & quod ibi nō.

o Quod est rescriptum. vt. C. si vnus ex pluribus ap. l. j.

p Obtinere. hic distingue an res de qua est quæstio, est corporalis & communis: & tunc vnus appellatio alteri prodest, non restitutio in integrum: vt. C. si vnus ex plu. l. j. & econtra idem si cōtra vnum appellatur: vt. §. e. l. scio. §. sed & illud. aut est incorporealis: & tunc distinguitur, sit indiuidua seruitus: & vni per alterum non prodest. aliās sic: vt supra si serui. vin. loci. §. si fundus. & quæ admod. serui. amit. l. si communem. Sunt autē indiuiduæ omnes præter vsum fructum: vt supra ad. l. Falci. l. j. §. si vsum fructus. Si autem nō est aliquid commune corporale vel incorporeale, sed sola causa communis, tunc aut est eadem causa defensionis, aut non: vt hic: & secūdū hoc intelligitur. C. si vnus ex plu. l. j. & supra de excep. rei iud. l. si cum vno. & fa. supra de manumif. testamen. si ita fuerit. j. §. quæstio. & C. de diuer. re. l. j. & supra de nego. gest. qui aliena. §. fin. & §. ea. l. §. si quis. vers. sed cum aduersus. & supra de mi. l. etiam. §. ex causa. Quid ergo si de vsum fructu. communi duo contra tertium litigant? nō prodest ap. vnus alij, secundum Azo. vt patet ex prædictis. sed certe imō videtur idem multo magis quā in re corporali: vt §. de vsum fructu. ac. l. j. in si. licet nō sic in causa principali: quia nec in re corporali proficeret sententia vnus alteri in causa principali.

Si plures vna sententia condemnantur: quilibet in virili tenetur. Bartolus.

Quotiens autem plures in vnā summam condemnantur: vtrum vna sententia est, & quasi plures in vnam summā rei sint promittendi, vt vnusquisque eorum in solidū teneatur: an verò scinditur in personas sententia, quæritur. Et Papinianus respōdit, scindi sententiam in personas: atq; ideo eos qui condemnati sint, viriles partes debere. Quod est rescriptum, in communi causa quotiens alter appellat, alter non, alterius victoriam ei proficere, qui non prouocauit: hoc ita demum probandum est, si vna eademque causa fuit defensionis. ceterum si diuersæ, alia causa est: vt in duobus tutoribus procedit, si alter tutelam gesserat, alter non attigerat: & is qui nō gesserat, prouocauit. Iniquum est enim, qui idcirco adgnouerat sententiam, quoniam gessisse se scit: propter appellationem eius qui non gesserat, obtinere.

XI. IDEM libro tertio de omnibus tribunalibus.

Cum ex causa iudicati soluta esset pecunia ex necessitate iudicis: ab eo qui appellatione interposita meruerit meliorem sententiam: recipere eum pecuniam quam soluit, oportet.

Si electio & confirmatio est invalida: appellatio non est necessaria. Bartolus.

XII. IDEM libro secundo Opiniorum.

Si constet nullo actu ex lege habito duumvirum creatum, sed tātūm vocibus popularium postulatū, eisque tunc proconsulem, quod facere non debuit, consensisse: appellatio in re aper-

condemnationem soluēdam: & solui: postea in causa appellationis obtinui. faciet iudex mihi restitui quod solueram. Fran.

q Ex necessitate. Not. quia ex necessitate. ad quod. §. quod metus causa. l. si. in si. secus enim si sponte: vt ibidem, & §. man. si fideiussor. j. §. in omnibus. & de condic. inde. l. Iul. verum. nam soluēdo, appellationi videtur renuntiasse: vt. C. de re iudi. ad solutionem. Item secundo fit repetitio prætextu falsitatis: vt. C. si ex fal. instru. l. fin. Item tertio quia rehabuit victor rem pro qua sibi soluta fuerat litis æstimatio: vt. §. commo. l. in commodato. §. si. & l. rem mihi. in prin. & de cōdic. sine cau. l. si fullo. item prætextu restitutionis: vt supra de mino. l. si ex causa. in prin.

Si constat.] **CASVS.** Quidam est electus in duumvirum extra solēnem ordinem: & appellat. frustra appellat, cum suo iure electio non tenuerit.

r Non debuit. vt. C. de præ. l. decurionum.

P Obtinere. hic distingue an res de qua est quæstio, est corporalis & communis: & tunc vnus appellatio alteri prodest, non restitutio in integrum: vt. C. si vnus ex plu. l. j. & econtra idem si cōtra vnum appellatur: vt. §. e. l. scio. §. sed & illud. aut est incorporealis: & tunc distinguitur, sit indiuidua seruitus: & vni per alterum non prodest. aliās sic: vt supra si serui. vin. loci. §. si fundus. & quæ admod. serui. amit. l. si communem. Sunt autē indiuiduæ omnes præter vsum fructum: vt supra ad. l. Falci. l. j. §. si vsum fructus. Si autem nō est aliquid commune corporale vel incorporeale, sed sola causa communis, tunc aut est eadem causa defensionis, aut non: vt hic: & secūdū hoc intelligitur. C. si vnus ex plu. l. j. & supra de excep. rei iud. l. si cum vno. & fa. supra de manumif. testamen. si ita fuerit. j. §. quæstio. & C. de diuer. re. l. j. & supra de nego. gest. qui aliena. §. fin. & §. ea. l. §. si quis. vers. sed cum aduersus. & supra de mi. l. etiam. §. ex causa. Quid ergo si de vsum fructu. communi duo contra tertium litigant? nō prodest ap. vnus alij, secundum Azo. vt patet ex prædictis. sed certe imō videtur idem multo magis quā in re corporali: vt §. de vsum fructu. ac. l. j. in si. licet nō sic in causa principali: quia nec in re corporali proficeret sententia vnus alteri in causa principali.

Cum ex causa.] **CASVS.** Condenatus ad centū appellauit. pendente appellatione primus iudex coegit me ad

† Concor. rex. in cano. lect. 8. q. 1. tex. in can. mira nur. 61. distin. gl. in. c. 2. §. itē nec. de ele. in prag san. in verbo, precibus. text. & ibi glo. in. c. Ofius. de elec. extra.

a *Superuacua fuit*, quia cum non tenuit electio, non fuit appellandū: vt hic, & C. eo. l. nominationes. nec ob. supra de re iudi. præfes. quia ibi tenuit sententia. contra. s. rem ra. ha. cum minor. §. fi. quia ibi nec fuit necesse domino appellare. & facit. j. e. si exprefsim. & infra quando ap. fit. l. j. §. si quis. & C. quando prouo. non est neces. l. si vt proponis & l. si pater. item facit. C. de filiofam. contra. Accursius.

A *Appellanti*.] CASVS. Appellauit à sentētia quadam in qua plura comprehensa erant. tenet appellatio, licet non expressi à quo capitulo appellarem. Itē licet vnam causam tantum appellādi habeam, tenet appellatio mea. Franciscus.

b *Non significauit*. nam in quouis capitulo exercebit, cū & ab vno appellans in alio exercere potest: vt. s. eo. l. scio. §. fin. & facit. C. de anna. exce. l. si. in fi.

d *Habuerunt*. non tamē in appellando necesse habent dicere: vt no. s. l. scio. §. vlti.

S *I prolusorio*.] CASVS. Cum agitur querela contra scriptum heredem, & sententia datur contra scriptum: possunt legatarij & serui quibus erat in testamēto prædicto libertas relicta, appellare ab illa sentētia si collum fuisset in prima causa dicāt. Itē in querela quæ mouetur contra scriptum, possunt legatarij & serui prædicti adesse in dicta causa, si suspicantur aliquid mali de herede scripto. Item cum agitur querela contra scriptum heredē, & eo absente data est sententia contra eum: non præiudicat hæc sententia libertatibus nec legatis relictis in testamento: imō legatarij & serui quibus erat libertas relicta, petēt legata & libertates ab eo qui obtinuit contra scriptum heredem. Fran.

e *Testamentum*. per filium exheredatū agentem querela inoffi. test. vt supra. e. l. à sententia. §. si heres.

f *Iudex*. ex tali sententia.

g *Inter coniunctas*. quo ad iudicium.

h *Agere causam*. id est defendere causam, scilicet de inoffi. aliās præiudicat: vt supra de pig. l. si superatus. §. atquin.

i *Causam agere*. scilicet permisit diuus Pius. ad quod. s. l. à sententia. §. j. & de inoffi. testa. l. si suspecta.

k *Neque legatis*. ad hoc. s. de leg. j. l. si seruus plurium. §. j. & de excep. rei. iud. l. j. & de inoffi. test. qui repudiantis. in fine. Sed contra in. eo. tit. l. Papinianus. §. fi. Sol. hic heres est absens: vnde nō facit ius: vt hic, & d. l. qui repudiantis. in fine. aliās faceret: vt ibi, & aliis casibus ibi notatis in. l. Papinianus.

l *Possessore*. id est scripto herede.

m *Neglexerit*. per contumaciam. ad hoc. s. de iudi. l. si prætor. &

ta superuacua fuit. **a**

XIII. IDEM libro secundo Responsorum.

A *Appellanti nihil obesse*, q̄ in libellis à qua parte sententię appellaret, non significauit. **b** Nō solere improbari appellationē eorum, qui vel **c** vnam causam appellandi probabilem habuerūt. **d**

Aduersus sententiam contra testamentum legitimè latam permittitur legatariis appellare. Barr.

XIII. IDEM libro quattodecimo ad Edictum.

S *I perlusorio iudicio actum sit aduersus testamentum*: **c** an ius faciat iudex, **f** videndum. Et diuus Pius, cum inter cōiunctas **g** personas diceretur per collusionē in necem legatariorum & libertatum actū, appellare eis permisit: & hodie hoc iure vtimur, vt possint appellare: sed & agere causam **h** apud ipsum iudicem qui de testamento cognoscit, si suspicantur non ex fide heredem causam agere. **i**

Sententia lata contra testamentum, contumacem heredem non facit, nisi contra ipsum heredem. **C** Bartolus.

Quotiens herede non respondente, secundum aduersariū sententia datur, rescriptum est, nihil nocere neque legatis, **k** neque libertatibus: & hoc diuorum fratrum epistula cōtinetur ad Domitium, in hæc verba: Quod absente possessore, **l** nec quoquam nomine eius respondente, pronuntiatum est: non habet rei iudicatæ auctoritatem, nisi aduersus eum solum qui adesse neglexerit. **m** Quare his qui testamēto libertates vel legata vel fideicommissa acceperunt, **n** saltē sunt actiones si quas habuerunt, perinde ac si nihil esset iudicatum: & ideo aduersus eum qui vicit, **o** permittimus eis **p** agere.

Dominus vel alius potest ap-

de re iudi. l. de vnoquoq; & de procu. l. qui absentē. & C. quomodo & quando iudex. l. ea que. & C. res inter alios actas. l. j. ij. & iij. **n** *Acceperunt*. spe. **o** *Qui vicit*. quod dic vt no. s. de trāfac. l. iij. in princ. & l. controuerfia. & d. l. qui repudiantis. in fine. s. de inoffi. test.

pellare à condemnatione facta de seruo, & etiam ipse seruus in subsidium. Bartolus.

XV. MARCELLVS libro primo Digestorum.

S *erui appellare non possunt*: sed domini eorū ad opem seruo ferendā possunt vt auxilio appellationis: **r** & alius **s** domini nomine id facere potest. Sin vero neque dominus neq; alius pro domino appellauerit: ipsi seruo qui sententiā tristē **t** passus est, auxilium sibi implorare non denegamus.

In tribus casibus hic expressis nō auditur appellans. Bartolus.

XVI. MODESTINVS libro sexto Differentiarum.

C *onstitutiones quæ de recipiendis necnō + appellationibus loquūtur*, vt nihil noui fiat, **u** locum non habent in eorum persona, quos dānatos statim puniri publicè interest, vt sunt insignes latrones, vel seditionum concitatores, vel duces **x** factionum.

Vbi duplex fertur sententia, ibi duplex appellatio est necessaria. Bartolus.

XVII. IDEM libro octauo Regularum.

C *vm in vna causa separatim duplex sentētia diuisa datur*, veluti vna fortis, alia vsurarum: **y** duplex appellatio necessaria est: ne alterā agnouisse, de altera prouocasse intellegatur.

Exceptione tutoris, seu appellatione interposita, interim datur curator pupillo: & curatoris pupilli auctoritas ad adeundā hereditatem non sufficit: ideo ad id ex causa specialiter tutor datur. Bartolus.

Tutor pupillo datur ^z si prouocet, ^z interim pupillo curator dabitur. sed si tutoris auctoritas fuerit necessaria, veluti ad adeundam hereditatem, tutor ei necessariō dabitur: quoniam curatoris auctoritas ad hoc inutilis **b** est.

Secundo dicit: Tutor datus à pupillo excusabat se. reiecta fuit excusatio. vult tutor appellare. potest interim cum datur curator, & alius tutor etiā dabitur, si non sufficiat curator: vt cum pupillo prædicto delata est hereditas, ad quam adeundam nō sufficit auctoritas curatoris. Fran. Accur.

y *Vsurarum*. per stipulationem promissarum: vt supra de eo quod ce. lo. l. centum. secus si per officium iudicis: vt. C. depositi. l. iij. Sed arg. contra. C. de iudi. l. nulli.

z *Datus*. id est dari pronuntiatum.

a *Si prouocet*. de hoc dic vt. j. quando ap. fit. l. j. §. j.

b *Ad hoc inutilis est*. Sed quare? Rñ. quia tutoris iussus est necessarius in adeunda hereditate: & iubere nō potest nisi dominus: vt in auth. vt nullis iudi. §. & hoc. col. ix. & tut or quasi dñs est: vt. s. de vsuc. pro emptore. l. qui fundū. §. si tutor. & eius potestas dicitur violentat

p *Es*. legatariis & similibus:

S *erui*.] CASVS. Seruo meo dānato possum appellare: itē quilibet alius meo nomine appellare potest: & si nullus appeller, ipse seruus appellare potest. F.

q *Serui*. dānati in causa capitali.

r *Auxilio app.* quia eorū interest, & ideo eorū videt causa: vnde quasi in causa sua appellat: vt j. eo. l. Lucius.

s *Et alius*. puta procurator domini: vt. d. l. Lucius. vel dic, etiam extraneus: vt supra de custo. reo. l. ij.

t *Tristem*. passus est, auxilium. scilicet cōtra sententiā. & fa. s. de pœ. l. si non defendantur. & s. de pu. iudi. l. sciēdum. Accursius.

C *onstitutiones*.] CASVS. Constit. quæ dicunt nil noui fieri appellatione pēdente, nō habent locū in quibusdam personis dānatis: quæ statim si condemnantur, debent pati pœnam. & nominat eas in litera. Fran.

u *Nihil noui fiat*. donec deliberetur sit appellāndum vel nō. quas cōstitutiones habes. C. eo. l. iij. & j. nil no. ap. pen. l. j. in prin. & de ap. re. l. sciendū. & ar. s. de iniu. test. l. si quis. §. hi autē.

x *Vel duces*. si modò sint conuicti & confessi: vt C. quo. app. l. ij. alij dicunt his casibus etsi sint cōuicti tantum. sunt & alij: vt. j. de ap. re. l. fin.

C *vm in vna*.] CASVS. Cōdemnatus sum tibi ad decem nomine fortis: in alia sententia sum damnatus ad quinque nomine vsurarum per stipulatum promissarum. volo appellare. non sufficit vna appellatio pro vtraq; sententia.

* prolusorio. i in quo partes necē alterius colluserūt. Alcia. lib. 8. parer. c. 24.

† nec ne.

violēta: vt instit. de tute. §. j. vnde præstat auctoritatē: vt hic, & §. de act. & obli. l. obligari. & instit. de auct. tu. §. neque. & §. de turo. & cura. da. ab his. l. impuberi. in prin. & §. de aucto. tut. l. curatore. sed est arg. q̄ etiam tutor non potest iubere: vt §. de acquir. here. l. si quis mihi bo. §. iussum. sed in eo differunt. vt possit etiā subsequi: vt ibi dicitur. curator autem personæ nō institit: sed patrimonio: vt C. de nuptiis. l. in copuladis. secundum Io. Item hoc si est pupill. si autem est adult. §. sufficit curatoris auctoritas: vt C. de adm. tut. l. cum quidam. Alij distinguunt: vt si curator ad alia, non potest: vt hic. si ad hoc, vel generalis, sic: vt ibi.

Vicus.] CASVS. Seruo meo damnato appellauit. possum ordinare procura. vt procedat in causa. Fran.

a Datus est. id est dari pronuntiat.

b Possit. §. de pub. iud. l. pe. §. j. contra. solu. hic. dñs instituit: cui pecuniariter interest: & sic non est criminalis quo ad eū: vt §. de pub. iudi. l. seruus. & §. eo. l. serui.

S **I** expressim. **] CASVS.** Sententia lata expressim contra iuris rigorem, id est contra legē appell. nō valet ipso iure: & ideo nō est opus appellare. sed si quis appelleret, & non prosequatur: nō confirmatur per hoc prima sententia. & da exemplū in hac. l. vt si iudex pronuntiet minorē. xiiij. an. posse testari: nō enim valet ipso iure hæc sententia.

c Sine appellatione. vt §. de re iudi. l. præses. contra. & l. cum prolatis. contra. solu. vt ibi.

d Prolata. vt pronuntio minorē. xiiij. ann. posse testari: vt Co. quando prouo. non est necessē. l. ij.

e Præscriptione. anni vel biennij hodie, vt in auth. de his qui ingr. ad appel. col. v. Sed pone de facto appellatum, & à iudice appellationis confirmatā primā sententiā: an poterit adhuc nulla dici prima? Videtur q̄ non, quasi alius sit effectus si confirmetur expresse: & alius si temporis cursu: vt §. de infra. furti. §. j. Vel dic verius, nō confirmari. ad quod C. de inoffi. test. l. eum. Item eligit appellare errādo, cum nullā dicere poterat, non ergo sibi præiudicat: vt §. de inoffi. test. l. mater. & de pet. here. l. legitimā. Item videtur cōtra. §. rē. ra. ha. l. cū minor. §. falsus. Solu. ibi valuit iudiciū inter litigantes, licet nō in præiudiciū dñi: sed hic nullo modo: & ideo confirmari in hoc nō potuit: vt ar. extra de ap. ca. inter ceteras.

f Ab initio. an denuo ab initio fiet lit. contest. an vero ex eisdem actis sententiabitur? & quidē videtur q̄ ab initio: vt hic in fin. & C. de sententiis. l. j. in fi. maximē si alij iudici committuntur: vt C. quomodo & quando iudex. l. i. vt proponis. sed econtra videtur ex eisdem actis: vt §. de iudi. l. mortuo. Itē expressum videtur. C. de accusa. l. iij. quod puto verum. & quod dicit hic ab initio, & alibi quasi re integra, scilicet quo ad sententiam quæ non valet: arg. §. de pecu. l. quotiens. §. ij. & sic vtile per inutile non vitatur: vt §. de ver. obli. l. j. §. sed & si mihi.

Q **ui suspectum.] CASVS.** Quidam amicus pupilli dicit tutorem pupilli suspectum: & sic petit eum remoueri à tutela. Item cum quidam tutor datus pupillo excuset se: & aliquis nomine pupilli defendat in hac causa pupillum, volens tutorem illū posse excusari: in vtroq; casu iste dicitur alienam causam agere: vt si succumbat, habeat triduum: sed procurator in rem suam cōstitutus si succumbat in causa, habet biduum ad appellandū: quia suā causam litigat. Itē miles si in causa sua succubuit: potest appellare intra tempora quæ priuatis dantur ad appellandum. & si non appelleret intra tempus statutum, postea non auditur.

g **Qui suspectum.** puta amicus pupilli. nam ipse pupillus non potest: vt instit. de susp. tu. §. consequens. fa. j. quando ap. fit. l. j. §. penult. & de ap. re. l. intra.

h **Non recipienda.** aliās de non repudianda: quia iam cœperat tutelam, quæ dimitti non potest, nisi raro: vt no. §. de mi. l. verum. §.

ex facto. aliās non recipienda: quia adhuc nō erat assumptū officium tutelæ: quod facile fit: vt de excu. tu. ff. & C. & instit. & dicas quod egit dictam causam excusationis aliquis pro pupillo contra illū qui se excusat, arg. superioris respons. Vel dic quod aliquis pro excusante: nō autem ipse se excusans alienam causam agit: & secundum hoc agit de fendendo pupillum. sic §. de eden. l. j.

xx. **IDEM** libro singulari de præscriptionibus.

Q **ui suspectus** tutorem facit, & qui de nō recipienda tutela excusationē agit: alieno nomine i agere intellegendus est. Is vero qui in rem suam procurator datus est, intra biduum appellare debet: quia suam causam agit.

k Militibus appellandi tempora nō remittuntur: & victi si nō prouocauerint, & solennia fecerint, postea non audiuntur.

l **Primò loquitur** quādo fuit appellatum à magistratu municipij ad principē omisso præside in medio. **Secundò** quādo fuit appellatū à legato præsidis ad principē. Bar.

xxi. **PAPIRIUS** IUSTVS libro primo de Constitutionibus.

I **mperatores Antoninus & Verus** rescripserunt, appellationes quæ rectè ad principem factæ sunt, omissis his ad quos debuerunt fieri, p ex imo ordine ad præsidem remitti. Idē rescripserūt, ab iudice quem à præside prouinciae quis acceperat, nō rectè

si petat restitutionem ex iusta causa: quod dic vt supra de in integr. restit. l. fina. & hoc etiam modo quidam intelligunt contrarium. Alij hoc vetus ius, illud nouum. Alij quod refert, agat, vt hic: an conueniatur, vt ibi. Alij, quod ibi erat in castris, hic domi. prima placet.

l **mperatores.] CASVS.** Cum deberet appellari ad præsidē, appellatum est ad principē. dicitur quod hæc causa appellationis mittitur ad præsidē. Item si præses deleget iudicē in quadā causa, & appelleret ad sententia delegati ad principē: non rectè est factum: remitti ergo causa debet ad præsidem. Subsequēter dicit: Duo magistratus electi sunt: vnus appellat, interim alter subitonus vtriusq; officij. sed si vterq; appelleret, alius ponitur in locū vtriusq;: & qui illorū apparuerit iniuste appellasse, emendabit reipublicæ omne damnū quod ex appellatione eius habuit: & si vterque iuste appellauit, tunc præses vel princeps æstimabit cui hoc sit ascribendū, forte ad nominatē. Item electus ad annonā administrandam, si appelleret. dabitur alius interim loco eius. Vltimo ponitur casus in quo sequestrantur fructus agri petiti pendente appellat. vt si depopulabantur ab aduersario, qui cōdemnatus ad resti. fundi, appellauit. Franciscus.

o **Recto.** al. **Retro.** i. ante hanc. l. vel verius. i. ordine transuerso.

p **Debuerunt fieri.** quod dic vt. j. quis & à quo. l. j. §. fi.

q **Ex imo ordine.** præmitte præsidem qui sunt de imo ordine, scilicet clarissimorum, cum multi sint ordines magistratuum: vt in auth. vt ab illu. §. j. col. v. Vel dic ex vno ordine, quia multi sunt ordines in diuersis negotiis, inter quos hic est vnus, vt à minore appelleretur ad superiorem proximum. Et not. ap. non fieri per alium. sic & in auth. de defen. ciui. §. & iudicare. col. iij. & supra l. j. §. pe. & in auth. de manda. princip. §. si tibi. col. iij. & supra de offic. procon. l. solent. §. legatus. & in auth. de iudi. §. vetus. in fi. col. vj. Itē & no. de ordine vt in auth. de heredi. & Fal. §. inordinatum. col. j.

r **Non recte.** vt ipse cognoscat. tenet tamē appellatio: vt. §. l. j. §. pe. quæ est cōtra. habes ergo hic q̄ delegans appellatur. sic. C. eo. l. præcipimus. §. fi. & j. tit. ij. l. j. in prin. & l. fi. Sed cōtra. j. quis &

ex facto. aliās non recipienda: quia adhuc nō erat assumptū officium tutelæ: quod facile fit: vt de excu. tu. ff. & C. & instit. & dicas quod egit dictam causam excusationis aliquis pro pupillo contra illū qui se excusat, arg. superioris respons. Vel dic quod aliquis pro excusante: nō autem ipse se excusans alienam causam agit: & secundum hoc agit de fendendo pupillum. sic §. de eden. l. j.

i **Alieno nomine.** sic intra triduum: vt C. eo. l. eos qui. §. apostolos.

k **Agit.** vt & infra quādo app. fit. l. j. §. in propria.

l **Tempora.** bidui, non tridui, cum alienā causam agere non possint: vt C. de procurat. l. militem.

m **Et solennia.** in formatione libelli, & nominatione iudicis ad quem appellatur: vt. §. l. j. §. pe. & fin. & repete, non.

n **Non audiuntur.** in appellando scilicet: & sic non ob. C. de iur. & fac. igno. l. j. quæ est contra: quia in alio ibi auditur.

Item & in hoc auditur

a] Alciatus li. dispunc. i. cap. 15.

à quo ap. l. j. §. fi. Sol. hic ordinarius est delegatus: ibi delegatus ad vniuersitatem causarum. Item contra extra de appel. c. nos in eminenti. vbi distinguitur, referuet sibi aliquid de iurisdictione: & tunc ad eum. an non: & tunc ad superiorem. Solu. illa in ecclesiasticis: hæc in secularibus causis. Vel ibi quando ante sententiã appellatur. Vel solue vt solui modo aliud contrarium.

a *Vtriusque*. arg. contra supra de pac. l. si plures. Item contra. j. ea. l. §. in locum. sed ibi vnus solus erat.

b *Si vterque*. magistratus.

c *Et eum*. præsidem, vel principem: vt. j. si tu. vel cura. ma. l. j.

d *Adgniturũ*. ad quod s. de ri. nup. l. si quis tutor. §. quid ergo.

e *Hoc*. scilicet onus.

f *Adsumendum*. s. ea. l. §. si magistratus. cõtra. Sol. vt ibi.

g *Depopularentur*. id est deuastrarentur, vel consumerentur.

h *Ab aduersario*. qui cõdemnatus nihilo minõ remanet possessor pendente appel. vt. s. qui satisfada. cog. l. sciendum. §. fi. & C. quo. app. l. ab executione. & per hoc non videbatur sequestrandos fructus.

i *Apud sequestres*. not. propter dissipationem fieri sequestratione: vt C. quo. app. l. ab executione. & fa. s. de priuile. cred. l. si magistratus. & de vsu & ha. l. plenũ. & qui satisfada. cog. l. fideiussor. §. vlt. & s. so. ma. l. si cõdotem. §. si vero dotem. in fin. §. & C. de capti. & postli. re. l. cum cognatos. & de contracta. si emancipatus. & C. de col. auth. quod locũ. sed contra. C. de prohi. se. l. j. Sol. hic speciale, vt & aliã in multis: vt ibi no. propter causas prædictas. Et eo modo respon. ad. l. j. j. nil no. ap. pend.

A *D principem*.] **CASVS**. Quidam iudex cõpõit cognoscere de causa appellationis, putans eam ad se spectare. postea vidẽs eam ad se non spectare, sed ad principem, remisit causam ad principem. dicitur quod potest hic iudex destruere & antequam remittat, & post, acta facta coram eo. Fran.

k *Ad principem remissa*. ab eo qui putans ad se pertinere cognitionem, postea comperit quod non pertinet.

l *Cognitio*. appellationis. Azo.

m *Remisit*. cum non ipse sed princeps causam debuit cognoscere. & facit C. eo. l. si quis libellos. & eo. l. ad imperatorem. & s. ad Turpil. l. diuus. & dic antequam remittat, & post.

E *X consensu*.] **CASVS**. Præses provincie delegauit nobis iudicem in causa nostra: & promissimus quod non recusaremus delegatum. dicitur quod à sententiã talis delegati potest appellari. Secundo dicit: procurator Cæsaris cognoscens nõ vice præsidis de lite priuatorũ, delegauit iudicẽ in ea causa. nõ potuit, & ideo à sententiã talis delegati nõ appellatur cum non valeat ipso iure. Tertio dicit: Pater meus pro quodam fundo peculiari egit, vel alia re peculiari, & succubuit. dicitur q̃ possum appellare nomine eius: non aliã. Vltimo dicit: contumax contra quem est lata sententiã, non appellat: & redditur ratio in litera. Fran.

n *Circa*. aliã citra: & aliã circa. & dic quod compromiserunt quod non recusarent eum qui daretur à præside, et si delegatus fuerit, aliã contra. C. de arbit. l. j. & facit C. de iudi. l. fin. & s. qui satisfada. cog. l. arbitro.

o *Non fungebatur*. quod quando fit, dic vt C. de peda. iudi. l. j. & ad. l. Fau. de pla. l. non valet. fa. C. qui pro sua iu. l. j.

p *Sententiã*. scilicet lata à legatis.

q *Patrem eius*. vt de profectio vel aduentio peculio.

r *Non nisi patris*. sed nonne filij interest habere peculium: vt

supra de min. l. iij. §. sed vtrum. in fin. ergo appellat: vt supra eod. l. à sententiã. Sed hæc est coniuncta persona: vnde potest ratione patris facile appellare etiam sine mandato: vel propter hoc quia est in potestate. erubescit enim & c. vt in auth. de nup. §. & ita. col. iij.

s *Eum qui cognouit*. aliã ipso iure non valeret sententiã: nisi edictũ in sui notitiã peruenisset, secundum quosdã. Nos cõtra: vt infra quæ sententiã sine ap. l. j. §. penult.

t *Ordinis*. aliã contra: vt C. quomodo & quãdo iudex. l. ea.

u *Dati*. aliã datum.

x *Non recte promouisse*. si dixit se nolle ire: vbi non est locus coniecturæ: vt. s. de verb. obli. l. continuus. §. cum ita. Aliã quis esset ille fictus cõtumax qui appellat: vt. s. de iudi. & post. §. fi. nisi sit ille qui inuentus nihil dixit: ad quem ter est nuntiandum vt præsumatur cõtumax: vt. s. de re. iur. l. contumacia. §. contumax. Sed dices: ille qui conuenitur, nõ

inuenitur. Sed respon. hic nõ esse expeditũ an sufficiat citari ad domũ vel sic citari, quod non inuenitur. nam de hoc sub iudice lis est. vt no. d. §. item cum ex edicto. l. j. j. quæ sen. si appel. In dubio tamẽ videtur verè

contumax inuentus non veniens: vt. j. de re. iur. l. nemo videtur dolo. vnde non appellat, nisi iudice sedente pro tribunali veniat: vt. s. de in integ. resti. l. diuus. vel nisi probet non contumaciam, per hoc quod aliqua iusta causa non venit, forte per obliuionem, vel quia non credebat sic iudicem festinare: vel similia: & sic intellige. s. de iudi. l. & post. §. sciendum. & C. quomodo & quando iu. l. ab eo. secundum H. si autem esset causa necessaria: tunc dic vt no. s. de in integ. resti. l. fi. vel dic inuẽtum semper verum contumacem: vt dices. j. quando ap. fit. l. j. §. fi.

test, qui remisit. **m**

A iudice delegato ex consensu partium potest appellari. Bar.

XXIII. IDEM libro nonodecimo Responsorum.

E *X consensu litigantium circa* * compromissum à præside provincie iudice dato, victus potest prouocare. Cum procurator Cæsaris qui partibus præsidis non fungebatur, o in lite priuatorũ ius dandi iudicis habuisset, frustra prouocatum ab ea sententiã p̃ constitit, quæ nõ tenebar.

In profectiis filius potest tantũ nomine patris appellare. Bar.

Filium familias, cum aduersus patrem eius q̃ de bonis quæ per ipsum poterant adquiri, pronuntiatum esset: respondi, non nisi patris r̃ nomine potuisse prouocare.

Verus contumax nõ appellat.

Eum qui cognouit c̃ edictum peremptorium secundum ordinis r̃ causam dati, u placuit non recte prouocasse: x cum in eius potestate fuerit, ante diem præstitutum pro tribunali respondentem y aut defensum edicti denuntiationem rumpere.

XXIII. SÆVOLA libro quinto Responsorum.

N *Egotiorum* † gestor, z vel tutor, vel curator bona fide a condemnati b appellauerunt, & diu negotium tractum c est. quæsitum est, appellatione eorum iniusta pronuntiata, an quia tar-

rè contumax inuentus non veniens: vt. j. de re. iur. l. nemo videtur dolo. vnde non appellat, nisi iudice sedente pro tribunali veniat: vt. s. de in integ. resti. l. diuus. vel nisi probet non contumaciam, per hoc quod aliqua iusta causa non venit, forte per obliuionem, vel quia non credebat sic iudicem festinare: vel similia: & sic intellige. s. de iudi. l. & post. §. sciendum. & C. quomodo & quando iu. l. ab eo. secundum H. si autem esset causa necessaria: tunc dic vt no. s. de in integ. resti. l. fi. vel dic inuẽtum semper verum contumacem: vt dices. j. quando ap. fit. l. j. §. fi.

y *Respondentem*. congruenter ponitur. vt enim dico, in mea potestate est me ascendere Capitolium: in tua potestate est te ascendere: ita cum dico in tertia persona, in ipsius potestate est ipsum disputantem currere. & aliã in litera est respondere, & aliã respondentem.

N *Egotiorum gestor*. Dic casum huius prin. vt dixi. s. de re iudi. l. fin. vbi est hoc prin. de verbo ad verbum. [CVRATOR.] Curator iuuenis egit contra heredes tutoris iuuenis, & succubuit: deinde appellauit, & iuuenis compleuit. xxv. ann. & cõpõit exequi causam appellationis. deinde in militiam iuit. nũc reuersus debet exequi causam appellationis, non contra curatorem suum quondam ob hoc agere. Fran.

z *Negotiorum gestor*. aliã gestor: aliã gestorum: & tunc subaudi actione.

a *Bona fide*. i. iustẽ. vel determinat verbum, appellauerunt.

b *Condemnati*. nominatiui pluralis numeri.

c *Tractum est*. frustratoriẽ. nã quauis bona fide appellauerint, frustratoriẽ tamen causam differebant: imò aliter: vt. not. s. de re iud. l.

* citra videtur legẽdum.

L. vlt. de re iudic.

† Ange. hic reputat istũ text. nõ vnã cũ l. tutor. j. eo. ad hoc q̃ redditiõ instrumentorũ facta domino ex parte procuratoris, inducit expirationem mandati. Bolo.

Contumax verus qui sit, & an & quãdo appellare possit.

* popula-rentur.

re iud. l. fi. per qua tollitur contra. C. de vsur. rei iud. l. fi. & facit. s. de rit. nup. l. fi. quis tutor. §. quid ergo. sic & s. de vsur. l. tutor.

a *Iudicatum sit.* de sorte & vsuris etiā medij tēporis, secundū quod dā. & dicūt etiā hāc esse dubitationē: quia iudex ap. nō potuerit de eis iudicare: vt C. de app. l. eos. §. j. & C. quan. prouo. nō est necel. l. fi. sed tamē potest: vt hic. & p. eis. C. de sen. rē. quā sine cer. quā. l. j. Sed quare dicit vtilem act. dāndā, cū iā iudicatum sit? sed dices dandam corā iudice app. vel veri^o dic vt no. s. de re iu. l. vl. i. fi. Itē op. C. de po. l. iij. Sol. hic fuit appellatum: vnde non videtur iudicatum: vt C. de vsu. l. in bonā fid. & ad Tur. l. j. in fi. ibi no.

b *Pecunia*, quæ debetur ex mōra: vt C. de vsur. l. in bonā fidei.

c *Iudicio tutelæ.*

d *Exequi debere*, quasi nō curatorem. & sic est cōtra. j. eo. l. tutor. Sol. hic nō poterat imputari curatori: quia iuuenis forte habebat instrumēta causæ, vel p̄bationes quas iste nō poterat exhibere: & ideo nō erat in culpa. Vel dic q̄ & curator teneat: vt ibi. & j. eo. l. vl. §. fi. vel dic, fact^o maior cœpit exequi: vt hic innuit: ibi nō. Itē facit cū hac. l. s. de admin. tut. l. tutor pro pupillo. & C. de ar. l. tutor post. Item eodem modo sol. illas leges. quæ concordant ad illam. l. tutor.

e *Imperator*, in multis lib. deest hęc. l. quæ incipit imperator Alexander & c. & nullius vtilitatis, nec legenda est.

A *svs* Præses causam appellatiōis remisit ad principē partib^o volētib^o. deinde princeps hęc causam remittit ad præsidē. poterit præses cognoscere. Fran.

f *Causam remissam*, à præside.

g *Consentientibus*, hoc determinat remissam, vel illud qd sequitur. & fa. s. eo. l. ad principem. & s. qui. ex cau. in poss. ea. l. ad cognitionem.

h *Audire potest*, si denuo permittat princeps quasi mandat^o eius: quia à se eius causæ abdicauit iurisdictionē: qd potuit: vt. s. de origin. iur. l. ij. §. & cum placuisset.

T *utor*.] **CASVS**. Tutor in causa pupilli appellauit, vel curator in causa adulti: deinde decessit hic tutor vel cura. dicitur quod heres eius debet complere causam appellatiōis: & hoc est verum, nisi sint redditæ rationes. Fran.

i *Debet*, facit C. de adm. tu. l. si bonā. & j. si tut. vel cu. l. fi. & si pē. ap. l. j. §. fi. & si quis cau. l. fi. & de ad. tu. tutores q̄ post. §. qui se. & lita autē. §. fi. & C. vt cau. post pu. ad. tut. l. j. sed cōtra. s. e. l. negotiorū. §. fi. sol. vt ibi. In p̄curatore dic vt. j. an p̄ aliū causā ap. l. fin. ff. Nouum.

dus iudicatum sit, ^a vsure principalis pecuniæ ^b medij temporis debeantur. Respondit, secundum ea quæ proponerentur, dandam vtilem actionem.

Iuuenis adolescēs, factus maior, debet prosequi appellatiōem interpositam à suo curatore. Bar.

Curator iuuenis aduersus tutoris heredes iudicio ^c expertus, appellatiōem interposuit. cum impleisset autem vicēsimum quintum annum ætatis iuuenis, & in militia ageret, exequi appellatiōnem desuit. Quæro, regressus à militia vtrum ipse appellatiōnem explicare deberet, an verò curatorem in eam rem conueniri oporteret. Respondit, ipsum militē causam ad se pertinentem exequi debere, ^d secundum ea quæ proponerentur.

xxv. PAVLVS libro vicēsimō Responsorum.

A *Υποκατάτω* Ἀλέξανδρος τῷ κοινῷ τῷ ἐν Βιθυνίᾳ Ἑλλήνων. Ἐκκαλεῖσθαι μὲν πως ἀν τις κάλυοιτο ὑπὸ τῆς δικαζόντων, οὐχ ὁρῶ: ὑπό τε ἔστιν τιμὴ ἑτέραν ὁδὸν βεπρόμνημον, ταυτὸ ποιεῖν, καὶ γὰρ τὸν πατρὸς με ἀφικνεῖσθαι. ὕβρει δὲ καὶ βία ῥησασθαι πρὸς τοὺς ἐκκαλουμένους, καὶ φρουρὰν ἐραπιδωτικὴν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ (ἀπλῶς εἰπεῖν) ἀποφράσθαι αὐτοῖς τὴν δέουσα ἀνοδὸν, ἀπαρρησόμενον τοῖς ἐπιτεροποις, καὶ τοῖς ἡγρουμένοις τῆς ἐθνῶν. καὶ πεισθῆσονται αὐτῇ μετ' ἡ ὑπερρήσει. εἰδότες ὅτι τοσοῦτον μοι μέλει τῆς τῆς ἀρχιδύων ἐλευθερίας, ὅσον καὶ τῆς ἐνωσίας αὐτῆς καὶ πειθοῦς.

[id est, *]

I *mperator* Alexander vniuersis Græcis in Bithynia existentibus. Prouocare quidem qualiter quisquam ab ius dicentibus prohibeatur, non video: cum aliā viam capeissentem idem facere liceat, & ad me celerius deuenire. Iniuria autem & vi aduersus prouocantes vti, & custodiam militarem circummittere, & (vt simpliciter loquar) eis ad nos accessum huic præcludere prohibemus: suggerētes procuratorib^o nostris, & populorū magistratib^o, vt quā ptulim^o, nostræ huic iussioni obe-

C *reditor*.] **CASVS** Creditor egit cōtra fideiussores: deinde citat^o ad causam peragēdā nō venit: & sic absoluti sunt fideiussores: nūc seru^o creditoris appellat. dicit q̄ nō tenet ap. Secūdo dicit: Iussus vt exhibeas instrumēta quæ fueras cōfess^o penes tē esse, nō exhibes: & delato mihi sacramēto iurāui quāti mea interest, &

diāt, illudq; sibi proponant, nō minorē subditorū securitatis curam nobis esse, quā eorū vel benevolentia vel obedientia sit.]

xxvi. HERMOGENIANVS libro secūdo iuris Epitomarū.

A *D* imperatorem causam remissam ^f partibus cōsentientibus, ^g præses, si ad eius noticiam pertinet, audire potest. ^h

xxvii. IDEM libro quinto iuris Epitomarū.

T *utor* si in negotio pupilli prouocauerit, vel curator in adulti: heres eius antequā reddat rationes, appellatiōis causam persequi debet. ⁱ nā post redditas rationes nec ipse tutor nec curator appellatiōis merita probare cogitur.

Seru^o pro domino potest appellare. Bartolus.

xxviii. SCAEVOLA libro vicēsimō quinto Digestorum.

C *reditor* cū fideiussoribus ^k egerat: sed post iudicium acceptū ad agēdam causam ipse nō adfuit: ^l & cum absoluti essent fideiussores, seruus eius ^m appellauit. quæsitū est, an appellatiō quā seruus interposuit nomine domini, nullius momenti esset. Respondit, eiusmodi appellatiōnem non esse obseruandam.

Etiā contumax in non exhibendo auditur appellans.

Iussus ^a à iudice exhibere, secundum præceptū præsidis prouinciæ rationes quas apud se esse cauerat, ^o instrumētōrū gratia data dilatiōne, nec postea exhibuit: ideo quæsitū est, an post iurandū appellatiōnem interponere possit. Respondit, nihil proponi cur denegandū esset appellatiōis auxilium. ^q

Finito officio tutoris ad petitionem eorū cōtra quos litigabat, ex causa litē exercere cogetur. Bar.

Substituti tutores in locum legitimi ^r tutoris, experti cum eo ^s tutelē iudicio, cum arbiter iniquē

facti igno. lege. error. & ideo appellare, vt corrigat: vt. supra. ad Turp. l. j. in fi. & supra. l. j. in prin. Item in hoc casu an iudex appellatiōis faciet iterum iurare? Respon. non. sed cōfirmabit vel infirmabit primā sententiā: vt. C. de app. l. eos. Sed quid si videtur minus esse iuratum? Respon. taxat: vt. s. de in lit. iur. l. v. deamus. §. pe. & l. in actionibus.

r *Legitimi*, remoti vt suspecti forte. **s** *Cum eo*, tutore legitimo.

gentiū prohibemus obedientiaque huic nostræ promulgationi: scilicet non magis mihi illorū benevolentiam obedientiaque curæ esse, quā subditorum libertatem.

eo fuiti cōdēna. dicit q̄ potes appellare à tali sentētia. Tertio dicit: tutore legitimo remoto vt suspecto, dati sunt alij tutores iuuenib^o: qui tutores egerunt cōtra remotū act. tutelē: & iudex cōdēnauit eū in minus q̄ debuit. tutores appellauerunt. interim iuuenes facti sunt adulti. dicit q̄ ipsi adulti possunt p̄sequi causam ap. etiā inuito aduersario. idem si curator in causa adulti appellauit, deinde adult^o cōpleuit. xxv. an. nā factus p̄fectæ ætatis poterit p̄sequi causā appellatiōis inceptā à curatore suo quōdā. Fran.

k *Cum fideiussoribus*, debitoris. **l** *Non adfuit*, citat^o tamen fuit legitime. aliās sentētia nō valeret ipso iure: vt. s. de re iudi. l. de vnoquoque.

m *Eius*, i. creditoris.

n *Iussus*, per interlocutoriā sentētiā ante definitiā, cū sit arbitraria actio ad exhi. vt inst. de ac. §. præterea. & ideo i litē iurat: vt subiicit, & C. ad ex. nō ignorabit. **o** *Caueat*, id est confessus fuerat.

p *Iurasset*, l. in litē. Ac.

q *Appellatiōis auxiliū*: hoc est cōtra. C. de iud. p̄perādū. §. sin autē. & s. de iur. l. & post. §. fi. sed ibi in nō veniendo: hic in nō exhibēdo fuit cōtumax. & est ratio, quia plus deliquit nō veniēs: quia ibi in duobus; hic in vno. Item not. q̄ hic colligit solū. quæstionis quæ est C. de iura. calū. l. ij. §. q̄ si actor. vt. l. cōtumax in nō iurādo de calū. appeller. Alij cōtra, quasi sit cōfessus, p̄ id qd est ibi. & C. quorū appel. l. ij. Sed nunquid confessus & cōdēnat^o appellare potest? Resp. sic, nisi in casibus: vt not. C. quo. appella. l. ij. potest enim esse quod errauit in facto confitendo: & sic vsque ad sententiā potest corrigere: vt. C. de iur. &

a *Condemnavit.* tutela iudicio, nō admittēdo ipsum. s. iudicium.
b *Quam.* scilicet tutelam: id est tutelā rationem &c. vel dic quōd
 condemnavit aliter quā &c. puta minus quā debuit: & tunc
 est sic C. de iud. properandum. §. fin.

c *Huius.* appellationis. dicebant enim male appellasse. vel si ha-
 beas accusatio, vel exe-
 cutio, planum est. Azo.

Ant. Aug.
lib. 4. c. 8.

d *Eorum.* id est eius.
e *Cōtra quos.* id est quē.
 sic C. de in ius vocan. l.
 qui in potestate.

f *Dicentium.* id est di-
 centis prohibendos. sic
 J. an per aliū. l. fi. & Co.
 eo. l. si actor. & s. eod. l.
 tutor. cum suis concor.

**A QVIBVS AP-
 PELLARI NON LICET.**

*Post generalē ritū. specia-
 liter varias de appellationi-
 bus quæstiones nobis expli-
 cat, ac primū, à quibus ap-
 pellari non licet. Non licere
 à principe, à senatu, à iudi-
 ce, à cuius sententia rei ca-
 verūt se nō pronocaturus ut
 l. ult. §. ult. C. de tēp. appell.*

*Vel ab eo iudice quē extra
 ordinē ita dedit princeps ne
 ab eo appellare liceret. Cuius.*

Ractandum est.]
CASVS. Nō po-
 test appellari à
 sentētia principis: item
 nec à sententia senatus.

Itē cum aliqua pars an-
 te sentētiā iudicis di-
 xit se nō appellaturam,
 nō poterit amodo ap-
 pellare. Itē cū princeps
 delegat causam, hoc ex-
 pressō q̄ nō possit ap-
 pellari à sentētia delega-
 ti, non poterit amodo
 appellari: & excepto
 principē alius iudex nō
 posset hoc vetare. Frā.

g *Stultum.* id est super-
 uacuum: quia omnes
 sciunt: sed ab eius re-
 scripto potest: vt. s. tit.
 j. l. j. §. j. & C. de appell.
 l. nouum, quod postulas, non est.

h *Pronocatur.* sic in auth. de sanc. episc. §. j. col. ix.

i *A senatu.* sub. etiam. sic & s. de postu. l. j. §. de qua. & de leg. & senatuscon. non ambigitur. & s. de flu. l. quo minus.

k *Perdidit.* hoc si in iudicio. secus si extra: vt C. de iur. & fa.igno. cum falsa. nisi extra ius pacifceretur cū aduersario: vt C. de temp. appel. l. fina. in fin. item facit. C. de fide instrumē. l. si aduersarius. & C. de pact. l. si quis in conscribendo. Item arg. contra. s. quorū lega. l. j. §. quod ait. sed ibi ideo, quia quod sequitur, non est legitimum. f. possessionis apprehensio. hic sic, scilicet sententia. Item arg. contra. s. de acquirend. hered. l. qui superstitis. & de successio. edict. l. j. §. decretalis.

l *Ab eo pronocare.* & tunc non appellat. secus iure cañ. nam ni-
 hilo minus appellat. & est ratio: quia nisi hoc operetur hic, nihil
 operatur. at ibi cum poterat appellari à quocūque grauamine,
 operatur illud vt ab aliis non appellet nisi iusta causa: & sic solū
 friuola remouet, vt arg. s. de lega. j. l. si quando. sed quare facilius
 iure canonum? Respond. mitius eo modo agitur. Inde est quōd
 hoc iure punitur temere appellans, non illo: vt C. quorum app. l.
 ab executione. §. fi. Item nunquid hoc casu poterit recusari ante
 lit. contest? Respon. sic: vt C. ne in vna eadēque causa. l. j. & de
 sententiis. l. fi. & de iudic. l. apertissimi. in eo enim tantum nocet
 in quo est prohibitum: vt C. ad Velle. l. iubemus. & s. de suc. edi. l.
 j. §. quibus. decretalis tamen dicit cōtra extra de ap. super eo. nisi
 in casu: vt extra de appel. ad aures. In hac igitur. l. no. quatuor cas-
 sus in quibus non appellatur. Est. v. à præfec. præto. vt C. de sentē.
 præfe. præto. l. j. Est & sextus ab arbitro: vt C. de arbi. l. j. & est ra-
 tio: quia est nulla. Est septimus. s. de iniust. test. l. si quis filio ex. §.

condemnavit, quā^b rei æqui-
 tas exigebat, à sentētia eius prouo-
 cauerunt. pendēte causa appella-
 tionis iuuenes adoleuerunt. quæ-
 situm est, cum omnis executio hu-
 ius^c ad adultos pertineat, & cau-
 sam ad se pertinentē idoneē tueri
 possunt: an postulatio corū^d con-
 tra quos^e appellatum erat, dicen-
 tiū^f illos debuisse causas appella-
 tionis reddere, qui primi sunt ex-
 perti, admittēda nō sit. Respōdit,
 eos quorū tutela gesta esset, si vel-
 lent causam exequi, nō prohiben-
 dos. Idem & in curatoribus ob-
 seruandum est, si interim adultus
 ad legitimam ætatem peruenit.

**A QVIBVS APPEL-
 LARI NON LICET. †
 TITVLVS II.**

**A principe vel à senatu nō ap-
 pellatur. Bar.**

**I. VLP IANVS libro primo de
 Appellationibus.**

Ractandum est, à quibus
 appellare non liceat. Et
 quidem stultū^g est illud
 admonere, à principe appellare
 fas nō esse: cū ipse sit qui prouoca-
 tur. h. Sciendū est, appellari à sena-
 tuⁱ nō posse principē. id que ora-
 tionē diui Hadriani effectum. Si
 quis ante sententiā professus fue-
 rit se à iudice nō prouocaturū: in-
 dubitatē prouocandi auxilium
 perdidit. k

**Imperator potest delegare causā
 appellatione remota, nō ali^o. Bar.**

Interdū imperator ita solet iudi-

hi. in fi. Item alius C. quorum ap. l. j. Et alij qui sunt in eo. tit. Sed
 non sunt propter iudicem, sed propter causæ naturam.

Questum est.] **CASVS.** Arbitr. i. iudex delegatus ad fideiuf-
 fores probandos, si iudicet super hoc, potest appellari ab e-
 ius sentētia. quidam tamen dicunt q̄ delegans sine appellatione
 possit eam corrigere.
 Franciscus.

cē dare, ne liceret ab eo prouoca-
 re: l vt scio s̄pissimē à diuo Mar-
 co iudices datos. An & alius possit
 ita iudicem dare, videbimus. Et
 puto non posse.

**Ad reprobandū arbitros à dele-
 gato potest appellari, & potest ex
 officio delegationis quod factum
 est per eos corrigi. Bar.**

**II. PAVLVS libro singulari de
 Appellationibus.**

Questum est, in arbitros qui ad
 fideiussores probādos dan-
 tur, an appellare liceat: m̄ quāuis
 hoc casu & sine appellatione qui-
 dam putētⁿ ab eo qui eum dedit,
 sententiam eius corrigi posse.

**QVIS* A QVO AP-
 PELLATUR.
 TITVLVS III.**

**A iudice appellatur ad eū qui eū
 dedit: vel ad successorē suū. Bar.**

**I. VLP IANVS libro primo de
 Appellationibus.**

Quod dicitur, o eū appel-
 lari, qui dedit iudicē: sic
 accipiendū est, vt & suc-
 cessori^p eius possit appellari. Pro-
 inde^q & si præfectus vrbi iudicē
 dederit, vel † prætorio: † ipse erit
 prouocandus, qui † cum dederit
 iudicem.

**A delegato nō appellat^r ad pxi-
 mū subdelegatē, sed ad ordinariū.
 h. d. secundū lectu. glo. vel aliter**

**A vicario non appellatur ad eum:
 qui eum dedit vicarium, sed ad
 superiorem ipsius dantis. Barto.**

Ab eo^r cui quis mandauit

delegans decesserit, ad eius successorem in eodem officio appel-
 labitur à sententia delegati. In secūda parte ibi, ab eo cui quis &c.
 pone casum vt in glos. ibi posita. Fran.

o *Quod dicitur.* vt C. de app. præcipimus. §. hæc si. & l. fin. & s. tit.
 ij. l. imperatores. & in auth. de iudi. §. illo. in fi. §. col. vj.

p *Et successor.* in officio, ad quod supra de offic. proconsul. l. me-
 minisse.

q *Proinde.* id est, igitur.

r *Prætorio.* præfectus, quod dic vt in auth. de appel. coll. viij. §. fin.
 & de sanc. episc. §. si quis contra aliquem. col. ix.

s *Qui.* vel eius successor.

t *Ab eo.* delegato ad vnam causam. Et pone casum secundum
 Io. præfes prouincię delegauit vniuersitatem causarū Titio quas-
 cunque contingeret moueri in tali castro: qui Titius subdelega-
 uit vnam de dictis causis Seio. si igitur appelleretur à Seio, cogno-
 scet præfes. dic ergo ab eo. l. Seio: cui quis. l. Titius: non ipse. l.
 Titius &c. posito sic casu non ob. C. qui pro sua iurisdi. l. j. in fin.
 quia ibi fuit princeps primus delegans. Iem non est contra. C. de
 iudi. à iudice. quia simplex delegatus non subdelegat: vt ibi, & s.
 de iurisdi. omn. iud. l. more. sed delegatus ad vniuersitatem cau-
 sarum sic, vnam: vt hic. & s. de iurisdi. om. iudi. l. solet. & de iudi. l.
 cum prætor. §. j. non autem ipsam vniuersitatem: vt. s. de offi. eius
 cui man. est iu. l. fi. Alij retento prædicto casu dicunt lite contest.
 coram primo delegato, ad instar procon. vt C. de procon. l. neque.
 quod stare potest. Tertij, vt Al. dicunt vnū tantum delegatum à
 præside. in quo distinguunt: aut mādāta est ei causā cognoscēda,
 & tūc delegās: vt in prin. huius. l. aut iurisdictio: & tūc ille qui ap-
 pellaretur à delegante: vt hic, quasi delegās non referuauerit sibi
 iurisdictio-

m *Liceat.* respon. sic, vt
 s̄. qui satisfda. co. l. arbi-
 tro quamuis &c. sed sic
 est cōtra. C. de arbi. l. j.
 Solu. vt. d. l. arbitro. Itē
 fa. s̄. qui satisfda. cog. l. si
 ab arbitro.

n *Quidam putent.* & be-
 ne, secundum quosdā.
 imò malè secundū nos:
 vt. C. sentētiā rescin.
 non pos. l. j. & plene dic
 vt no. s̄. qui satisfda. cog.
 l. arbitro.

**QVIS A QVO
 APPELLATUR.**

*Ad hanc quæstionē ita
 respondet, à iudice dato ap-
 pellari eū qui dedit vel suc-
 cessorem eius, etiam si ex re-
 scripto principis iudicē ex-
 tra ordinē dederit. l. ij. hoc
 titu. l. i. §. Denique. De ap-
 pellat. & inde Polluci &
 Moschopulo definitio appel-
 lationis huiusmodi. E Phe-
 σις ἡ μεταγωγὴ καὶ ἡ με-
 τὰ βεβαιεῖς ἀπὸ τοῦ Διαι-
 τῆτων εἰς τὴν Διῆξάδα.
 Ab eo autem cui quis mā-
 dauit iurisdictionem suam,
 non appellari eum qui mā-
 dauit, sed maiore iudicem,
 excepto legato à quo procon-
 sul appellatur. nam & si
 iurisdictionem ei proconsul
 mandauerit, tamen propriū
 aliquid & suo iure legatus
 habet. Cuiacius.*

* Olim om-
 nium pote-
 statum & di-
 gnitatū ap-
 pellationes
 ad præfectū
 vrbi erant,
 vt refert Fla-
 uius Vopis-
 cianus in Flo-
 riano impe-
 ratore.

Quod dicitur, o eū appel-
 lari, qui dedit iudicē: sic
 accipiendū est, vt & suc-
 cessori^p eius possit appellari. Pro-
 inde^q & si præfectus vrbi iudicē
 dederit, vel † prætorio: † ipse erit
 prouocandus, qui † cum dederit
 iudicem.

Quod dicitur.]
CASVS. Quōd
 dicitur à sen-
 tentia delegati appella-
 ri ad delegantem, adeo
 est verum, quōd & si

† præfectus
 præc.

† In hūc ti-
 tulum vide
 Ale. ab Ale-
 xand. lib. 6.
 Geni. dier.
 cap 20.

iurisdictione cuius praxertu poterat ad eu redire etia iure appel- lationis. quibus ob. s. de offi. praesi. l. legatus. sed possunt dicere qd alius modus est ille desinendi habere iurisdictione, quia hoc secu- dum. l. ibi contra. item obft. quia sic semper ad principem: quod est falsum: vt. s. de ap. l. imperatores. Quartum vt P. dicunt, reteta prima

positione, qd ad vtrūq; appellatur: & quod hic dicit non ipse, scilicet tatum. Et qd subicit erit, sub. etia. non autem ponas in delegato principis qd subdeleget. Et vt oia coprehendas: dic cum appellatur ab ordinario, tunc ad maiorem, non parem: vt. C. de appel. praecipimus. s. haec si. & in auth. de appe. s. fina. col. viij. aut a sententia delegati ab ordinario: & tunc adde legantem tatum: vt in prin. huius. l. cum concor. aut a sententia subdelegati: & tunc si primus fuit princeps, ad eum: vt. C. qui pro sua iurisd. l. j. in fine. si ab alio (quod potest esse post litem contestatam, vel quando ad vniuersitatem caufarum) tunc obtinet quod hic dicitur. quod autem dixi qd a delegato debet appellari ad delegantem, fallit cum princeps delegat: quod dic vt. C. de appel. praecipimus. s. huic. & in alio casu: vt eo. tit. eo casu. Item ex praedictis patet sol. contra. s. tit. ij. l. imperatores. quia possumus hic subdelegari a delegato. Item contra extra de appel. c. nos. sol. vt ibi. Alij dicunt quod non est hic. s. ab eo, &c. & continent cum praecedentibus, & tenent tertiam positionem, quod vnus tantum sit delegatus. & dicunt, ipse, quem scilicet praefectus dedit iudicem. sed hoc est contra. l. praedictam, imperatores. quia sic semper ad principem qui facit ordinarios, appellaret, &c. [A B E O C V I Q V I S] Quis. delegatus ad vniuersitatem caufarum.

a Non ipse. delegatus ad vniuersitatem caufarum sub. sed primus delegatus.

b Is. scilicet primus delegans.

c Ab eo. delegato ad vnam causam.

d Qui. scilicet primus delegans.

e Ab eo. delegato ad vniuersitatem caufarum.

Appellari. CASVS. A sententia legati proconsulis potest appellari, & ipse proconsul de appellatione cognoscit. Franc.

f Statuere. facit infra de verbo. signific. l. si qua poena. & supra de offic. procon. l. solent. s. legatos. & C. de appel. l. & in multis. & quando prouo. non est ne. l. circa.

Dato iudice. CASVS. Magistratus populi Romani delegauerunt iudicem iussu principis: qui princeps forte mandauit eis certum iudicem dari. dicitur quod a sententia delegati appellari debet ad ipsos magistratus Romae. Franc.

g Appellabuntur. ad hoc in authen. de iudi. s. illo. in fin. & C. eo. de appel. l. nouum quod. & l. eos. ij.

QUANDO APPELLANDVM SIT, & intra quae tempora.

Ex tempore quo sententia lata est vel nominatio facta ad honorem munusve publicum vel edita consultatio editumve rescriptum appellari secunda die in propria causa, tertia die in aliena quae tempora lex aliqua definit. l. 27. De re iudi. hodie decima die indistincte. Cuiacius.

Quidam. CASVS. Praeses iudicauit Titium in insulam deportandum: tandem cum non haberet insulam, rescripsit imperatori vt insulam assignaret. quaeritur quando iste possit appellare: an statim, an etiam post responsum principis? Et dicitur quod vel statim, vel post responsum principis potest appellare, quod istorum tempore vult. Secundo dicit: praeses tenet in carcere decurionem qui deliquerat, non tamen potest eum punire. misit literas ad principem vt cognosceret de hoc, & maderet ei quam poenam inf. Nouum.

poneret: & princeps de hoc rescripsit. dicitur qd hic decurio potest appellare post hoc rescriptum. Tertio dicit: Tutor datus non appellat: sed excusationes suas allegat: & si reiecta sit excusatio, potest appellare. secus in electo ad aliquod aliud munus, vel ad honorem, cum dicat se velle excusare. nam appellare debet, aliam non potest se excusare. [s o l e n t.] Dic casum vt in glos. quae incipit, ordo, &c. [BIDVVM.] Duo vel tres dies qui dantur ad appellandum, currere incipiunt ex die sententiae latae. Sed quid si est sententia lata sub conditione? certe non debet dari sub condi. & lata non tenet: & incipiunt dies currere a tempore latae sententiae: & quod de diebus qui datur ad appellandum in sententiis, dicitur: idem intelligas vbicunque appellatur, vt ab electione alicuius muneris, vel simili de causa: & isti dies qui dantur ad appellandum, quo ad quid sunt utiles: & de hoc dat exemplum. Postea dicit, in propria causa datur bidduum ad appellandum: in aliena triduum. & quae dicatur propria causa, declarat, ite quae dicatur aliena causa. Vltimo dicit: si aduersus absentem est lata sententia, dies intra quos potest appellare, incipiunt currere a tempore quo

I. VLP IANVS libro primo de Appellationibus.

Quidem in insulam deportandum adnotauerit praeses prouinciae, & imperatori scripserit, vt deportetur: videamus quando sit prouocandum: vtrum cum imperator scripserit, an cum ei scribitur. Et putet tunc esse appellandum, cum recipi eum praeses iubet: sententia prolata, imperatori scribendum, vt deportetur. Caeterum verendum est ne sero sit vt tunc prouocetur, cum imperator insulam ei assignauerit. comprobata enim sententia praesidis, tunc solet insulam assignare. Rursus illud verendum est, si mendaciis apud principem onerauit eum quem deportandum laborabat, intercludi illi viam prouocandi. Quid ergo est? Recte dicitur humanitate suggerente, vt & hoc & illo tempore non frustra prouocaretur: quia non aduersus principem, sed aduersus iudicis calliditatem prouocauit. Simili modo & in decurione erit probandum: quem punire sibi pra-

sciuit sic sententiam latam: & hoc est verum, nisi procurator haberet in causa: qui procurator si non appeller, nocet domino. Franc.

h Si quidem. aliam si quidem. aliam si quem.

i Adnotauerit. i. sententiauerit annotandum: vt. s. de inter. & rele. l. relocatorum. in princ. nam & j. hoc dicit, cum prolata sententia, &c.

k Iubet. scilicet in carcerem, vel in vincula: vt infra, simili modo & in, &c. & supra de poenis. l. diui fratres. s. finali. & de interd. & releg. l. relocatorum. ij. respon. & l. inter poenas. vel recipi, id est in exilium trahi, secundum quosdam.

l Sententia prolata. scilicet de deportando. & habeas, scribendo imperatori vt deportetur, id est vt insulam assignet. & quod subiicit, caeterum, id est certe, ne, &c. & sic prosequitur quasi tunc non autem postea appellaretur.

m Solet. imperator.

n Rursus. id est contra illum, &c. nam si prius non appellauit, durum est quod postea appeller. alij habent, imperatores: & dicunt, demum lata sententia imperatoris, scilicet qua comprobatur sententia praesidis, appelleretur, & non prius: & tunc dic caeterum pro sed. & sic allegat in contrarium. & si habeas scribendum: dic, id est scribendo, id est notificando, secundum vtramque lecturam: & secundum secundam lect. dicas secundum Azo. quod hic dicitur, naturali ratione probari potest. nam antequam princeps rescribat, non tenet sententia: quod ex eo patet, quia non amittit ideociuitatem: quod dic vt. s. de iniusto test. l. si quis filio. s. eius. & s. sed & si de decurione. & s. de poen. l. quod ad statum. & l. qui vltimo. non est ergo necesse appellari ante. Azo. item pro hoc supra de bonis eorum. l. ij. s. j. Sed argu. contra infra eal. s. bidduum. in fin. tamen iam soluet quod vtroque tempore appelleretur.

o Illo tempore. imo videtur tempore quo principi scribitur, non appellari: vt supra de appel. l. j. s. j. solu. vt ibi. item videtur quod nec hoc tempore cum imperator rescribit: vt. j. eo. l. fin. solu. illa quaerit, sed non definit. vel vt ibi.

p Non aduersus. Not. colorem appellationis. & facit supra a quibus appel. non licet. l. j. in princ.

q Aduersus iudicis calliditatem. potest enim esse quod mentitus sit principi malis literis, secundum Io. & facit. C. si contra ius vel vti. pu. l. & si non cognitio.

r Punire. aliqua poena.

s sibi. scilicet praesidi de causa cognoscenti. ad quod supra de

In vulg. Si quem. Duar. r. disput. c. 8.

vide Ant. Augu. lib. 3. emen. ca. 8.

pœn. l. diui. §. j. vsque in fin. l. & de bō. eorum. l. ij. §. j. nisi tumul-
tus, &c. vt supra defica. l. qui cædem.

a *A quo alio.* id est ab aliquo alio.

b *Frustra.* §. de app. l. cum in vna. §. tutor. contra. solue illam se-
cundum istam. & eodem modo sol. §. de ritu nupt. l. si quis tutor.

§. fina. & facit instit. de
excu. tutor. §. qui autē.
& §. de excu. tu. l. quin-
quaginta. & C. de excu.
tur. l. tutores nomina-
tos. & l. quinquaginta.

c *Interposuerint.* vt. C.
de appel. l. hi. & l. si ad
scribatum. & hoc intra
duos mēses, secundum
quosdam: vt argu. C. de

testatore

tempo. ap. l. j. sed illā aliter
expone vt ibi. & hic
dic biduum: vt. §. ea. l. §.
quod in sentētiis. item
quod hic dicitur, fallit
in quibusdā: vt. C. quā-
do prouo. non est ne. l.
veteranis. item in alio
casu: vt. §. de appel. l. si
cōstat. & C. eodem de
appel. l. nominationes.

Casum po-
nit.

d *Nominati.* ordo de-
curionū scripsit præsi-
di: Gaius esset bonus in
tali officio. præses non
eligit, sed eis remittit vt
eligant, & sic ordo in-
terponit decretum, ele-
ctioni scilicet: a quo ap-
pellatur, vt subiicit. a
prædicta quidē nomi-
natione seu nuntiatio-
ne nō appellatur: cum
grauamen non inferat.
ad quod. §. de tuto. &
cur. da. ab his. l. diuus. &
sic potest intelligi. §. de
ap. l. si constat. licet &
aliud impedimentū ibi
fuerit. quandoq; tamē
nominatio p electione
ponitur: vt. C. de decur.
l. nominationū. lib. x.

e *Cōstituisse.* ad hoc. C.
si contra ius vel vtili.
pub. l. & si nō cognitio.

f *Appellādu.* aliās po-
stulandus.

g *In ordine.* scilicet de-
curionum.

h *Crearetur.* ad hoc su-
pra quod cuiusq; vni. l.
item eorum.

i *Biduum.* biduum in
sua, triduum in aliena:
vt. C. eod. de appella. l.
eos. §. pen. & fin. & §.
de ap. l. qui suspectum.
hodie semper. x. dies: vt
in authen. de appel. §. j.
coll. viij. Accursius.

k *Sententia lata.* defini-
tiuæ. a nam cum dico
sententiam simpliciter:
intellige definitiuam. item hoc in præsentē: in absente ex quo
scit: vt infra. §. fin.

l *Sub conditione.* secundum consuetudinē. q. d. non cōsuevit dici.
sic & exponitur. §. de here. instit. l. j. j. respon. nō dicit q; nō possit
dari: & sic non obst. C. de le. & con. l. nō dubiū. & hoc sub cōdi.
extranea. sed sub condi. quæ rangit negotiū, sic, & valet: vt. C. de
sent. l. cum iudex. & §. de re iudic. l. a diuo. §. in venditione. ver.
quod si nulla. quæ sunt arg. contra. vel in illa a diuo, dic vt ibi.

m *Statim.* facit. §. de re iudi. l. iij. §. si quis condemnatus. sed certe
videtur quod non statim. nam quod nondū tenet, quomodo re-

n *Statim.* facit. §. de re iudi. l. iij. §. si quis condemnatus. sed certe
videtur quod non statim. nam quod nondū tenet, quomodo re-

o *Statim.* facit. §. de re iudi. l. iij. §. si quis condemnatus. sed certe
videtur quod non statim. nam quod nondū tenet, quomodo re-

p *Statim.* facit. §. de re iudi. l. iij. §. si quis condemnatus. sed certe
videtur quod non statim. nam quod nondū tenet, quomodo re-

q *Statim.* facit. §. de re iudi. l. iij. §. si quis condemnatus. sed certe
videtur quod non statim. nam quod nondū tenet, quomodo re-

r *Statim.* facit. §. de re iudi. l. iij. §. si quis condemnatus. sed certe
videtur quod non statim. nam quod nondū tenet, quomodo re-

a) Ego ad-
do glo. simi-
lē in. l. quod
iust. §. de re
iu. in gl. si
alam glo.
amplioem
in ca. i. §. itē
placet. pri-
mo. in verbo
sententiā.
in ti. de cau
in prag. est
bonus text
cū gl. in ca.

scindi potest: vt. §. de iniust. test. l. nam & si sub cōdi. sed forte di-
ces eam tenere vt puram: & tantū conditio vitietur. ad quod in-
stit. de here. instit. §. impossibilis. & quod dicitur de ea quæ nubit
intra tempus luctus: vt in auth. de restit. & ea quæ pa. §. vnū. col.
viij. quod probabiliter dici potest. vel dic

cū olim ex-
tra de test.
& in ca. si
quem extra
de scten. ex-
com.

dicta? vtrum ex die sentētiæ tem-
pus computamus ad appellandū:
an vero ex die quo conditio sen-
tentiæ extitit? Sanē quidem non
est sub conditione i sententia di-
cēda. Sed si fuerit dicta, quid fiet?
Et est vtile, statim m tempora ad
appellandū computari debere.

**Tempus appellationis interpo-
nendæ est vniforme, a quocun-
que actu interponatur. Barto.**

Quod in sententiis præceptū *
est, vt vel altera die vel tertia pro-
uocetur: hoc etiam in cæteris ob-
seruandum, ex quibus sententia
quidem non profertur, appellari
tamen oportere & posse, supra n
relatum est.

**Tempus appellationis interpo-
nendæ est vtile quo ad initiū: conti-
nuū quo ad processum. h. d. vel ali-
ter: Tēpus appellationis interpo-
nendæ currit a die sentētiæ, si est fa-
cultas ad eū iudicē a quo, vel ad
quē: & tunc videtur esse facultas,
cū iudex in publico se ostēdit. Bar.**

Dies autē istos quibus appellā-
dum est, ad aliquid o vtilis esse,
oratio diui Marci voluit: si forte
eius a quo prouocatur, copia non
fuerit, vt ei libelli dētur. ait enim:
is dies seruabitur, quo primo ad-
eundi facultas erit. Quare si for-
tē post sententiam statim dictam
copiam p sui nō fecerit is qui pro-
nuntiauit, vt fieri adsolet: dicendū
est nihil nocere appellatori. nam
vbi primū copiam eius habue-
rit, poterit prouocare. ergo si sta-
tim se subduxit, similiter subue-
niendum est. q Quid igitur si
conditio horæ effecit vt se reci-
peret, si forte dicta sit sententia
iam suprema hora? r vtique non
videbitur se subtraxisse. f Adeun-
di autem facultatem semper ac-
cipimus, si in publico s sui co-
piam fecit. Cæterum si non fecit:
an imputetur alicui u quod ad
domum eius non venerit, quod-
que in hortos non accesserit, &
vltius quod ad villam suburba-
nam? x Magis que est vt non de-

ma. l. sed & si per prætorem. §. ait prætor sicut, &c. & §. si feriat. &
de diuer. præf. l. j. & §. de arbi. l. arbiter kalendis. & in authen. vt
spon. larg. §. hoc quoque. col. ix. Accursius.

r *Hora.* diei.

f *Subtraxisse.* vnde biduum ex illa hora computabitur, fauore
rei iudicatæ: ergo de momento ad momentum: quod est not.
vt aliās not. §. de mino. l. iij. §. minorem.

t *In publico.* id est in loco vt publicè possit videri, & ei loqui.

u *Alicui.* condemnato.

x *Suburbanam.* non accessit.

non possit agi iudicati:
potest tamen & debet
ante appellari. & sic v-
num pro cōdemnato,
& aliud cōtra eum: arg.
§. de iureiur. l. eum qui.
Nota hic. quod fieri nō
debet, tamē factum te-
net. sic. §. quod me. cau.
l. si. in fi. & de iureiur. l.
nam postea. §. si dāne-
tur. & de fideiuf. l. græ-
cē. §. a tutore. & §. de
re. co. l. si pupillorū. §. si
prætor. & C. de nupt. l.
& si contra. & de iure
pa. l. iij. & de fideicom:
li. l. ij. & supra de sepul:
viol. l. iij. §. non perpe-
tue. & de re iudi. l. præ-
ses. & de ser. l. iij. & de
donat. inter vi. & vxo. l.
cum hic status. §. ora-
tio. & §. ad Treb. l. ser-
uo inuito. §. cum præ-
tor. Sed ar. contra. §. de
inter. & releg. l. relega-
torum. §. ad tempus. b
& §. de excusa. tutor. l.

Factum
tenet quod
aliās fieri nō
debet.

* receptum

b) immo nō
est contra,
sed concor:
secundum
Bar.

o *Ad aliquid.* ideo di-
cit ad aliquid, quia si
in persona litigatoris
aliquid cōtingit quod
non potuit appellare:
currit tempus, sed resti-
tuitur: & sic vtile quo
ad quid: continuū quo
ad aliud. sic supra ad le-
gem Iuliam de adulte.
l. quinquennium.

p *Copiam.* etiam die fe-
riato: vt. C. de dilat. l. j.
& ad idem. §. de adulte.
l. miles. §. sexaginta.

q *Subueniendum est.* in
quinquennium: vt non
incipiat currere tem-
pus. & not. similia vbi
stat per iudicem, & nō
nocet. supra qui. ex cau.

Appellans.

- a Appellavit. id est appellare debuit. ad neutrum enim appellavit: aliàs ad quid curreret biduum vel triduum?
- b Ad quem appellavit. id est vult appellare.
- c Prescriptio. bidui vel tridui.
- d Svo nomine. ex hoc apparet qd nõ facit cõtra P. in eo qd dicit C. de iura. calum. l. ij. nam cõ intedit procurator, qui est in rem suã, directas: nomine domini, non suo agit. & facit ad hoc s. §. biduũ. & C. de app. l. eos. in fin. & de procur. l. qui stipedia. & s. de appella. l. qui suspetuũ. & de damno. infe. qui bona. §. siue. & s. ad Velleia. l. aliquãdo. & j. l. prox. §. sed alius. Sed argu. cõtra. s. si ex noxa. cau. agatur. l. si cõ vno. hodie vero i sua & aliena decẽ dies: vt in aut. hẽ. de appel. §. j. col. viij.

ADDITIO. Dic secũdũ Barto. qd ibi ex necessitate litigat: & ideo tota dicitur sua illo respectu. sed quo ad hũc. §. forte habet tertã diem p parte socij. nã esse in iudicio alieno nomine dicitur multis modis: vt. s. de his qui not. infra. l. furri. §. qui alieno.

c Procurator. simplex. Accursius.

f Alteram. i. biduum.

g Litigat. vt coheres. ac.

h Causam egit. i. defendit. sic. s. de eden. l. j. sed si nõ habet mandatũ, ergo fit in eum executio: vt. s. de procurato. l. Plautius. ergo suum damnũ: & sic biduũ: vt s. prox. §. Sol. et. si. damnũ, nõ tamẽ proficuũ, vel dic nec damnũ, quia recuperat à domino: vt supra iudicatũ solui. l. iam tamen. §. in hac. Itẽ nõ. quod defensor quãdoque vt defensor, quãdoque suo nomine interuenit: qd esset quãdo animo nouãdi: vt. s. de sol. l. solutionem. & sic facit ad id quod nõr. s. de procura. l. non solum. §. qui alieno. Acc.

beat imputari. Quare si in publico eius adeundi facultas non fuit, melius dicitur facultatem nõ fuisse adeũdi. Si quis ipsius quidem à quo appellavit, a adeundi facultatem non habuit: eius autẽ quem appellavit, b habeat copiam: videndum est an ei præscribi possit, quod eum non adierit. Et hoc iure vtimur, vt si alterutri⁹ adeundi fuit copia, præscriptio c locum habeat. In propria causa biduum accipitur. Propriam causam ab aliena quemadmodũ discernimus? Et palam est, eam esse propriam causam, cuius emolumentum vel damnum ad aliquẽ suo nomine d pertinet. Quare procurator, e nisi in suam rem datus est: tertium diem habebit. In suam autem rem datus magis est vt alteram f diem obseruet. at si in partem proprio nomine, in partem pro alieno litigat: g ambigi potest, vtrum biduum an triduum obseruetur. Et magis est, vt suo nomine biduum, alieno triduum, obseruetur.

Tutores & defensores videntur esse in iudicio nomine alieno: & ideo in eis constituitur triduum ad appellandum. Bar.

Tutores, item defensores rerũ publicarum, & curatores adulescẽtium vel furiosi, tertium diem habere debent, idcirco, quia alieno nomine appellant. Ex hoc apparet, tertio die prouocandum defensori: si modò quasi defensor causam egit, h non suo nomine: cum obtẽtu alieni nominis suam causam i agens, tertio die appellare possit. Si quis suspectum tutorem faciens non obtinuerit: appellare eum intra triduum debere k Iulianus libro quadragesimo Digestorum scripsit, profectò quasi pupilli defensorem.

Si aduersus absentem fuerit

loquitur de absente post litem contestatam, & citato, non tamen venit in eius notitiam citatio: nam tunc vere contumax diceretur. ad domũ ergo tantum fuit missum. quod sufficit: vt. s. de damno infect. l. iij. §. toties. & dices in dicto. §. itẽ cõ ex edicto. in prædicto ergo casu appellabitur intra biduũ, vel triduum: & cedit

pronuntiatum: biduum vel triduum ex quo quis scit, computandum est: l non ex quo pronuntiatum est. Quod autem dicitur, absentem posse prouocare ex quo scit: sic accipit, * si non in causa per procuratorem defensus est. nam si ille m non prouocauit, difficile est vt hic audiatur. n

II. MACER libro primo de Appellationibus.

SI procuratorio nomine egris, & victus appellaueris, deinde iniusta appellatio tua fuerit pronuntiata: potest dubitari num o secundo die appellare debeas, quia cum de tua appellatione iniusta pronuntiatum sit, tua interfuisse p videtur. Sed rectius dicitur, tertia die appellare te posse: quia nihilo minus alienam causam defenderis. Sed si alius quàm qui iudicio q expertus est, appellet, qualis est cuius interest: r an etiam tertia die appellare possit, videamus. Sed dicendum est, secunda die appellare eum debere: quia verum est c eum suam causam defendere. contrarium ei est, si dicat idcirco sibi licere intra triduum appellare, quia videtur quasi alieno nomine appellare. quando t si velit causam suam alienam videri, semetipsum excludit: u quia in aliena causa ei qui iudicio expertus non est, appellare r nõ liceat. Si is qui ex libertinitate in ingenuitatem se defendebat, victus appellare omiserit: an pater eius appellare possit, maximè si dicat eum in potestate sua esse, queritur. Sed si potest, quod magis probatur: y secunda die vt in propria causa appellare z debet. Si pro eo qui capite puniri iussus est, D necessaria a persona appellet, an tertia die audiri possit, Paulus dubitat. sed dicendum est, hanc quoque personam, vt in propria

demum ex quo scit, vt hic dicitur, & dicta. l. ab eo. item est hic argumentum quod si heres emphyteutæ non soluat debitum canonem per triennium vel biennum, non cadat à iure suo, secundum Io. Sed argu. contra supra de verb. obl. l. ad diẽ. quod dic vt no. C. de iure emphyteu. l. ij. in fi. & facit ad hoc supra quod vi aut clam. l. semper. §. sed & is. & supra de excusa. tut. l. quinquaginta. & supra de calũ. l. annus. Accursius.

m Si ille. qui defendebat absentem.

n Audiatur. b nam auditur procuratore non existente soluendo: vt ar. C. de iudi. properandum. §. fi. & aliàs no. C. eod. de appel. authent. hodie.

S I Procuratorio.] c A S V S. Procurator meus pro me egit, & succubuit: deinde appellauit, & iterũ succubuit. vult nunc appellare: potest intra triduum. Secundo dicit: lata sententia contra vnum, alius cuius interest, potest appellare intra biduum: & redditur ratio in littera. Tertio: petebar in libertinitatem: dico me ingenuum: & succubui. pater meus intra biduũ potest appellare. Item aliquo iusso decapitari, aliquis de suis coniunctis vult appellare. potest intra biduum. Franciscus.

o Num. id est an.

p Interfuisse. videtur enim quod quia iniustã exercuisti appellationem, tenearis actione mandati.

q Iud. cio. collige ergo qd qui in iudicio interfuit, appellat etiã si non interfuit: vt quia iuste succubuit. Accur.

* accipim⁹.

b] Ista glos. est v. l. de nota. a. i. hoc, quod reus potest appellare etiam post decem dies: quãdo eius procurator nõ appellauit in tempore debito: & non sit. soluẽdo. Bolog.

a] Limitabis hanc glo. vt non procedat in absentem causa reipublice ad directo animo: per. l. & qui data. ex qui cau. ma. & l. vniuersi. secũdum vnam lec. C. de lega. lib. ro. & l. procuratores & ibi notauit in apostil. ad la. Rebuff. in vers. i. ipsi autem ab. fctes habet. C. de execu. mune li. ro. de quo per Ludo. Ro. singu. suo. svt inci. tu habes.

- k Triduum debere. j. tit. j. l. iij. & de appel. l. qui suspectum.
- l Computandum est. sed in quo casu intelligendum est quod hic dicitur: nam cum absente ante litem contestatã non, cõ tunc non possit ferri definitiua, secundum nos: vt C. de rẽp. appell. l. fi. §. illud. Item nec de absente post: quia si fuit defensus, tamẽ in nullo restituitur: nisi sit absens causa reipublicæ, a qui ad appella. tantũ restituitur: vt. s. de in integ. rest. l. fi. & C. quomodo & quãdo iudex. l. ab eo. si autem non fuit defensus aut legitimẽ citatus, & sic contumax, vt. s. de re iud. l. contumacia. non habet locum appellatio: vt. l. & post. §. fina. s. de iudi. nisi venerit adhuc sedente iudice pro tribunali: vt supra de in integ. rest. l. diuis. aut non fuit legitimẽ citatus: & tunc ipso iure sine appellatione non valet sententia: vt supra de re iudic. l. de vnoquoque. & infra que senten. sine appell. l. j. §. item cum ex edicto. & ad hoc responde quod ff. Nouum.
- x Interest. exẽpla sunt. s. de ap. l. ab execute. §. j. vsq; ad. §. si pcurator. & l. à sententia. in prin. & §. j. & sic est arg. qd hi non possunt esse testes. quod dic vt no. C. de testi. l. omnibus. in prin.
- f Quia verum est. bona ratio: vt. s. l. prox. §. in propria.
- t Quando. id est quia.
- u Excludit. No. qui dicit contraria, non auditur. sic C. de fur. l. j. & de codi. l. fi. & de here. act. l. vt debitum. & s. de condi. institu. l. si Titius. & de condi. & demon. l. Titio.
- x Appellare. nisi de nouo fiat procurator, vel nisi gerat negotiũ domini: vt. j. tit. j. l. j.
- y Probatur. vt possit appellare scilicet. Accur.
- z Appellare. suo nomine, non quasi defensor: vt. s. de appel. l. nõ tantum. & s. l. j. in propria. & s. de libe. cau. l. j.
- a Necessaria. maxime: vt. l. non tantum. vel secundum quosdã vbi

necessaria persona, tunc biduum. ubi non, tunc triduum: quod non placet.

Defendit, ad quod. de appell. l. non tantum. Illud. CASVS. Iudex causae nostrae cum scribere vellet ad principem tenorem causae & actorum, & ab eo habere consilium, ostendit literas partibus in quibus acta & tenor causae continebantur: & partibus hoc placuit: deinde princeps rescriptit. dicitur quod non potest appellari per aliquam partium ab illis literis. Fran.

Edictum sit. quod faciendum est: ut C. de re. la. l. j. & ij.

Cōsensisse. arg. quod satisfactione iudici praestita non possit obici literis. sic C. de re iudi. l. absolutio. & s. de separa. l. j. §. illud. Sed ar. contra j. eo. l. fi. & j. de re iur. l. non videtur.

Nec audiendus. s. eod. l. j. j. respon. contra. solum non conceditur ei appellare a literis, quia eis cōsensit: ut hic dicitur: sed potest appellare a sententia, quasi mendacis referentis, non literis sibi editis fuerit oneratus. Ioan. vel hic querendo, non respondendo loquitur. H. & eodem modo soluc. s. de app. l. j. §. j. in princ. vel. s. eo. loquitur quando post sententiam, hic ante cōsulitur princeps.

DE APPELLATIONIBUS recipiendis, vel non.

Non tantum appellatione

eius recipi qui iudicio expertus est, sed etiam eius cuius interest vel procuratoris etiam voluntarij, si modo postea dominus ratum habeat, & matris pro filio & cuiuscumque pro eo qui ad supplicium ducitur, ut l. 6. tit. 1. Et si non recipiatur appellatio quae recipienda fuit, adiri principem, ut l. 25. tit. 1. vel eum ad quem appellabatur intra dies xxx. Non esse recipiendam appellationem eorum quos damnatos statim puniri publice interest, ut l. 16. tit. 1. non ab executione vel interlocutione iussive aliquo, non eius qui hanc solam causam sua appellationis reddit quod non expectavit iudex quoad ipse rescriptum quod sperabat tenuisset a principe, non si res dilationem non recipiat qua geritur ex legis praescripto veluti de aperiendis tabulis testamenti statim post mortem testatoris & de mittendo herede in possessionem ex lege vicesima hereditatu & edicto Hadriani, non quae alia appellatio moratoria, quae moratur forte coemptionem annoa militaris vel distractionem in possessionem qua fit ex edicto praetoris, non si tertium appelletur. Semel & iterum interposita appellationis exemplum inuenio l. 2. tit. 4. non tertium. Cuius.

On solent. Interest. vel pecuniariter: ut s. de app. l. iij. §. j. vel affectione: ut s. de app. l. non tantum. & hoc in eis qui non interfuerunt in lite: aliam etiam si non interfuit, appellat: ut quia iuste condemnatus est: ut s. tit. j. l. pe. §. sed si alius.

Quod mox. i. intra biduum: ut s. rem ra. ha. l. bonorum. vel aliter ut in eo. tit. l. quo enim. §. j.

Habstur. si enim ratum non habetur, iudicium nullum est, & cōtrouersia nullae: ideoque appellatio nulla: ut C. de procur. l. licet.

Rem. id est utilitatem filij.

Euersam. id est amissam.

Curare. id est exequi pro filio conueniente alium. duo enim videntur huic matri attribui, scilicet quod appellet: & quod exequatur appellationem. quod si filius erat conuētus & damnatus: ibi necesse habes ut dicas eam intercedere, quia necesse habet satisfacere iudi. sol. ut insti. de satisf. §. fi. Respond. vere intercedit, sed non habet Velleiani auxilium, quasi non videatur intercedere in causa appellationis. aliud in principali: ut subiungit: ut s. ad Velleia. l. ij. §. fi. nisi in casu quando parentes vel liberi morbo aut aetate impediuntur: ut s. de procu. l. sœminæ.

Nte. CASVS. Iussit iudex seruum torqueri in causa civili vel in causa criminali, non ea tamen praecesserant per quae posset vel deberet torqueri. dicitur quod ab ista interlocutoria

potest appellari. Franciscus.

Ante sententiam. scilicet definitiuam. Accur.

Quaestionem. seruorum scilicet per tormenta. Ioan. alij vero exponunt de quaestione principali, quam iudex interlocutoria sententia definit. quod Ioan. non placet. Item hoc dicunt quidam esse

licet ab initio defendere non potest.

Ab interlocutoria quae infert grauamen quod non potest reparari per appellationem, a definitiua appellatur. h. d. secundum lect. Ioan. quae placet sola. Bar.

II. SCAEVOLE libro quarto Regularum.

Ante sententiam appellari potest, si quaestionem in civili negotio habendam iudex interlocutus sit: vel in criminali, si contra leges hoc faciat.

Propter supplicationem factam principi iudex inferior impeditur procedere: & qui ob eam causam appellat, non auditur. Bar.

III. PAULVS libro singulari Regularum.

Intra triduum appellare licet ei qui de suspecto tutore egit, victusque appellat.

III. MACER lib. 1. de Appellationibus.

Ius qui ideo causam agere frustratur, quod dicit se libellum principi dedisse, & sacrum rescriptum expectare, audiri desiderium prohibetur: & si ob eam causam prouocauerit, appellatio eius recipi famcris constitutionibus vetatur.

quo ille cognouit: ut ibi no. Itē op. s. de min. l. intra. sed dic ut ibi. Itē op. s. de prauaric. l. iij. sed ibi etiam non pronuntietur, non tamē dicitur quod appelletur. Itē opp. C. de ap. l. si quis prouocatione. quod ideo non appellatur, quia interlocutoria, per. l. istam. sed tu dic defi. & alia est ratio, quia cito potest recuperare per petitorium si habet ius is qui succubuit in primo. & facit extra de app. suggestum. Item cum appellatur ab interlocutoria, nunquid intra biduum? Respond. sic: ut s. quando ap. sit. l. j. §. quod in sententiis. Item nunquid potest mutare eam iudex ex officio sine appellatione ante biduum, vel post eo casu quando appellari ab eo potest? Respond. ut s. de re iudic. quod iussit. Item nunquid in scriptis sicut in defi? sed dic ut s. de ap. l. j. in fi. & l. ij.

Si contra. sed tunc quomodo appellat, cum ipso iure non valeat: ut j. quae sen. sine ap. l. j. item cum contra sacras constitutiones? Rñ. non expresse: ut quia dixit pronuntio vel interloquor huc Stichum torquendum in Seium. secus si dixisset in dominum. nam dominus erat Seius. In dominum enim non debet torqueri: ut C. de quaestio. l. j. nisi in casibus: ut ibi: vel nisi de facto serui quaeratur: ut j. e. tit. C. de quaestio. l. interrogari. sed contra alium regulariter potest: ut s. de quaestio. l. diuus. in prin. item pone quod dixit simpliciter torquendum, cum non praecederent indicia. secus si dixisset, pronuntio torquendum: non praecedentibus indicis: ut d. §. item. & C. quando prouo. non est neces. l. ij. Non enim a quaestionibus est inchoandum nisi praecedentibus indicis: ut s. de quaestio. l. j. in prin. nisi secundum quosdam in quibusdam casibus: ut not. C. de quaestio. l. j.

Intra. CASVS. Petij quendam tutorem remoueri ut suspectum, & succubui. possum appellare intra triduum. Fran.

Intra triduum. sic. s. tit. j. l. j. §. si quis suspectum.

Ius. CASVS. Quidam appellauit, & differt procedere in causa, eo quod de hoc rescriptit ad principem, & eius responsum expectat. non auditur volens ob hoc differre: & si appellet ob hoc, non recipitur eius appellatio.

Prohibetur. ut & C. de appel. l. ex illo. secus quandoque si ob alias causas supplicat lit. pen. ut C. ut lit. pen. l. ij.

Vetatur. & quia lit. pendē. supplicatur, ut dixi: & quia est interlocutoria, si dicat non expecto te propter hoc: ut not. s. l. antepe.

Ei cuius.

Hic est melior textus de iure, ad hoc quod pars videtur consentire actis factis per iudicem, si non contradicat: & in eis actis praesumitur obseruata omnis solennitas. hoc verum in his quae sunt parui & re iudicij: secus si magni Bo. Gratian. 2. q. 6. c. 16. addit non potest, quia qui tunc, &c. Et dicit quod non, quia, &c. ut sequitur. Dy. & la. de A.

Concor. text. iuncta sua glo. in c. quaestio. 12. q. 1.

E I cuius.] **CASVS.** Cum appellare vellē à sentētia iudicis, obtuli ei libellū appellationis. iudex nō recipit eū. dicitur q̄ mea appellatio pro recepta est: & debeo ire ad iudicē qui de appellatione cognosceret: & si aliquod impedimentū interuenerit q̄ non potuit interim iri ad iudicē appellationis, impedimento cessante, ibitur. si autē cū iudex nō recepit appellationē meā, iui ad principē, vt cognosceret de appellatione, cū ad aliū iudicē ire deberē: nō mihi nocet: secus si ad minorē iudicē iui q̄ esset ille qui de appellatione mea cognoscere deberet: nā nō mihi prodest. Vltimo dicit: non recepta mea appellatione debeo ire coram iudice causę appellationis intra tempora ad hoc statuta. quod dic vt in glo. Fran.

a Dicere. id est probare, vt subiicit. solum enim dicere nō sufficit. sic. s. de dolo. l. j. §. j.

b Principi. i. ad principē.

c Quam. s. directō.

d Alium pro alio. forte minorē: vt. s. de app. l. j. §. pe. & facit C. de ap. l. à proconsulibus. in fin. & de his qui per metū iudi. l. j. & ij. in fi.

e Intra cōstitutā. s. anni. vel sex vel quatuor mēsum: vt C. de appel. l. si appellationē oblatā. Io.

S Ciendū.] **CASVS.** Cū appellauī, & iudex nō recipit appellationē meā, omnia stāt in eodē statu: nec quicquā mutandū est, etiam si cōtra fiscū appellasē: & iudex qui nō recepit appellationē, debet sentētiā manifestare mihi: & causam dicere quare nō recepit appellationem: & eius exemplum dare mihi debet. Fran.

f Non recipitur. aliās est nō. & aliās deest: & tūc debet deesse similiter in medio & in fi. huius l. & facit C. de ap. l. appellatione. & j. titu. ij. l. j. & quod ibi not. & xxij. q. j. ca. j.

g Opinione. i. sententiā. ad hoc C. de ap. l. eos. §. super. & de rela. l. j. & ij.

h Manifestare. iudici ad quem est appellandū.

S I res.] **CASVS.** Ponit v. casus in quibus nō appellat: & est ratio in omnibus, quia nō recipiūt dilationē: quod apparet ex litera. Fran.

i Appellare. s. de appel. l. constitutiones.

k Aperiatur. C. quorum ap. non reci. l. quisquis.

l In annonā. ad hoc. s. de re iudi. l. ij. & s. de fer. l. eadē. & C. quo. appel. l. fin.

m Ex perpetuo edicto. s. de appel. l. ex consensu. §. fi.

n Vendere. ab ipso scilicet venditore, cum nulla sit ibi sententia: vel etiam à sententia, scilicet quā fecit creditor denūtiari ei postquam expectauit biēnio: vt C. de iur. domi. impe. l. fi. §. sin autē.

DE LIBELLIS DIMISSORIIS, qui apostoli dicuntur.

Alij sunt libelli appellatorij, alij dimissorij. Appellatorij dātur ab eo qui appellat ei à quo appellat, nisi vna voce malit appellare, secunda vel tertia ff. Nouum.

Appellatione interposita, siue sit recepta, siue nō, debet officiū iudicis cōquiescere: & attētata reuocantur per superiorē. h. d. vsque ad versū. plane. Bar.

V. VLP IANVS libro quarto de Appellationibus.

E I cui⁹ appellatio nō recipitur, sufficit si possit dicere appellationē suā non esse receptā. quod quaqua ratione doceat, admitteatur eius appellatio. Non recepta autē appellatione, si quidē principem appellari oportuit, principi⁹ erit supplicādū. Sin verò alius appellabatur quā principis: ille erit adeundus. Sed & si quid aliud post receptā appellationē impedimento factū fuerit: eū adiri oportet, quē appellare quis debet. Planē si appellatione nō recepta, non ipsum adierit quē debuit, sed principē: pro eo habebitur, atq; si is aditus est, qui adiri debuit: idq; rescriptis imperatoris nostri Antonini declaratur. Planē si aliū pro alio⁹ adiit, nō principem, nihil ei hic error proderit: licet nō videatur cessasse. Intra cōstitutā autē appellatoria tempora debet is cuius appellatio non est recepta, vel competentem iudicem, vel principem adire.

In appellatione non recepta nil debet innouari. Itē apostoli etiam refutatorij debent dari: ita quod partes quid in eis continetur, intelligant. Bartolus.

VI. MACER libro secundo de Appellationibus.

S Ciendū est, cū appellatio non recipitur, prācipi sacris cōstitutionibus omnia in eodē statu esse, nec quicquā nouari, etiam si cōtra fiscū appellatū sit: eūque qui appellationē nō receperit, opinionē suam cōfestim per relationem manifestare: h & causam pro qua nō recepit appellationē, eiūque exemplum litigatori edere debere, mandatis cauetur.

Primò ponit vnā regulā q̄ in his

die. Dimissorij dantur ab eo à quo appellatum est ad eum qui appellatur, quinta die, qui & apostoli dicuntur. Cuiacius.

P Ost appellationem.] **CASVS.** Nunc dicit q̄ iudex à cuius sententia appellatur, debet epistolā mādare iudici cognituro de causa appellationis: & illa epistola vocatur litera dimissoria, siue apostoli.

quæ nō recipiūt dilationē, nō potest appellari. Secūdò hāc declarat per tria exēpla. Tertio ponit duos casus in quibus nō licet appellare, qui non ponūtur in dicta regula, secunda ibi, veluti. tertia ibi, item si ex perpetuo. Bar.

VII. PAVLVS libro singulari de Appellationibus.

S I res dilationē nō recipiat, nō permittitur appellare: i ne vel testamentū aperiatur, k vt diuus Hadrian⁹ cōstituit: ne frumētum in vsum militū in annonā l subsidia cōtrahatur, neve scriptus heres in possessionem inducatur. Item si ex perpetuo edicto m aliquid decernatur, id quo minus fiat, nō permittitur appellare. Itē quo minus pignus vendere n liceat, appellari non potest.

DE LIBELLIS DIMISSORIIS, qui apostoli dicuntur. TITVLVS VI.

MARCIANVS libro secundo de Appellationibus.

P Ost appellationē interpositā literæ dādæ sunt ab eo à quo appellatum est, ad eū qui de appellatione cognitur⁹ est, siue principē, siue quē aliū: quas literas dimissorias, siue apostolos appellat. Sensus autē literarū talis est: appellasē puta Luciu Titiū à sentētia illius, quæ inter illos dicta est. o Sufficit autem petisse intra tempus p dimissorias instāter & sapius: vt & si nō accipiat, id ipsum cōtestetur. q nā instantiā repetētis dimissorias, cōstitutiones desiderant. Æquum est igitur, si per eum steterit qui debebat dare literas, quo minus det, ne hoc accipienti noceat.

NIHIL INNOVARI appellatione interposita. TITVLVS VII.

VLP IANVS libro quarto de Appellationibus.

A Ppellatione interposita, siue ea recepta sit, siue non, medio tempore nihil nouari f oportet: si quidem

A Ppellatione.] **CASVS.** Appellatione interposita, siue est recepta, siue nō dū est recepta, nil interim est nouandū quādiu iudicetur super causā appel. & dat exemplum de iussio per sententiā relegari, qui appellauit. nā interim nō relegabitur. idem de iussio deportari: idem de iussio remoueri ab ordine. qui si appellant, interim non procedet contra eos. Vltimo dicit: ex pluribus delictis Titius fuit accusatus & condemnatus: & appellauit propter quædam, se iniuste dicens condemnatum: propter quædam nō. queritur an interim punietur ppter illa delicta ppter quæ nō appellauit: & distinguitur. nā si hæc delicta propter quæ nō appellauit, sunt grauiora aliis: tūc nō differtur executio. Fran.

f Nouari. a puta executio, vel simile. Sed quid si non est facta ap-

log. **veluti ne testat.**

o Dicta est. ideoque à meo iudicio dimitto, & ad vestrum examen dirigo. ad quod infra de ver. sig. l. dimissorie.

p Intra tempus. xxx. dierum à die latæ sententiæ: vt C. de appel. l. iudicibus. quæ punit iudicem non dantem intra tempus dictum.

q Cōtestetur. intra aliud tēpus de quo habes. s. titu. j. l. si cuius. in fin. & C. de appel. l. si appellationē. & ad hoc C. de iis qui per me. iud. l. ij. quæ cōtestatio si fuerit deferata, videt appellatione deferri. vt C. de appell. l. quoniam nonnulli. in fi. licet iudex à quo appellatur, dare debet etiā non petēti: vt. C. de ap. l. eos. §. apostolos.

r Accipere. i. accipere voletū. ad qd in aut. vt exa. instante do. §. fi. col. vij.

NIHIL INNOVARI appellatione interposita.

Appellatio rescindit iudicium siue recepta sit, siue nō, idcirco ordo executionis cessat interim, quod vel sententia confirmetur, nec confirmatio tamē retrahitur. l. furti. in prin. de his qui not. infra. vel p̄nuicietur recipiendam appellatio non esse. & hoc est quod dicitur nihil esse innouandū p̄dente appellatione. quo secus si quidquam fiat, id fiat ex necessitate iudicis vt ait lex 11. titu. i. id est ex violentia, & pecunia soluta vel pignora recipere possunt. Cuiacius.

In indice tituli. Nihil nouari, &c.

Iunge Nouell. 134. §. appellationes. a] Scrib. hic dicunt hæc. glof. singu. ad hoc propositū, quod iudex nō potest exequi sententiā inā intra tēpus datū ad appellandum. idem est in causis criminalibus. licet aliud de cōseruetur. Bo log.

pellatio: an intra biduum possit fieri executio? Respon. non, arg. contra. C. communia de leg. l. fin. §. fin autem.

Recepta est. vt in auth. vt cu de ap. co. in princ. & in auth. vt nulli iu. in prin. & §. illas vero. col. ix. & §. de infa. l. furti. §. j. & j. hac. l. sed cōtra in auth. vt spō. lar. §. aliud. col. ix. ad hoc sol. illud speciale in supplicatiōe, & aliās: quod dic vt no. C. de ap. pel. l. iij. & fa. §. ad Tur. l. j. in fi. & C. in integ. resti. po. ne quid noui fi. l. j. & C. de bo. pos. secū. dū ra. l. j. & C. quo. app. nō reci. l. ab executione §. à quo. & §. qui satisf. cog. sciendum. §. fi. & §. de pœ. l. ij. in fi. Itē op. quia videtur appellans fieri actor, etsi prius erat reus: quod est verū, secundum P. sed nos cōtra: vt not. C. eo. de ap. pel. l. hi qui.

Fiat. ei appellatiōi quoad & c. vt. §. tit. ij. l. sciendū. Sed apud quē deliberabitur? Respon. apud principē, nō apud eū à quo appellatur: vt §. de iusto test. l. si quis filio ex. §. hi autem omnes. & de admini. tut. l. chirographis. & l. fi. in prin. vel apud eū qui de appellatiōe est cogniturus: cū pro eo habeat ac si sit recepta quo ad cōmodū appellantis: vt C. de ap. l. à proconsulibus. in fi. & l. si appellatiōe. sed iudex qui nō recipit, in triginta pōdo auri, & eius offi. in tantundē punitur: vt C. de app. l. quoniam iudices. Itē quid si patēter appareat nō recipiēda, quod potest esse frequēter: vt §. tit. ij. l. fin. & §. de ap. l. constitutiones. & C. quo. ap. per totum? Respon. nō punitur iudex nō recipiēs: imō appellās in quinquaginta lib. argēti, & in corpore, & in fama: vt C. eo. l. eos. §. super his. & quo. ap. nō reci. l. ab executione. §. fi. & C. eo. l. à proconsulibus. & sic poterit statim exequi si talis sit iudex qui aliās hoc possit. sic ergo hic loquitur cum dubium est sit recipiēda, an non. Accursius.

Not. cau. telā ex isto text. pro differenda executione in causa criminali: vt scilicet cōdēnā. de aliquo maleficio, ac iustetur de alio maiore maleficio. quo casu (secundū eum) retar. datur executio mortis eius quousque pēdet ac. secunda. not. Bar. in l. 2. §. fi. §. de eu. reo.

fuerit recepta appellatio: quia recepta est. Si verò nō est recepta: ne praiudiciū fiat b quoad deliberetur, vtrū recipiēda sit appellatio, an nō sit. Recepta autē appellatiōe, tādū nihil erit innouandū, quamdiu de appellatiōe fuerit pronuntiatū. c Si quis d ergo forte relegatus fuit, & appellauerit, non arcebitur neque in Italia, neq; in prouincia [a] qua relegat⁹ est. Propter eandē rationem & si quis deportat⁹ e fuit ab eo cui deportadi ius est, f vel adnotatus: g neq; vincula patietur, neq; vllā aliam iniuriam, quā patitur qui sententiē nō adquieuerat. h Integer enim status esse videtur prouocatione interposita. Ergo & si abstinere ordine iussus sit, & prouocauerit, eadem ratione potest cētū participare: i cū hoc sit constitutū, & sit iuris, ne quid pendēte appellatiōe nouetur. Si quis † ex pluribus facinoribus cōdemnatus, propter quādā appellauit, propter quādā nō: vtrū differēda pœna ei⁹ sit, an non, quæritur. Et si quidē grauiora sint crimina ob quæ appellatiō interposita est, leuius autē id propter quod nō appellauit: recipiēda est omnimodo appellatiō, & differēda k pœna. Si verò grauiorem sententiā meruit ex ea specie ex qua nō est appellatū omnimodo pœna imponenda est.

QVÆ SENTENTIÆ sine appellatiōe rescindantur.

- c Prouocatum. sit iusta, vel non. Idē tamen & si lapsa sint fatalia: quia tunc est firma sententiā prima: vt C. de tempo. ap. l. fi. §. illud.
d Si quis. ponit exempla.
e Deportatus. verbo tenus.
f Deportandi ius est. vt imperator & præfectus præto. & vrbis: nō præses prouin. vt §. de pœ. l. ij. §. j. de iniust. testa. l. si quis filio ex. §. eius. & de leg. iij. l. j. §. hi. & de interdic. & rele. l. inter pœnas. §. j. sed videtur nunquā dubiū: quia aut est specialiter inhibita à iure: & sic certū est non posse appellari. aut non: & certum est posse: vt C. de ap. l. & in maioribus. Respon. negatione fit dubiū: vt C. qui. ad lib. pro. non licet. l. iij. in prin. Vel dic qd aliquis casus est vbi nō est prohibita expressē: tamē est prohibita in eius simili: vt in condic. ex. l. si quis in tantam. C. vnde vi. & in infinitis similibus.
g Adnotatus. subaudi appellauit.
h Non adquieuerat. nec appellauerat. posset autem etiā aliter legi.
i Participare. j. de mune. & ho. l. reus. §. eū in fi. contra. sed hic habuerat honorē, à quo per sententiā deponeretur. vnde ap. pen. remanet in eodem: ibi de nouis honoribus non de habitis per sententiā prohibetur. vnde si appellat, interim abstinere: & sic vtrōque est eadem ratio: quia pen. ap. & c. vt in prin. huius. l.
k Differēda. hic no. dānatū ex multis causis, in aliquib⁹ posse appellare: i alis omittere. ad qd. §. de ap. l. appellati. & de mino. l. etiā. j. §. ex causa. & de ioff. test. l. si nō mortis. §. fi. & l. p. §. fi. i. p. r.

QVÆ SENTENTIÆ SINE APPELLATIONE rescindantur.

Non tantū appellatiōe, sed etiā contrario iudicato iudicatū rescinditur, vs si iudex datus iudicati actiōi iudicanerit non esse iudicatū, itemq; ipso iure si aliqua ratione nullius momēti sentētia sit. nec enim ex ea est actiō iudicati. l. 4. §. cōdēnatum. De re iud. ac merito de executione iudicati in xij. tab. Rebus iure iudicatis. rebus enim nō iure id est nō vite iudicatis, iudicati nulla actiō est. Cuius. l. lud.] CASVS.

TITVLVS VIII.

I. MACER libro secundo de Appellationibus.

Illud meminerimus, si quærat, i iudicatum sit, necne: & huius quæstionis iudex nō esse iudicatū pronūtiauerit: licet fuerit iudicatum, rescinditur si o prouocatū non fuerit. Itē si calculi error in sentētia esse dicatur, appellare neccesse nō est: veluti si iudex ita pronūtiauerit: Cū cōstet Titū Scio ex illa specie quinquaginta, itē ex illa specie vigintiquinque debere: idcirco Lucū Titium Scio certū condemno. Nā quoniam error computationis est: nec appellare neccesse est, & citra prouocationem corrigitur. P Sed & si huius quæstionis q iudex sententiā † centū cōfirmauerit: si quidē ideo, q quinquaginta & vigintiquinque fieri centū putauerit, r adhuc idē error cōputationis est: nec appellare neccesse est. Si verò ideo, quoniam & alias species vigintiquinque fuisse dixerit: appellatiōi f locus est. Itē cum cōtra sacras cōstitutiones iudicatur, appellatiōnis neccitas remittitur. † Cōtra, * cōstitutiones autē iudicatur, cum de iure cōstitutionis, † nō de iure litigatoris pronūtiatur. nā si iudex volenti se ex cura muneris vel tutelæ, beneficio liberorū, vel cētatis, aut priuilegij excusare, dixerit neque filios, neq; ætatē, aut vllū priuilegiū ad muneris vel tutelæ ex

Quatuor casus ponit in quibus sentētia retractatur sine appellatiōe: quod videas in litera. vltimo dicit: peto à te. x. & tu à me petis. x. condemnat me iudex vt tibi dem. x. & nōdum te mihi condemnat. dicebatur olim q non erat neccesse me appellare à tali sentētia: quia non cogebar tibi soluere ex tali sentētia, cū possem cōpensatiōne opponere. sed certe tenet sentētia, & appellare possum, si nō iuste me cōdemnatum dico. Franc. Accur.

Si queratur. cum forte victor peteret coram præside executioni mādari: victus dixit nō esse iudicatū. & adde hic qd not. C. quando prouoca. non est ne. l. j.
m Iudicatum. aliās autē super iudicato frustra iudicatur: vt C. de sen. l. post sentētiā. sic & trā. actiō vt. C. de transact. l. si causa cognita.
n Rescinditur. prima sententiā.
o Si. aliās etsi. i. quāuis.
p Corrigitur. secus si nō sit expressum: vt. C. de re iudi. l. ij. & facit. C. de iu. fil. l. ij. Acc.

* in centū.

† in centū.

- q Quæstionis. qua petebatur corrigi dicta erronea sententiā: vel cū peteretur executio, excipiebatur in ea erratum.
r Putauerit. nō tollitur ergo quæstio erroris calculi per primā vel secundā sententiā: & sic est cōtra. C. de errore cal. l. j. Sol. ibi fuit sententiā super errore habito extra ius: & in sententiā non fuit error expressus. hic autē primus error fuit in sententiā, similiter & vtrōq; expressus: vel saltē in prima, quod sufficit, secundū quod dā. & sic expressa nocent & c. vt & §. de condi. & demon. l. nō nunquā, cum suis concor. Item not. q fatua opi. nil operatur. * arg. §. de fur. l. qui re. putauit enim, quod nullo modo esse poterat, scilicet quinquaginta & xxv. esse centū. & ita nil valet: vt hic, & §. de supel. leg. l. Labeo. & §. de vsuf. leg. l. si alij. sic etiam distinguitur inter expressum & non expressum errorem iuris: vt. j. proxi. §.
f Appellatiōi. quia sententiā valet.
t Remittitur. vt & §. de app. l. si expressim. sed fallit. §. de pœnis. l. moris. §. ista. item. §. de interdi. & releg. l. relegatorū. §. ad tempus. item. C. de ap. l. j. quibus dicitur q cōtra præceptū. l. pronūtiatur, & tamen non est pro nihilo. sed per principē in primo casu, in aliis per ap. sed in omnibus dic q non expressim contra le. pronūtiatur. item videtur in alio: vt. §. de re iudi. l. præses. sed ibi dicas cōtra ius litigatoris pronuntiatum. item in alio, vt quando putauit causam legibus iuuari. q. d. bo. fide facit iudex: vt. §. de re iudi. l. cū prolatis. vel dic quod ibi in l. cum prolatis. respō. tacitæ obiectiōni. q. d. quis est iudex ita fatuus qui etiā contra ius litigatoris pronuntiet, & sic tacite cōtra. l. respon. quia putabat causam legibus iuuari & c. Alij dixerunt in omnibus prædictis casibus quod putabat causam legibus iuuari. item facit supra proxi. §. & C. quando prouo. non est ne. l. ij. & l. circa. Accursius.

* Hic aliter puniebatur, vt Paul. lib. 5. Sent. titu. 27. vide. l. i. C. ad leg. Iulianā maieft.

† cōstituto. a] Adde tamen q opi. nio faui quandoque artēditur: si cur de fatuo illo Parisiēsi qui decide q de paupere qui comederat panē suū ad odorē assi: vt dicit cano. in c. ad audientia nostram. de cōsuc. p qua facit gl. in la i verb. constui. §. de oug. iur.

a De iure. id est contra ius.

b *Propositum*. solenniter ut debuit. fuit tamē interpositū: alioquin sine causa poneret de notitia. illud tamen ad maiore exaggerationem intelligo positum, q̄ non peruenit in notitiam: secus si solenniter fuit propositum: sed nō peruenit in notitiā: vt. C. quomodo & quando iudex. ab eo.

& C. si minor ab here. se absti. auth. si omnes. & C. de iudi. proferendum. §. j. quā videntur contra. itē nec ob. prædictis. C. de accu. l. absentē. quia secus in criminalibus: vt not. §. de pœ. l. absentem. Acc.

c *Notitiā*. hoc ponitur, vt dixi, ad maiorem & euidentiore iniquitatē sententiæ ostendēdam: vt dicenda sit ipso iure nulla. & dic sic, q̄ si solenniter fuit propositū: licet non peruenit in notitiā, tenet sententia: vt. §. de dam. infel. l. iij. §. totiens. & §. quod vi aut clam. l. aut qui. §. j. & C. de an. excep. vt perfectius. & est expressum. C. quomodo & quādo iud. l. ab eo. Itē facit. §. de ope. no. nuntia. l. de pupillo. §. nuntiationē. & si quidem erat per cōtumaciā absens, nō auditur postea, nisi veniat iudice sedente pro tribunali: vt. §. de in integ. rest. l. pe. & de iudi. l. & post. in fi. & C. de iudi. l. proferendum. §. cum autē. si autē probabili & iusta de causa: serua distinctionē quā fit de absentibus. Alij dicunt esse necesse peruenire in notitiam absentis: vt hic, & §. de ap. l. ex consensu. §. fi. & in auth. de litigio. §. omnē. col. iij. & §. de requi. reis. l. j. & ad idem quod no. d. l. ex consensu. §. fina. & quando appel. sit. l. j. §. fina.

d *Absentis*. quia non fuit propositum.

e *Sine vsuris*. maxime: vt. §. de compen. l. cum aliter.

f *Priorem*. id est prius.

g *Me condemnatum*. quā ego te. & fa. §. de iurisd. om. iudi. l. si idē §. j. & C. de compen. l. neque. item. §. fami. ercif. in hoc iudicio. cōtra. sed ibi in indiuiduis.

h *Iudicatum*. a opposita cōpen. & ideo videbatur nulla sententia, cum ex ea efficaciter agi non possit. nō ergo necesse est appellari: sed non est verum: quia ipso iure tenet: imō quia opponitur compensatio agenti, apparet valida.

p *Paulus*.] **CASVS**. Sententia lata aduersus Titium qui tempore sententiæ erat mortuus, non valet ipso iure. Item iudex delegatur contra Titium quem volebat cōuenire: & Titius erat iam mortuus. non tenet delegatio: & sententia à tali delegato lata nō tenet. Fran. Accursius.

i *Condemnatum*. No. non valere sententiam in mortuum: vt hic, & §. de re iudi. l. in summa. §. fi. etiam si per viuum defenditur: vt §. de iudi. de qua re. §. cum absentem sed econtra pro eo sic: vt. §. de fideicom. li. cum quasi. vel speciale ibi. in priuilegio autem concessio procuratori mortui dic vt infra de reg. iur. l. Neratius. Item pactum pro mortuo, vel contra, valet: vt supra de pac. l. tale. §. fin. & facit supra de accu. l. ex iudiciorum.

p *Paulus*.] **CASVS**. Præceptum iudicis impossibile de iure, non tenet: vt si iussit partes quadam die adesse in quadā taberna: & dic de hoc vt in glos. idem si est impossibile de facto: vt si iussit cuidam qui promiserat Titium facere stare iuri, vt eum Titium exhibeat in iure: cum Titius iam decesserat. nam hoc præceptum non tenet. & de hoc dic vt in glos. Fran. Accursius.

k *Impossibile*. de iure: vt. §. de arb. l. si cum dies. §. antep. & pe. hoc autem euenit quandoq; ex repugnātia: vt. §. de re iudi. duo. & C. de fide instru. l. scripturæ. & supra de condi. & demonstra. l. Titia si non nupferit. Sed arg. contra. de inoffi. test. Pap. §. sed nec impuberis. & facit supra de ac. & obli. l. non solum.

III. IDEM libro sextodecimo Responsorum.

Paulus respōdit, impossibile k præceptum iudicis nullius esse momenti. Idem respōdit, ab ea sententia cui pareri rerum natura non potuit, l sine causa appellari.

AN PER ALIUM CAUSA appellationū reddi possunt. TITVLVS IX.

Quando principalis causa potest agi per procuratorem, tunc etiam causa appellationis per procuratorem agi potest. Bartolus.

I. VLPIANVS libro quarto Appellationum.

Quari solet, an per alium causæ appellationis reddi possunt: quæ res in rebus pecuniariis & in criminibus agitari consuevit. Et in rebus pecuniariis sunt rescripta, posse agi. verba rescripti ita se habent: Diui fratres Longino: Si tibi, qui appellauit, mandauit vt eum de appellatione quam Pollia ad eum m fecit, defenderes, & res pecuniaria est: nihil prohibet nomine eius te respondere. Sin autem non sit pecuniaria causa, sed capitalis: per procuratorem agi nō licet. n Sed & si ea causa sit, ex qua sequi solet poena vsque ad relegationē, o non oportet per alium causas agi, sed ipsum adesse auditorio debere sciendum est. Planē si pecuniaria causa est, ex qua ignominia p

Appellare quidē possumus per procuratorem in omnibus causis sed non etiam agere appellationē causa criminalis, vel etiā ab initio causam ipsam criminalē. Præsentes enim accusant & accusantur, nō absentes per cognitorem vel per procuratorem. Fateor causas absentia reddi posse per procuratorem, sed non causas & merita appellationis. At pecuniaria causa & appellatione eius per procuratorem agitari potest, Cuiacius.

Quari solet. Dicitur q̄ causæ appellationum si sunt pecuniariæ, possunt per aliū exerceri. & de hoc extat quoddam rescriptum, cuius verba ponuntur in litera. si autem causa sit capitalis: non potest per procuratorem exerceri. idem si talis sit causa per quam possit imponi poena maior relegatione. in causa autem pecuniaria ex qua imponitur poena infamiæ, potest cōstitui procurator. & hæc habent locum tam ex parte appellantis, quā ex parte eius contra quem appellatur: & vt generaliter dicam, omnis causa quæ non potest per aliū exerceri, nec eius appellatio exercetur per alium. Fran. Accu.

m *Ad eum*. id est contra eum. & sic vterque appellauit. Vel dic appellatione, id est conuentionē. sic. C. de procura. l. cum rem.

n *Non licet*. vt supra de publi. iudi. l. pe. §. ad crimen.

o *Relegationem*. descensiuē incipiendo à capitali: non ascensiuē incipiendo à minima. Accipe etiam inclusiuē secundum quosdam: quod non placet: sed exclusiuē ponitur vsque. si ergo relegationē vel minorem penā relegatione cōtineat. poterit dari procurator: quia & in relegatione, & in minori poena, vt in remotione ab ordine, damnatur absens, vt in ciuili causa: vt. §. de pœ. l. absentem. ergo in eadem constituitur procurator: quia hæc duo simul debent residere: vt supra de procu. seru. §. publicē.

p *Ignominia*. in omni causa in qua poena corporalis nō imponitur, per procuratorem cuiuslibet agere licet spōte: nō ex necessitate. Io. sed huic regulæ in quatuor derogatur casibus. In primo ratione

l *Non potuit*. vt. §. qui fatid. cog. l. si decesserit. & sic not. æquiparari impossibilitatē iuris & naturæ: vt. §. de cōdi. instit. filius. & l. conditiones. Sed si iudex condēnat debitorē Stichi in Stichum: eo mortuo post moram an valeat sententiā? videtur q̄ nō, vt hic. Ecōtra quōd sic: quia in stipu. potest venire: vt. §. de verbo obli. l. inter stipulantē. §. fin. & in constituto: vt. §. de constit. pe. l. promissor. & ideo dicā valere. Turtius tamen est si in æstimationē cōdēnet: licet æsti. non sit in oblig. vt & aliās. §. si cer. pe. l. vinum, cum & pretiū loco rei succedat: vt. §. de pe. her. si & rem. & quia sic punitur culpa debētis, quæ aliās remanet impunita: quod esse nō debet: vt & supra ad l. Aquil. ita vulneratus. itē quia pecunia est rerum æstimatio: vt. §. de fideiuf. l. si ita fideiussorē. & quia ideo fuit inuenta, vt subueniret difficultatibus hominum vt supra de contrahen. emp. l. j. §. j.

AN PER ALIUM CAUSA &c.

Dictum est. §. de appellationibus, & à quibus, & quādo sit appellandū. restat videre per quos causa appellationū debeāt exerceri. Bar.

Turis & nature impossibilitas æquiparatur.

* constitutionis.

† Iste text. facit ad id qd̄ voluit gl. in c. i. §. his autē in verbo, cōtrouersias. de pacifi. posses. in prag. san-

a) No. gl. ad hoc q̄ compensatio potest opponi etiā post sententiā latam. adde q̄ idē si sententia transit in rem iudicatam, secū dū Barto. in l. si eum dos. §. re. amotarū. Bolo.

personarū illustriū. alia vero personæ si volunt possunt: alia vero personæ quandoq; etiam si volunt, nō possunt: vt in crimine. f. de suspec. tu. Itē in interdicto de lib. exhi. & in tertio generali: vt. C. de procu. l. fi. Vel melius. s. de procu. l. licet. in prin. sed primus casus. f. de suspec. tut. patitur duas excep. secundus de interdicto vnā, tertius nullā: quod dic vt. C. de procu. quicunque. & l. fi. & s. de procu. nō solū. §. fi. & l. Pōponius. j. rñ. In criminibus vero pu. vel priua. p. procu. nō agit, si modo pœna saltē relegationē cōtineat: alioquin licebit. Excipitur illustris, qui indistincte super a-
ctione iniuriarū procuratorem constituit: a vt hic, & C. de iniur. l. fi. & sic patet ex prædictis q̄ prima pars glo. in pecuniariis, secūda in criminalibus loquitur. Itē ad secundā partē est cōtra s. de appel. Lucius. sed ibi dominus nō vt procurator, sed vt in rē suā recipit, cū eius interfit. itē facit quod not. s. de procu. seruū. §. publicē.

a Sequitur. vt in pro socio & mandati a-
ctione. **b** Hoc ago. vt & s. de iis qui no. infra. l. furti. §. j. Accursius. **c** Et generaliter. no. in fi. huius. l. optimam regulam quæ in initio poni debet: cui est contra supra de appel. l. non tantum. Sol. vt ibi. **d** Causa. l. principalis. **S** Procurator meus appellauit: deinde rationē administrationis suæ mihi reddidit: & sic desit esse procurator. dicitur q̄ potest procedere ipse idē in causa appellationis. & eo cessante possū ego procedere: secundum quod & de adolescente dicitur. s. de ap. l. fi. Fran. Accursius.

c Si procurator. simplex procurator ad causam, victus appellare tenetur, secundum omnes: vt. C. de procu. l. inuitus. sed an exercere, sub iudice lis est: vt ibi no. vbi dicimus quod non tenetur. & huic l. respon. quod non simplex procurator, sed omnium negotiorum domini erat procurator. sic & de causa appel. vel dic q̄ l. specialiter erat cōstitutus ad principalē causam, & ad causam app. vel tertio debet, id est potest. sic. s. de offi. procon. l. obseruare. §. fi. & secundum primos duos intellectus tenetur domino ac. man. nisi respōderit ipse procurator. Accursius.

f Appellauerit. fa. s. de appel. l. fi. §. fin. & C. de appel. l. si actor. & l. dominus. & in authen. de ap. §. j. col. vij. **g** Reddiderit. f. domino suæ administrationis. & sic est cōtra. s. de appel. l. tutor si. sed ibi in tuto. vel cura. in quo duo conueniunt. f. finiri officiu, & rationem reddi. hic autem vnum tātum. f. rationē reddi. vel si dicas hic debet pro potest, non est contra. vel dic rationes reddi, scilicet quia appellauerit. ad quod. s. de appel. scio. & quod subiicit, respondere: scilicet prosequendo. Accur.

SI TUTOR VEL CVRATOR magistratus creatus appellauerit.

Certum est eum qui magistratus. i. Duumuir creatur appellare posse redditorum causas immunitatis & excusationis suæ. sed & eum qui ad tutelam vel curationem vocatur, quamquā huic proprie concessum est ne necesse habeat appellare statim atq; creatus est, sed post excusationem non receptā demum ex Constitutione Marci, si retineatur, inquit. l. 2. i. si excusatio eius nō recipiatur. & quamuis morte eius finiatur tutela vel curatio, tamē heredes eius appellationem peragere debent propter periculum medijs temporis, quod agnoscere debent si iustam causam provocandi nō habuit. De magistratu creato est. l. i. vt etiā si

sequitur: a potest & per procuratorem hoc agi. **b** Idq; erit probandum & in ipso accusatore si appellauerit, vel si aduersus eū sit appellatū. Et generaliter **c** quæ causa **d** per aliū agi nō potest, eius nec appellationē per aliū agi oportet.

Licet procurator qui voce appellauit, reddēdo rationes domino desinat esse procurator: tamen poterit in causa appellationis pro domino respondere: & procuratore cessante, potest dñs respondere.

II. MACER libro secundo de Appellationibus.

S I procurator **c** absentis appellauerit, **f** deinde rationes reddiderit: **g** nihilo minus ipse respōdere debet. Sed an eo cessante dominus litis respōdere possit exēplo adulescētis, videam^o. Magis tamē obseruatur, vt audiri debeat in causis appellationis reddendis is cuius absentis procurator appellauit.

SI TUTOR VEL CVRATOR magistratus creatus appellauerit.

TITVLVS XI.

Qui ad publicū munus vocatus frustratoriam interposuit appellationē, tenetur reipublicæ de dāno quod interim acciderit. h. d.

I. VLP IANVS libro tertio de Officio Consulis.

I T qui ad munera publica nominati **h** appellauerint, nec causas pron-

bauerint: sciant ad periculum suū pertinere si quid damni per morā appellationis reipublicæ acciderit, Quod si apparuerit eos necessariō prouocasse: cui adscribēdum sit id damnum, p̄ses vel princeps æstimabit. **i**

II. HERMOGENIANVS libro quinto Iuris Epitomarum.

T Vtor vel curator retentus **k** si prouocauerit, & ante causam actā moriatur: propter periculum medijs temporis **l** successores eius causas appellationis necesse habent reddere.

EVM QVI APPELLAUERIT, in prouincia defendi.

TITVLVS XI.

I. VLP IANVS libro quarto de Appellationibus.

V m qui appellauit, oportere in prouincia defendi in aliis suis causis, etiā si appellationis causa peregrinetur, diui fratres Decimio Philoni rescripserunt. **m**

II. MARCIANVS libro secundo de Appellationibus.

H Oc enim illis præstatur, ne necesse habeant se defendere, **n** qui reipublicæ causa absunt.

APVD EVM A QVO appellatur, aliā causam agere compellendum.

TITVLVS XII.

Iudex propter appellationem ab eo factam non efficitur suspectus in alia causa. Bartolus.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

Vm qui.] CASVS. Appellauit à quadam sentētia: & ob hoc sum extra prouinciam. interim aliquis vult me conuenire ad aliquid in prouincia: deo ibi defendi. secus si sim absens extra prouinciam causa reipu. nam interim non cogor me in prouincia defendere. hoc dicit cum leg. seq. Fran. Accur.

m Rescripserunt. Romæ enim, vel alibi vbi peregrinetur causa exercendæ ap. non habet necesse respōdere: vt. s. de iudi. l. ij. §. legatis. quæ est contra. sed in sua prouincia vbi appellauit, sic: vt hic: & ratio, quia ibi facillē habet per quem defendatur: aliās si non defenditur, ibi fit missio & venditio bonorum eius: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem.

n Hoc enim. Defendere. bona tamen eorū possidebuntur si non defendantur: non tamen distrahuntur: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. in pos. §. j. & s. qui. ex cau. ma. l. item ait prætor. §. j. nisi ante absentiam sit negotium motum. nam tunc debet defendi: vt. j. de legatio. l. eundem. §. j. & ibi no. & fa. s. de damn. infe. l. eorum. & supra ex qui. cau. ma. sed & si prætor. §. fin. & supra de arbi. l. non distinguemus. §. item si quis Romæ. Accursius.

APVD EVM A QVO APPELLATVR, aliam causam agere compellendum.

Non iure recusatur iudex in vna causa, hoc solo pretextu, quod in alia ab eo appellatum sit quasi iniquo iudice. nec enim ex appellatione bonus vir excipit offensionē. Et, ad offensionem, in contextu. i. apud offensionem vt. l. 41. §. sorori. De leg. 3. ad heredes, & l. 7. De inc. rum. nauis. ad eum. Cuius reciprocū apud pro ad. l.

nō iuste appellauerit, periculum medijs temporis ad eum pertineat, damnumq; Reipublicæ quod ex moratoria appellatione contigit sarciat, si iuste appellauerit vt cui adscribendum sit periculum princeps vel p̄ses æstimet. quod est ex rescripto Diuorum fratrum relato in l. 21. §. si magistratus tit. 1. in quo, Eos æstimaturos, id est principes ipsos qui id rescripserunt. Cuiacius.

I qui.] CASVS. Electus ad aliquod munus appellauit, & succubuit. omne dānū quod interim accidit reip. ipse debet emēdare. si autem obtinuit: tūc p̄ses vel princeps æstimabit ad quē dānū hoc redūdet, forte ad eū qui dolo malo illum elegit. & si interim p̄dēte appellatione decessit, heres eius debet prosequi causam appellationis propter periculum medijs tēporis. & h. d. hæc. l. & seq. Fran. Acc. **h** Nominati. i. electi. **i** Æstimabit. f. nominato, vel cuius dolo facta est nominatio: vt. C. lib. xj. quo quis. or. con. l. quotiens. & l. fi. & fa. s. de ap. imperatores. §. si magistratus. & quando appel. fit. l. j. §. si quis tutor. versi. alia. Accur.

T Vtor. Retentus. i. in tutelā dat^o. & dic hic vt. s. quādo ap. fit. l. j. §. si quis tutor. & insti. de excu. tu. §. qui autē.

l Medijs tēporis. si pateat tutorē per malitiā causam egisse, spectat ad eū periculum. alioquin contra: vt. s. de excu. tut. l. qui testamēto. & C. de excu. tu. l. quanquam. & s. de ritu nup. si quis tutor. §. quid ergo.

EVM QVI APPELLAUERIT, in prouincia defendi.

TITVLVS XI.

I. VLP IANVS libro quarto de Appellationibus.

V m qui appellauit, oportere in prouincia defendi in aliis suis causis, etiā si appellationis causa peregrinetur, diui fratres Decimio Philoni rescripserunt. **m**

II. MARCIANVS libro secundo de Appellationibus.

H Oc enim illis præstatur, ne necesse habeant se defendere, **n** qui reipublicæ causa absunt.

APVD EVM A QVO appellatur, aliā causam agere compellendum.

TITVLVS XII.

Iudex propter appellationem ab eo factam non efficitur suspectus in alia causa. Bartolus.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

Vm qui.] CASVS. Appellauit à quadam sentētia: & ob hoc sum extra prouinciam. interim aliquis vult me conuenire ad aliquid in prouincia: deo ibi defendi. secus si sim absens extra prouinciam causa reipu. nam interim non cogor me in prouincia defendere. hoc dicit cum leg. seq. Fran. Accur.

m Rescripserunt. Romæ enim, vel alibi vbi peregrinetur causa exercendæ ap. non habet necesse respōdere: vt. s. de iudi. l. ij. §. legatis. quæ est contra. sed in sua prouincia vbi appellauit, sic: vt hic: & ratio, quia ibi facillē habet per quem defendatur: aliās si non defenditur, ibi fit missio & venditio bonorum eius: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem.

n Hoc enim. Defendere. bona tamen eorū possidebuntur si non defendantur: non tamen distrahuntur: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. in pos. §. j. & s. qui. ex cau. ma. l. item ait prætor. §. j. nisi ante absentiam sit negotium motum. nam tunc debet defendi: vt. j. de legatio. l. eundem. §. j. & ibi no. & fa. s. de damn. infe. l. eorum. & supra ex qui. cau. ma. sed & si prætor. §. fin. & supra de arbi. l. non distinguemus. §. item si quis Romæ. Accursius.

APVD EVM A QVO APPELLATVR, aliam causam agere compellendum.

Non iure recusatur iudex in vna causa, hoc solo pretextu, quod in alia ab eo appellatum sit quasi iniquo iudice. nec enim ex appellatione bonus vir excipit offensionē. Et, ad offensionem, in contextu. i. apud offensionem vt. l. 41. §. sorori. De leg. 3. ad heredes, & l. 7. De inc. rum. nauis. ad eum. Cuius reciprocū apud pro ad. l.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

Vm qui.] CASVS. Appellauit à quadam sentētia: & ob hoc sum extra prouinciam. interim aliquis vult me conuenire ad aliquid in prouincia: deo ibi defendi. secus si sim absens extra prouinciam causa reipu. nam interim non cogor me in prouincia defendere. hoc dicit cum leg. seq. Fran. Accur.

m Rescripserunt. Romæ enim, vel alibi vbi peregrinetur causa exercendæ ap. non habet necesse respōdere: vt. s. de iudi. l. ij. §. legatis. quæ est contra. sed in sua prouincia vbi appellauit, sic: vt hic: & ratio, quia ibi facillē habet per quem defendatur: aliās si non defenditur, ibi fit missio & venditio bonorum eius: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem.

n Hoc enim. Defendere. bona tamen eorū possidebuntur si non defendantur: non tamen distrahuntur: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. in pos. §. j. & s. qui. ex cau. ma. l. item ait prætor. §. j. nisi ante absentiam sit negotium motum. nam tunc debet defendi: vt. j. de legatio. l. eundem. §. j. & ibi no. & fa. s. de damn. infe. l. eorum. & supra ex qui. cau. ma. sed & si prætor. §. fin. & supra de arbi. l. non distinguemus. §. item si quis Romæ. Accursius.

APVD EVM A QVO APPELLATVR, aliam causam agere compellendum.

Non iure recusatur iudex in vna causa, hoc solo pretextu, quod in alia ab eo appellatum sit quasi iniquo iudice. nec enim ex appellatione bonus vir excipit offensionē. Et, ad offensionem, in contextu. i. apud offensionem vt. l. 41. §. sorori. De leg. 3. ad heredes, & l. 7. De inc. rum. nauis. ad eum. Cuius reciprocū apud pro ad. l.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

a] Concor. text. in. cap. veniens. extra de acc. Rom. deci. 109. inci. quæsiū est in ante. & Spe. in titu. de procu. §. i. ver. sed prece tens regula.

In indice tit. Si tutor vel curator, vel magistratus, & c. rectē.

† vulg. hi qui.

S I qui ad munera publica nominati appellauerint, nec causas pron-

bauerint: sciant ad periculum suū pertinere si quid damni per morā appellationis reipublicæ acciderit, Quod si apparuerit eos necessariō prouocasse: cui adscribēdum sit id damnum, p̄ses vel princeps æstimabit. **i**

II. HERMOGENIANVS libro quinto Iuris Epitomarum.

T Vtor vel curator retentus **k** si prouocauerit, & ante causam actā moriatur: propter periculum medijs temporis **l** successores eius causas appellationis necesse habent reddere.

EVM QVI APPELLAUERIT, in prouincia defendi.

TITVLVS XI.

I. VLP IANVS libro quarto de Appellationibus.

V m qui appellauit, oportere in prouincia defendi in aliis suis causis, etiā si appellationis causa peregrinetur, diui fratres Decimio Philoni rescripserunt. **m**

II. MARCIANVS libro secundo de Appellationibus.

H Oc enim illis præstatur, ne necesse habeant se defendere, **n** qui reipublicæ causa absunt.

APVD EVM A QVO appellatur, aliā causam agere compellendum.

TITVLVS XII.

Iudex propter appellationem ab eo factam non efficitur suspectus in alia causa. Bartolus.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

Vm qui.] CASVS. Appellauit à quadam sentētia: & ob hoc sum extra prouinciam. interim aliquis vult me conuenire ad aliquid in prouincia: deo ibi defendi. secus si sim absens extra prouinciam causa reipu. nam interim non cogor me in prouincia defendere. hoc dicit cum leg. seq. Fran. Accur.

m Rescripserunt. Romæ enim, vel alibi vbi peregrinetur causa exercendæ ap. non habet necesse respōdere: vt. s. de iudi. l. ij. §. legatis. quæ est contra. sed in sua prouincia vbi appellauit, sic: vt hic: & ratio, quia ibi facillē habet per quem defendatur: aliās si non defenditur, ibi fit missio & venditio bonorum eius: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem.

n Hoc enim. Defendere. bona tamen eorū possidebuntur si non defendantur: non tamen distrahuntur: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. in pos. §. j. & s. qui. ex cau. ma. l. item ait prætor. §. j. nisi ante absentiam sit negotium motum. nam tunc debet defendi: vt. j. de legatio. l. eundem. §. j. & ibi no. & fa. s. de damn. infe. l. eorum. & supra ex qui. cau. ma. sed & si prætor. §. fin. & supra de arbi. l. non distinguemus. §. item si quis Romæ. Accursius.

APVD EVM A QVO APPELLATVR, aliam causam agere compellendum.

Non iure recusatur iudex in vna causa, hoc solo pretextu, quod in alia ab eo appellatum sit quasi iniquo iudice. nec enim ex appellatione bonus vir excipit offensionē. Et, ad offensionem, in contextu. i. apud offensionem vt. l. 41. §. sorori. De leg. 3. ad heredes, & l. 7. De inc. rum. nauis. ad eum. Cuius reciprocū apud pro ad. l.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

Vm qui.] CASVS. Appellauit à quadam sentētia: & ob hoc sum extra prouinciam. interim aliquis vult me conuenire ad aliquid in prouincia: deo ibi defendi. secus si sim absens extra prouinciam causa reipu. nam interim non cogor me in prouincia defendere. hoc dicit cum leg. seq. Fran. Accur.

m Rescripserunt. Romæ enim, vel alibi vbi peregrinetur causa exercendæ ap. non habet necesse respōdere: vt. s. de iudi. l. ij. §. legatis. quæ est contra. sed in sua prouincia vbi appellauit, sic: vt hic: & ratio, quia ibi facillē habet per quem defendatur: aliās si non defenditur, ibi fit missio & venditio bonorum eius: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem.

n Hoc enim. Defendere. bona tamen eorū possidebuntur si non defendantur: non tamen distrahuntur: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. in pos. §. j. & s. qui. ex cau. ma. l. item ait prætor. §. j. nisi ante absentiam sit negotium motum. nam tunc debet defendi: vt. j. de legatio. l. eundem. §. j. & ibi no. & fa. s. de damn. infe. l. eorum. & supra ex qui. cau. ma. sed & si prætor. §. fin. & supra de arbi. l. non distinguemus. §. item si quis Romæ. Accursius.

APVD EVM A QVO APPELLATVR, aliam causam agere compellendum.

Non iure recusatur iudex in vna causa, hoc solo pretextu, quod in alia ab eo appellatum sit quasi iniquo iudice. nec enim ex appellatione bonus vir excipit offensionē. Et, ad offensionem, in contextu. i. apud offensionem vt. l. 41. §. sorori. De leg. 3. ad heredes, & l. 7. De inc. rum. nauis. ad eum. Cuius reciprocū apud pro ad. l.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

Vm qui.] CASVS. Appellauit à quadam sentētia: & ob hoc sum extra prouinciam. interim aliquis vult me conuenire ad aliquid in prouincia: deo ibi defendi. secus si sim absens extra prouinciam causa reipu. nam interim non cogor me in prouincia defendere. hoc dicit cum leg. seq. Fran. Accur.

m Rescripserunt. Romæ enim, vel alibi vbi peregrinetur causa exercendæ ap. non habet necesse respōdere: vt. s. de iudi. l. ij. §. legatis. quæ est contra. sed in sua prouincia vbi appellauit, sic: vt hic: & ratio, quia ibi facillē habet per quem defendatur: aliās si non defenditur, ibi fit missio & venditio bonorum eius: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem.

n Hoc enim. Defendere. bona tamen eorū possidebuntur si non defendantur: non tamen distrahuntur: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. in pos. §. j. & s. qui. ex cau. ma. l. item ait prætor. §. j. nisi ante absentiam sit negotium motum. nam tunc debet defendi: vt. j. de legatio. l. eundem. §. j. & ibi no. & fa. s. de damn. infe. l. eorum. & supra ex qui. cau. ma. sed & si prætor. §. fin. & supra de arbi. l. non distinguemus. §. item si quis Romæ. Accursius.

APVD EVM A QVO APPELLATVR, aliam causam agere compellendum.

Non iure recusatur iudex in vna causa, hoc solo pretextu, quod in alia ab eo appellatum sit quasi iniquo iudice. nec enim ex appellatione bonus vir excipit offensionē. Et, ad offensionem, in contextu. i. apud offensionem vt. l. 41. §. sorori. De leg. 3. ad heredes, & l. 7. De inc. rum. nauis. ad eum. Cuius reciprocū apud pro ad. l.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

Vm qui.] CASVS. Appellauit à quadam sentētia: & ob hoc sum extra prouinciam. interim aliquis vult me conuenire ad aliquid in prouincia: deo ibi defendi. secus si sim absens extra prouinciam causa reipu. nam interim non cogor me in prouincia defendere. hoc dicit cum leg. seq. Fran. Accur.

m Rescripserunt. Romæ enim, vel alibi vbi peregrinetur causa exercendæ ap. non habet necesse respōdere: vt. s. de iudi. l. ij. §. legatis. quæ est contra. sed in sua prouincia vbi appellauit, sic: vt hic: & ratio, quia ibi facillē habet per quem defendatur: aliās si non defenditur, ibi fit missio & venditio bonorum eius: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. ad cognitionem.

n Hoc enim. Defendere. bona tamen eorū possidebuntur si non defendantur: non tamen distrahuntur: vt. s. qui. ex cau. in pos. ea. l. in pos. §. j. & s. qui. ex cau. ma. l. item ait prætor. §. j. nisi ante absentiam sit negotium motum. nam tunc debet defendi: vt. j. de legatio. l. eundem. §. j. & ibi no. & fa. s. de damn. infe. l. eorum. & supra ex qui. cau. ma. sed & si prætor. §. fin. & supra de arbi. l. non distinguemus. §. item si quis Romæ. Accursius.

APVD EVM A QVO APPELLATVR, aliam causam agere compellendum.

Non iure recusatur iudex in vna causa, hoc solo pretextu, quod in alia ab eo appellatum sit quasi iniquo iudice. nec enim ex appellatione bonus vir excipit offensionē. Et, ad offensionem, in contextu. i. apud offensionem vt. l. 41. §. sorori. De leg. 3. ad heredes, & l. 7. De inc. rum. nauis. ad eum. Cuius reciprocū apud pro ad. l.

Non idem dari Romā profecto appellationis causā quod profecto Reip. causa. ille enim sua rei priuata causa abest, & nihilominus in aliis causis se in prouincia & patria sua defendere debet, nisi velit pati possessionē & venditionē bonorum, licet interim ab honoribus & muneribus ciuilibus excusetur. l. 8. §. vlt. De vac. mun. quod non ita procedit in absente sua Reipub. causa. Cuius.

ad. L. 43. fam. ercis. Cuiacius.

SI quis.] **CASVS.** Appellauit à sententia domini Scacauelli iudicis domini Richardi de villa potestatis Bon. nunc cōuenior corā eodē domino Scacauello ab alio. ego dico q̄ eū offendi ob hoc q̄ appellauit ab eius sententia, vt sic sit suspectus. dicitur q̄ non audior: imò teneor agere & defendere me in aliis meis causis corā eo. Frā. Acc.

Ex alia causa. ex eadē nullo modo: vt. C. de ap. l. eos. in prin.

*Flo. & tametfi.

Agere. cum habet ibi domicilium. aliās contra: vt. s. de iudi. l. ij. §. ei quoque.

*apud.

Offensum. nec enim debet reputare se offensum: vt. C. de appell. l. & in maioribus. Accur.

SI PENDENTE

appel. mors interuenerit.

De mortuo appellatore hic titulus est pendente appellatione, & iudicio eo quod morte solui solet. nā iudiciū quod morte non soluitur in heredē transire certū est. iudiciū quod morte soluitur, veluti criminale, in heredē non transit, nisi quid forte fisci vel alterius interfit propter questionem bonorū quae priori sententia publicata sunt, vel propter questionē ablatā pecuniā, vt in iudicio repetūdarum & peculatus & residuorū. iudiciū quoq; de tutore vel curatore qui à nominatione appellauit morte soluitur, nisi quid interfit pupilli propter periculū medi tempore, vt diximus titulo. 10. At iudiciū appellationis interposita à tutore nomine pupilli non soluitur morte tutoris. quinimo heres eius causas appellationis reddere & probare debet ante redditas rationes non etiā post redditas rationes. nec cogitur reddere causas appellationis, nec heres igitur: & in cōtextu rescripto Seueri & Antonini corrigitur quod prætulit in. s. tutor. Cu.

Appellatore.] CASVS. Appellauit à sententia lata cōtra me. nūc decessi sine herede. dicitur q̄ appellatio est exticta, cuiuscunq; generis causa fuerit. i. siue civilis siue criminalis. si autē reliqui heredē qui adiuit here. meā: si nullus interest causam appel. expediri: tūc non cogitur heres meus prosequi causam ap. & ponitur exemplū. j. in litera ibi, nullius autem &c. & est tale. Si sententia lata cōtra me iudicabat me relegādū, de bonis autē meis nihil dicebat, & ego appellauit, & decessi interim relicto herede: nō cogitur heres meus prosequi causam appel. Hoc enim casu nullius interest causam prosequi. si autē interesset alicuius. f. fisci causam appellationis expediri: tūc cogitur heres meo prosequi. & ponitur exemplū quādo interest fisci: vt si in sententia dictū est me deportandū, vel relegandum bonis ademptis: vel in metallū dandū: & appellauit ab ista sententia: & interim decessi relicto herede: hoc casu heres meus tenetur prosequi causam appellationis: & nō aliter bona mea habebit heres, nisi prima sententia retractetur. aliās haberet fiscus. quando autē interesset priuati appellationē exerceri, nō habes in litera exemplū: sed ferē omnes causas appellationum sunt tales, quod interest aduersarij procedi in causa appellationis. [TUTOR.] Tutor in causa pupilli appellauit: tandem decessit relicto Titio herede. heres prædictus reddidit rationem pupillo de eo quod gesserat tutor. dicitur quod cogitur reddere causam quare appellauerit tutor in causa pupilli. sed diu^o Seuerus dixit quod tutor postquam reddidit rationes, nō cogitur causam appellationis reddere: & sic multo magis nec eius heres cogitur. F. [APPELLATORE.] Fuerat ergo damnatus in causa civili, vel criminali.

d Generis. vel civilis, vel criminalis causa.

I. VIPIANVS libro quarto de Appellationibus.

SI quis ex alia causa appellauerit à iudice, an in alia causa eundē iudicem habere necesse habeat, videamus. Et hodie hoc iure utimur, vt tamen si appellatio interposita sit, tamen apud eundē iudicē à quo quis prouocauit, cōpelleretur alias causas si quas habet, agere: b nec utetur hoc prætenu, quasi ad t̄ offensum c iudicē non debeat experiri: cūm possit denuo prouocare.

SI PENDENTE APPELLATIONE MORS INTERUENERIT.

TITVLVS XIII.

MACER lib. 2. de Appellationibus.

Appellatore defuncto, si quidē sine herede, cuiuscunq; generis d appellatio fuit, euanescit. Quod si appellatori heres extiterit: si quidē nullius alterius interest causas appellationis reddi, cogendus non est peragere appellationē. e Si verò fisci, vel alterius cōtra quē appellatum est, interest: heres causas appellationis reddere necesse habet. f Nullius autē interest, veluti cū sine adēptione g bonorū relegatus est. Nam si adēptis h bonis relegatus, vel in insulā deportatus, vel in metallū datus, prouocatione interposita decesserit: imperator no-

e Peragere appellationē. de hoc statim ponit exemplum. & sub. hic, & tamen habetur pro eo ac si obtinisset appellator.

f Necesse habet. & quatuor habet menses plus quā defunctus: vt. C. eo. l. fi. & sub. hic, vel statutis acquiescere: vt. C. eo. l. j.

g Ademptione. expressa. nam si etiam tacita fuit, nihilo minus extinguitur: vt. C. e. l. si is. & s. de ser. rusti. prae. l. itē. §. qui habet. & fa. C. si reus vel acc. mor. fue. l. fi.

h Ademptis. expressē.

i Successionis. heres.

k In reddendis. aut interit res super qua appellatū est: & tunc si est ad aliquē vsum, tenetur exequi: vt. s. de condic. fur. si seruus. §. boue. & subaudi, si erat in mora.

si autē ad nullū vsum, nō tenetur nisi propter peculium: vt. C. de libe. cau. l. principaliter. vel propter morā: vt superiorī casu: vt. s. de verb. obli. inter stipu. §. pe. Si autem litigator interit: aut causa erat civilis, & durat post mortē: vt. C. eo. l. ij. aut criminalis: & tunc nō propter pēnā corporalē quae iā mortuo appellanti imponi non potest: sed propter bona sic, si expressē in sententia cōtinebatur. aliās nec in bonis durat: vt. C. eo. l. ij. vbicūque dixi heredē appellantis prosequi, sub. vel acquiescat statutis: vt ibi, non aliter &c. & C. e. l. j. vbi autem à sententia oneris vel muneris appellatur, dic vt. C. eo. si pater.

DE IVRE FISCI.

TITVLVS XIII.

Sextdecim casus enumerat, in quibus bona deferuntur in fiscum.

I. CALLISTRATVS libro primo de iure fisci.

Variarū causarū sunt ex quibus nūtiatio ad fiscum fieri solet. aut enim se quis n quod tacitē o relicto est, profitetur capere nō posse: vel ab alio præuentus defertur: vel quod

vt. C. de appell. l. ei qui. Accursius.

m Tutorem. nec heredem: vt plene dixi. s. de ap. l. tutor.

DE IVRE FISCI.

Iura priuatorū dixit: nūc audi fiscalia. vel dixit in lib. superiori de criminibus per qua bona veniunt ad fiscum: ideo de hoc & aliis iuribus fisci dicit: vt infra eo. l. i.

Expositis iudiciis cū priuatis tum publicis, qua proficiuntur ex delictis vel criminibus extraordinariis aut publicis, extremus actus hic est, vt iura & actiones fiscales etiā exponat simul ac iura publica Reip. & ciuitatū. ac primū quidē quibus ex causis bona aliena fisco deferantur, & quodāmodo quā versant & retulit saepe libris proximis duobus fisco vindicandorū bonorum ex criminibus causam, ac nominatim titulo proximo, ei alias plerūq; adiungit hoc titulo, & de delatoribus quā plurima, id est de his qui nuntiant aliquid cecidisse in fiscū. Explicatur etiā hoc titulo fisci privilegia quaedā, veluti vt debitorē debitoris conuenire possit, vt semper habeat tacitā hypothecā, vt in bonis quasitis post hypothecā fiscalē, potior sit fiscus priuato licet priuati antiquior sit generalis hypotheca, vt reuocet nō tantū alienata in fraudem sed etiam nō acquisita, & nonnulla alia. Est igitur hic titulus de actionibus & privilegiis fisci. Et fiscus, publicū ararium & publica ratio principis seu imperij. Cui.

n **V**aria. se quis. si ipse nō capax se defert, habet prēmii, siue sit hæres, siue sit legatarius, siue fideic. vt. j. c. senatus §. senatus. Itē & si nō capax prouenit ab alio vt ab herede capace, vel ab extraneo: & tunc similiter habet prēmii deferes: vt. C. de his qui se de. l. j. & plene no. j. c. l. edicto. §. extat. Sed quis non est capax? Respō. deportatus: vt. C. de here. inst. l. j. Item hæretici: vt. C. de apost. l. hi qui sanctā. & de heret. l. Manichæos. Item damnati in metallum: vt. s. de his quæ pro nō scrip. si in metallum. Item nati ex damnato coitu: vt in authen. quib. mod. na. ef. sui. §. fi. col. vij. & C. de incest. nup. si quis. & de natu. lib. l. j. & hi vltimi deferendo se lucratur. non primi: verū in his omnibus locum habet vt fisco possit deferri.

o Tacitē. vel non tacitē: vt infra eo. l. edicto. §. j.

*Scribit Iulius Capitolinus. M. Antoninum Philosophum Imp. delationes quibus fiscus augetur contēpisse.

Cōtinuatio.

a Non vindicatur. vt. C. vbi causa fi. l. j. & C. de his qui. vt indi. l. j. **b** Indignus. aliis modis quam superioribus. & est exemplum. s. de his qui. vt indi. l. indignum. & aliis multis in eo. titu. nam & superiores modi sunt indignorum.

c Subrepti. quo casu si priuatus esset heres, ipse accusaret, & hereditatem pereret. vt. s. de fal. qui testamentu. nuc quia fisco est heres, ipse petit hereditatem, & accusat.

d Inuenisse. scilicet in loco pub. vel fiscali: secus si aliis, id est in loco priuato: quia cessat delatio: a vt institu. de reru diui. §. thesauros. & infra eo. l. non intelligitur §. fi. Accursius.

e Magni pretij. si dicas abesse dolu vtriusq; vel gratiam: dices de deceptione vltra dimidia iusti pretij: vt. C. de rescin. vend. l. ij. si dicas illa adesse, tunc etiam pro minori deceptione: vt. C. eo. si minori. & l. qui in contractibus. & sic iure priuati: vt. C. de peti. her. l. j.

f Prauaricatione. quia procurator fisci vel aduocatus prauaricatus est: vt. C. de sen. aduer. fi. la. l. j. lib. x.

g Capitali crimine esset. l. damnatus, & bona expressè adempta: vt supra tit. j. l. j. & C. de bo. proscrip. l. fi. vel dic esset. scilicet postularus vel deprehensus, & postea se occidit timore futurae poenae: vt. j. e. l. in fraudem. §. ij. & iij. & supra de bo. eo. l. fi. Accursius.

h Rem esse. quod dic per exempla vt. s. de acc. l. ex iudiciorum.

i Destructam esse. per vim pub. vel priuata: vt. s. ad. l. i. de vi pub. l. hi qui. vel causa negotiandi destructa fuit: vt supra de contrahē. emp. l. senatus. & de damno infec. l. fi.

k Recessum. & ob id de calumn. seu tergiversatione damnatu esse. aliter enim non deferretur bona in fisco: vt. C. vbi cau. fiscales. l. j. & vt intra certum tempus. l. j. & sic esset vbicunq; viueret criminofus. nam primo deberet accusari & conuinci coram praeside antequam procu. Caesaris se intromittat. vt vbi decessit, vt in praecedentibus casibus, sola pecuniaria quaestio superest: nisi se statim intromitteret procurator Caesaris vt iudex, & procu. fisci vt actor, vel alius nomine fil. nuntians & prosequens: vt not. C. vbi cau. fil. l. j. in fi. Accursius.

l Rem litigiosam. pone exemplum. C. de litigio. l. fin. Accur.

m Venundari. vbi pretium perditur, vel fisco datur.

n Contractu priuato. quia ex officio quod administrat emit: vt. j. eo. l. aufertur. §. quod a praeside. & s. de contrahē. emp. l. no. licet. & C. quod met. cau. l. si per impressionē. & sic est poena legalis. Vel dic, quia fisco successit alicui priuato cui debebatur aliquid nomine poenae, vel fortis etiam: vt. j. eo. fisco. & sic est etiā poena conuenientialis. Ex suo autem contractu non est verisimile qd ignoraret: sed ex alterius contractu sic: vt. j. de reg. iur. l. qui in alterius.

o Aduersus leges. sub. vel pro eo quod & c. & quod subiicit aduersus, l. factu esse, est exemplū. C. de assel. l. consiliarios. & ad. h. Iul. re. l. j. Itē quod subiicit, vel commissum factu esse. f. in fisco. & est exemplū. s. de publica. l. cotem ferro. §. dominus. & l. comissa. vel secudo no subaudias. f. factu esse: sed repete, vel aduersus commissum & c. & in idē recidit. Alij non habēt ibi, vel aduersus & c. & tūc est vnus tantu casus. f. de comisso. & no. quod ex aliis causis fit nuntiatio: vt. C. de sacrosan. eccle. l. iubemus nullā. in fi. Itē si quis salē vel arma vedit hostibus: vt. s. de pu. l. cotē. & C. quae res expor. nō de. l. j. & ij. Itē quis incestas nup. cotraxerit: vt. C. de incest. nup. l. qui contra legem. Item alibi: vt. C. de iis qui a non do. l. fi. Item C. ad. l. Iul. de vi. l. ij. & l. si quis. in fi. Item si quis seruos fil. occultauerit: vt. s. de pub. l. fi. §. quotiens. Item. C. de sepul. viola. l. ij. sed hodie in his & similibus bona non auferuntur heredibus, nisi in crimine maieffa. vt in authen. vt nulli iudi. §. fi. co. ix.

p An bona. puta hereditas vel patrimonium alicuius aliqua ex praedictis causis: vel etiā quia sit institutus fisco: vt. j. eo. l. nō possunt. & s. de offi. procu. Caes. l. ij. fisco obuēnit. Item quod dicit

ipso iure: nunquid ergo sine aditione erit heres quādo est institutus? Rñ. nō: vt. s. de offi. procu. Caes. l. j. in fi. sed aditione factus erit heres, si bona sint soluēdo. aliās nō, etiam si adierit. si autē diceret sine aditione esse dominu, specialissimū est. quod enim in Caesare dicitur, & in fisco regulariter est dicendum: vt. j. eo. l. fisco. in fi.

quod ita bona veniunt, si ex his fisco acquiri nihil possit. **Huius. §. & seq. glo. ponit casum.**

Diuus Pius Coelio Amarantho ita rescripsit, vacantium bonorum nuntiationem quadriennio finiri: idque tempus ex die quo certum esse coepit neque heredē neque bonorum possessorem extare, computari oportere. Praescriptio autem viginti annorum, quae etiam circa requirēdorum adnotatorum bona obseruatur, ex constitutione diui Titii solet ex eo numerari, ex quo quid ad fisco pertinere potuit. Causae autem quae statim motae sunt, & tractatae vltra vicensimum annum, differri possunt etiam post vicensimum annum. Illae quoque causae quae a priore nuntiatore proditae dicantur: etiam post annos quibus praescribi diximus, fisco nuntari possunt.

Q Eius. Labeonis. Acc. **Quod.** id est quia, aliās quod. Accursius.

Veniunt. a creditoribus.

Nihil acquiri. hoc si certioratus etiam non fuerit praefectus ariarj. aliās etiam si soluendo essent, veniret: vt supra de fideicom. lib. l. iij. §. si bona.

Diuus. detuli bona Titij mortui pertinere ad fisco, quae possidet Seius sine titulo. certe si duo interueniant. scilicet quod vere vacet fisco, & sunt nuntiata fisco, quadriennio praescribitur: vt hic. si non agnoscat: aliās contra eum nō praescribitur quadriennio, sed xx. annis. dic ergo nuntiationē, id est petitionem nuntiatorum bonorum. ipsa enim nuntiatio fit vsq; ad. xx. an. vt sequētib; duobus. §. §. & cum hoc fa. s. de diuer. praescript. l. intra.

Ludo. Ro. in suis sing. fol. 2. sing. 301. dicit hic esse casum sing. de hoc quod licet confessio in vno iudicio facta prauidet in alio: hoc est verū in confessione vera: scilicet in fida. Bolo.

§. j. & C. de quadri. praescrip. l. j. si autem bona vacent fisco, non tamen sunt nuntiata: tunc possessor praescribit. xx. an. a die quo coeperunt vacare propter delictum: vt quia delinquens fugit, & sic requiritur, & bona annotatur: siue alia ex causa: vt subiicit. & hoc si nō habet tit. possessor: aliās enim poss. x. vel. xx. an. praescribitur: vt supra de vsucap. l. quamuis. Accursius.

Finiri. supra si quis omi. cau. test. l. quia. §. item si. versi. quod ergo tempus. & quis ordo in bo. pos. ser. l. ij.

Heredes. scilicet aliquem.

Bona. primo describuntur. postea si stet fisco. xx. an. quod non repetat, repellitur: vt hic, & supra de requi. re. l. ij. & iij. & iij. & quod dicit, etiam: ideo, quia aliās bonis delatis idem est: vt. d. tit. l. iij. & supra de diuer. praescrip. l. in omnibus.

Causa autem. duo dicit. Primo detuli quaedam bona cuiusdam requisiti pro derelicto fisco antequam possessor eorum teneret. xx. an. puta cum iam tenuerat. xix. an. potero etiā vltra. xx. an. prosequi, & sic interrompo mihi praescriptionem, non autem alij: vt supra de diuer. praescript. l. intra. ij. respon. Secundo detuli quaedam in fisco, & destitit corruptus pecunia a possessore. postquam denuntiationem possessor tenuit quadriennio: & sic deberet esse tutus si bona essent vacantia. certe hoc casu nō erit tutus. nam alius poterit nuntiare etiam post dictum quadrienniu dicendo de prauaricatione mea. & corrumpens habetur pro confessio: vt & d. l. intra. ij. respon. & infra eo. l. in fisci. literam autem expone.

Statim. id est intra. xx. an. & sic perpetuat sibi nuntiationem, nō alij: vt. d. l. intra. quatuor. Accur.

Motae sunt. a nuntiatore, & nuntiationem prosequente. ad quod infra eo. l. in fisci. Accursius.

Vicensimum annum. quidam habent hic, differri possunt. alij subaudiunt. sed certe neutrum opus: quia est in fin. nuntiare possunt: quod ad vtrunque referri potest.

Proditae. vt. C. de sen. aduer. fisco. l. j. & supra de adul. l. quinquennium.

Post annos. f. xx. an. in primo casu. Item post quadriennium in secundo. Sed quid si destitit non corruptus, sed gratia: vnde non habetur pro confessio delatus: vt. j. eo. l. in fisci? Respon. idem quod hic dicitur. Sed an eo casu admittitur alius delator post. xx. an? Respon. non puto. nec enim minus ideo praescribit sic delatus, quam nullo modo. Alij dicūt etiam vltra. xx. an. alium admitti. cum autem fuit corruptus pretio, planum est: vt hic dicitur.

Ex quibusdam.] CASVS. Ponit tres casus in quibus deferens bona in fisco, licet non probet, non infamatur: & dic eos vt in litera habes, & expone literā vt in gl. [diuvs.] Cum fisco haberet causam cū Titio: puta fundum petebat fisco a Titio rei vindi. & petebat

a) Limitabis hanc glo. per l. vni. cū ibi not. C. de thesu. lib. to. nisi essent reperiatales thesauri arte magica: quae tūc coepit fisco: vt per glo. in ver. arte. in pra. alleg. l. vni. ca.

* restructa.

petebat fiscus à Sempronio exhiberi quædã instrumenta quæ dicebat ad hanc causam spectare: qui Sempronius nõ exhibet: dicitur quod præsumitur Sempronius subtraxisse ea instrumenta quæ sunt noticia huic causæ fisci, nõ aliis eius causis præsumitur nocere. Secundo dicit in quibus casibus fiscus habet causam cum uno, possit petere ab alio sibi exhiberi instrumenta spectantia ad hanc causam. [SE-
NATVS.] Deferre corpi quædã bona possessa à Titio in fiscum: tandẽ iudex fecit me citari vt procederẽ in hac causa: nec veni coram iudice: & etiam Titius citatus nõ venit. dicitur quod ego & mei fideiussores tenemur fisco ad omne damnum quod ex hoc habet: Itẽ Titius debet absolui ab ista delatione: & apponi debet causa quare absoluitur. s. ob culpã & cessationem delatoris. eadem

* & ca.

† dubitandum

* quam.

pœna imponitur ei qui madauerat mihi vt deferre bona illa in fiscum: & ob hoc cogor mandatorẽ nominare. [IMPERATOR.] Prohibetur seruo deferre aliquid contra dominum suum. Itẽ libertus prohibetur mandare aliquid deferendũ contra patronum suum. [COMPLURA.] Dic casum vt in glos. quæ incipit, quidã Titij, &c. Fr. Acc.

a Ex quibusdam. Construe, fama suscipientium delationes nõ læditur ex quibusdam, &c. id est delatores non infamantur, sub. licet non probant. regulariter ergo delator nõ probans infamatur: vt hic, &c. C. de delat. l. ex varia. lib. x.

sed hoc fallit quando nõ sperat præmium forte à fisco: vt. j. eo. l. edicto. vel à delato vt desistat. Itẽ & fallit in eo qui vlciscẽdi, &c. vt subiicit: quia forte alius eum defert. vnde ipse delatus suum defert delatorem ex alia causa. ad quod. s. de bo. li. qui cum. s. si libertus. & C. de meta. l. de totum. lib. xij. sed in hoc est arg. contra supra ad. l. Aquiliam. scientiam. s. pen. sed hic ciuilitè coram iudice, ibi factõ volebat se vlcisci.

b Delationes. id est qui suscipiunt vt defendant.
c Reipublica. pro hereditate puta decurionum & similibus: vt. C. de hered. decu. per totum. alias non: vt. C. de bon. va. l. j. idem in eo qui defert causam sibi cum fisco communem: vt infra eo. deferre. s. item. versi. sed & communem.

d Exequitur. non pro præmio. Accursius.

e Plurifariam. id est pluribus similibus modis: vt in epistola Pauli, multifariam. & facit infra eo. fisco in quæstione. & l. delator. vel dic. plurifariam, id est constitutionibus multis.

f In hac. scilicet quod ea, &c. Accursius.

g Quin. pro vt.

h Esse instrumenta. fisco.

i Capiendi. id est vsucapiendi: vel id est acquirendi: vt quia habes instrumentum quod fisco emit, vel alio modo dominium acquisiuit, vt per testamentum. & quod dicit, nummaria: puta de mutuo. alij ponunt exemplum per. l. C. ad. l. Iul. pe. l. j.

k Simili re. subaudi scilicet. vel abundat re.

l Agatur. imò videtur quod etiã in capitali: vt. C. de eden. l. is apud. quæ est cõtra. Solum primus iudex qui tulit sententiã, vel iudex ap. indifferetèr acta publica ciuilia vel criminalia iure cõmuni exhibere cogitur: vt. C. vt lit. pen. l. supplicare, & ita loquitur lex. C. sed alia instrumenta nõ cogitur in causa criminali, sed in ciuili: vt hic, & s. de eden. ne quisquã, nam nec cogitur ac. ad exhibendum

II. IDEM libro secundo de iure fisci.

EX quibusdã causis delationes suscipientium fama nõ læditur: veluti eorũ qui non præmij consequendi, item eorũ qui vlciscendi gratia aduersariũ suũ deferrunt, vel quod nomine reipublicæ suæ quis exequitur causas. & hæc ita obseruari, plurifariam principalibus cõstitutionibus præcipitur. Diuus Hadrianus Flauio Arriano in hæc verba rescripsit: **Quin** ei qui instrumenta ad causam fisci pertinentia cum possit exhibere, non exhibet, nocere debeat, si verum aliter non inuenitur, ea subtracta esse credantur quæ nocitura causæ eius fuerint, dubitatum non est: sed nec aliã dubitari oportet, quin non in aliã rem nocere debeant, quã in eã qua desiderata sunt.

Licet in causis ciuilibus quandoque quis compellatur edere instrumenta, tamen hoc locum non habet in causis criminalibus. Bar.

Item diui fratres ad libellũ Cornelij Rufi rescripserunt, totiens edenda esse instrumenta, quotiens de iure capiendi, vel de iure dominij, vel de aliqua causa simili, re nummaria, quærat: non si de capitali causa agatur. 1

Primò loquitur quãdo delator & possessor est cõtumax. Secũdò, quãdo delator tantũ. secunda ibi,

pro instrumentis in criminalibus actionibus: forte nec. act. in fact. quia pecuniariter nõ interest: vt. s. ad exhib. si liber. si tamen fisci essent, est certum quod potest intendere rei vin. Vel dic, in causã pecuniaria tantũ hoc ipso, quod quis etiã non interpellatus nõ exhibet fisco instrumenta ei necessaria, patitur pœnam, quia creditur eum

quoties tamen. In prima parte fit absolutio ab instantia iudicij: in secunda, ab impetitione. Bart.

Senatus censuit, vt si neq; delator neque possessor tribus edictis euocati adfuerunt: delatoris quidẽ fideiussores teneantur, & ei postea publicã causam deferendi ius adimatur: possessoris autem ius idem esset quod si delatus omnino non esset. Quoties tamen delator adesse iussus cessat, nec hoc fraude possessoris factum esse probabitur: diuus Hadrianus rescripsit secundũ possessorẽ pronuntiarĩ oportere, ita vt sententia comprehendatur etiam delatores edicto id cõprehendisse. Diuus Pius Cæcilio Maximo rescripsit, constitutionẽ patris sui, qua compelleretur delator edere madauorem: ac nisi edisset, vt in vincula deduceretur: cõ pertinere, non vt delator pœna subduceretur, si mandatorẽ haberet: sed vt mandator quoq; perinde atque si ipse detulisset, puniretur. Imperator noster Seuerus Augustus cõstituit ne serui delatores dominorum audiantur, sed vt pœna coercantur: libertos quoq; causæ madautores cõtra patronos, à præsidibus prouinciarũ pœnæ plectendos. Complura sunt rescripta principalia, quibus cautur non obesse errorem cuiquam

instrumenta ei subtraxisse: & ita furti cõuenitur. sed in causa criminali quam fisco mihi mouet, secus. nam non patior pœnã hoc ipso quod nõ exhibeo: possum tamen arctari vt exhibeã: vt ibi. potest & hæc regula intelligi in conuentione à fisco: vt in pecuniaria causa sit speciale quod licet sit reus, exhibet tamẽ offi. in actõri instrumenta ad eum pertinentia: vt. s. de ede. l. ne quisquam. secus in criminali. sed quilibet alius qui nõ est cõuentus, acta ciuilia & criminalia exhibere tenetur: vt ibi. Azo. vel ibi in rationibus: hic in instrumentis. Vel hic quidam tertius habebat, ibi aduersarius. prima & secunda placent.

m Tribus. qui tẽ citatus habetur pro cõfesso: vt. j. eo. senatus. s. senatus. & l. Arrianus.

n Teneantur. in summã petitam: vt. j. eo. senatus. s. senatus. vel ad damnum: vt. C. de lit. contesta. auth. libellũ.

o Adimatur. sic. C. qui accusa. nõ pos. l. si ea. & s. de iud. l. in peremptorio. & C. de procu. l. eũ.

p Omnino non esset. quia absoluitur: vt. d. s. senatus. & j. proxi.

q Id cõprehendisse. id est, debet in sententia dici

qualiter delatores vocauit per edicta. & cõstrue sic: Sententia, scilicet absolutoria etiã delatores cõprehendisse; id est fecisse; id est scilicet vt absolueretur possessor. fecerunt dico edicto, id est per edictum quo fuerunt citati, id est propter cõtumaciã, quæ colligitur propter illã citationẽ ternam: vt. s. de re iudi. l. contumacia. s. j. & nõr. hic duo arg. primũ, quod etiã actore absente cõtrahatur etemodiũ: quod dic vt. j. eo. l. senatus. s. senatus. Item quod in sententia continetur causa absolutionis: vt non obstat alij excepti rei iudi. vt. s. l. j. in fin. & ad hoc. C. de iudi. l. properandum. s. illo.

r Compelleretur. ad hoc supra ad Sil. l. & si certus sit percussor. & l. prius. sed contra. s. de eden. l. si quis. s. rationem. vbi non compellitur edere vnum mandatum. Sed ibi ideo, quia non erat liber rationum, sed rationis. præterea hic mandatorẽ edit; ibi mandatum, id est scripturam mandati non edit. Accursius.

s Subduceretur. id est euaderet: quæ pœna est. s. s. senatus. & j. eo. l. senatus. s. diuus. & facit supra de vi & vi ar. l. j. s. quotiens. & infra eo. l. de eo. & l. non tantum. & l. senatus. s. j. & C. de accu. l. non ideo. & supra ad Turpil. l. j. s. incidit. Item hoc fallit. C. de dila. l. ij. sed ibi proc. fisci supposuit delatorem. Item argu. contra C. de fur. l. ciuile. & C. de fal. l. maiorem.

t Puniretur. vt infra eo. l. senatus. s. j.

u Coerceantur. seuerissimẽ, etiã si probet: vt. C. de dela. l. fin. lib. x.

x Plectendos. scilicet constituit imperator. ad quod supra de fal. l. diuus. s. pe. & dic pœna, scilicet metalli: vt supra de offic. præ. vt. l. j. s. quod autem. versi. cum patronus. & ad hoc. C. qui accu. non pos. l. pe. & l. fin. & supra de accu. hi tamen. s. j.

y Complura. quidã Titij filius ex Berta quam reiecerat vir, & tenebat Seiam pro vxore, institutus ab illo Titio detulit se, errans in factõ: quia nesciebat matrẽ esse vxorẽ veram. nec ob. quod dicit matris: quia ignorabat factũ, & per consequens ius. Vel dic quod

† pœna.

in iure: quia credebatur posse reici vxorē vnā, & accipi aliam: vel desinere esse vxorē eo ipso quod nō cohabitabat cum viro: quod nō nocet: vt. s. de do. inter vi. & vxor. l. cum hic status. §. si mulier. licet ergo si vera esset professio. haberet dimidiā tantū, nunc totū habebit: quia est legitimus, & potuit institui. & fa. j. e. l. edicto. §. si.

si ea persona. his personis exceptatis nō nocet error facti vel iuris, etiā in hoc vt probet se dignam: vt. s. de proba. cum de indebito. §. j. sed aliis noceret: vt à cōtrario sensu hic colligitur. & sic est contra j. eo. l. edicto. §. fin. sed dic illā secundū istam loqui in personis exceptatis. vel dic etiam in aliis: & nocet ei, vt hic, quo ad onus probandi se dignam. s. error facti: quo probato non nocet: vt ibi. In errore iuris non potest contra probari: vt. s. de confessis. l. non fatetur. nisi dicas illam habere locum quando in iure & præsente aduersario, qui non fuit hic præsens: vnde & hic potest contra probari. Alij dicunt, facti errorem simpliciter nemini nocere, sed iuris sic aliis: sed personis exceptatis nō.

& sic hic de errore iuris: vt. l. edicto. de errore facti. Accursius.

possit. vel etiā propter ætatē: vt. j. de reg. iur. l. fere in omnibus. itē fa. s. de adul. l. si adulteriū cum incestu. §. fratres. & j. ad muni. libertus. §. error. & s. de eden. l. j. §. fin. & C. de iur. & fac. igno. l. si. & s. ad Sil. si quis in graui. §. si quis ignorans. & C. qui admit. ad bo. pos. possunt. l. penul. sed arg. contra. C. de in ius voc. l. iij. Acc.

Non intelligitur. **CASVS.** Institui quendā capacem heredem: & eum palā rogauit, vt talem meū fundū det Titio, qui erat non capax. non punitur hic heres. sed si in eodē testamento dixi postea: de eo quod te rogauit, rogo vt cōpleas: Iul. dixit hunc heredem perdere hereditatem. sed male dixit: & hoc subiicit. j. ibi, ideoq; &c. postea dixit quādo quis dicatur in fraudē legis fidem accōmodare. subsequenter dicit: heres rogatus est tacite dare. cuidā nō capaci: deinde illud idem & eidē palā est rogatus dare. præualeat quod palam dictū est: vt sic non videatur cōtra. l. fidem accōmodare. postea dicit, grauatus est heres dare. c. cuidā non capaci, qui factus est postea capax tēpore mortis testatoris, vel ecōtra. dicitur exitū spectandū: vt si tēpore mortis testatoris sit capax legatarius, habeat legatū: aliās non. Quid autē sit de pœna imponenda heredi, vel nō: dic vt in glo. hic posita, quæ incipit: si utroque tēpore, &c. Subsequēter dicit qualiter ostēdatur tacitū fideicommissum. Vltimo dicit: quotiēs bona auferūtur heredi ob hoc qd tacitā fidem accōmodauerat de dando legato cuidā nō capaci, & sic hæc bona ad fiscum pertinent: fiscus tenetur soluere omnia quæ vtiliter in testamēto sunt relicta. [D I V I F R A T R E S.] Cum procurator vendit rem fiscalem, debet eam vendere iusto pretio. & dicit quod sit iustum. [C V M Q V I N Q V E N N I V M.] Conduxisti prædium à fisco vsque ad quinquennium: & pro te fideiussit. nunc finito tēpore prædicto remanet in eadem conduc. dicitur quod nō teneo pro futuro tēpore. Item nec ipse cōductor cogitur recōducere finito tēpore. [S I P O S T E R I O R I.] Fiscus successit posteriori creditori Tirij. dicitur qd fiscus vti debet eodem iure quo priuatus vteretur si viueret. Secundo dicit: fiscus habēs debitorem. non potest cōuenire debitorem debitoris, nisi in casibus quos ponit in litera. & eos dic vt in glof. quæ incipit, quia sunt nō soluendo, &c. [D I V S.] Hereditate delata ad fiscū, quidam qui dicitur seruus illius heres. petit se in libertatem. dicitur qd in hac causa debent esse præsentes illi qui sunt cōsueti agere causam fisci. & sententia lata contra fiscum absente fisci aduocato, non tenet. [S I I N L O C I S.] Si in loco fiscali, vel alio in litera numerato, inueniatur thesaurus: medietas fisco debetur. Idem si in Cæsaris fundo. & qui inuenit in prædictis casibus thesaurum, debet deferre: aliās non. si autem qui inuenit thesaurum in loco fiscali, non detulit partem fisco, imò celauit totum thesaurum in-

quod ignarus iuris sui ipse se detulerit. sed extat eorundē principum rescriptum, ex quo videtur posse defendi, ita demum non nocere cuiquā se detulisse, si ea persona sit, quæ ignorare propter rusticitatem vel propter sexum fœmininum ius suum possit.

III. IDEM *libro tertio de iure fisci.*

Non intelligitur fraudem legi fecisse, qui rogatus est palā restituere. Sed cum quidā testamento suo ita scripsisset: *Vos rogo, vt in eo quod à vobis petij, fidem præstetis: pèrque deum vt faciatis rogo: & quæreretur an id palam datum intellegeretur: Iulianus respondit, non quidem apparere quid ab heredibus ex huiusmodi verbis petatum est: quæri autem solere, quando intellegatur quis in fraudem legis fidem suam accōmodare. & fere eò iam decur-*

uentum: cum alio tantundem cogitur fisco soluere. Franc. Acc. **C** Legi. indefinite dicit: vt. s. de pœn. l. sanctio legum. sunt enim multæ leges quæ prohibēt relinqui alicui: vt not. s. eo. l. j. in prin. & quod dicit palā, caute dicit. s. quod intelligi possit: vt. s. de testa. l. heredes. Sed est contra. s. de proba. l. qui testamentum. Solu. hic

quo ad rogatū, qui est capax: ibi quo ad non capax legatariū. qui ergo palā rogatur, non potest nō audire: & ita non punitur, etiā si forte dicat, bene, faciā. sed si tacite, tūc delinquit, vt subiicit: & punitur vt perdat Falcidiam: & non capax perdat dodrantē: siue sit hereditas: siue res singularis, vel quantitas: & datur fisco: vt. s. de vsur. l. cū quidā. §. in tacito. & de iis qui. vt indign. l. heres. & l. eū qui. & s. de per. here. l. prædonis. & C. ad leg. Fal. l. etiā. nisi rogatus erat in potestate rogantis, vt filius: vt. s. de iis qui. vt indign. in fraudē. §. fin. Et idem in seruo: vt. s. ad. l. Falc. si tacitū. & sic tria excusant rogatum: scilicet quia palam, vel quia filius, vel quia seruus. Itē habet locum prædicta pœna si utroque tem-

Inspicitur id quod prodest: non id quod nocet. Bartolus.

Si quis palā rogatus & tacite esset, agitabatur quid magis præualeret: vtum id ipsum noceret, quod tacite rogatus esset, an prodesset quod palā petatum esset. & Diuus Hadrianus rescripsit, in eo quod cuiusq; fidei palā cōmissum est, non esse existimandū fidē suā in fraudē legis accommodasse. **Quando autē fraus interposita videatur, agendū est: id est vtrū exitus spectari deberet, an consilium: fortē si tūc cum tacite fidei committebatur, nō capiebat is**

pore fuit non capax. scilicet tēpore mortis, & tēpore testamenti. Si autem altero eorū fuit capax: cessat pœna. Sed an valeat relictu, dices statim. j. §. quæri autem. Item heres aliquando perdit quartam: & tamen fideicom. habet dodrantem: quia est capax, sed heres indignus: vt. s. ad Treb. l. Marcellus. in fine. Accur.

Petij. in hoc testamento, & ita palam. petierat enim vt daret. x. vel fundū certum Titio, qui erat nō capax. & sic non est cōtra. j. eo. l. ita fidei. vbi erat scriptus fundus in testamento: & dicit hæc verba quæ hic: quia fundi appellatio est incerta: vt ibi dicitur: & ita potest esse in testamento, & esse certū vel incertum relictu. & secundum hoc male dixit Iul. hic statim: & ideo corrigitur, ideoque, &c. Vel dic qd allegādo dixit. Quod autē in medio interferit, quæri autem, &c. interpositio est. sed R. aliter dixit, quod à vobis petij, &c. quod est tacitū. & sic heredes patiuntur pœnā quā dixi. s. proximi. respon. & secundū hoc Iul. bene dixit: & id quod dixit, ideoq; &c. exponit & supplet ita, nisi persona cui prædictis verbis prospiciebat, sit talis vt eius iudicio ex testamēto eius prohibeatur accipere. Itē ex prædictis not. aliquid posse fieri palā, & nō puniri, & non clā, scilicet posse fieri: vt. s. de ritu nup. l. si. & de admini. tut. l. nō existimo. & s. de aucto. tut. l. pupillus. §. pupillus.

Iulianus respondit. vel dic male. vel allegando: vt modo. not.

Rogaretur. apertē & clarē. si vero obscurē rogaretur etiam in testamento, contra est, scilicet vt videatur fieri fraus legi: vt infra eo. l. ita. & ad hoc supra de iis qui. vt indign. l. in fraudem. & infra eo. §. tacita. & supra. de leg. j. in tacitis.

Obligaret. vel etiam pollicitus est: vt supra de iis qui. vt indign. in fraudem.

Non potest. secus si poterat: vt. C. de dela. l. j. lib. x. vel expone vt ibi, secundum R.

Ex supradictis. id est quæstione facta: vel expone vt dixi secundum R. nisi persona, &c. Accursius.

Si quis palam rogatus. scilicet primo.

Tacite. scilicet postea.

Accommodasse. eligendū est bonū, & fugiendum malum: vt in auth. qui. mo. na. effi. sui. in prin. & ad hoc. s. de condi. & demon. si quis. & de admini. tu. l. si pupillus. & ad Maced. sed Iul. §. item si duos. & C. man. l. si. & s. de sena. l. emancipatū. in fin. Sed arg. cōtra. s. nau. cau. l. fin. §. sed & si quis sit nauta. & quibus ex cau. in pos. ea. l. Fulcinius. §. quod ergo. & ad Sila. si quis in graui. §. fina.

Interposita. & tacite rogato herede. Accursius.

Agendum est. id est videndum est.

Non capiebat. quo casu palam relictu esset pro non scripto: vt supra de iis quæ pro non script. habent. l. si in metallum. & l. seq. & C. de cadu. tol. §. ea autem.

a *Exitum*. id est tempus mortis. Accursius.

b *spectandum*. si utroque tempore scilicet testamenti & mortis fuit non capax, non valeret relictum: & habet locum pœna quam dixit in prin. Item contra si utroque tempore capax sit: valet relictum, & cessat pœna. si vero altero sit capax, altero non, cessat pœna sed an valeat relictum?

& si quidem tempore testamenti fuit capax, non peccauit heres si etiam tacite se astrinxit: nisi in futurum casum fidem accommodauerit: vt & si legibus capere prohiberi poterit, restituat: & tunc remanet apud heredem: vt supra de iis qui. vt indig. l. in fraudem. §. j. hoc ergo casu inspiciatur exitus, vt non debeat, vt hic dicit: vel econtra: non autem vt pœna habeat locum. si autem econtra tempore testamēti fuit non capax, sed tempore mortis capax: hic peccauit heres: sed tamē de benignitate parcitur ei, inspecto exitu, vt cesset pœna: non autem debeat relictum: vt in-

Xenoph. 2. comment.

Exitus diuersimodè accipitur.

stit. de here. qua. & diff. §. in extraneis. & supra de iis qui. vt indig. l. §. j. & sic exitus diuersimodè accipitur alio & alio casu. Alij dicunt, & bene, hoc casu valere relictum. ad quod supra de lega. præstā. interuenit. & legem instit. de here. qua. & diffe. intelligunt in herede non capace. & facit ad exitum supra de fur. l. si quis vxori. §. neque verbo. & infra de verbo. signific. sæpe. in fin. & supra quod quisque iur. l. j. §. ait prætor. & §. si. & supra ne quid in flu. pub. l. j. & supra de iniur. Item apud Labeonem. §. abduxisse. & de fideicommiss. liber. l. generaliter. §. si homini libero. & de mino. l. iij. §. j. & ad Macedo. l. si filius. in fi. & l. seq. Accursius.

c *Deteguntur*. id est manifestantur. Accursius.

d *Chirographum*. manu priuati factum.

e *Quo*. scilicet chirographo.

f *Restitutum*. scilicet non capaci: vt. §. §. vos rogo. versi. quæri autem. plene no. Accursius.

g *Probationibus*. vt per confessionem rogati.

h *Fit*. id est manifestantur tacita fideicom. Accursius.

i *Pertinent*. quidam notant hic quod ex quacunque causa bona debitoris mei veniant ad alium possessorem, conuenio eum quasi heredem per hoc quod est hic, & supra ad Sil. l. cum fisco. supra fo. ma. l. si marito publico. & C. ad l. Fal. l. ij. & §. eo. l. dicitur. & §. de iis qui. vt indig. cum quidam. & l. cum tabulis. & §. ad Treb. l. Marcellus. §. fin. & de fideicom. lib. l. imperator. §. fin. & de leg. j. si seruus plurium. §. j. & in Lombarda de iis qui à pa. vel à re. l. si quacunque. & per alias. ll. quæ aliæ magis dicunt contra. §. f. de iure do. l. mulier. & quæ in frau. credi. l. omnes. §. Lucius. & de usufru. leg. l. fi. & de here. ven. l. ij. §. fi. & de pecu. lega. l. si peculium. §. pen. & superiores in fisco loquuntur, qui quasi personam heredis sibi assumit suo priuilegio: vt. C. ad leg. Iul. de vi. l. ij.

k *Procuratore*. aliàs negligens in simplum, fraudans in duplum ipse, non heres, tenetur: vt hic, & infra de administra. re. ad ciui. perti. l. fi. §. item rescripserunt. Accursius.

l *Ex presenti*. ad hoc. C. de rescin. ven. l. ad rescindendam. Sed arg. contra supra de iniur. l. iniuriarum æstimatione. Accur.

m *Sicut enim diligenti*. sic supra de orig. iur. l. ij. §. post originem.

n *Non tenetur*. scilicet fideiussor: vt & C. lo. si cum Hermes. nec

alterius pignus: vt supra loco. l. item quæritur. §. fin. & facit supra eo. titu. l. qui. fideiussor.

o *Diuus*. aliàs. §. aliàs non.

p *Vectigalium*. supra de publica. l. cotem. §. si. contra. solu. vt ibi.

q *Non possint*. scilicet aliis.

blicorum & agrorum, si tantidem locari non possint. **q** Nam & facilius inuenientur conductores, si scierint fore, vt si peracto lustro descendere voluerint, non teneantur. Si posteriori creditori fisco successerit, eo iure vitur, quo is vsurus erat cui successit.

Tres ponit casus in quibus fisco potest conuenire debitorē sui debitoris: quos vide per te.

Multi principalia sunt rescripta, quibus cauetur non aliter fisco debitorum suorum debitores conuenire, nisi principales debitores defecerint, vel ex ratione fisci nomina facta liquidò probentur, vel ex cōtractu fiscali debitores conueniantur. Diuus Hadrianus Flauio Proculo rescripsit, cum in libertatem proclamat qui ex bonis ad fisco pertinentibus esse dicitur, iudicium dari presentibus & agētibus etiam his qui negotiis fisci solent interuenire. Et huiusmodi liberales causæ si non interueniente fisci aduocato decisæ sint, in integrum restituantur. **x**

Ponit casus in quibus thesaurus inuentus partim pertinet ad fisco, partim ad inuentorem.

Si in locis fiscalibus vel publicis, religiosive, taut in monumentis thesauri reperti fuerint: diui fratres constituerunt vt dimidia pars ex his fisco vindicaretur. **y**

cōdemnato. sed si ita posset semper fisco: ad quid prædiceret hoc quando esset non soluendo, vel quando ex pecunia fisci & c.

u *Proclamat*. quis sit iudex in tali casu, dic argu. C. vbi causa status. l. penult. Accursius.

x *Restituantur*. id est ex integro cognoscitur nil valere quod actū est: vt. §. eo. l. si fisco. & arg. C. in qui. cau. in integ. resti. non est ne. l. pen. & qui satisda. cog. l. de die. §. si seruus. & §. de adul. l. si maritus. §. si. secus vbi pretextu falsi: quia tunc per in interg. restit. vt. §. de re iudi. l. diuus. Sed an sit idem in aliis causis fisci: videtur quod nō, per hoc quod dicit, & huiusmodi & c. & per. l. illam. §. si fisco. licet plures aliæ dicāt aduocatum eius debere adesse: vt. C. de aduo. fis. l. fin. & si aduersus fi. l. ij. & de delato. omnes. lib. x. C. non tamen dicunt si contra fiat, quod non valeat sententia: sed satis puto esse idem. ad quid enim exigeretur adesse, si absentia nihil noceret? Itē per hoc, quia in priuato dicitur secus: vt. C. de postu. l. velamēto. Item hæc vera sunt, si contra fisco pronuntietur: secus si pro eo: vt ar. C. de procul. non eo. & supra de arbi. l. si pupillus. & de re iu. acta. §. fi. & sunt similia vbi pro eo valet. sed contra non valet: vt. §. de inoffi. test. postumus. §. si quis ex his. & de adul. denuntia. se. §. fi. Quod dixi in aduocato, idem in procuratore: cum & ipse aduocatus dici potest: & econtra.

y *Vindicaretur*. in eo quod dicit religiosus, est contra. institu. de re. diui. §. thesauros. vbi dicit totum inuentori cedere. Solu. ibi Hadrianus fuit secutus naturalem equitatem: hic diui fratres ciuilem auctoritatem, & publicam vtilitatem, cuius ratione quandoque derogatur æquitati communi. Vel (quod in idem recidit) hic loquitur de iure ciuili. nam licet sacra & religiosa sint in bonis Dei, tamen quodammodo & in bonis operatoris per constitutionem hominū sunt, & hic præiudicatur iuri naturali per ius ciuile: sicut

† *si scierint*. i. si hoc cōtingeret, vt si & c. vel illi qui sunt, facilius, id est facilius pactis & cōventionibus.

† *Is vsurus*. variatio heredis non variat ius: vt §. de eden. l. quædam. §. j. & de re. eo. l. magis. §. si pupillus. & §. de decur. l. decurio qui. & §. de vsur. cū quidā. §. fisco. & de iudi. l. heres. & C. cre. euic. pigno. non de. l. j. & §. eo. l. fisco. Acc.

† *Defecerint*. quia sunt non soluendo. tūc enim conditione ex lege, vel illa vtili quam debitor idēmq; creditor habet, directam exiget: vt. C. quādo fisco vel priua. l. non prius. & de condic. ex lege. l. j. Itē eodē modo agit in proximo casu, quādo ex pecunia fisci factus fuit hic secundus debitor. In tertio dic quod agit fisco ex cōtractu fiscali prius. f. condemnato debitore: & sic offi. iu. vt. C. quādo fisco vel priua. l. si debitum. in fine. & hoc in prædictis tribus casibus si fatetur. aliàs dic vt no. C. quādo fisco vel priua. l. ij. Itē ad quartū quando esset delegatus fisco: vt. C. de noua. l. j. & sic apparet quod duo pri mi sunt speciales. Tertius est de iure communi. Sed Azo & H. dicunt etiam tertium specialem: & sic debitore

† Sic Flo. perperā. alij emēdarunt, non etiā religiosus & c. Ant Aug. li. 1. c. 7. Alci. 7. parerg. c. 7.

Procurator aduocatus dici potest.

& in vsuca, secundum Io. vt supra de vsuca. l. j. & infra de reg. iur. l. iure naturæ. Vel hic de rigore, ibi de æquitate, quæ præualet: vt C. de iudi. l. placuit. Vel hic data opera, ibi non data: & facit supra de adquiren. re. d. l. si is. & solu. matr. l. diuortio. §. si fundum. in fi. §. & C. de thesau. l. j. Itē quod dicit si in loco Cæsaris, quod me-
dium fisco datur: in fit. dicit ipsi Cæsari. & sic est cōtra. sed Cæsar pro fisco accipitur: cui Cæsaris omnia sunt: vt. C. de quadri. præscrip. l. fi. in princ.

a *Vindicari.* scilicet iure dominij.

b *Deferre.* aliàs. §. & aliàs non est.

c *Debeatur.* q. quando sit, supra proxi. dixi.

d *Totum.* perdit ergo partem suam, & iterum quantū est totum: & est mirabilis pœna. s. simpli, & dimidiæ simpli, vel verius in triplo, quia in dimidia fisci tantum deliquit: nec deferre poterit: cum iam in pœnā incidit.

* vulga. Si procurator.

In fisci. **P**ASVS. Cum quandam heredi. à te possessam in fisco dēferrem, dedisti mihi aliquod pretiū vt desisterem. dicitur q. pro confesso haberis. Fran.

e *Delatoribus.* vt cessarent. Accur.

f *Pro confesso.* illi delati.

g *Habetur.* & ideo tantum dant vt cōuicti: vt j. Hadrianus. in fi. & in super quingentos solidos: vt. j. imperator Seuerus.

h *si modo.* nō aliter, secundum Io. vt. §. ad legē Iul. de vi publi. l. qui cœtu. §. qui vacatē. ij. rñ. & secundū hoc intellige. §. de diuer. tempor. præscri. l. intra. ij. respō. & fa. §. de infra. l. quoniā. & l. furri. §. partus. & j. eo. l. eius qui, & supra de præua. l. fina.

i *Vel.* pro saltem.

k *Modicum.* ad hoc supra de ædil. edic. l. si quid. in fin. & de dam. infect. l. si proprietarius. in fi. Accur.

Si procurator. **C**ASVS. Procurator Cæsaris vendidit quandam rem: & duplum vel triplum pro euictione promisit. licet euincatur res emptori: fisco tamen simplum præstabit. Secundo dicit: procurator fisci vendendo rem fiscalē, & tradendo emptori: tunc emptoris fit, cum pretium soluerit. Fran.

l *Fiscus.* sed an procu. teneatur? Rñ. quidam sic: sed Azo. nō. & est sic. §. ad. l. Fal. l. cum emptor. & C. communia de leg. l. fi. §. fi. & de euic. l. nō tamē. nec ob. §. de euic. l. si dictū. in prin. sol. hic speciale.

m *Datum est.* vt procuratori fisci: vt. C. de ven. re. fi. l. j. lib. xj. & j. l. bonorum. & l. aufertur. §. actores.

n *Fit emptoris.* vt. C. de quadri. præscrip. l. fina.

o *Solutio.* vel aliter satisfacto: vt supra de contrahen. emp. l. quod vendidit. & institui. de re. diui. §. venditæ. non autem fide habita de pretio: & est speciale contra. ll. prædictas. & no. pro minoribus & pro ecclesiis. Accursius.

Fiscus. **C**ASVS. Fiscus succedens priuato, pro antiquo tēpore iure priuati vitur: sed postquā successit, vitur priuilegio suo. & de primo da exemplū vt in glo. quæ incipit: vt & C. credi. euic. & c. De secundo da exemplū vt. ff. de vsur. cū quidā. §. si debitores & c. Secūdo dicit: fisco succedit creditori Titij, qui Titius ad vsu. modicas tenebatur. ex tunc incipient deberi fiscales, id est semifes, ex quo fisco conuenit in iudicio Titium debitore. priuilegiis

aurē aliis, vt in hypotheca & aliis, ex tunc vitur fisco, ex quo nomen Titij receptū est inter nomina debitorum fisci. Vltimo dicit: quæ priuilegia competunt fisco, eadem competunt & patrimonio Cæsaris: item Augustæ vxori principis. Franciscus Accur.

P *Vitur.* vt & C. credi. euic. pig. nō debe. l. j. & §. de vsur. l. cū quidā. §. fisco. & §. de ser. rufi. prædio. l. via. §. si fundus. & de fisco. vsur. l. ij. & fi. in fi. & de condit. & demon. l. in factō §. j. & de iudi. l. heres. in prin. & §. e. l. non intelligitur. §. cum ex causa: & §. si posteriori.

& contentē. At in priuilegio variē rescriptū est. puto tamen exinde priuilegio esse locū, ex quo inter nomina debitorum relatum nomen est. Quodcunque priuilegij fisco competit, hoc idem & Cæsaris ratio & Augustæ habere solet.

VII. IDEM libro quinquagesimo quarto ad Edictum.

Si fisco alicui status cōtrouersiam faciat. fisci adiucatus adesse debet. Quare si sine fisci adiucato pronūtiatū sit: diuus Marcus rescriptis nihil esse actum, & ideo ex integro cognosci oportere.

VIII. MODESTINVS libro quinto regularum.

Bonorum fisco vindicatorum actores venditari à procuratoribus non possunt: & si distrahantur, irritam fieri venditionem rescriptum est.

Post mortem rei qui de crimine aliquo accusatus est: licet sit extinctū, tamen potest adhuc queri de bonis quæ apud reum sunt per scelus adquisita: & ea auferri, si probatum fuerit.

IX. IDEM libro septimo decimo Responsorum.

Lucius Titius fecit heredes sororem suam ex dodrante, vxorem Meuiam & focerum ex reliquis portionibus. eius testamentum posthumo nato ruptum est. qui posthumus breui & ipse decessit. atq; ita omnis hereditas ad matrē postumi deuoluta est. Soror testatoris Mæuiā veneficij in Lucium Titium accusauit. cum

Bonorum. **C**ASVS. In hered. fisco quæ sita, inter cætera quæ ibi sunt, sunt serui castaldiones. prohibet ne procurator vendat eos: & si fiat contra, dicit non valere. Fran.

c *Vindicatorum.* quia vacantia.

d *Actores.* id est castaldiones seruos & ad hoc infra. e. l. ne procuratores. & l. aufertur. §. actores. & fa. supra de offi. procu. Cæsa. l. j. in prin. Item sic accipitur actor. C. quod cum eo. l. fi. Itē ratio huius. l. in promptu est per. l. supra de offi. præsi. l. fi.

e *Procuratoribus.* fisci. Accursius.

Lucius. **C**ASVS. Lucius instituit sibi heredem ex dodrante sororem suam: in reliquo instituit Mæuiam vxorem suam & focerum suū. deinde mortuo Lucio natus est posthumus ex Mæuiā: & sic ruptum est testamentum. qui posthumus intra paucos dies decessit: & sic mater eius, scilicet Mæuiā, succedens huic puero, habet omnia bona: nunc soror testatoris accusat Mæuiā de morte testatoris quod venenauit eum. in hac accusatione succubuit ista soror testatoris, & appellauit. pendente appellatione decessit Mæuiā. dicitur quod appellatio est extincta: fisco tamē poterit persequi bona quæ scelere sunt quæ sita: & hoc probato habebit illa bona. Franc. Accursius.

f *Breui.* tempore, post mortem tamen patris: aliàs de æquitate prætoris valet: vt supra de iniust. testa. l. posthumus.

g *Deuoluta est.* olim per Tertul. hodie per authen. defuncto. C. ad Tertullia.

h *Accusauit.* de quo si fuisset conuicta, perderet etiā primam institutionē filio non nato: vt. C. de iis quibus vt indig. l. sororem.

Item

a] Ista gl. est not. ad hoc ppositū, q. incut procurator vendēs rē domini sui, non potest habere fidē de pretio: ita idem est in ipso minore, & in ecclesiā. Bolo.

priuilegiū.

Item hoc potest prosequendo suorum iniuriam: vt. C. qui accu. non poss. de crimine.

a *Prouocauit*. intra triduum: vt supra quando ap. sit. l. j. §. pe. & l. ij. §. fin. & ante. xxx. dies intra quos apostoli dantur: vt supra de li. dimif. l. j.

b *Decessit*. hæc mulier.

c *Inducendam*. s. in iudicio: quod videtur propter heredi. &c. vel dic inducendâ, id est cæcelandâ. quod nõ videtur propter hered. &c. Sed Modest. respõ. quod alia ratione aufertur ei hereditas, scilicet quia scelere quæsitâ: non autem propter crimen: quia si propter crimẽ aufertur, eodẽ modo alia sua bona vt hæc hereditas auferrentur. & sic patet qd non est cõtra. C. si pen. ap. l. ij. & C. si reus vel acc. mör. fuerit. l. fi. quia ibi fuit condẽnatus accu. vnde distinguitur in bonis expresse vel tacite: hic autem absolute. vnde non distinguitur: imò indistinctè dimituntur bona heredibus eius. verum quia hæc hereditas est cum scelere quæsitâ, aufertur heredibus. ad quod. s. de cal. in heredem. & s. quod me. cau. l. quod dixim. §. fi. & de bo. dã. l. fi. §. fi. & sic patet qd nõ potest prosequi appellationẽ. Item no. ex hac. l. quod omnia turpiter quæsitâ, vel quæ indigne possidetur, confiscantur, apud quemcunq; inueniantur, siue apud quærentem, siue apud heredem, per hanc. l. & per prædictas. & ad idem supra de don. inter vi. & vxo. l. cum hic status. §. fi. & de inoffi. test. Papinianus. §. meminisse. fallit tamen hæc regula: vt. C. de le. si legatarius. & supra de iis qui. vt indig. l. post legatum. §. amittere. & C. de here. instit. l. si pater. & l. nec apud. Item op. quod nõ videtur hæc mulier, scelere quæsisse. nam filium à quo habet, non occidit. à viro non habet. sed respondeo, cum posthumus in breui decesserit, creditur Lucius vixisse post mortem posthumi: nisi ab vxore fuisset interfectus. & sic bona non haberet mulier. quod ergo habet, est propter scelus. sed & secundum hoc esset secus si diu postea decessisset posthumus. quare da & aliam rationem: quia heres heredis &c. vt. C. de here. instit. l. fi. bona autem quæ aliunde obuenissent posthumo: non puto auferenda matri, ar. supra de vul. sub. si is qui. Item not. quod hic est vnus de casibus in quibus post mortem criminosi quæritur de crimine, propter bona: vt not. supra de accu. l. ex iudiciorum.

Non puto facile. Ant. Augu. lib. 1. cap. 3. Vnde laudatur M. Anto. Philo. Impera. quod in causis compendij iudicans fisco nõ quã fuit. Iul. Ca. pit. in eodẽ.

Criminoso mortuo quandoque de crimine quæritur.

Non puto * delinquere eum qui in dubiis quæstionibus contra fiscum + facile respõderit.

X. IDEM libro singulari de prescriptionibus.

XI. IAVOLENVS libro nono Epistularum.

Non possunt vlla bona ad fiscum pertinere, nisi quæ creditoribus superfutura sunt. id enim bonorum cuiusque esse intellegitur, quod æri alieno superest.

In metallum dånati nihil possunt fisco quærete: cum omnino sint alicuius rei incapaces. h. d.

XII. CALLISTRATVS libro sexto de Cognitionibus.

a *Crimine extincto*. & sic appellatione extincta. **c** *On puto delinquere*. Loquitur de his à quorum sententiis vel responsis recedere non licet: vt insti. de iure natu. §. respõ. fa. & forte est ratio, quia diues est: vt in authen. de non alie. §. si minus. col. ij. & supra de fun. do. l. ij. & hac ratione non satisfacit: vt supra vt le. no. ca. l. j. §. si ad fiscum. econtra in muliere: vt supra de iure do. l. in ambiguis. posset etiam intelligi hæc lex in iudice & doctore, qui & ipsi interpretantur: vt supra de le. & sen. con. nam vt ait Pedius. Accursius.

d *On possunt*. CASVS. Illa bona dicuntur ad fiscum pertinere cum effectu, quæ supersunt satisfacto creditoribus. Fran.

e *Pertinere*. perseveranter: pertinet tamen ex quo soluendo sunt, & fiscus soluit: vt. j. e. l. dicitur. & C. ad. l. Iul. de vi. l. tutoris. secus si non sunt soluendo: vt supra. l. j. §. an bona. **f** *Supereff*. non est contra. j. l. deferre. §. fi. quia ibi fiscus creditor erat, hic non. & fa. s. de vsufr. leg. l. fi. & de col. bo. l. cum emancipati. §. j. & infra de verbo. signi. l. sub signatum. §. j. & s. de leg. ij. l. si quis seruum. §. fi. & l. seq.

g *In metallum*. CASVS. Damnatus in metallum fit seruus: & quod relictum erat ei qui postea damnatur in metallum, nõ vadit ad fiscum: & dicitur seruus pœnæ, non fisci. Franciscus.

h *In metallum*. perpetuum. secus si ad tempus, quia non adimitur eis libertas: vt supra de pœ. l. capitalium. §. diuus. vel ibi in opus metalli: quod est aliud: vt in eo. tiru. l. aut damnum. §. inter. at metallum semper est perpetuum: vt supra de fideicom. lib. l. generaliter. §. si seruus.

i *Seruilibus*. quia flagellantur. **k** *In metallum*. de relicto postea minus dubij est. **l** *Non pertinere*. vnde euanescit quasi in causa caduci. ad quod supra de pœnis. l. quidam. & de iis quæ pro nõ scrip. l. iij. **m** *Quam fisci*. imò fisci: vt. C. de sent. pas. l. frustra. contra. Solu. vt ibi. Item contra. C. de bonis prof. l. ij. Solu. ibi in deportato: hic in damnato in metallum. & eodem modo sol. s. m. l. si madauero. ij. §. is cuius. **n** *Ad ararium*. id est ad præfectum ararij, id est fisci: vt. s. de fideicom. lib. l. generaliter. §. si bona. Accursius. **o** *Deferatur*. per alium. **p** *Capere*. cum effectu, vt retinere possit: vt infra de verb. signifi. l. aliud. erat enim non capax iste cui erat legata vel relicta hæc. f. res. **q** *Partem*. s. dimidiam: vt. j. e. l. senatus. §. j. & j. proxi. respõ. & datur sibi electio: vt. C. de his qui se de. l. j. l. x. & fa. in authen. vt litig. iur. §. si quis. col. ix. & j. de re mili. l. non omnes. §. qui in defertione. & C. ad legem Iul. ma. l. quisquis. in fi. Accursius. **r** *Quæcunque*. scilicet mulier. nam. s. de mare. non de fœmina dicit: vt infra eo. l. ait diuus. **s** *Et probasset*. Quomodo prabat contra se? Respon. prabat sibi

IN metallum h damnatis libertas adimitur, cum etiam verberibus seruilibus i coërentur. Sanè per huiusmodi personas fisco nihil adquiri diuus Pius rescripsit: & ideo quod legatum erat ei qui postea in metallum k damnatus erat, ad fiscum non pertinere l rescripsit: magisque ait pœnæ eos quam fisci m seruos esse.

Parcitur sponte confitenti. hoc dicit cum. §. sequen.

XIII. PAVLVS libro septimo ad legem Iuliam & Papiam.

Edicto diui Traiani quod proposui, significatur, vt si quis antequam causa eius ad ararium n deferatur o professus esset eam rem quam possideret, capere p sibi non licere: ex ea partem q fisco inferret, partem ipse retineret. Idem postea edicto significauit, vt quæcumque r professus esset vel palam vel tacitè relictum sibi quod capere non posset, & probasset r iam id ad fiscum pertinere: etiam si id non

cestuosus, vel alia ex causa. sub. dum tamen non propter suum delictum: quia tunc secus. quod dic vt in eodem. §. penul. & si ille qui sic detulit, decedat antequam hoc legatum vadat ad fiscum: heredi eius hoc idem præmium dabitur quod defunctus habuisset si vixisset. Sed quid si decessit legatarius non capax antequam se deferat? Certe heres eius deferendo (si quidè animum deferendi habuisset defunctus, non tamen detulit morte præuentus) illud idè consequetur quod defunctus esset consecuturus si vixisset & detulisset: secus si non habuit animum deferendi defunctus. nam tunc heres eius deferendo consequitur vulgare præmium, id est tertiã eius quod detulit. vel aliter expone vt in glo. quæ incipit, tertiæ partis &c. & hoc etiam diui fratres rescripserunt. [CVM ANTE.] Heres rogatus in testamento tacitum fideicommissum dare cuidam non capaci, ante apertum testamentum hoc manifestauit fisco. postea aperto testamento legatarius hoc idem manifestauit, s. se non capacem. quod fecit heres, non sibi prodest. quod autem legatarius fecit, proderit sibi, scilicet vt dimidiam legati retineat. Secundo dicit: qui se detulit non capax: habet beneficiũ Traiani, id est dimidiam legati retinet. qui autem defert alium non capacem, etiã filium, vel seruum suum cui erat aliquid legatum: nõ potest deferre, scilicet vt habeat dimidiam legati: sed tertiam habebit. Tertio dicit: qui quasi indigni propter eorum delictum repelluntur à legato: licet deferant fisco se nõ esse capaces, non habent aliquod præmium. & de his dat exempla in litera. Vltimo dicit: legatarius credens se non capacem, detulit hoc legatum fisco. postea scitur quod est capax. dicitur quod non præiudicat sibi quod fecit, id est quod detulit. Fran. Accur.

n *Ad ararium*. id est ad præfectum ararij, id est fisci: vt. s. de fideicom. lib. l. generaliter. §. si bona. Accursius.

o *Deferatur*. per alium.

p *Capere*. cum effectu, vt retinere possit: vt infra de verb. signifi. l. aliud. erat enim non capax iste cui erat legata vel relicta hæc. f. res.

q *Partem*. s. dimidiam: vt. j. e. l. senatus. §. j. & j. proxi. respõ. & datur sibi electio: vt. C. de his qui se de. l. j. l. x. & fa. in authen. vt litig. iur. §. si quis. col. ix. & j. de re mili. l. non omnes. §. qui in defertione. & C. ad legem Iul. ma. l. quisquis. in fi. Accursius.

r *Quæcunque*. scilicet mulier. nam. s. de mare. non de fœmina dicit: vt infra eo. l. ait diuus.

s *Et probasset*. Quomodo prabat contra se? Respon. prabat sibi

relictum, & fateretur se non capacem. Sed an infametur si non probat? Respon. sic: nisi sit de exceptuatis: vt supra. l. ij. in prin. Accursius.

a *Possideret.* scilicet fiscus. ad quod supra de publi. l. commissa. Vel dic secundum H. id est deferens. Accursius.

b *A prefectis.* id est pcuratoribus fisci.

c *Ferat.* & alia mulier deferens. nec ob. C. de iis qui se de. vbi dat tertiam: quia ibi rogato. & datur illi qui prius detulit, nō alteri: vt supra in prin. huius. l. & .j. e. §. id autem. nisi in casu: vt .j. §. cum ante.

d *Qua causa.* quia incestuosus, vel quocunque modo illegitimus. & restringe dummodo non sit propter suum delictū: vt supra de iis quibus vt indig. l. post legatum in fine. & infra eo. l. penul.

e *Fisci est.* da exemplū in primo respon. huius l. & .ij. & .j. eo. l. in fraudem. §. eius.

f *Quam.* aliās antequā. sed est cancellatum in lib. R. & facit. §. de inoff. testamē. posthumus. in fi. & l. seq.

g *Deferre.* siue non capax, siue fidem accommodans.

h *Cōsequatur.* quod defunctus cōsecutus erat, quod erat dimidia in eo cui relictum erat, sed in accommodante fidem in tertia: vt .j. e. l. senatus. §. senatus.

i *Deferre.* ar. contra. §. de rebus eo. l. j. §. si defunctus.

aper. tabulas.

k *Fulg. præ.* tertiæ partis: etiam si non capax sit heres. quæ tertia datur ei cuius fidei erat commissum: vt. C. de iis qui se def. l. j. lib. x. & cuiuslibet deferenti bona in fiscum: vt ex hac. l. & supra. l. j. in princ. & infra. e. l. senatus. §. j. cum enim tertiam habeat is qui deliquit, id est cuius fidei erat commissum, multo ergo magis habet qui non deliquit. argu. supra de noxa. l. non solum. Vel dic remunerari pro arbitrio fisci. vel erat certum pretium statutum cuiuslibet qui deferret. sic & supra de pecu. l. & ancillarum. j. respon. Vxor autem defuncti consequitur medietatem: vt. C. de iis qui se de. l. j. Si verò non heres vel extraneus, sed is cui non erat relictum, se deferat: habet dimidiam: vt infra eo. l. senatus. §. iij. scilicet doctatis: vt infra eo. l. cum tacitum. & quis primo admittitur, si ambo nuntiant, habes infra eo. §. cum ante. Accursius.

l *Consecuturum.* nam nec conditionem appositam à defuncto pro test implere heres: vt supra de condi. & demon. l. à testatore.

m *Quis.* scilicet defunctis.

n *Se non potuerit.* supra qui. ex cau. ma. non enim. Accur.

o *Ab his.* rogatis.

p *A fideicommissario.* cui erat restituendus, & non erat capax.

q *Professionem.* refert an post apertas tabulas, an ante. si post: qui primo nuntiat, præfertur: vt. §. ea. l. in prin. & l. j. in principio. siue rogatus, siue non capax, siue extraneus. si autem ante: non nocet incapaci, dummodo postea deferat: vt hic. nec puto infamari, cū per eum non stat, vt supra eo. l. ij. ibi, & hæc ita & c.

r *Eius.* cui erat restituendum. Accur.

s *Dignam esse.* sic. §. de bo. lib. si filius. §. cū filius. & C. de iis quibus vt indig. fororem.

t *Pramio.* quod esset tertia: vt infra eo. l. senatus. §. j.

u *Capere non possunt.* non sibi quasi non seruo vel filio: vt subiicit. sic & supra de leg. præ. l. iij. §. hoc solum. & de adi. leg. l. legatum. & de inter. ac. l. si defensor. §. illud. & quod ibi no. sed tanquam extraneus vulgare præmium habeat: vt supra ead. l. §. extat.

præcipitem festinationem prioris. Et cum quis se nuntiet non capere: potius confiteri de suo iure quàm alium deferre videtur. Ad eos beneficium Traiani pertinet, qui ex defuncti voluntate relictum sibi capere nō possunt. ergo nec illud quod seruo meo relictum est, deferre potero. Eos qui quasi indigni repelluntur, summouendos esse ab eiusmodi præmio, id est eos qui de inofficioso egerunt, vel falsum dixerunt testamentum, qui vsque ad finem litis oppugnaverunt testamentum. Ei qui per errorem se detulit, cum capere solidum posset, non nocere hoc diuus Hadrianus & diuus Pius & fratres rescripserunt.

XIIII. GAIUS libro undecimo ad legem Iuliam & Papiam.

Dicitur, ex asse hereditates ex Siliano cum fiscus vindicasset, vt nec libertates nec legata tueatur: quod apertè nullam habet rationem: cum ex quibuslibet aliis causis fisco vindicatis hereditatibus, & libertates & legata maneant.

XV. IVNIUS MAURICIANVS libro tertio ad legem Iuliam & Papiam.

Senatus censuit, si delator abolitionem petat, quod errasse se dicat: vt idem iudex cognoscat, an iusta causa abolitionis sit:

de leg. j. l. quidam. §. quotiens. & supra eo. non intelligitur. §. cum ex causa.

Senatus. **J. CASVS.** Bona quæ erant penes Titium, detuli in fiscum. volo desistere à delat. & sic peto aboli. dicitur quod ex causa est concedenda, si erraueram in deferendo, credens me iuste deferre: aliàs non conceditur. sed si non prosequor: teneor fisco in tantum quantum haberet si delat. meam probassem. Item qui supposuit delatorem calumniosè: in tantum tenetur fisco, quantum haberet deferens si probasset: & aliam pœnam patitur. quod dic vt in glo. Item delator qui citatus non venit, perinde punitur ac si persistens in delatione eam non probauit: de qua pœna supra proxime habuisti. Item qui detulit quædam bona in fiscum quæ ipse capere non poterat, partem dimidiam retinet: alia ad fiscum vadunt. si autem bona à Titio possessa defero in fiscum, & non prosequor, Titius absolui debet: & ego in tantum teneor fisco, quantum habuisset si dela. meam probassem. [SENATVS.] Dic casum vt in glo. quæ incipit, si conuersue & c. ibi, si igitur rationes & c. [S. Q. V. S.] Heres institutus cum non esset capax, detulit hæc bona in fiscum: & librum rationum in quo erant multæ falsitates, detulit similiter in fiscum. præfectus ærarij inspiciet an heres fecit fraudem in illis rationibus, puniendo eum. Franciscus Accursius.

f *Abolitionem.* id est licentiam desistendi impune. quod aliàs non liceret: vt infra eo. l. res. §. fina. Accursius.

g *Errasse.* hæc enim & similia inducūt vt detur abolitio: vt. C. de abolitio. l. ij.

x *Potero.* ad hoc vt habeam dimidiā: sed tertiam habebō.

y *Indigni.* facti suo facto. nec ob. supra. e. l. §. nihil.

† Fl. aliud.

z *Testamentum.* idem in similibus indignis: vt supra de iis qui. vt indig. l. post legatum. in fine.

a *Oppugnaverunt.* & succubuerunt. & ad hoc. §. de bo. lib. qui cū. §. antepen. & de inoffi. testa. Papinianus. §. meminisse. & C. de iis qui. vt indig. l. alia.

b *Rescripserunt.* hic dic vt supra. e. l. ij. in fi. quæ est contra. & fa. infra ad municip. l. libertus. §. error.

Dicitur. **CASVS.** Ex quacunque causa ad fiscum deuenit hereditas alicuius, vt quia institutus erat non capax, vel aliter indignus: tenetur fiscus ad legata relictā à testatore, item ad libertates: licet quidam contra dixerint, & male. Franciscus Accursius.

c *Dicitur.* à quibusdā. & male, vt subiicit. & cōstrue, cum fiscus & c.

d *Tueatur.* fiscus & c.

e *Causis.* quibus hereditas aufertur vt indig. vt & C. de iis quibus vt indignis. l. hereditas. in fi. & supra de fideicommiss. lib. l. imperator. & supra ad Sil. l. cum fisco. & supra si quis alite. pro. l. ij. in fin. & supra ad Treb. l. ij. in fi. &

a *Imprudencia*. id est ignorantia. Accur.
b *Calumniæ*. scilicet causa detulisse videbitur: ad quod. §. ad Turpillia. l. j. §. calumniatoribus. & facit supra de acquir. here. si seruū. §. amouere.
c *Accusatori*. id est ad damnum accusatoris.

d *Perdidisset*. tūc enim ta ntum daret, quātum delatus si fuisset victus: vt. §. senatus. sic. §. de accusa. l. fina.

* vindicet.

e *Si quis delatorem*. extraneum ergo.

f *Subiecerit*. id est supposuerit. nam mādaui alicui vt deferret.

g *In ararium*. imō plus quia tātum quātū penes fiscum remāsurum foret si probasset: vt. §. ea. l. §. senatus. nam mādator & is cui mandatur, tenentur pariter: vt infra. e. l. ij. §. diuus. sed dic vere tantum, quia plus: & maiori summe minor inest: vt supra de verbo. obli. l. j. §. stipulanti. & fa. §. l. res. §. fin. Itē facit. §. quod. vi aut clam. l. si ego.

† Hinc Matialis lib. i. Epigramma. Et delator habet quod dabit exilium.

h *Premij*. scilicet tertia: quod est vulgare pramiū: vt. §. eo. l. edicto. §. extat. sed certe imō plus: vt modo not.

i *Delator*. subiectus.

k *Si citatus*. scilicet ter: vt. §. proxi. §. Accur.

l *Si causam*. quod dic vt infra proximo. §. & facit. §. eo. l. Hadrianus. & de re mili. l. iij. §. si ad diem. & facit C. de cēsi. l. iij. lib. xj.

m *Non potuerit*. siue sit heres nō capax, siue legatarius, siue fideicom. nec ob. quod dixi. §. eo. l. edicto. §. extat. f. heredem retinere tertiā, per l. C. de iis qui se de. l. j. lib. x. quia de herede capace & fidem tacitē accommodante (quod est maius delictū) ibi dixit: hic non capax est heres. Itē facit. §. eo. l. edicto. j. & ij. respon.

n *Quod si tribus*. vel mutatum, quando aliū scilicet defert. Vel si dicas quod se: dic qd fideicommissarius se defert, & heres possidet.

o *Pronuntiandum*. collige hic speciale, vt auctore absente contrahatur eremodieum: vt. §. eo. l. Arrianus. §. j. & §. eo. l. ij. §. quotiens. sicut & in liberali causa: vt & C. de libera. cau. l. si is. & §. de inoffi. testa. l. Papinianus. §. meminisse. sed regulariter contra: vt. l. & post edictum. §. j. §. sed hodie est expeditus vt C. de iudi. l. properandum. §. j.

p *Quam detulerit*. §. eo. l. ij. §. senatus. & §. proxi. §. & §. eo. l. Arrianus. §. j.

q *Euieta est*. quasi non capaci.

r *Atque*. si conuersiue dixisset, mihi plus placuisset. sic. §. de pac. iurisgen. §. pactorum. Si igitur rationes (id est liber rationum: vt supra de eden. l. si quis ex argentariis. §. rationem) erant in bonis, apud fiscum esse debent: siue tota substantia, siue pars confiscetur, siue vniuersale: quia inter alia etiam rationes erant relictae forte non capaci, vel aliās indigno: vt. §. de eden. l. quaedam. §. nihil.

ff. Nouum.

& si errasse videbitur, det imprudentiæ ^a veniam. si autem calumniæ, ^b hoc ipsum iudicet: eaque causa accusatori ^c perinde cedat, ac si causam egisset, & prodidisset. ^d Si quis delatorem subiecerit: ^e tantum in arariū ^g deferat, quantum pramiij ^h nomine delator ⁱ consecutus fuisset si vicisset. Diuus Hadrianus rescripsit, eandem pœnam ^f delatorem ferre debere si citatus ^k ad edictum non responderit, qua teneretur si causam ^l non probasset. Senatus Hadriani temporibus censuit, cum quis se ad ararium detulerit, quod capere non potuerit, ^m vt totum in ararium colligatur, & ex eo pars dimidia sibi secundum beneficium diui Traiani restituatur. Quod si tribus ⁿ edictis à præfecto arario adesse delator iussus, venire noluerit, secundum possessorem sit pronuntiandum: ^o sed ab eo qui ita adesse iussus respondente possessore non adfuerit, tantum exigendum, quantum apud ararium ex ea causa quam detulerit, ^p remaneret si professionem eam impleisset. Senatus ^c censuit, vt perinde rationes ad ararium deferat is à quo tota hereditas fisco euieta est, ^q vel vniuersa legata: atque ^r is deferre deberet, à quo ^f pars hereditatis vel legati euieta sit. ^e Si quis arguetur falsas rationes detulisse, ^u de eo ^x præfectus ararij ^y cognoscat: quantam fraudem inuenerit, vt tantam pecuniam ^z in arario iubeat inferri.

Hoc verbum quicumque, masculinum, comprehendit etiam foeminam: quæ potest etiam se in fiscum deferre, & alij homines cuiuscunque sint ætatis. h. d. Fran. Accursius.

XVI. VLPIANVS libro octauo decimo ad legem Iuliam & Papiam.

salte quia dignior: vt. §. de fi. instr. l. fi. & C. de eden. l. procurator. & patet ibi intellectus huius & seq. §. & §. e. l. in fraudē. §. ex his. ^t *quo*. supra in prin. §. quando tota hereditas est euieta: hic quando pars. & sic idem in toto quo ad totum, quod est in parte quo ad partem.

A It diuus ^a Traianus: *Quicumque professus fuerit. Quicumque accipere debemus tam masculinum quam foeminam.* Nam foeminis quoque, quamuis delationibus prohibentur, tamen ex beneficio Traiani deferre se permissum est. ^d Necnon illud æquè non intererit, cuius ætatis sit is qui se defert, vttrum iustæ, an pupillaris. Nam pupillis etiam permittitur deferre ^e se ex quibus non capiunt.

XVII. MODESTINVS libro secundo de Pœnis.

In summa sciendum est, omnium fiscalium pœnarum petitionē creditoribus postponi.

Hic ponit qui possint in fiscum deferre, & qui non. & est plana.

XVIII. MARCIANVS libro singulari de Delatoribus.

Deferre non possunt ^h mulieres propter sexus infirmitatem: & ita sacris constitutionibus cautum est. Item clarissimi viri deferre non possunt. Item damnati deferre non possunt: vt diui fratres de eo rescripserunt, qui fustibus cæsus in opus publicum erat datus. Item constitutionibus principum prohibentur deferre illi qui in metallum dati sunt. hoc ideo, ne desperati ad delationem ⁱ facile possint sine causa confugere. sed eas causas quas ante damnationem coeperunt deferre, posse eos etiam post damnationem exequi, rescriptum est. ^k Veterani quoque sacris constitutionibus delatores esse prohibentur, propter honorem vtique & merita militiæ. Item milites propter honorem stipendiorum quæ merent, deferre prohibentur. Sed ^d communem causam sibi cum fisco quiuis deferre potest, hoc est vindicare: ^m nec per hoc fa-

est bona ab alio possessa. [PAPINIANVS.] Debitor fidei cum etiam mihi deberet pecuniam: eam soluit mihi. dicitur quod fiscus potest eam à me repetere: nec distinguitur vt olim, non autem ad vsuras pecuniæ teneor. ipse autem debitor meus & eius fideiussores, item pignora ab eo mihi data, tenentur mihi perinde ac si nihil vnquam mihi fuisset solutum. & h. d. hic. §. cū tribus. ll. seq. Fran.

h *Non possunt*. scilicet alios, sed se sic: vt. §. eo. l. ait. cum suis cōcor. Et not. hac. l. qui repellantur à deferendo.

i *Ad delationem*. aliās ad declarationem.

k *Rescriptum est*. §. de publi. iudi. l. v. in fi.

l *Deferre*. scilicet à supradictis.

m *Vindicare*. aliās indicare. ad quod est. §. de verbo. signifi. l. indicasse. & §. eo. l. ij in prin.

c *Euieta sit*. vt sit cum parte oneris.

u *Detulisse*. quæ erāt in hereditate quæ ab eo est euieta: vt. §. proxi.

x *De eo*. quibus cōtinēbat aliquos esse debitores qui non sunt.

y *Ararij*. f. Cæsaris: hoc est rationalis: vt C. vbi cau. fi. l. ad fiscū. & §. ne quid in loco pu. l. ij. §. hoc interdictum.

z *Pecuniam*. id est pro qualitate delicti pœnā imponit.

a *It diuus*. vt. §. eo. l. edicto. j. & ij. respon.

b *Foeminam*. sic. §. de verb. sig. l. j. & §. de nego. gest. l. iij. §. j.

c *Delationibus*. f. extraneorum: vt. §. e. deferre. in prin. nisi de annona: vt. §. de accu. l. mulierē. & nisi prosequendo suā iniuriam: vt. §. de accu. l. hi tamen:

d *Permissum est*. vt. §. e. edicto. ij. respon. & C. de iis qui se de. l. j. lib. x. nam in rem suam agūt, arg. C. de procur. l. quia absente.

e *Iusta*. id est adulter. sed arg. contra. §. de mino. l. j. in fi.

f *Deferre*. sic. §. de noui opē. nun. l. de pupillo.

g *Postponi*. vt & C. pœ. f. credi. præf. l. j. lib. x. & §. eo. l. quod placuit. & l. Statius. in fi. & §. l. j. §. an bona. & l. nō possunt. Accur.

h *Personas qualdā* enumerat quæ nō possunt deferre alium, id est bona ab alio possessa. [PAPINIANVS.] Debitor fidei cum etiam mihi deberet pecuniam: eam soluit mihi. dicitur quod fiscus potest eam à me repetere: nec distinguitur vt olim, non autem ad vsuras pecuniæ teneor. ipse autem debitor meus & eius fideiussores, item pignora ab eo mihi data, tenentur mihi perinde ac si nihil vnquam mihi fuisset solutum. & h. d. hic. §. cū tribus. ll. seq. Fran.

i *Ad delationem*. aliās ad declarationem.

k *Rescriptum est*. §. de publi. iudi. l. v. in fi.

l *Deferre*. scilicet à supradictis.

m *Vindicare*. aliās indicare. ad quod est. §. de verbo. signifi. l. indicasse. & §. eo. l. ij in prin.

n *Permissum est*. vt. §. e. edicto. ij. respon. & C. de iis qui se de. l. j. lib. x. nam in rem suam agūt, arg. C. de procur. l. quia absente.

o *Iusta*. id est adulter. sed arg. contra. §. de mino. l. j. in fi.

p *Deferre*. sic. §. de noui opē. nun. l. de pupillo.

q *Postponi*. vt & C. pœ. f. credi. præf. l. j. lib. x. & §. eo. l. quod placuit. & l. Statius. in fi. & §. l. j. §. an bona. & l. nō possunt. Accur.

r *Personas qualdā* enumerat quæ nō possunt deferre alium, id est bona ab alio possessa. [PAPINIANVS.] Debitor fidei cum etiam mihi deberet pecuniam: eam soluit mihi. dicitur quod fiscus potest eam à me repetere: nec distinguitur vt olim, non autem ad vsuras pecuniæ teneor. ipse autem debitor meus & eius fideiussores, item pignora ab eo mihi data, tenentur mihi perinde ac si nihil vnquam mihi fuisset solutum. & h. d. hic. §. cū tribus. ll. seq. Fran.

s *Ad delationem*. aliās ad declarationem.

t *Rescriptum est*. §. de publi. iudi. l. v. in fi.

u *Deferre*. scilicet à supradictis.

v *Vindicare*. aliās indicare. ad quod est. §. de verbo. signifi. l. indicasse. & §. eo. l. ij in prin.

† colligo ex hac. l. post Bart. quod hæc dictio qui, cōprehendit masculinum & foemininū. est tamē dictio masculina. no. in l. quicūque. C. de ser. fugi. & in. l. hoc articulo §. de her. instic.

a Non obtinuerit. qui ergo propriam defert: quia propter præmiū infamatur si non probat: vt & .j. eo. l. fisci. §. delatoris. & l. delator. & .j. eo. l. bona. §. j.

b Rescripserunt. ad hoc C. qui ac. non pos. l. pen. & in auth. vt hi qui ob. §. quod si quis. & §. vt autem. col. vj.

c Interrogari. pertineat ad dominum bona, an ad fiscū. ad quod. §. de procurat. l. omnium. & l. non solum. Et notant hic quidam argumentū quod procurator potest esse testis in causa quam procurat. quod non placet: vt. §. de testi. l. fi. & hic non vt testis interrogatur.

d Sed accusare. scilicet prohibitum esse.

e Deferre debet. & sic veniet contra suum factum: vt. §. de adoptio. l. post mortem. erat enim res illa ad fiscum pertinens ob aliquam causam.

f Pœnam. dupli vel tripli nomine euictionis promissam, omiſſa doli except. vt. §. de euict. l. vindicantem. & l. seq.

g Publicam. id est fisco debitā: vt. §. de eo quod certo loco. l. j. aliter enim non diceretur debitor: vt instituit. de actio. in prin. & præterea re consumpta liberatus esset. Azo.

h Creditor. s. posterior.

i Accepit. id est solutū est ei.

k Sed placet. doleo q̄ contradicit Papi. Ioan.

l Auferendam. per hypothecariam si extat. aliā cōdictione ex lege quæ est extraord. vt C. de priuile. fisci. l. pecunia. & de condiēt. ex lege. l. j. nec commisit peculatū ille creditor: vt supra ad leg. Iul. pecu. l. antepe. sic & alius priuilegiat reuocat: vt. §. quod cum eo. l. iij. & de pecu. l. ex facto. in fin. Itē iste reddit cum altero tantū si antequā cōsumat, sciat fisci debitorem: vt. j. eo. l. auferitur. §. j. Accur.

m Directam. s. pristinā, suscitaturam. s. creditori primo. i. qui primo erat creditor, nunc deserat per solutionem sibi factā cōperere in ipsū debitorē & in fideiussorem, & in pignora: vt. j. eod. l. sed reuocata. & l. Titius. Sed oppo. q̄ directa non competat quasi sit sublata, & debitor ab eo liberatus: ideo detur utilis: vt. §. eod. l. sed reuocata. sed dic ibi liberatum quo ad opinionē, vel liberatū quondam. & utilis, id est efficax. & pro hoc. j. eod. l. Titius. Alij dicunt primam omnino sublata: sed utilis modo suscitatur vel condi. ex lege, vel in factum: vt C. si aduer. trāf. l. j. & ij. & de euic. l. minor. in prin. & si ex noxa. causa. l. ij. in fin. & quod hic dicit directam, exponunt fisco in debitorē cui est ablata pecunia per creditorē priuatum. Accur.

n Dō. Enique. Præstadas. fisco à debitore, cum primo solutum est. Res. id est ratione rei quæ peruenit. Accur.

mosus est, licet in causa sua non obtinuerit. Item eos qui tutores vel curatores fuerunt, non oportere deferre causa pupillorum vel adulescentium suorum, diui Seuerus & Antoninus rescripserunt. b quod consequens est obseruari & in eo qui quasi procurator negotia gessit. & ita iidem principes rescripserunt. l. idem decreuerunt, nulla constitutione prohibitum esse procuratorem interrogari, c sed accusare d eum cuius negotia gessit: & tutorem qui aut detulit, aut mandauit, seuerissimè puniendum rescripserunt. Sed ne quidem is qui aliquam vendidit rem, eandem deferre debet e vel per se, vel per subiectam personam: ne alioquin pœnam f patiatur dignam suæ personæ: vt & constitutum esse refertur.

Si debitor fiscalis creditori suo soluit, fisco potest hanc pecuniam à tali creditore repetere: & sic remanebit debitor obligatus creditori suo, & eius fideiussores & pignora, ac si nihil soluisset. h. d. cū tribus. l. sequentibus.

Papinianus tam libro sexto quàm vndecimo responsorum scribit, ita demum publicam g auferri pecuniam ei qui cum erat creditor, h in solutum pecuniam accepit, i si aut sciebat cum accipiebat, publicum quoque esse debitorem, aut postea cognouit antequam cōsumeret pecuniam. Sed placet k omnimodo ei pecuniam auferendam l esse, etiam si ignorauit cum consumeret. & postea quidam principes directam m actionem competere ablata pecunia rescripserunt: vt & Marcellus libro septimo Digestorum scribit.

XIX. PAPINIANVS libro decimo Responsorum.

D Enique non esse præstandas n vsuras cum pecunia re-

p Non persona. ex suo contractu scilicet. tunc enim præstaretur vsura. C. de priuile. fisci. l. pecunia. & §. de vsu. l. cum quidā. §. si debitor. & facit. §. de pub. l. imperatores.

q S. Ed reuocata. Liberatum. quo ad opinionem. Accur.

r Vtilis. id est efficax: vt not. §. eo. l. deferre. in fi. licet alij secus: vt ibi dixi. & facit §. de in offi. testa. l. mater. & §. l. proxi. & ij. §. fina.

XX. IDEM libro vndecimo Responsorum.

S Ed reuocata pecunia, in fideiussorem liberatum q utilis r actio dabitur.

XXI. PAVLVVS libro tertio Questionum.

T Itius f qui mihi sub pignoribus pecuniam debebat, cum esset fisci debitor, soluit mihi quæ debebat. postea fisco iure suo vsus, abstulit mihi pecuniam. quærebatur an liberata essent pignora. Marcellus rectè existimabat, si id quod mihi solutum est, fisco abstulit: non competere pignorum liberationem. Neque differentiam admittendam esse existimo interesse putantium, id ipsum quod solutum est, an tantundem repetatur.

Rem litigiosam non potest procurator fisci vendere, nec alij obligatam: sed sibi obligatam bene. h. d. vsque ad §. lites. cuius casum dic vt in glossa.

XXII. MARCIANVS libro singulari de Delatoribus.

R Es quæ † in controuersia sunt, non debent à procuratore Cæsaris distrahi: sed differenda est earum venditio: vt diuus quoque Seuerus & Antoninus rescripserunt. Et defuncto maiestatis reo, parato herede purgare innocentiam mortui, distractionem bonorum suscipi iusserunt: u & generaliter prohibuerunt rem distrahi à procuratore, quæ esset in controuersia. Res autem nexus pignori x distrahere procuratores y possunt. Sed si antè alij res obligatæ sunt iure pignoris, z non debet procurator ius creditorum a lædere: sed si quidem superfluum b est in re, permittitur procuratori vèdere ea lege, vt in

quando fi. vel pri. l. ij. & ij. & de sol. l. j. & de bo. auth. iudic. poss. quamuis. Accur.

u Iusserunt. §. de accu. l. ex iudiciorū. & ad. l. Iul. maiest. l. fi.

x Pignori. fisco, vel ei cuius bona sunt in fisco delata.

y Procuratores. Cæsaris vel fisci.

z Pignoris. scilicet specialiter: vt C. qui potio. in pigno. hab. l. eos. nam si generaliter, potior est fisco, secundum quosdam: vt infra eo. l. si is qui mihi. quæ distinctio non placet: vt. §. qui po. in pigno. ha. l. si pignus.

a Creditorum. priorum.

b Superfluum. id est plus valeant pignora, quàm id quod debetur creditoribus primis.

T Itius. facit. §. eo. l. deferre. §. fi. & qd̄ ibi not. & superioribus primis legibus duab.

R Es qua.] CASVS.

Controuersia erat de quibusdā rebus, sint fisci, vel alterius. interim nō possunt illæ res distrahi à procuratore Cæsaris. & dat exemplum in litera. rem autem fisco obligatā potest procurator fisci vel Cæsaris vendere. sed si hæ res sint aliis prius obligatæ, non potest procurator fisci lædere ius æquū. si tamen eas vendat, & de pretio faciat solui creditoribus, vel ipsemet soluat eis: tenet venditio. [LITES.]

Dic casum vt in gloss. quæ incipit. si quis &c. [SICVT.] Nemo cogitur fisco nuntiare alium, id est bona ab alio possessa. ex quo tamen denuntiavit, debet persistere: aliàs punitur. & hoc est verum etiam si mandato alterius nuntiauit. si tamen iste qui

mandato alterius nuntiauit, velit abolitionē petere, audiat, si mandato rem sibi subtractū queratur, id est si mandator qui secū detulerat, discessit à lite: secus si solus iste denuntiavit: quia tenetur complere, licet mandator interim discessit. aliàs si non persistat, punitur. si tamē uiuat mandator, & delator nō probet: punitur vterq; & hoc dicit hic §. cum duabus. l. seq. Fran. Accur.

c Res qua in controuersia sunt. fisci, vel alterius: imò nec interim capiēda: sed apud possessorem consistere: vt C. eo. l. fina. & facit. §. de re iu. l. à diuo. §. si super. & C. de litigio. l. ij. & Co.

† Scrib. hic dicit istum text. esse notab. ad hoc propositum quod fisco nō potest alienare bona quæ sunt in cōtrouersia. qui text. ad hoc est clarus: & nō eget aliqua alia interpretatio. Bo.

Accepit.

a *Acceperit*. scilicet ea lege vt soluat.

b *Soluat ipse*. scilicet fisco creditoribus aliis. & facit. j. e. l. quod placuit. & C. pœ. fisco. credi. præ. l. j. lib. x. Accur.

c *Vel simpliciter*. i. vendidit tantum: nō autem pecuniam accepit.

d *Lites*. si quis vult fisco cedere ac. non suscipit, vt hic, & supra de alie. iu. mu. cau. fac. l. pe.

& C. ne fi. vel resp. l. ij.

& inst. qui. mo. tol. ob.

§. pe. & §. de here. instit.

l. pen. nec etiam recipit

pollicitationē illius qui

pollicetur se derelictu-

rum bona sua fisco, vel

partē. & fa. C. de testa. l.

ex imperfecto.

e *Si quis*. scilicet dona-

tor, in quib⁹ erat forte,

vel non erat lis: & hoc

ideo, quia futuræ suc-

cessionis & c.

f *Non suscipere*. rescri-

psit diuus Pius.

g *Commento*. scilicet vo-

luntate inspecta: quia

per eum non stetit quo-

minus delinqueret.

h *Durum*. inspecto exitu,

qui non fuit secutus:

sed dignum inspecta vo-

luntate: quia non erat

atrox delictum.

i *Videbatur*. publico cō-

filio.

k *Statuere*. scilicet di-

gnum fuisse.

l *Nemo cogitur*. vt. C. vt

nemo inuitus. & fa. C.

de act. & oblig. sicut. &

supra de arbi. l. iij. §. ta-

metfi.

m *Audiendum*. vt non

puniatur.

n *Subtractum*. spontē,

non coactē: vt. §. e. l. ij.

§. diuus. sic & §. de alie.

iudi. l. iij. §. fina. Itē hoc

casu solus mādator col-

ludens tenetur.

o *De eo Mandatoris*.

nam tunc secus

est: vt supra. l. prox. §.

fina.

p *Puniendum*. nihilo mi-

nus. Accur.

q *Non tantum*. facit.

§. e. l. ij. §. senat⁹.

& §. diuus. & l. senatus.

§. j. & ad Turpil. l. j. §. pe

nul.

Est & decretū.] **CASVS**

Bona à te pos-

sessā defero in fisco.

mihi incumbit onus probandi qualiter ad fisco pertineant: nō

autem cogeris ostendere quo iure ea habeas. Fran.

i *Quem*. scilicet possessorem conuentum.

f *Quod intendit*. vt. C. de eden. qui accusare. & de petit. hered. l. cogi. & de proba. l. ij. & l. actor. quandoque contra: vt. C. de prob. l. siue possidetis. & de dona. inter vi. & vxor. l. etiam. & C. de præscrip. lon. tempo. l. emptor. & l. penulti. & in authen. de testi. §. si vero dicatur. col. vij. & supra si ser. vind. l. si quis diuturno.

C *vm quidam.*] **CASVS**. Accusatus de crimine ex quo damnatus amittet bona, interim pendente causa emancipat filium suum qui erat à quodam heres institutus, qui filius emancipatus adiuit hereditatem. Dicitur quod non videtur in fraudem fisci factum. Franciscus.

t *Cum quidam*. cuius bona erant publicanda.

u *Reus*. id est accusatus. Accursius.

z *Hereditatem*. alicuius sibi relictam. contra hanc. l. j. e. l. in fraudem. in princ. sed hic nondum erant bona fiscalia, nam non erat damnatus. & facit. §. que in frau. cred. l. qui autem. & infra de reg. ff. Nouum.

primis creditoribus præcedentibus satisfiat, & si quid superfluum est, fisco inferatur: aut si accepit totum fisco, soluat ipse, vel simpliciter si vendidit procurator, iubebit pecuniam quam deberi creditori priuato fuerit probatum, exolui ei. & ita diuus Seuerus & Antoninus rescripserunt.

Pertinax quoq; imperator nullo modo exigendum quem probare vnde habeat, circa delationes fiscales: sed delatorem probare debere quod intendit.

Pertinax quoq; imperator nullius se aditurum hereditatē professus est, quæ lite perplexa delata esset: vt lul. Capitolinus scribit. Hotoman.

Lites donatas se non suscipere diuus Pius rescripsit: licet bona relicturum se quis profiteatur, vel partem bonorū donatam non suscipere. & adiecit, & illum dignum fuisse puniri pro tam turpi tamque inuidioso commento: & (nisi durum esse videbatur) in vltro venientem pœnam statuere. Sicut renūtiare causam nemo cogitur, ita liberum arbitrium desistendi ei non datur qui detulit. & ita diui Seuerus & Antoninus rescripserunt: & idem esse, licet alieno mādato detulisset. Plane rescripserunt delatorem audiendum volentem à lite desistere, si sibi mandatorem subtractum queratur.

XXIII. CALLISTRATVS libro secundo de iure fisci.

D *eo delatore qui causam solus agere instituerat, non habita mētionē mādatoris: si postea desistat præterdēns mandatorē causæ decessisse, puniendū diui fratres rescripserunt.*

XXIII. MARCIANVS libro singulari de Delatoribus.

N *on tantum delator punitur, si non probauerit: sed & mandator, quem exhibere de-*

bet delator.

C *vm mortē.] CASVS*. Vir morte vxoris occisæ lucratus est dotem ex pacto: quam dotem perdit, si nō vindicat mortem vxoris accusando occisores eius. Fran. Accur.

Y *Non defendit*. id est non vindicat, accusando occisores.

Z *Pertineat*. per pactum dotis. ad quod. §. de iis qui. vt indig. l. ei quoq; & C. de iis qui. vt indig. l. j. & supra ad Trebel. l. Marcellus. §. fi. & §. solu. ma. l. si ab hostibus. §. j. Accur.

S *is qui.] CASVS*. Accepi à Titio centum mutuo: eidem obligauit ea quæ habeo, & quæ habiturus sum. tandem contraxi cum fisco, & sum ei obligatus: & sic tacite sunt obligata ei omnia mea bona. in rebus quas amodo acquirō, præfertur fisco. Frā. Accursius.

a *Habiturus] esset*. hoc superflue fuit dictū: vt C. quæ res pign. obliga. post. l. fin. Accur.

b *Contraxerit*. & sic generaliter fisco tacite sūt omnia bona obligata: vt infra. e. l. aufertur. §. fisco.

c *Respondisse*. si priuatus habet generalem prius, & postea fisco similiter generalem: præfertur fisco in postea quæsitis: vt hic. Sed contra supra qui pot. in pig. ha. l. fina. j. respon. vbi etiam in postea quæsitis præfertur prior. Sol. ibi prior duplex priuilegium habebat, tutelæ & tutoris: hic temporis tantum. Vel illa secundum istam, vt prior præferatur in postea quæsitis, scilicet vsq; ad tempus quo cum fisco contractum est: non post. Vel tertio dicas: hic cū fisco contraxit antequam mecum. & secundum hoc quod dicit, in postea quæsitis: subaudi, etiam. nam idem de ante quæsitis. sed de postea quæsitis plus dubitabatur. Item contra. C.

XXVI. IDEM libro trigensimo primo ad Sabinum.

C *vm quidam capitis reus emancipasset filium, vt hereditatem adiret: rescriptum est nō videri in fraudem fisci factum quod acquisitum non est.*

XXVII. IDEM libro trigensimo quarto ad Edictum.

C *vm mortem maritus vxoris necatæ non defendit, diuus Seuerus rescripsit, dotem fisco vindicandam, prout ad maritum pertineat.*

Licet priuatus habeat hypothecam generalem anteriorem in tempore: tamen fisco præfertur in bonis post suam obligationem quæsitis. Bartolus.

XXVIII. IDEM libro tertio Disputationum.

S *iqui mihi obligauerat quæ habet, habiturusque esset, cum fisco contraxerit: sciendum est, in re postea acquisita fisco potiore esse debere, Papinianum respondisse: quod & constitutum est. Præuenit enim causam pignori fisco.*

Ista lex diuiditur in quatuor partes. Primò ponit vnum dictū. Secundò determinat vnam quæstionē dependētem ex dicto. Tertio respondet cuidam tacitæ obiectioni. Quarto responsionem illam determinat, atque declarat. secūda ibi, sed enim. tertia ibi, nec enim, quarta ibi, plane. Barto.

de remis. pig. l. si ignorante. vbi prior generalis præfertur reipu. sed illa secundum istam, scilicet in quæsitis ante obligationem fisci. Item si tam fisco quam priuatus habeat idem speciale pignus, præfertur qui prior est tempore: vt. C. qui pot. in pign. habeat. l. si fundum. Sed quid in ante quæsitis? Respon. quidam distinguunt hic an habeat prior specialem, & præfertur fisco: an generalem, & tunc non: vt supra qui po. in pign. l. si pignus. quod non placet: vt ibi not. per. l. prædictam, si ignorante. C. de re. pign. Sic ergo siue specialem siue generalem habeat priuatus ante fisco, præfertur. & secundum hoc accipe supra. e. l. res. §. j. multo magis econtra si fisco sit prior, præfertur: vt. d. l. si fundum. Item quid si duobus priuatis obligo bona mea præsentia & futura: nunquid erit prior potior in postea quæsitis, an simul concurrent? Videtur priorem præferendum: vt. §. qui po. in pig. l. qui generaliter. & l. qui balneum. §. fi. & l. fi. in princ. & hoc in eo quia si est priuilegium fisci vt posterior præferatur, ergo secus in alio: vt infra ad munic. l. j. in fi. Econtra videtur quod concurrant: vt eo. titu. supra qui po. in pig. ha. l. idēque. in fi. & l. qui ge-

FFF iij

Priuatus hypothecā habens an & quādo fisco præferatur.

In vulg. Si is qui.

neraliter. & in ante quaeritis dicit. Item nec ob. illa, qui balneum. in si. vt ibi not. nec finalis in eo tit. quia propter priuilegium tutelae. Item nec hic: quia in hoc est priuilegium, vt praeratur, non vt concurat: sed totum occupat. Accursius.

Eius.] **CASVS.** Qui corrumpit delatore, pro victo habetur. hac autem poena non transit aduersus heredem corruptentis, sed tunc cum de crimine praerari. constabit per sententiam super hoc latam: & si de hoc sententiabitur, sententia prima quaerat absolutus corruptor, retractabitur. [EVM QVI.] Ego Fraciscus testamētum patris mei in quo eram institutus heres accusaui de falso, & succubui: nihilo minus possum adire here. tamen bona mihi vt indigno auferuntur: & vadit ad fiscum etiā act. hereditariae. Si quid tamē pater meus mihi debebat, & sic per meā adi. confusum est ius petēdi: nō mihi restituitur ius petēdi. & adducit simile in litera. Fran.

a Pro victo habetur. de hoc dic vt. §. e. l. in fisci. & fa. §. de bo. eo. l. ij. & §. e. l. imperator.

b In ficalibus. in priuatis dic vt. C. de pae. iudi. l. j. Accursius.

c Cateroquin. pro sed.

d Transire. vt pro victo habetur heres: & si velit quis probare corruptelam. sed videtur contra hoc supra de bo. eo. l. ij. solu. vt ibi.

e Exinde. vt non audiat heres postea in iure.

f Redempta est. & forte absolutus corruptor.

g Vel actio. competens corruptenti, puta non capaci: quā actionem deferebat in fiscum. Accursius.

h Constare. tunc ergo praedicta poena transibit.

i De crimine. praerariationis: vt. §. de praerari. l. praerariationis.

k Agi possit. facit supra de iure iur. l. eum qui. §. in popularibus. & de po. ac. l. iij.

l Non poena. id est non vt heres habetur pro conuicto, vt dictum est: sed vt plene discutiatur causa, ac si nulla corruptela facta fuerit. Alij dicunt: si ago contra heredem, satis est probare corruptelam defuncti: quia per hoc apparet meam delationem fuisse validam. & quod dicit non poena, est sensus: ideo sufficit probari delictum defuncti, quia non peto poenam ab herede: sed tantū quia prius deferebam. ad quod. C. si pen. ap. l. j. sed certe nō potest paliari quin esset poena si hanc admitto probationem, scilicet corruptelam defuncti. quid enim si ius habeat delatus? nōne esset ei poena si propter corruptelam ei vel heredi auferatur: vt. §. co. l. imperator. ideo prima placet. Accursius.

m Dixit. & succubuit: vt. C. de iis qui. vt indi. l. alia. & not. quod nihilo minus heres est. & ideo si quis habeat actiones contra defunctum: extinctae sunt, licet ei auferatur hereditas vt indigno: & actiones hereditariae denegantur: & sic nomine, non re, remanet heres: tamen actiones confusae non suscitantur: vt hic, & supra de vul. substi. l. ex facto. §. Iul. & de iis qui. vt ind. l. qui Titij. in fin. & l. heredem. & l. eum qui. §. bonis. vers. si quid tamen.

n Actionibus. scilicet hereditariis.

o Obligationes. aliās actiones. & subaudi. & aliās est. §.

p Resuscitari. hereditate ei vt indigno ablata: vt not. superiori respon.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

Ne procuratores.] CASVS. Hereditate delata ad fiscum in quaerant serui castaldiones bonorum, procurator Caesaris non debet eos alienare manumittendo, vel alio modo. si tamen manumittat eos, reuocantur in seruitutem. Fran. Accur.

† Sic in archiep. Ant. Aug lib 2 c. 2 vitur Cf. hoc verbo.

XXIX. IDEM libro octavo Disputationum.

Eius qui delatorem corrumpit, ea conditio est, vt pro victo habeatur. ^a nam in ficalibus ^b causis id constitutum est. Sed enim hac poena magis est vt aduersus ipsum locum habeat, qui delatore redemit: cateroquin ^c aduersus heredem eius transire non debet. Nec enim exinde ^d perit causa, ex quo redempta ^e est, vel actio ^f perimitur, vel condemnatio facta videtur: verum oportet constare ^h prius, & de crimine ⁱ pronuntiare. Planē si fortē de retractanda causa agatur, quae semel iudicata est per delatoris corruptelam: mortuus corruptor non efficiet quo minus agi possit, ^k atque retractari causa. hic enim non poena, ^l sed causae restitutio est. Eum qui falsum testamentum dixit, ^m posse adire hereditatem constat: sed denegatis ei actionibus, ⁿ fisco locus erit: & obligationes quas adeundo confudit, non restituuntur. nam & in eo qui post aditam hereditatem defuncti mortem non defendit, imperator noster cum patre rescripsit obligationes ^o confusas non resuscitari. ^p

q Actores. seruos. Accursius.

r Alienent. manumittendo vel alio modo, vt subiicit. & facit. §. e. l. bonorum. & quod ibi not. Accursius.

s Si manumissi fuerint. de facto & reuocantur quatenus de facto sunt manumissi. sic. §. de fer. l. j. §. j. vel si dicas tenere, reuocantur per in integ. rest. ad qd supra de mino. l. nisi.

XXX. MARCIANVS libro tertio Institutionum.

Ne procuratores Caesaris bonorum actores ^q quae ad fiscum deuoluta sunt, alienent, ^r imperatores Seuerus & Antoninus rescriperunt. & si manumissi ^s fuerint, reuocantur ad seruitutem,

XXXI. IDEM libro quarto Institutionum.

Diuus Commodus rescripsit, obsidum bona, ^t sicuti captiuorum, ^u omnimodo in fiscum esse cogenda.

XXXII. IDEM libro quartodecimo Institutionum.

Sed si accepto ^x vsu togae Romanae, vt ciues ^y Romani semper egerint, diui fratres procuratoribus hereditarium rescriperunt, sine dubitatione ius eorum ^z ab obsidis conditione separatum esse beneficio principali: ideoque idem ius eis ^z seruandum quod haberent si a legitimis ciuibus Romanis heredes instituti fuissent.

XXXIII. VLPIANVS libro primo Responsorum.

Evm qui debitoris fisci adiit hereditatem, priuilegiis fisci coepisse esse subiectum. ^a

stat non posse testari: vt supra de testa. l. obsides. nec tamen capite minuti sunt. Alij dicunt quod etiam bona quae antea habebant, amittunt.

u Captiuorum. potest intelligi de hostibus qui per virtutem bellicam deuicti, cum agris suis capiuntur. hi enim quamuis fiat serui capientium, & res mobiles quae cum his captae sunt: vt supra de acqui. re. do. l. transfugam. & ad. l. Iul. pe. l. pen. quae sunt contra, praedia tamen eorum non sunt capientium, sed fisci: vt infra de capt. l. si captiuus. §. expulsis. & haec sunt res quae limitatae dicuntur: vt supra de acqui. re. do. l. in agris. vel dic loqui de iis qui ob causam capti & detenti sunt, sola ciuitate non libertate amissa. cum enim hi liberi remaneant, sibi acquirunt: sed eis detentis bona eorum publicantur: vt. C. de bo. proscip. l. deportati. quod autem subiicit in. l. proximi. potest referri tam ad obsides quam ad captiuum de quo proximi. exemplum posui: si ponas eos iuris peritos: & ita acceperunt vsu togae, vt dicerentur togati, id est aduocati: vt. C. de adu. diuer. iudicio. l. ne quis. Aut impetrato ab imperatore vsu cuiusdam vestis quae toga dicitur. Vnde dicitur Italia Gallia togata. & forte de huiusmodi captiui bonis loquitur Vlpianus supra de bo. possessi. l. non est ambigendum. secundum Ro.

x Sed si accepto. ab imperatore: quia imperator permisit vt Romana toga vterentur. R. caetera dic vt. §. l. proximi. Accur.

y Eorum. qui impetraverunt vsu togae.

z Eis. qui ab ipsis fuerunt heredes instituti. R. f. ab obsidibus. H. ad quod supra de bonorum possi. l. non est.

Evm qui.] **CASVS.** Qui successit debitori fisci, vt ad vsuras maiores teneatur, quam priuato deberentur, & in aliis multis fisci priuilegiis subiicitur. Fran.

a Esse subiectum. ad hoc. §. de vsur. l. cum quidam. §. si debitores.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

subdidi.

Diuus.] **CASVS.** Bona obsidum confiscantur sicuti captiuorum. & qui sint obsides, dic vt in glo. quae incipit, vtputo &c. Item de quibus captiuis loquitur: dic vt in alia glo. quae incipit, potest intelligi &c. Si autem captiui vel obsides cum essent iuris doctores, impetraverunt vt togati dicerentur, id est aduocati: bona debent habere propria ista tales, & instituire possunt sibi aliquos heredes. & hoc dicit hac. l. & seq. Franciscus.

t Bona. vtputo, post mortem obsidum debet haec lex exaudiri, secundum R. ar. infra. l. proximi. secus in aliis de quibus dicitur infra eo. l. in fraudem. §. j. Vel dic, quae sita in obsidatu: siue viuant, siue moriantur. nam ea quae domi obsides reliquerunt, in fiscum non coguntur: quia nec captiuorum. & dic, obsides qui commissi erant imperatori pro aliquo pacto seruando vel praercepto: vel pro aliquo capto qui recessit eo dimisso. & hos cogit non posse testari: vt supra de testa. l. obsides. nec tamen capite minuti sunt. Alij dicunt quod etiam bona quae antea habebant, amittunt.

u Captiuorum. potest intelligi de hostibus qui per virtutem bellicam deuicti, cum agris suis capiuntur. hi enim quamuis fiat serui capientium, & res mobiles quae cum his captae sunt: vt supra de acqui. re. do. l. transfugam. & ad. l. Iul. pe. l. pen. quae sunt contra, praedia tamen eorum non sunt capientium, sed fisci: vt infra de capt. l. si captiuus. §. expulsis. & haec sunt res quae limitatae dicuntur: vt supra de acqui. re. do. l. in agris. vel dic loqui de iis qui ob causam capti & detenti sunt, sola ciuitate non libertate amissa. cum enim hi liberi remaneant, sibi acquirunt: sed eis detentis bona eorum publicantur: vt. C. de bo. proscip. l. deportati. quod autem subiicit in. l. proximi. potest referri tam ad obsides quam ad captiuum de quo proximi. exemplum posui: si ponas eos iuris peritos: & ita acceperunt vsu togae, vt dicerentur togati, id est aduocati: vt. C. de adu. diuer. iudicio. l. ne quis. Aut impetrato ab imperatore vsu cuiusdam vestis quae toga dicitur. Vnde dicitur Italia Gallia togata. & forte de huiusmodi captiui bonis loquitur Vlpianus supra de bo. possessi. l. non est ambigendum. secundum Ro.

x Sed si accepto. ab imperatore: quia imperator permisit vt Romana toga vterentur. R. caetera dic vt. §. l. proximi. Accur.

y Eorum. qui impetraverunt vsu togae.

z Eis. qui ab ipsis fuerunt heredes instituti. R. f. ab obsidibus. H. ad quod supra de bonorum possi. l. non est.

Evm qui.] **CASVS.** Qui successit debitori fisci, vt ad vsuras maiores teneatur, quam priuato deberentur, & in aliis multis fisci priuilegiis subiicitur. Fran.

a Esse subiectum. ad hoc. §. de vsur. l. cum quidam. §. si debitores.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

Imperatores.] **CASVS.** Quidam deferebat in fiscum quaedam bona a te possit. tu eum corrupisti, vel iudicem causae. de hoc fuisti accusatus, & in quingentos solidos fuisti condemnatus. dicitur qd recte fuisti condemnatus. Fran.

^a *subdidisti.* & pro conuicto debes haberi: vt supra eo. l. eius. & l. in fisci. & C. quando prouo. non est nece. l. venales.

A *Pud Iulianum.] CASVS.* Quendam hereditatem à Titio possessam deferebas in fiscum, & ego eam à te petebam, dicens ad me spectare. quæritur an mea quæstio sit differenda propter illam fisci: non autem petitio creditorum hereditarium differatur? Et dicitur quod mea quæstio & petitio creditorum differendæ sunt. Fran.

^b *sustinenda.* i. differendæ.

^c *Actiones.* vniuersales. Accursius.

^d *Ceterorum.* s. vindictium hereditatē, & non singulorum creditorum, an & c. Accur.

^e *Expressum est.* s. vt actiones etiã creditorum differantur, quæ nõ differrentur si inter duos priuatos de hereditate ageretur: vt in cõtra. C. de pet. her. l. fin. & facit s. de excep. rei iud. l. qui cum herede. Item contra. s. si cui plus quàm p. l. Falc. l. si heres. Sol. hic iam erat lis scilicet mota pro fisco: ibi non. Ac.

P *Radiis.] CASVS.* Qui emit prædia tributaria à fisco, etiam ad præteritorum annorum tributa tenetur. Francif. Accursius.

^f *Distractis.* cum suo onere. Accur.

^g *Placuit.* facit supra de here. ven. l. ij. §. si quid. & §. pen.

Q *Uod placuit.] CASVS.* Heredi. fisco delata, fisco non potest per priuilegium auferre ius creditorum hereditarium: sed iure cõmuni poterit vti cõtra eos. & de hoc ultimo dat exemplum: vt. j. eo. l. Staius. in fin. Fran.

^h *Quod placuit.* s. eo. l. in summa. & l. j. §. an bona. & l. non possunt. & j. l. Staius. §. fina. & C. de pœnis fisci. l. j. aliàs est de priuile. fisci. l. j. & j. eo. l. Arrianus. in princ. Accursius.

ⁱ *Fisco.* id est ad utilitatem fisci. aliàs à fisco.

^k *Suum.* id est sibi debitum.

^l *Ius commune.* quod est vt in sortis pet. præferatur ceteris: vt. C. de pœnis fisci. l. j. vel verius da exemplum. j. e. l. Staius. §. fin. item sunt exempla. C. de testa. l. ex imperfecto. & C. ne fisco rem quã ven. euin. l. j. item. s. eo. l. res. §. j. & sic cõmunia iura tenent in præmissis. ad quod etiam est. C. de pet. here. l. j. Accursius.

F *fiscus.* Dic casum in hoc princ. vt in glos. quæ incipit, quidam delator & c. [DE LATORIS.] Legata erat decem fisco in diē. ego cum essem procurator Cæsaris, petij hanc pecuniam nomine fisci, credens diem venisse, non tamen venerat: & sic succubui. nõ punior pœna delatoris, cum nec delator dicar. Fran. Accur.

^m *Fiscus.* quidam delator pro fisco seu pro utilitate fisci accusabat testamentum de falso. si obtinuerit, habet propositum. si succubuerit, non habet fisco: vt. C. de iis qui. vt indi. l. alia. si autem pendet lis, & ex alia causa bona vacant, quæ causa constat, nec est ambigua: veniunt fructus ex die motæ primæ litis.

ⁿ *Vacare.* ex alia causa: vt quia non sit capax heres institutus in ff. Nouum.

Qui corrumpit delatorem pecunia: condemnatur in quingentis solidis. Hoc dic.

XXXIII. MACER libro secundo Publicorum.

I mperatores Seuerus & Antoninus Asclepiadi ita rescripserunt: Tu qui defensione omiſsa redimere sententiam maluisti, cū tibi crimen obiiceretur: non immeritò quingentos solidos inferre fisco iussus es. omiſsa enim ipsius causæ inquisitione, ipse te huic pœnæ subdidisti. ^a Obtinendum est enim, vt hi quibus negotia fiscalia mouentur, ad defensiones causæ bona fide veniãt: non aduersarios aut iudices redimere tentent.

Priuato & fisco mouentibus causam super vna re, prius tractatur causa fisci.

XXXV. POMPONIVS libro undecimo Epistularum.

A pud Iulianum scriptum est: Si priuatus ad se pertinere hereditatem Lucij Titij dicat, altero eandem hereditatem fisco vindicante: quæritur vtrum ius fisci antè excutiendum sit, & sustinendæ ^b actiones ^c ceterorum: ^d an nihilo minus inhihendæ petitiones creditorum singulorum, nõ publicæ causæ præiudicetur. Idque senatusconsultis expressum est.

XXXVI. PAPINIANVS libro tertio Responsorum.

P rædiis à fisco distractis, ^f præteriti temporis tributum eorundem prædiorum onus emptorem spectare placuit. ^g

XXXVII. IDEM libro decimo Responsorum.

Q uod placuit, ^h fisco ⁱ non esse pœnam petendam, nisi creditores suum ^k recuperauerint: eò pertinet, vt pri-

testamento falso.

^o *Absumi.* id est consumi ad damnum fisci.

^p *Neque enim.* Not. quod dicitur bonæ fidei pos. non teneri nisi in quantum locupletior est: vt supra de pet. her. l. item veniunt. §. cum antequam. nõ habet locum post controuersiam motã: vt hic fuit,

uilegium in pœna contra creditores non exercentur, non vt ius commune ^l priuatorum fisco amittat.

XXXVIII. IDEM libro tertio decimo Responsorum.

Fiscus ^m in quæstione falsi testamenti non obtinuit. prius quàm autem ea quæstio decideretur, alio nuntiante bona postea vacare ⁿ constitit. Fructus post primam litem absumi ^o non oportuisse respondi. neque enim ^p ad senatusconsulti beneficium scriptum heredem pertinere controuersia mota. ^q Delatoris opera non esse functum ^r respondi, qui fisci pecuniam quam alius tenebat, ad sui temporis administrationem pertinere, ^f quamuis probare non potuisset, contendit: quoniam propriam causam egerat. ^t

XXXIX. IDEM libro sextodecimo Responsorum.

Bona fisco citra pœnam exilij ^u perpetuam adiudicari sententia non oportet. Eum qui periculum communis condemnationis diuidi postulauit, ^x quod participes iudicati soluendo essent, reuocatis alienationibus ^y quas fraudulenter ^y fecerant, non videri causam pecuniæ fisco nuntiasse ^z respondi.

XI. PAVLVS libro vicesimo primo Quæstionum.

Ita fidei heredis commisit: *Rogofundum Titio des, de quo te rogauit.* ^a Si Titius capere non possit, non euitabit heres pœnam taciti fideicommissi. non enim est palam relinquere, quod ex testamento sciri non potest cum recitatum est: quemadmodum nec ille palam dat, qui ita scribit: *Rogo vos heredes, in eo*

^y *Fraudulenter.* licet non probet quæ sunt in fraudem alienata, nõ ideo infamatur. Accursius.

^z *Vindicasse.* in est detulisse bona in fisco, vt ob hoc si non probet, fiat infamis. & facit supra. l. proximi. §. fin.

Ita fidei.] CASVS. Ego Franciscus habens filium spurium, cui nihil poteram relinquere: heredem meum rogauit clam vt fundum quendam daret ei. in testamento autem meo palam eum rogauit vt daret fundum. dicitur quod talis heres punitur, cum fidem accommodauerit de dâdo non capaci: & in testamento dixisset: rogo heredem vt adimpleat quod ei dixi. & maior fraus est in primo casu quàm in secundo. & dic vt in litera. Sed quid si patrono meo relinquo tertiam quam debet habere de bonis meis: & eum tacitè rogo de dando aliquid de portione sua cuidam nõ capaci? non punitur iste patronus rogatus, cum de suo dare sit rogatus. Franciscus Accursius.

^a *Rogauit.* & vere rogauerat, sed nõ dixerat de certo fundo. Accur.

& s. de pet. here. l. sed & si lege. §. si autem. & §. consuluit. & de iis quibus vt indig. l. heredem. & l. eum qui. in prin.

^q *Controuersia mota.* in secunda lite. Accur.

^r *Non esse functum.* & sic non infamari.

^f *Pertinere.* proponendo diem soluendæ pecuniæ venisse: & suū tempus, quia legata erat reipub. in diem, non tamē venerat, & erat procurator fisci iste. & fa. j. e. l. delator. & supra eo. l. deferre. & l. ij. in princ. & j. eo. l. proximi. §. si alij ponit per. l. C. de delat. l. nulla. lib. x. Accur.

^t *Egerat.* non pro præmio: vt. s. l. ij. in prin.

Bona.] CASVS. Bona alicuius damnati, vt relegati, non debent per sententiã auferri ei. & fisco dari: nisi esset in exilium perpetuum datus, id est deportatus, vel in aliam pœnam capitalem damnatus. [EVM QVI.] Dic casum vt in glos. quæ incipit, duo vel plures.

^u *Exilij.* id est deportationis, vel alterius capitalis pœnæ, non relegationis: vt supra de publi. iudi. l. ij. & de interd. & relega. l. relegatorum. §. hæc est differentia. & §. ad tempus. & l. iij. & C. si pendente app. l. si is.

^x *Postulauit.* duo vel plures magistratus erant condemnati simpliciter: vnde alter eorum petit separari condemnationem, quod potest: vt. C. si plu. vna sententia. l. j. & ij. dic quod iudicati participes sunt soluendo, si reuocentur alienata per eos. Accursius.

a *Voluit.* legem circumuenit, dum non capienti aliquid restituere debuit, at legis interpretationem, scilicet circumuenit, dum voluit ne quid certum appareret quod fideicommissarius petat: & plene dic vt supra. l. ij. in princip.

b *Non tamen.* id est ideo.

c *Rerum.* ad quod supra communia prædi. l. in tradendis. & de iniur. prætor. in princ. & §. quod ait. Item & generalitas ambigui parit: a vt supra de solu. l. cum Stichus. & not. §. de pactis. l. veteribus. **d** *Ex portione.* quæ est tertia: vt instit. de suc. lib. §. sed nostra. & dic sua. id est sibi debita. Accursius.

e *Præstet.* non capaci. in qua nõ poterat grauari etiam capaci: vt supra de lega. ij. l. cum patronus. & si quis omif. cau. test. l. qui autem. §. si patronus. & facit supra de inoffic. testa. l. Papinianus. §. si quis impuberi. Sed arg. contra supra de fal. l. si quis legatum. §. fin. Accur.

e *Vm qui.* CASVS. Qui emit bona vacantia à fisco: actionibus quæ competebant contra defunctum, ipse tenetur. Franc. Accur. **f** *Excipere.* id est suscipere, vt & C. de here. vend. l. j. Sed contra, C. de quad. præscrip. l. bene à Zenone. Solu. vt d. l. C. de her. ven. Item fecus in eo qui à priuato emit: quia venditor creditori, & emptor venditori tenetur: vt. d. l. C. de here. ven. l. ij. §. fin. Item facit. §. de pe. here. l. nec vllam. §. item si quis à fisco.

A *Arrianus.* CASVS. Heres accommodauit fidem de dando fundo Titio non capaci. iste heres commisit delictum propter quod omnia bona eius sunt obligata. nunc Titius defert hoc fideicommissum fisco. Dicitur quod habet beneficium diui Traiani, scilicet vt partem fundi retineat: & pars alia ad fiscum vadat. [QVIA AVTEM.] Qui fideicommissum sibi relictum detulit fisco. dicens se non capacem: tandem cum herede possidente hoc fideicommissum transigit: & sic in delat. non procedit: & ter citatus non venit. dicitur quod in tantum tenetur, quantum ad fiscum peruenisset si processum esset in delat. & probatum. Item possessor in tantum tenetur, si fraudem in hoc commisit. Franc. Accursius.

g *Arrianus.* aliàs Hadrianus. aliàs Arrianus. Accursius.

h *Publicata.* ex aliquo delicto alio: vt. j. eo. l. Statius. §. fin.

i *Relictum.* & habebit præmium: vt. §. eo. l. edicto. §. extat.

k *Diui Traiani.* quod est. §. eo. l. edicto. §. extat. j. & ij. respon.

l *Transigunt.* puta cum heredibus rogatis: idem tamen & cum alius defert alium: vt. §. eo. l. ij. §. senatus. & l. senatus. Accur.

m *Quod conuictus.* aliàs qui: sed melius quod. & no. simplum exigi ab utroque. sed contra infra eod. l. auferitur. §. fin. vbi quadruplum. Solu. vt ibi. Accursius.

I *mperator.* CASVS. Qui accommodat fidem de dando fundo non capaci, dominium istius fundi ipso iure transit ad fiscum: & sic fiscus habet act. in rem pro fundo. Franc.

n *Fiscum.* sic ergo ipse qui tacitum fideicommissum præstadium suscepit, propter suum delictum ab eius dominio cadit ipso iure: vt hic, & supra de pub. commissa. & supra. l. j. §. an bona. nec ob. infra eo. l. in fraudem. §. eius. quia & hic constat relictum non capaci. Accursius.

D *Elator.* CASVS. Ego Franciscus pono casum in hac lege vt litera stat: & da exemplum vt in glo. Franc.

o *Nuntiat.* quod dic vt. §. l. deferre. §. sed si communem. & l. ij. in prin. & l. fisco. §. fin. & C. de dela. l. nulla. lib. x. & facit supra de

lib. cau. l. qui ex libertate. & de aqua plu. arcen. l. j. §. denique. & de bo. lib. qui cum maior. §. si libertus. Accursius.

I *N fraudem.* CASVS. Debitor fisci res quasdam suas donauit in fraudem fisci, vel alio modo alienauit, vel act. suas amisit cursu temporis, non intendendo eas. Dicitur quod fiscus hæc omnia

reuocabit. Secundo dicit: Aliquis in custodia, vel in vinculis, vel in compedibus existens decessit. bona eius vadunt ad heredem suum, siue testatus siue intestatus decessit. Tertio dicit: Aliquis malefactor propter delictum quod commiserat, timens de hoc puniri, se ipsum occidit. hoc probato bona eius ad fiscum vadunt. si autem tædio vitæ, vel impatiētia doloris alicuius, vel simili de causa se occidat: hoc casu bona eius non vadunt ad fiscum, sed ad heredem defuncti. Quarto dicit: à debitore fisci data libertates in fraudem fisci, reuocantur. debitor autem fisci potest seruum emere hoc pacto vt manumittat: & manumittere poterit: & tenet manumissio. [EX HIS.] Dic casum vt in glof. quæ incipit, vel quia cõmunia, & c. [NEQUE.] Dic casum vt in glof. quæ incipit, alias edi. & c. ibi cum dicit: quare dic quod, & cetera. [QVOTIENS.] Coram procuratore fisci ago contra quendam.

XLII. IDEM libro vicensimo primo Responsorum.

E *Vm* qui bona vacantia à fisco comparauit, debere actionem quæ contra defunctum competeat, excipere. **f**

XLII. VALENS libro quinto Fideicommissorum.

A *Rrianus* & *Seuerus* præfectus ærarij, cum eius qui tacite rogatus fuerat non capienti fideicommissum reddere, bona publicata **h** erant, pronuntiauit nihilo minus ius deferendi ex constitutione diui Traiani habere eum cui fideicommissum erat relictum. **i** Quia autem non-

XLIII. VLPPIANVS libro sexto Fideicommissorum.

I *mp*erator noster rescripsit, fisco **n** in rem habere actiones ex tacito fideicommissum.

XLIII. PAVLVS libro primo Sententiarum. *

D *elator* non est, qui protegendæ causæ suæ gratia aliquid ad fiscum nuntiat. **o**

XLV. IDEM libro quinto Sententiarum.

I *N* fraudem fisci non solum per donationem, sed quocumque modo res alienatæ **p** reuocantur. Idemque iuris est & si non quærat. **q** Æquè enim in omni-

lite pendente peto actorum copiam mihi fieri. Dicitur quod manu commentariensis, id est notarij huius causæ sunt scribenda. & redditur ratio in glof. Secundo dicit: procurator fisci existens iudex in causa mea, iudicauit contra me. cum essem minor, petij restitui: & ipse idem cognoscit: peto nunc copiam priorum actorum factorum in prima causa. audior. Tertio dicit: cum essem fideiussor pro Titio: petij penes fiscum solui debitum pro eo. Dicitur quod procurator fisci debet mihi cedere omnia iura quæ habet contra Titium etiam in bonis Titij. [FISCALIBVS.] Debitor fiscalis conuenitur. potest petere dilat. ad inueniendam pecuniam: & si est modicæ summæ debitor, vsque ad duos menses: si magnæ summæ est debitor, vsque ad tres menses dilatatio potest dari per iudicem causæ: non maior, nisi à principe hoc concederetur. [SI PRINCIPALIS.] Titius debebat fisco. c. & dederat fideiussores. cum Titius non solueret, bona eius sunt à fisco procuratore occupata. Dicitur quod liberantur fideiussores, nisi illa bona non sint sufficientia ad debitum. nam tunc in residuum remanent obligati. si autem procurator fisci vendidit hæc bona, & habuit ultra quàm sit debitum: quod plus habuit, restituat Titio. [CONDVETOR.] Qui fundum fiscalem conduxit, nec cypressum nec oliuam non substitutis aliis vendere potest: nec arbores pomiferas cædere. & si contra facit, facta æstimat. eius quod vendidit, in quadruplum tenetur. Vltimo prohibet ne procurator fisci locet fundum vel vectigalia minoribus. xv. annis. & redditur ratio in litera. Franc.

p *Alienata.* à debitore fiscali.

q *Non queratur.* hic est contra. §. eo. l. cum quidam. Solu. hic non querit qui patitur litem moueri, vel liti præscribi: quia non conqueritur. i. litem non cõtestatur. ad quod. §. quæ in frau. cre. l. vel ei. §. j. & secundum hoc non queratur, id est non conqueratur. vel secundo queratur, id est acquiratur. & sic non erit par conditio fisci & aliorum creditorum: vt. §. quæ in frau. cre. qui autem. in prin. Et ad. l. contrariam dic quod hic iam erat delatum lucrû: puta mortuo iam testatore qui debitori fiscali legauerat, ar. §. ad l. Aquil. l. unde Neratius. §. Idem Iulianus. quod legatum debitor fisci in

a] Dic, nima generalitas est reprobanda. concor. text. & ibi glo. in c. ad hæc. de rescript. extra glo. in. c. quia nõnulli in verb. indeterminata. e. titu. extra.

* Ex diuer. sis titul.

Alciat. lib. x. parerg. c. 19.

fisci in fraudem fisci repudiat. Vel dic non quærat, id est acquiratur: quia ex his rebus quæ fisco sunt delata, patitur alios percipere fructus. Vel solu. vt ibi.

a *Punitur.* in hoc vt reuocet, & quandoque plus: vt infra. l. auferitur. §. j. & facit supra qui & à qui. l. in fraudem. & l. si cum. §. Aristo respon. à debitor.

b *Bona eorum.* & facit infra proxi. §.

c *Coguntur.* id est inuaduntur.

d *Admissum.* id est commissum.

e *Aeris alieni.* id est pecuniæ quam debebat dare alij.

f *Impatiētia.* nam forte habebat talem infirmitatem quam nō poterat sustinere: vnde se occidit.

g *Non inquietabuntur.* scilicet eius bona.

h *Relinquuntur.* sed hic distingue vt not. C. qui rest. fa. pos. l. ij. Itē facit §. de bo. cor. l. ij. & C. eo. l. j. & ij. & j. de remili. l. omne delictū. §. qui se vulnerauit. & §. de iniust. testa. l. si quis filio ex. §. proinde. & §. quod. & C. si reus vel acc. mor. fu. l. defunctis.

i *Placuit.* supra qui & à qui. l. si cum fideicommissa. §. Aristo. & l. in fraudem.

k *Pertinentia.* vel quia cōmunia, vel alio modo tali quo poterat peti ab eo: hoc est alius potest petere ab ipso fisci debitore, cuius bona sunt fisco delata: quæ multis modis cōtingit: vt not. §. de eden. l. j. §. editiones. Et quod subiicit, restitui, dic ad exemplificandum: vel etiam omnino: vt ibidē not.

hoc pacto quod si fisci sunt, vel habet ibi partem: hac conditione edit, quod alius non vtetur eis aduersus fisco: vt. j. proxi. §. vbi ponit exemplum quomodo acta possunt pertinere ad fisco & priuatum. & facit supra eo. l. senatus. §. penult. & §. fina.

l *Neque acta.* scilicet publica, puta inter te & me facta, cum te de homicidio accusarem: postea ego vel alius defert bona tua tanquam nocentis & damnati in fisco, & habet illa acta in quibus de innocentia continetur: non cogetur ea tibi exhibere. vel dic acta. id est sententias. Azo.

m *Edi.* aliās edi. l. in lib. Bul. & aliās reddi. Et not. q̄ quantum est ad instrumenta, est contra. C. de eden. l. procurator. & l. iustum. & l. non est nouum. & C. de fide instru. l. illatæ. quibus dicitur quod fisco edit instrumenta etiā contra se: vt etiam per hoc cōtradictur inferiori respon. Sol. ibi erat cōtrouersia inter fisco & priuatum: hic inter duos priuatos, quo casu ab alio nullo modo, à fisco non sine cautione. & hoc ideo secundū P. ne si postea ageret cum fisco, his rationibus vteretur contra eum: eo. scilicet casu quo nō possit postulare sibi edi. id est cum esset actor. sed si hoc est fisci priuilegium, ergo aliās priuatus teneretur edere aliis inter se litigantibus: vt. j. ad munic. l. j. in fin. Sed dices quod hic dicit de instrumentis quæ etiam pertinent ad patentē: sed tunc esset iniquum si etiam contra fisco eo non iuuetur vt suo. Quare dic in. j. respon. hic erat causa inter fisco & priuatum: & non eduntur acta à tertio contra fisco: quia non cogitur, nec sponte debet: sed in causa priuatorū potest tertius, licet nō cogatur. & sic expone nō oportet, id est oportet quod non. In secundo respon. duo priuati litigant maximē apud procuratorem fisci: & fisco edit si vult: & si non vult, non cogitur: quia nec priuatus, sed si contingat quod edat procurator fisci, edit cum cautione prædicta. & ex prædictis

etiam patet quod non est contra. C. eo. l. ij. at econtra fit editio quod dic vt supra eodem. l. ij. §. finali. Accursius.

n *Ne is.* scilicet cui fit editio.

o *Aduersus se.* scilicet fisco.

p *Vel rempublicam.* pro eodē ponit fisco & remp. vt. j. de verb.

signi. l. eū qui vectigal. vel non pro eodē: vt. j. ad munic. l. simile.

q *Hic actis.* i. hac editio. nō ita si quandoque; in aliis articulis.

r *Vtatur.* licet enim probatio plena ex his expensis non esset, præsumptio tamen contra fisco esset, si constarent eadem scripta, secundū

Azo. & sic non ob. in athen. vt spon. lar. §. j.

col. ix. & C. de eden. l. procurator. & de fide instru. l. ij. Vel dic quod

hic erant publicata: vt in authent. vt fra. filij. §. illud. coll. ix. vel his

scilicet originalibus. ad quod. C. de eden. l. procurator. Accursius.

s *Hic actis.* vel is, cui fit editio.

t *Quotiens apud fisco.* id est apud fisci procuratorem.

u *Postulanda est.* ab iis qui inter se agunt, & de actis illius causæ dic vt. C. vt lite penden. l. supplicare. & C. de edendo. l. is apud. non autem dicit de actis fisci de quibus dixi supra

proxi. §. & dic potestas, id est editio: vt possit videre aperta.

x *Commētariensis.* sic dicitur, quia ei sunt acta cōmissa. Aliter autē ponitur. C. de custo. reo. l. ad commentariensem.

y *Adnotāda sunt.* vt significet quā & in qua

parte habeat literā amissam. ad quod in authent. vt diuinæ iussiones.

z *Aliter.* quā sint scripta. Accursius.

a *Cadat.* qui falsitatem committit in causa, perdit eam. nec est contra. C. de formu. l. j. quia in alio casu dicit. Accur.

b *Apud fisco.* ex causa restitutionis: vt. §. de min. l. præfetti. Azo.

c *Postulatus.* id est denunciatus per aliquem quod aliqua ad fisco pertinentia tenet. vel dic petitus, scilicet vsus actorum. & facit. C. de temp. appel. l. per hanc.

d *Pro quo.* ad quod infra de censu. l. cum possessor. in princ. & supra de fideiuss. l. fideiussores. & supra de solu. l. stichus. §. pe. & C. de sent. l. cum eorum.

e *Ad comparandam.* quia soluit vsuras pro dilatione, quod est pretium dilationis. imō plane potest legi. & dic comparandam, id est inueniendam.

f *Plus quā.* minus ergo esse potest vt supra de vsur. l. si bene. & facit. C. de dila. l. j. item facit supra de re iudi. l. ij.

g *Postulandum est.* ad hoc supra de pen. l. diui fratres. §. j.

h *Si principalis.* dic bona occupata, quia non soluebat. si autē successisset fisco reo, ipso iure liberati essent fideiussores fisci quos fisco accipiebat ex contractu, etiā si reus nō esset soluendo: quia sibi heredi dicitur soluendo: vt. §. ad legē Falc. l. quærebat. item habeas. §. nisi fortē, & c. & dic idonei. f. rei sint. vel dic rei idonei sint fideiussores. vel dic bona, vt sic verbū idonei, sit genitiui casus: hoc est quia pro non idoneo intercesserunt. Alij dicunt idonei nominatiuum: & supponere. f. debitores principales. quod in idem recidit: sed tunc de singulari numero ad pluralem transiret. Et quod dicit accesserunt: dic quod tunc si fisco nō satisfit ex bonis, incidunt in obligationē: alias non incidunt: vt. §. de verb. obligat. l. decem. aliās non est nisi, & c. sed est ibi, & si forte, & c.

* Scrib. hic dicit istum text. fm. ad hoc quod editio actorum est facienda de manu notarij, non autē alterius. Ad de istud, q̄ notarius qui incipit scribere acta: non potest ipse mutare Bo.

& tunc dices fideiussores datos alicui ab eo cui fiscus extitit heres. hoc ideo, quia non potest timeri quod fiscus desinat esse soluendo: licet timeretur de reo: vt supra de fundo do. l. ij. & ponitur liberantur improprie, id est non incidunt in obligationem. & dic si, id est quamuis: & idonei est genitiuus: vt supra vel proprie. & forte dices idē si idonei. nam vtroque liberantur.

a Fideiussores. quos fiscus acceperat ex contractu: prout habes nisi, non illi qui intercessissent apud alios creditores: vt. C. de fideiuss. l. j. cōtra. vel vt ibi.

b Distractus. id est plus vendidit quā debere exigere.

c Restitui. scilicet illud plus.

d Postulatur. à debitorē. ad quod. C. de iur. do. imp. l. fin. §. fin. aliās postulat, scilicet quæ sunt seruata vltra debitum.

e Materiam. quid materia, quid lignum, dic vt supra de leg. iij. l. ligni. in princ.

f Non substitutis. arboribus.

g Cedere. id est incidere.

h Aestimatio. scilicet si contra fecerit.

i Conuenitur. facit supra solu. matrimonio. l. diuortio. §. si fundum & locati. l. si merces. §. culpa.

k Vtuntur. etiam contra fiscum. ad quod supra de min. l. si ex causa §. pe. & de pub. l. imperatores. & C. si aduer. fisc. l. j. & ij.

A Vtuntur.] **CASVS.** Testator instituit quendam vt filium suum. post mortem testatoris apparet quod iste nō fuit filius eius. dicitur quod huic instituto auferuntur bona vt indigno, & ad fiscum vadunt. Secundo dicit: qui in fraudem fisci emit aliquid à debitorē fisci, rem illam perdit, & tantundem de suo. [QVOD A PRÆSIDĒ.] Si præses prouinciæ vel procurator fisci vel Cæsaris, vel quilibet alius in prouincia quam administrat, à sibi subdito emit aliquam rem per interpositam personam, ille qui vendidit, vindicat partem suam: & qui emit, æstimationem rei dat fisco. nam nec nauem in ea prouincia quam administrat, fabricare potest. [FISCVS.] Ex omni contractu habet fiscus tacite obligata bona contrahētis secum. Secundo dicit: Debitor fisci conuentus à fisco potest opponere compensationem de eo quod fiscus ei debet, si hoc debitum probet intra duos menses. fallit autem in casibus vbi non obiicitur compensatio contra fiscum, quos nominat in litera. Item accusatus de aliquo delicto, interrim potest bona sua administrare, & debitor eius soluendo ei liberatur. Item actor institutus à procuratore Cæsaris vel fisci, nō potest vendere absque scientia principis seruos castaldiones aliquorum bonorum fisco delatorum. Item seruus Cæsaris si iussu procuratoris Cæsaris adiit hereditatem Cæsari delatam: Cæsari volenti acquiritur. Vltimo dicit: plures subriperunt rem fisci. omnes non tenentur vltra quadruplum: & qui sunt idonei, pro non idoneis tenentur. Franc.

l Indigno. non tamen fisco applicatur: sed agnatis: vt. C. de here. institut. l. si pater. & l. nec apud. §. fin. quæ sunt contra. nam nec hic dicit fisco applicari. vel verius vt faciat ad titulum, dic hic applicari fisco, & eum non habere aliquos agnatos. & facit. C. de fideicommiss. l. eam quam. & de testa. l. neque professio. & de inge. ma. l. j. & quod nota. C. de iis qui. vt indigni. l. hereditas. sed secundum primum intellectum fallit hæc regula, quæ auferuntur indignis, applicari fisco: vt & not. supra eod. l. Lucius.

m Declaratus est. per accusationem de partu supposito: de quo dic vt not. C. de fal. l. j. vel per petitionem here. agente legitimo,

cum non valeat institutio ipso iure: vt. C. de heredi. institut. l. nec apud. & de fideicommiss. l. eam quam. Accursius.

n Suscepit. à debitorē fisci forte. aliās contra: vt infra ead. l. §. fin. & de admini. re. ad ciui. perti. l. fin. §. iij. & supra eod. l. in fraudem. in princip.

o vel procuratore. fisci, vel Cæsaris. Et dic q̄ isti emunt.

p Vindicatur. quia priuatus qui vendidit vindicat, & officialis de suo dat fisco eiusdem rei æstimationē. sed videretur in quadruplum: vt supra de contrahen. empt. l. non licet. contra. Sol. dic æstimationem, scilicet in quadruplum. vel hic à priuato aliquo de sua iurisdictione emit: ibi ab ipsa republ. quam administrat. vel dic quod hanc æstimationē præstat venditor: puta pretium quod habuit: vt argumen. §. de contrahen. empt. l. senatus. & de dam. infect. l. vlti. & secundum hoc nihilo minus fiscus habebit quadruplū. & facit. C. de contra. iudi. l. j. & j. de re mili. l. milites. & de adm. rerum ad ciui. perti. l. ij. §. j. & C. quod met. cau. l. si per imprefionem. hoc autem fallit in esculentis: vt. §. de offic. procon. l. solent. Item quando paterna erant: vt not. §. de contra. empt. l. qui officij. vel nisi in casu quando

q Et nauem. facit infra de vac. mu. l. hi qui.

r Aedificare. id est facere.

s Pignoris. ex suo contractu: vt. C. in qui. cau. pi. ta. con. l. ij. non si petat. maleficij pœnam: vt. §. eod. l. quod placuit. vel priuato succedit: vt. §. eo. l. fisco. sed tunc quando inter nomina posuit, habet hypo. vt ibi dicitur. Accursius.

t Duos menses. facit. C. de compen. l. vlti. & infra. §. proximi.

u Constitutum est. vt supra de compen. l. fin. & l. idem. nisi in casibus qui hic sequuntur: vt. C. de compen. l. j. & l. in ea. & l. si ex venditione.

x In reatu constitutus. etiam post accu. inchoatam. & dic vt not. §. de solu. l. reo. sic ponitur reus, id est accusatus: vt. §. de publi. iudic. l. v. & §. eo. l. cum quidam. Accursius.

y Actores. instituti à procuratore fisci vel Cæsaris: vt dicitur institut. de cura. §. fin. Accursius.

z Procuratores. id est castaldiones seruos. ad quod. §. eo. l. bonorum. & l. ne procuratores. Accursius.

a Adiit hereditatem. dic vt supra de acquiren. hered. l. si quis mihi bona. §. si seruus fisci. & de offic. proocur. Cæs. l. j. §. vlti. & l. seq. Accursius.

b Fecerint. surripiendo: non ita si alio modo: vt. §. eod. l. Arrianus. §. qui autem. & supra ea. l. §. j. Et sic not. quod in hoc est deterior causa fisci quā priuati, qui pro furto ageret ad duplum vel quadruplum contra omnes: nec vnus per alium liberatur: vt C. de condic. fur. l. j. sic & aliās. §. de diuer. præ. l. in omnibus. Præterea dicunt quidam, vt Azo, hanc pœnam habere locum vbi nō est alia pœna specialis à lege statuta. Item huic. §. est contra. §. de Public. l. hoc edicto. §. fin. & l. si multi. vbi duplicandum dicit: sed ibi in quærendis fuit fraus: vt. C. eod. l. defensionis facultas. lib. x. hic in quæstis iam fisco: vt supra de his qui ex pu. ra. l. j. & C. de affec. l. consiliarios. Et arg. C. de acquiren. pos. l. vlti. nam in eo quod iam quæsitum est, non sic fit fraus, arg. §. eo. l. cum quidam. Item in contrariis priuatus agit in duplum contra publicanum: hic ipse fiscus. Accursius.

c Solidum. id est in duplum vel quadruplum.

o vel procuratore. fisci, vel Cæsaris. Et dic q̄ isti emunt.

p Vindicatur. quia priuatus qui vendidit vindicat, & officialis de suo dat fisco eiusdem rei æstimationē. sed videretur in quadruplum: vt supra de contrahen. empt. l. non licet. contra. Sol. dic æstimationem, scilicet in quadruplum. vel hic à priuato aliquo de sua iurisdictione emit: ibi ab ipsa republ. quam administrat. vel dic quod hanc æstimationē præstat venditor: puta pretium quod habuit: vt argumen. §. de contrahen. empt. l. senatus. & de dam. infect. l. vlti. & secundum hoc nihilo minus fiscus habebit quadruplū. & facit. C. de contra. iudi. l. j. & j. de re mili. l. milites. & de adm. rerum ad ciui. perti. l. ij. §. j. & C. quod met. cau. l. si per imprefionem. hoc autem fallit in esculentis: vt. §. de offic. procon. l. solent. Item quando paterna erant: vt not. §. de contra. empt. l. qui officij. vel nisi in casu quando

*a mo fup. An
hinc in l. vlti. et
per §. fin. tenet
don. in d. l. vlti.*

confirmatur quinquennio: vt. C. de contra. iudi. l. j. in princ.

q Et nauem. facit infra de vac. mu. l. hi qui.

r Aedificare. id est facere.

s Pignoris. ex suo contractu: vt. C. in qui. cau. pi. ta. con. l. ij. non si petat. maleficij pœnam: vt. §. eod. l. quod placuit. vel priuato succedit: vt. §. eo. l. fisco. sed tunc quando inter nomina posuit, habet hypo. vt ibi dicitur. Accursius.

t Duos menses. facit. C. de compen. l. vlti. & infra. §. proximi.

u Constitutum est. vt supra de compen. l. fin. & l. idem. nisi in casibus qui hic sequuntur: vt. C. de compen. l. j. & l. in ea. & l. si ex venditione.

x In reatu constitutus. etiam post accu. inchoatam. & dic vt not. §. de solu. l. reo. sic ponitur reus, id est accusatus: vt. §. de publi. iudic. l. v. & §. eo. l. cum quidam. Accursius.

y Actores. instituti à procuratore fisci vel Cæsaris: vt dicitur institut. de cura. §. fin. Accursius.

z Procuratores. id est castaldiones seruos. ad quod. §. eo. l. bonorum. & l. ne procuratores. Accursius.

a Adiit hereditatem. dic vt supra de acquiren. hered. l. si quis mihi bona. §. si seruus fisci. & de offic. proocur. Cæs. l. j. §. vlti. & l. seq. Accursius.

b Fecerint. surripiendo: non ita si alio modo: vt. §. eod. l. Arrianus. §. qui autem. & supra ea. l. §. j. Et sic not. quod in hoc est deterior causa fisci quā priuati, qui pro furto ageret ad duplum vel quadruplum contra omnes: nec vnus per alium liberatur: vt C. de condic. fur. l. j. sic & aliās. §. de diuer. præ. l. in omnibus. Præterea dicunt quidam, vt Azo, hanc pœnam habere locum vbi nō est alia pœna specialis à lege statuta. Item huic. §. est contra. §. de Public. l. hoc edicto. §. fin. & l. si multi. vbi duplicandum dicit: sed ibi in quærendis fuit fraus: vt. C. eod. l. defensionis facultas. lib. x. hic in quæstis iam fisco: vt supra de his qui ex pu. ra. l. j. & C. de affec. l. consiliarios. Et arg. C. de acquiren. pos. l. vlti. nam in eo quod iam quæsitum est, non sic fit fraus, arg. §. eo. l. cum quidam. Item in contrariis priuatus agit in duplum contra publicanum: hic ipse fiscus. Accursius.

c Solidum. id est in duplum vel quadruplum.

Conueniuntur.

a] Ista glof. est not. ad hoc quod fisco nō habet tacitam hypothecā in bonis delinquentiū. de qua materia habes etiā glof. in l. rescriptū. in verb. hypothecas. §. de pactis. quæ idē tenent. vide Bartol. in l. post cōtractum. §. de dona. Bolo.

^a *Conueniuntur.* in hoc est sic supra de publi. l. si multi.

Moschis] **CASVS.** Moschis conduxerat vectigal à fisco: deinde tenebatur fisco ad pensionem aliquorum annorū vel vnius anni: & decessit relictis heredibus: qui heredes adita hereditate quædā prædia hereditaria vendiderunt pluribus personis, nunc fiscus vult agere contra emptores illos. Dicitur q̄ primò conueniendi sunt heredes Moschidis: & in residuum emptores. Secundo dicit: Æmilius conduxit à fisco quandam possessionem pro centum. tandem Æmilius locauit aliis per partes istam pos. pro. c. & xx. Dicitur quòd tantum in ceterum tenetur fisco. Franc. Accursius.

^b *Vectigalis.* & per hoc bona eius fisco tenentur: vt supra. l. proxi. §. fisco.

^c *Cōuenirentur.* extranei possessores hypothecæ pro bonis vel prædiis quòdam cōductis, non dico per heredem quæsitis: vt supra de pign. l. Paulus. in princip. licet hoc quidam dicat.

† De ista ditione vniuersali, omnis, addo vltra Bar. hic glo. in c. i. §. ipsas omnes. de re serua in prag. lau.

^d *Conueniri.* imò videtur quòd hoc emptor allegare non possit: vt j. de celi. l. cum possessor. §. fin. contra. Solutio. hic in prædio conductoris non vectigali: ibi in vectigali. & cum eo concord. §. de pub. imperatores. & supra eod. in. l. prædiis. Item not. in hoc tacito pignore principales debitorum primo debere conueniri quàm possessores rei: secus in expresso: vt. C. de pign. l. persecutione. sed hodie idem in expresso: vt in authen. ibi posita. Item facit. j. de admini. re. ad ciui. perti. l. iij. §. fin. & quod ibi not. Accur.

^e *Possessorem omnem.* id est quemlibet. Alij dicunt collectivè: vt quisque viriliter teneatur: quod hic probari videtur. nam duo dicebāt emptores, scilicet heredes idoneos: & alios esse emptores. & ad vtrumq; respon. sed prima verior. nam etiā pro paruo debito tota res, quamuis magna, tenetur: vt. C. de dis. pign. quamdiu.

^f *Susceperat.* à fisco. Accursius.

^g *Cæsaris.* id est fisci: quæ & Cæsaris sunt: vt &. C. de quadri. præscript. l. vlti.

^h *Perceperit.* à suis conductoribus.

ⁱ *Videbatur.* quia nemo accederet ad conductionem fiscalium prædiorum: vt. §. l. iij. §. cum quinquennium. Accursius.

^k *Solam.* nam si minoris locasset, non esset fisco contrarium postulaturus: vt. C. de solu. l. penul. Item quia hic non conuenit: vt supra loca. l. ea lege. j. respon. Item quia sustinet periculum: ergo & lucrum, si intercederet: vt supra commo. l. si is. §. j. Item colonus aliis locare potest: vt. C. loca. l. nemo. & si plus locauerit quàm ipse præstat, suum erit: vt supra de actio. empt. l. si mercedem. & loca. l. si tibi. & l. fin. & l. qui insulam. Accursius.

Status Florus. Pone casum in hoc princip. prout habes in gloss. quæ incipit, Pompeius, &c. [CORNELIO.] Filius instituit matrem suam heredem, & rogauit eam vt post mortem suam mater restituat hanc hereditatem Flauio: & ista fœmina commisit delictum propter quod omnia bona sua fuerunt confiscata: & sic hæc hereditas nunc Flavius petit hæc bona à fisco quasi

sibi debita. Dicitur quòd non auditur interim, cum nondum venerit dies sub qua erant ei relicta: cum & ipse posset prius mori quàm illa fœmina: & sic deficeret prædictum fideicommissum: vel alias res acquirere posset illa fœmina. Franc. Accursius.

^l *Cautionam.* domesticam: quod dic vt supra. l. iij. §. quæri.

sum tacitè iniunctum. Bartolus.

XLVIII. IDEM libro secundo Decretorum.

Status Florus testamento scripto, heredis sui Pompeij tacitæ fidei commiserat, vt non capienti, fundum, & certam pecuniæ quantitatem daret: & eo nomine cautionem à Pompeio exigere curauerat, se restitutum ea quæ ei per præceptionem m dederat. postea idem Florus factò secundo testamento, & eodem Pompeio & Faustino heredibus institutis, nullas præceptiones Pompeio dederat hæc persona, quæ capere non poterat, se detulerat. consulti imperatores à procuratoribus, rescripserunt, si non probaretur mutatam voluntatem esse, præstandum fideicommissum. atque ita Pompeius condemnatus desiderabat o onus esse id hereditatis oportere: p quia præceptiones non acceperat. q nec posse videri pro parte x in prima voluntate testatorem perseverasse, sed in vniuerso pronuntiauit: f nec testamentum prius extare: c nec si dedisset u in primo testamento, ex posteriore peti potuisse, nisi petatum esset. x Placuit, y quia non probabat z sibi a datas præceptiones, ex sola b sua cautione solum fideicommissum o præstare debere.

Fideicommissum relictum in diem mortis, non cedit ante diem mortis naturalis. Bart.

Cornelio Felici mater scripta heres d rogata erat restituere he-

^c *Extare.* aliàs constare, in lib. R. in B. extare.

^u *Dedisset.* id est reliquisset testator, scilicet præceptiones.

^x *Petitum esset.* in secundo testamento.

^y *Placuit.* mihi Paulo. & est responso.

^z *Non probabat.* non capiens. Sed contra supra de proba. cum tacitum. sed ad aliud hic probat, vt etiam ex testamento agat: ibi non probat, vt videatur repetitum: quia præsumitur, nisi heres contra probet. Item facit supra de heredi. instit. l. vlti. & supra de leg. iij. l. si iure testamento. Accursius.

^a *Sibi.* scilicet Pompeio.

^b *Ex sola.* hoc est contra. §. de proba. l. iij. in eo quod hic dicit, ex sola cautione. Item in eo quod dicit hic, scilicet dedit in primo, non videtur repetitum in secundo. Sol. hæc secundum illam: vt videatur repetitum fideicom. tacitum. & quod hic dicit, nec si dedisset, scilicet præceptiones. & quod dicit ex sola cautione, sub. etiā. Vel dic secundo quòd hic fuit interposita cautio animo nouandi act. ex testamento: & sic non potest agi ex fideicom. sed ex sola cautione. & secundum hoc quod hic dicit, nec si dedisset, potest intelligi etiam in fideicommissum, vt primo dixi. Vel solu. vt ibi.

^c *Fideicommissum.* quasi dicat non præceptiones: quia eas à coherede percipere non potest ex secundo testamento gratis, vt voluit testator in primo testamento. fideicom. autem præstat: quia de bursa sua voluit testator in primo testamento eum præstare.

^d *Heres.* scilicet à filio. Accursius.

^m *Per præceptionem.* igitur coheredem habet, Faustinum scilicet, vt subiicit.

ⁿ *Quæ.* aliàs quod. id est quia.

^o *Desiderabat.* apud iudicem appellationis.

^p *Oportere.* Pompeius se restitutum quæsdam res non capienti cauerat: & easdè res per præceptionem à coherede acceperat: & sic hoc legato totam hereditatem onerauerat: non solum partem Pompeij, qui datus volebat onus legati etiā nunc ad totam hereditatem pertinere.

volebat enim per præceptiones cōsequi à coherede vt in primo testamento scriptum erat, hac allegatione, quia non potest videri pro parte, &c. sed contra eum merito pronuntiatum est: nam cum per secundum testamentum ruptum est primū, & ita præceptiones intercederent: ex postremo peti nequeunt, cū nō sint in eo relicte. vnde quia ipse solus cauerat, ipse solus soluere oneratur. Si quæras, cū totum sit testamentum ruptum per posterius, cur solū tacitum fideicommissum durat? Respon. hoc supra de proba. l. iij. explicatur.

^q *Non acceperat.* in secundo testamento.

^r *Pro parte.* vt ita præstetur de parte sua tantum: scilicet vt onus sentiat, lucrum non habeat.

^s *Pronuntiauit.* iudex appellationis.

a Post mortem suam. scilicet matris.
b Condemnata. de aliquo crimine.
c Ante. i. se esse admittendum antequam fiscus ad pœnam. Acc.
d Constitutum est. vt. s. l. quod placuit. cum suis concor. sed hæc allegatio non videtur bona: cum non dicatur creditor ille cui sub cōdit. debetur, ante condi. vt. s. de act. & obliga. l. is qui. licet sit argu. contra. j. de verb. sign. l. creditores.

e Venisset. adeo vt etiã ad præfens restitui non possit, etiam si vellet: vt supra ad Trebel. l. sed & si ante. nec ob. C. de fideicom. l. post mortem. vt ibi not.

f Ipse. Felix. & sic deficit fideicom. vt supra de mino. l. in causã. j. s. Pomponius.

g A petitione. Tri notata. Primum: quia non debet esse quis sollicitus de here. viuentis. ad quod. s. de vulg. substi. l. ij. s. interdũ. Itẽ quia non videtur mori, licet condẽnata & deportata. ad quod. s. de verb. oblig. l. ex ea. s. in insulam. & de lega. ij. l. cum pater. s. hereditatem. Item tertio, quia dicit, interim. cum ergo erit naturaliter mortua, petet scilicet à fisco fideicom. vt. s. ad Trebel. ex facto. s. ex facto. & s. eo. l. dicitur. Item quia dicit, alias res, &c.

C Vm tacitum.] **CASVS.** Heres fuit rogatus de restituenda hereditate Titio nõ capaci. Titius hoc detulit fisco, dicens se non posse capere: & sic debet habere dimidiã ex beneficio diui Traiani. quæritur de quãto debet esse hæc dimidia: an totius hereditatis, an dodrantis tantum? Et dicitur quod dodrãtis. quarta enim quæ deberet remanere aliã penes heredem, confiscatur. & hoc apparet ex quodam rescripto: cuius verba in litera ponuntur. Franc. Accur.

h Fideicommissum. totius hereditatis. Accursius.

i Datum. id est relictum. quod qualiter fiat, & quando hoc inspicitur, dic vt not. supra eod. l. non intelligitur. j. & ij. & iij. respon. Accursius.

k Dimidiam. dimidiam enim cõstat eum habere secundum edictum Traiani: vt supra eo. l. edicto. in princ. & s. j. & l. senatus. s. senatus. nec ob. C. de his qui se def. l. j. lib. x. quia plene notatur supra eo. l. edicto. s. extat.

l Transferatur. vt & s. ad leg. Fal. l. beneficio. & ad Sila. si sequẽs. & C. ad leg. Falc. l. etiam si tacitum.

m Vnde. colligitur ex supradictis.

n Semissem. scilicet relicti.

o Detulit. nam tantum erat suum relictum, & non plus.

Valerius.] **CASVS.** Valerius procurator imperatoris vendit prædium Flauio Stalticio pro certo pretio, hoc pacto quod si alius offerat plus vsque ad annum, possit discedi ab ista vẽditione. nunc cum alius offert plus pretio antiquo, idem Stalticius inductus fuit in vacuam possessionem prædij. cuius erunt fructus medio tẽpore percepti, quæritur. Respon. si medio tempore inter licitationẽ & sequentem adiectionẽ percepti sunt, ad venditorem pertinet. si autem infra vindemias vtraq; adiectione facta est, tũc fructus interim percepti sunt emptoris: nisi hæc prædia

reditatẽ post mortẽ suam. **a** cum heres scripta condemnata **b** esset à fisco, & omnia bona mulieris occuparetur, dicebat Felix se ante **c** pœnam esse. Hoc enim cõstitutum est. **d** Sed si nondum dies fideicommissi venisset: **e** quia posset prius ipse **f** mori, vel etiã mater alias res acquirere, repulsus est interim à petitione. **g**

Is cui restituta est hereditas ex tacito fideicommissio: cum esset incapax, se detulit in fiscum. dicitur hic quod debet habere dimidiam dodrantis illius hereditatis pro præmio, quia se detulit.

XLIX. IDEM libro singulari de tacitis fideicommissis.

C Vm tacitum fideicommissum **b** is cui datum **i** erat, capere se nihil posse detulisset: in quæstionem venit, dodrantis, an totius assis partẽ dimidiam **k** ex beneficio diui Traiani recipere debeat. de qua re extat rescriptũ imperatoris Antonini in hæc verba: Imperator Antoninus Iulio Rufo: Qui tacitã fidem accommodauit, vt non capienti restitueret hereditatem: si deducta parte quarta restituit, nihil retinere debet. quadrans autem qui heredi imponitur ipsius, eripiatur, **†** & ad fiscum transferatur. **†** Vnde **m** dodrantis semissem **n** solum capit qui se detulit. **o**

Fructus percepti inter primam & secundam citationem, pertinent ad venditorem: extantes autem ad emptorem, vel pensio locationis fundi venditi.

colebantur per colonum qui nummis colat, cui locauerat fiscus, nam tunc fructus coloni sunt: & hoc fauore fisci. pensionem tamen debet emptori. si autem fiscus faceret ea prædia coli per suos rusticos, fructus essent emptoris. [TRYPHONINO.] Dic casum vt in glos. quã incipit, iudicio meo, &c. Franc. Accursius.

L. IDEM libro tertio Decretorum.

Valerius Patroinus procurator imperatoris Flauio Stalticio prædia certo pretio addixerat. **p** deinde facta licitatione idẽ Stalticius recepta ea licitatione **q** obtinuerat, **r** & in vacuã possessionem inductus erat. **s** de fructibus medio tempore perceptis quærebatur. Patroinus fisci esse volebat. Planẽ **t** si medio tempore inter primam licitationem **u** & sequentem adiectionem **x** percepti fuissent, ad venditorem **x** pertinere: sicut solet dici cum in diẽ adiectione facta est, deinde melior conditio allata est. **y** nec moueri deberemus, quod idem fuisset, cui & primo adiecta fuerant prædia. Sed cum vtraque adiectione intra tempus **z** vindemiarũ facta fuisset, recessum est ab hoc tractatu. **a** itaque placebat fructus emptoris esse. Papinianus **b** & Messius nouam sententiam **c** induxerunt: quia **d** sub colono erant prædia, iniquum esse fructus ei **e** auferri vniuersos: sed colonum quidem percipere eos debere: emptorem verò pensionem eius **f** anni accipiturum: ne **g** fiscus colono teneatur, quod ei frui nõ licuisset, atque si hoc ipsum in emendo conuenisset. **h** pronuntiauit tamen secundum illorũ opinionẽ, **i** quod quidẽ à domino colerentur, vniuersos fructus **k** habere: si verò sub colono, pensionem accipere.

Inspicitur dies quo pensio debet præstari: non dies quo fructus percipiuntur. Barto.

tem & Messius nouã sententiam inducunt, quando non per dominum, sed per colonũ cui fiscus locauerat, hæc prædia excoluntur: & hoc propter fisci priuilegium, quasi tacitum de recipiendo colono pactum inter emptorem & venditorem interuenierit.

c Sententiam. cum enim sub colono est prædium locatum: licet venditũ à domino, nõ debet eum emptor expellere de æquitate: sed pensionem ab eo accipere fauore fisci: ne colono teneatur. sic. C. de vend. re. fi. l. j. s. fin. lib. x. & ff. de bo. authen. iu. pos. l. in venditione. s. j. & in decre. Alex. c. querimoniam. de iur. pat.

d Quia. hanc scilicet, quia, &c.

e Et. colono. & applicatur emptori.

f Eius. tantum. si ergo colonus esset partiarus: partem tantum acciperet emptor vt verus dominus.

g Ne. & hoc ideo, ne, &c.

h Conuenisset. vt colonus staret vsq; ad tẽpus cõductionis finitũ.

i Secundum illorum opinionem. scilicet Papi. & Messij: licet noua, & contra ius commune: vt supra loca. l. si merces. s. j. & C. loca. l. emptorem. sed hoc propter priuilegium fisci, ne teneatur colono: vt hic dicit. sic supra eo. l. eum qui.

k Vniuersos fructus habere. scilicet emptorem, cum licitatio per emptorem primum nõ est adiecta, vel si facta est antequam fructus percipiuntur, res est secundo adiecta licitatione ab emptore admissa. alioquin licitatione facta fructus medio tempore percepti ad venditoris spectant compendium.

P Addixerat. id est sub additione in diem vẽdiderat.

Q Licitatione. ab alio. Accursius.

r Obtinuerat. nam emptori primo licuit addicere: vt supra de in diem adiectione. l. itẽ quod. s. fi. & l. necesse. **t** Inductus erat. vel tũc quãdo primo emit, vel tunc cum secundo obtinuit in licitando.

u Planẽ. id est certe. & incipit determinare.

x Licitationem. id est emptionem. Accur.

x Ad venditorem. nisi prædia erant sub colono: vt in fin. huius. l. **y** Allata est. cum enim vẽdo tibi fundum sub addic. in diem, & alius interim meliorem conditionem attulerit: fructus interim percepti ad me venditorem pertinent. Idem etiam si tu ipse meliorem cõdi. ab alio oblatam præstiteris: vt. s. de in diem adic. l. item quod dictũ. & l. licet. & l. seq.

z Intra tempus. id est citra: & sic medio tempore non est perceptus fructus: ergo pendentes fructus cedunt emptori vt supra de actio. emp. Iul. s. si fructibus. **a** Ab hoc tractatu. id est ab hac sententia quæ est vt fructus venditori cedant.

b Papinianus. debetur fructus emptori nulla licitatione facta. idem si vtraque adiectione intra tempus vindemiarum processit. Papi. autem

c Sententiam. cum enim sub colono est prædium locatum: licet venditũ à domino, nõ debet eum emptor expellere de æquitate: sed pensionem ab eo accipere fauore fisci: ne colono teneatur. sic. C. de vend. re. fi. l. j. s. fin. lib. x. & ff. de bo. authen. iu. pos. l. in venditione. s. j. & in decre. Alex. c. querimoniam. de iur. pat.

d Quia. hanc scilicet, quia, &c.

e Et. colono. & applicatur emptori.

f Eius. tantum. si ergo colonus esset partiarus: partem tantum acciperet emptor vt verus dominus.

g Ne. & hoc ideo, ne, &c.

h Conuenisset. vt colonus staret vsq; ad tẽpus cõductionis finitũ.

i Secundum illorum opinionem. scilicet Papi. & Messij: licet noua, & contra ius commune: vt supra loca. l. si merces. s. j. & C. loca. l. emptorem. sed hoc propter priuilegium fisci, ne teneatur colono: vt hic dicit. sic supra eo. l. eum qui.

k Vniuersos fructus habere. scilicet emptorem, cum licitatio per emptorem primum nõ est adiecta, vel si facta est antequam fructus percipiuntur, res est secundo adiecta licitatione ab emptore admissa. alioquin licitatione facta fructus medio tempore percepti ad venditoris spectant compendium.

Suggerente.

† Hinc etepitium vocatur. Vlpia in fragmen. tit. 19.

* Potest quoque hic legi, adiectione. Anto Aug. lib. 2. ca. j.

a *Suggerente, id est consulente.*

b *De fructibus aridis.* Iudicio meo de aridis fructibus erat maior quaestio. fuerant enim percepti ante tempora additionis: & propterea videbantur ad venditorem pertinere, ad instar venditionis factae sub additione in die. Sed respon. qd non tempus perceptionis, sed soluēde pensio- nis dies spectatur. sicut ergo fructus qui post additionem percipiuntur, ad emptorem pertinent: ita & pensio, cum dies post additionem venit: licet fructus propter quos debet solui pensio, ante percepti sunt: quos emptor percipere dicitur, dū eorū nomine pensioem percipit. Sed ar. cōtra. s. de usufr. l. defuncta. Quod autē in aridis dicitur, & in liquidis per omnia dicas: vt patet ex praedictis. **ADDITIO.** Dic secundū Bar. qd aliud in usufructuario, vt ibi, qui non restituit fundū de voluntate sua: aliud in emptore & venditore, vt hic.

* percepti.

† Deest in Indic. tit.

* postliminio reuersis

Tryphonino suggerente a quid putaret de aridis fructibus b qui antē praecepti * in praediis fuissent: c respondit, si nondū dies pensionis venisset, cū addicta d sunt, eos quoq; e emptorē accepturū.

DE CAPTIVIS, ET DE POSTLIMINIO, * & redemptis ab hostibus.

TITVLVS XV.

I. MARCELLVS libro vicesimo secundo Digestorum.

Quod seruus eius qui ab hostibus captus est, postea stipulatus est, aut si legatum sit seruo ei postea quam ille ad hostes peruenit, hoc habebunt heredes eius: quia & si captiuitatis tempore decessisset, h adquirent foret heredi.

II. IDEM libro trigensimo nono Digestorum.

Nauibus i longis atq; onerariis propter belli usum postliminiū k est: nō piscatoriis, aut si quas actuaris l voluptatis causa parauerūt. Equus itē aut equa freni patiens recipitur postliminio. nā sine culpa equitis proripere se poterūt. Non idē in armis iuris est: quippe nec sine flagitio amittuntur. Arma enim postliminio reuerti negatur, quod m turpiter n amittantur:

III. POMPONIVS libro trigensimo septimo ad Q. Mucium.

Item vestis. o

quia cedit & venit dies contracta iam emptione. si vero ante venissent. essent venditoris. aliud in praedio dotali locato: vt. s. sol. ma. l. diuortio. Accur.

DE CAPTIVIS, ET DE POSTLIMINIO [reuerfis,] & redemptis ab hostibus.

Ad fiscalem siue publicam causam hic etiam titulus spectat. nam captiuorum bona in fiscum coguntur. l. 31. s. titu. prox. qua scilicet morientes ibi habuerunt. nam qua apud suos habuerunt, lege Cornelia heredibus cedunt. Et ius belli militiaeque maxime ad statum imperij & Reipub. pertinet. Ius autem belli hoc est vt capti bello fiant serui hostium. unde captiuos definitio, belli iure seruos. Et vt captiui ab hostibus reuersi ad suos postliminio libertatem & iura sua omnia recipiant. Postliminium est pristini status, in quo quis fuit ante captiuitatem, recuperatio integra perinde ac si medio tempore in hostium potestate non fuisset. Id vero habent regressi ad suos, vt dixi, non tamē redempti antequam pretium redemptionis exsoluerint. interim enim redemptori pignoris iure tenentur, quod pignus naturale dicitur. l. 2. C. de postlimi. & redemp. ab host. vel si serui sint, serui sunt redemptoris quoad ei soluatur pretium quod hostibus intulit pro eis. Cui.

Quod seruus.] CASVS. Seruus captus ab hostibus, aliqua adquirit interim ex causa stipulationis, vel ex causa legati. Dicitur quod licet decedat ibi dominus: tamē hęc adquisita vadunt ad heredes defuncti. Fran.

f Peruenit. viuunt tamen adhuc naturaliter. Accur.

g Heredes. eo postea ibi moriente. Accur.

h Decessisset. ante stipu. vel legatum. & est bona ratio: quia prima hora captiuitatis videtur decessisse: vt. j. eo. l. pater. in fi. j. respon. & facit ad hanc. l. 3. de stipu. ser. l. si seruus communis. ij. §. seruus capto. & j. l. in bello. §. j. & l. bona. in prin. Accur.

Nauibus.] CASVS. Nauis longa & deputata propter belli usum, si capiatur ab hostibus, fit hostium. si tamen recuperatur, primo domino redditur. secus in nauis piscatoria, vel in sca-

pha. Idem quod in nauis magna, est in equo vel equa dum tamen sint domi: secus in armis: quae si capiuntur ab hostibus, deinde recuperentur, non redduntur primo domino. Idem in veste quod in armis. & h. d. hęc. l. cum seq. Fran.

i *Nauibus.* Not. quod in agris aliud est quàm in rebus mobilibus. mobilia enim sunt hostium, & postliminium habent. at agri non fiunt alicuius specialiter: quia nec dicuntur occupari, sed inuadit: & quia potius vniuersi dicuntur inuadere vel vniuersitas, quàm aliquis. & ideo dicendum est quod sunt vniuersitatis hostium. Azo. Sed certe & mobilia dicuntur recipi iure postliminij: vt. j. eo. l. si captiuus. §. j.

IIII. MODESTINVS libro tertio Regularum.

Eos qui ab hostibus capiuntur, vel hostibus deduntur, iure postliminij reuerti antiquitus placuit. An qui hostibus deditus, reuersus, nec à nobis receptus, cuius Romanus sit: inter Brutum & Scæuolam variè tractatum est. Et consequens est vt ciuitatem non adipiscatur. c

v. POMPONIVS libro trigensimo septimo ad Q. Mucium.

Postliminij ius competit aut in bello, aut in pace. c In bello, cum hi qui nobis hostes sunt, aliquem ex nostris ceperunt, u & intra praesidia sua perduxerunt. Nam si eodē bello is reuersus fuerit, postliminium habet, id est perinde omnia restituntur ei iura, ac si captus ab hostibus non esset. Antequā in praesidia perducatur hostium, manet cuius. Tūc autem reuersus intellegitur, si aut ad amicos nostros perueniat, aut intra praesidia y nostra esse cepit. z In pace a quoque postliminiū datū est. Nam si cum gente b aliqua neque amicitia, neque hospitium, c neque foedus amicitie causa factū habemus: hi d hostes quidem nō sunt. e quod autem ex nostro ad eos peruenit, illorū fit. & liber homo noster ab eis captus, seruus fit, & eorum. Idēmq; est si ab illis ad nos aliquid perueniat. hoc quo-

bus. mobilia enim sunt hostium, & postliminium habent. at agri non fiunt alicuius specialiter: quia nec dicuntur occupari, sed inuadit: & quia potius vniuersi dicuntur inuadere vel vniuersitas, quàm aliquis. & ideo dicendum est quod sunt vniuersitatis hostium. Azo. Sed certe & mobilia dicuntur recipi iure postliminij: vt. j. eo. l. si captiuus. §. j.

* nec ab his receptus. vi. de l. vii. j. de legation.

k *Postliminium.* i. primo domino restituntur: vt. j. eod. postliminiū est. in prin. & instit. quib. mo. ius pa. po. sol. §. si ab hostibus.

l *Actuaris.* i. agiles ad agendum, id est ducendum: vt sunt scaphæ.

m *Quod.* id est quia.

n *Turpiter.* ad quod. j. de re milit. l. iij. §. miles. qui in bello. Accur.

o *Item vestis.* s. denegatur habere postliminiū: quia turpiter & c.

Eos qui.] CASVS. Captū ab hostibus, vel deductum ab hostibus arte, non bello, postliminio reuerti antiquitus placuit. Item transfuga ad nos reuersus, non à nobis receptus, ciuitatem non recuperat. Fran. Acc.

Bud. hic. Gel. lib. j. c. 13.

p *Deducuntur.* arte, non etiam bello. Accur.

q *Hostibus deditus.* vt

eorū esset seruus, forte quia legatū hostiū pulsasset: vt. j. de legatio. l. si. §. pe. Vel pone in transfuga: vt. s. qui. ex cau. ma. l. itē ei. Ac. r *Reuersus.* cōtra voluntatem hostiū qui receperūt eum, alioquin contra: vt. j. de legationibus. l. si. in fi.

f *Non adipiscatur.* sed libertatē sic, secundum P. de æquitate. Sed contra eum. s. de adqui. re. do. l. transfuga. Accur.

Postliminij.] CASVS. Ius postliminij quandoque in bello, quandoque in pace competit. & dat exemplum de vnoquoque. [CAPTIVVS.] Cepimus hostem, puta Cremonensem: deinde manumissimus eum: & reuersus est ad suos. ita demum habet postliminium, si non habet animum reuertendi. & adiungit exemplum de Marco Regulo capto à Carthaginensibus, qui est reuersus Romam. & iurauerat se reuerti Carthaginem. nam non dicitur habere postliminium, nisi habeat animum Romæ standi. Item & aliud exemplum de Menandro adiungit. Fran.

t *In pace.* non in bello.

u *Ceperunt.* in bello.

x *Et.* vel alij. Accur.

y *Aut intra praesidia.* prae mitte, si. Accur.

z *Cepit.* facit ad hoc instit. qui. mo. ius pa. po. solui. §. si ab hostibus. & de re. diui. §. item ea quæ.

a *In pace.* id est non in bello. Accur.

b *Cum gente.* non subdita nobis.

c *Hospitium.* a quia nec ipsi apud nos, nec nos apud eos hospitumur: solūmq; differunt ab hostibus, quia non est indictū bellū: sed ramen guerrā habemus. & sic patet quod à latrunculis differunt, qui nō habēt inimicitias patētes, & ideo nō est postliminiū: vt. j. eo. l. hostes. & l. postliminium. §. ij. quæ videtur contra.

d *Hi.* nec tamen est indictum bellum.

e *Non sunt.* vt. j. eo. l. hostes. Accur.

a] *Quid sit hospitium hoc loco. pulchre. Bud in annotatione. hic.*

a Captiuus. liber, non seruus alicuius de hostibus: vt. j. cod. l. in bello. §. certe apud hostes &c.

b Manumissus. & per consequens dimissus. & sic expone. j. c. in fi. l.

c Regulo. qui fuerat Romanus, & captus à Carthaginensibus.

d Non habuerat. alioquin contra: vt. j. eo. l. nihil.

e Remanendi. nõ ita i seruo, secundũ Io. vt probatur. j. eo. l. in bello. §. manumittendo.

f Missus est. forte vt esset eorũ seruus: quia legatũ hostiũ pulasser: vt j. de legatio. l. fi. vel dic id est remissus libere.

g De illo. Menandro interprete. Accur.

h Desineret. quia domiciliũ sola constituitur & mutatur voluntate: vt. j. ad municipi. l. placet. & l. seq. sed aliud in origine. vt in eo. ti. l. assumptio. & in eo nõ est lex superuacua. Azo. & facit. j. ad municipi. l. eius qui. §. pen. & fin. Accur.

Mulier.] CASVS. Berta dãnata est in opus salinarum propter delictum quod commiserat: deinde capta est à latrunculis, & vendita est Cocceio. Dicitur quod reuertere debet in antiquam pœnam, & pretium eius dabit fisco Cocceio. Frãciscus Accursius.

i Data. si perpetuo, perdit libertatem: si ad tẽpus, ciuitatem tãtum: vt. s. de pœ. aut damnũ. §. in ministerium. Acc.

k In causam suam. id est in pœnam: vt infra eo. l. in bello. §. si deportatũ. Alij dicũt, redit improprie.

l Recidit. aliàs redit: aliàs incidit.

m Cocceio. redemptori. **n** Ex fisco. id est à fisco.

o Reddendum est. quia negotium fisci vtiliter gessit.

Non dubito. CASVS. Fœderati homines; id est qui nobiscũ fecerũt treugas, vt Mutinenses: item alij liberi homines, vt Florentini, & similes: nobis sunt extranei, & non habet locum postliminiũ inter nos & eos: cum & ipsi hũc venientes retineant libertatem, & dominium rerũ suarũ, ac si in suis ciuitatibus essent: & idẽ nobis eueniat. Postea dicit quod liber populus dicitur, qui non est subiectus potestati alterius populi: siue est fœderatus cum alio populo, siue non: & si fœderatus cum alio populo, siue æquali fœdere, siue non: vt Mutis. populus nobiscum. & sicut clientes nostri sunt liberi: sic & hi qui maiestatem principis comiter conseruant, vt Bononienses & mutinenses. liberi dicũtur. & qui sint clientes, expone vt in glo. Si autem aliquis de ciuitatibus fœderatis nobiscum delinquat: puniam eum. Fran. Accur.

p Fœderati. id est cum quibus fecimus treugas: vt. j. eo. l. postliminium. §. induciã.

q Et liberi. scilicet alij homines qui nõ habent nobiscum treugas, vel habet: vt. j. §. liber.

r Fœderatus. siue non fœderatus est. aliàs non haberetur in text. hæc particula, sed intelligitur.

s Aequẽ. id est æquali hinc inde obseruatione ob treugas cũ-

que igitur casu postliminium datum est. Captiuus autem si à nobis manumissus fuerit, & peruenit ad suos: ita demum postliminio reuersus intellegitur, si malit eos sequi, quàm in nostra ciuitate manere. Et ideo in Atilio Regulo, quem Carthaginenses Romam miserunt, responsum est non esse eum postliminio reuersum: quia iurauerat Carthaginẽ reuersurum, & non habuerat animum Romæ remanendi. & ideo in quodam interprete Menandro, qui postea quàm apud nos manumissus erat, missus est ad suos: non est visa necessaria lex quæ lata est de illo, vt maneret ciuis Romanus. Nam siue animus ei fuisset remanendi apud suos, desineret esse ciuis: siue animus fuisset reuertendi, maneret ciuis: & ideo esset lex superuacua.

VI. IDEM libro primo ex variis Lectionibus.

Mulier in opus salinarum ob maleficium data, & deinde à latrunculis exteræ gentis capta, & iure commercij vendita, ac redempta, in causam suã recidit: Cocceio autem Firmo Ceterurioni pretium ex fisco reddendum est.

VII. PROCVLVS libro octauo Epistularum.

Non dubito quin fœderati & liberi, nobis externi sint: nec inter nos atque eos postliminium esse. Etenim quid inter nos atque eos postliminio opus est, cum & illi apud nos & libertatem suam & dominium rerũ suarũ æquẽ atque apud se retineant, & eadem nobis apud eos contingant?

stodiendas, vel inter se tantum, vel eos & alios, vt vtrinq̃, vel ab altera parte tantum habita consideratione. R.

c Fœdere. id est fœderis pacto. A. C. O.

u Comiter. aliàs comiter: aliàs communiter.

x Clientes. id est rusticos quibus in causã patrocinator: vt C. de iudi. l. rem non nouam. Vel dic, id est seruiens: vt. s. de vsu & ha. l. sed & clientes.

Liber autem populus est is qui nullius alterius populi potestati est subiectus, siue is fœderatus est: item siue æquo fœdere in amicitiam venit, siue fœdere comprehensum est, vt is populus alterius populi maiestatem commiter conferuaret, hoc enim ad iicitur, vt intellegatur alterum populum superiorem esse; non vt intellegatur alterum non esse liberum. Et quẽmadmodũ clientes nostros intellegimus liberos esse; etiam si neque auctoritate, neque dignitate, neque (viri boni) nobis præsunt: sic [&] eos qui maiestatem nostram comiter conseruare debent, liberos esse intellegendum est. At siunt apud nos rei ex ciuitatibus fœderatis, & in eos damnatos animaduertimus.

VIII. PAVLVVS libro tertio ad legem Iuliam & Papiam.

Non vt à patre filius, ita vxor à marito iure postliminij recuperari potest: sed tũcum & voluerit mulier, & adhuc alij post constitutum tempus nupta non est. Quod si voluerit nulla causa probabili interueniente, pœnis diffidij tenebitur.

XX. VLPPIANVS libro quarto ad legem Iuliam & Papiam.

A pud hostes susceptus filius si postliminio redierit, filij iura habet. habere enim eum postliminiũ, nulla dubitatio est post rescriptum imperatoris Antonini & diui patris eius ad Ouinium Tertullum præsidentem prouinciæ Mysiæ inferioris.

X. PAPINIANVS libro vicensimo nono Questionum.

scus Accursius.

f Nulla dubitatio. facit. s. ad Tertul. l. j. §. sed & vulgo. versic. sed & si apud hostes. & C. eo. l. j. & s. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus. §. j. & s. de suis & leg. her. l. pe. §. pe. & s. de iniust. testa. l. si quis filio. §. siue autem. & dices. j. eo. l. diuus. Accur.

Pater.] CASVS. Pater filium suum impuberem instituit heredem. & substituit ei Titium, si cõtingeret eum mori in pupillari ætate. nunc pater captus ab hostibus ibidẽ decessit in pupillari ætate. Dicitur quod substitutus habet bona perinde ac si testator prima hora captiuitatis decessisset. Secundo dicit: pater filio instituto vel exheredato reliquit substitutum, si cõtingeret filium mori in pupillari ætate. nũc filius mortuo patre captus ab hostibus ibidem decessit. Dicitur quod substitutus habet bona de æquitate, & vtilis actiones in hereditatem dabũtur substituto: licet de rigore videretur secus: quia hic puer decessit in tali statu quo testari non poterat: & sic substitutio sibi facta quasi testamentum suum non videbatur valere: sed secus est, vt dixi. Tertio dicit: Pone quod filius decessit in ciuitate ante captiuitatem. patris

a] De hoc Regulo videtur apud Cicero. l. offi. 3 & de Menandro apud eundẽ in oratione pro Cornelio Balbo.

Cicero pro Balbo.

* Liberi erant suis omnino legibus relicti: quales Aetoli apud Liuium. populitãmẽ Romanam maiestatem comiter conseruare tenebantur. Alcia lib. 1. pater. c. 14.

† Cice. pro Corn. Balbo. Adieci illud etiam est, quod nõ est in omnibus fœderibus, Maiestatem Po. Rom. comiter conseruent. id habet hanc vi &c.

* id est prouinciales, vel Italicos populos, qui se i clientelã dabant proceribus Ro. Bu. hic neque viribus nobis pares sunt, sic etiã eos & c. Deterior est Florẽ. Aliàs neque iure omni nobis pa.

Non vt à patre.] CASVS. Pater ab hostibus captus si reuertatur, recuperat filium in potestate iure postliminij. velit nolit filius. Sed secus in viro, qui captus ab hostibus & reuersus non recuperat vxorẽ: nisi ipsa velit: cum non esset alij nupta. & cum ipsa non vult eum non iusta ex causa, punitur pœnis statutis contra eas quæ sine causa repudiant virum: quæ sunt C. de repu. l. fi. Francisc. Accursius.

z Non vt à patre. scilicet reuerso: Accur.

a Filius. vt institui. qui. mo. ius pa. po. solui. §. si ab hostibus.

b A marito. reuerso.

c Potest. vt. j. eo. l. cum duã. in fi. Sed arg. contra. s. de rit. nup. l. in eo iure. §. fin. sed ibi in patrone.

d Constitutum tempus. scilicet trienij: vt in athen. de nup. §. sed etiã capitur. col. iij.

e Pœnis diffidij. quæ sunt C. de repu. l. fi. Ac.

A pud hostes.] CASVS.

Filius susceptus apud hostes, & reuersus, recuperat iure postliminij iura filiationis: vt succedere possit patri, & agnatis suis. Francisc.

patris. amodo substitutus eius nihil potest habere, siue pater reuertatur ab hostibus, siue non. & sic filius non erat in potestate patris tempore mortis patris: quod est necesse ut pupillaris substitutio teneat. Sed si ambo sint capti ab hostibus, & pater primo decedat, & filius reuersus postea decedat, substitutus admittitur ad bona. & hoc dicit hæc lex & sequens. Franc. Accur.

a *Legitimum*. id est agnatum, & non substitutum.

b *Neque tabulas*. in quibus facta fuit substitutio pupillaris. Accur.

c *Refragatur*. id est contradicit. Accursius.

d *Captus est*. ut supra de vsucap. l. pe. §. fin.

e *Tenet*. infra. l. proximi. contra. in princip. Sol. ut ibi. Sed conor. supra de vulg. substit. l. lex Cornelia. in princ.

f *Si mortuo*. in ciuitate. secus si eo uiuo impubes capitur: ut supra de vulg. substit. l. lex Cornelia. §. si vero uiuo. & §. quare & si. Accursius.

g *Institutus*. cui pupillariter alius est substitutus: quæ substitutio appellatur secundæ tab.

h *Vel exheredatus*. cui etiam potest substitui pupillariter: ut instit. de pupil. substit. §. non solum.

i *Testamenti factionem*. quam hic impubes non habuit in actiua significatione: sed in passiuâ sic: ut instit. de here. quali. & dif. §. testamenti. qui est contra. Item nec ob. infra eo. l. bona. in prin. ibi, siue testamenti factionem, &c. quia confirmat legitimam, non testamentariam: ut hic statim subiicit. vel de æquitate, ut hic statim dicit. Et ex prædictis distingue sic: an pater capiatur filio in ciuitate mortuo, an e contra filius capiatur patre in ciuitate defuncto, an uterque capiatur, ibique ambo decedant. In primo casu ubi pater capitur: aut primo pater captus moritur, & postea filius non captus: & sic confirmantur primæ & secundæ tabu. ut supra hac lege in princ. & supra de vulg. substit. l. lex Corn. j. respon. aut e contra, primo moritur filius non captus, & tunc nihil est tractandum de secundæ tabu. ut infra. l. proximi. in princip. In secundo vero casu ubi filius capitur, pater non: aut capitur patre uiuo: & non est locus. l. Corne. seu secundæ tabu. etiam si ante patrem decedat: sed legitimi succedunt patri: ut supra de vulg. substit. l. lex Cor. §. si vero. & §. quare. aut capitur mortuo patre: & tunc secundæ tabu. irritantur capi. de. ut supra de iniust. testa. l. si quis filio. §. irritum. In hoc itaque casu lex Corne. nihil locuta est: nec confirmantur secundæ tabu. ut hic, sed ex æquitate prætor indulget secundæ tabu. ut hic in fin. & supra de iniust. testa. posthumus. & l. filio. & instit. qui. mo. test. infra. §. non tamen. Sed videtur quod etiam per. l. Cor. deferatur substituto: ut supra de vulg. substit. l. lex Cor. §. sed si pater. Solu. deferretur ea lege, id est iure prætor. quod eam legem imitatur. vel ea lege inducta per prætorum ad tabu. pupillares: sicut lex Falci. per edictum prætoris inducitur: ut supra ad leg. Fal. l. j. §. ad eos. vel ea. l. non ex verbis, sed per interpretationem iuriscon. Alij dicunt ad substitutos hic & ibi, scilicet in hereditate, id est ad legitimos. Et quod ibi dicit, ea lege subaud. scilicet non impediente: quod non placet. In tertio ubi uterque capitur, aut simul vel incontinenti: & neutra tab. confirmantur: ut supra de vulg. substit. l. si pater captus. nimirum cum patris hereditas adita non fuerit. si vero post patris captiorem filius ex interuallo capitur, utraque tabu. confirmantur: ut infra. l. proximi. secundum Ro. vel secundum Azo. & B. non refert incontinenti, vel ex interuallo: quia nunquam confirmantur nisi filius redeat: ut infra. l. proximi. & d. l. si pater captus.

k *Factionem*. actiue. Accursius.

l *subsequi*. de æquitate. & sic intellige. j. eod. l. bona. & supr. de vulg. substit. l. lex Corne. §. sed & si pater. Et not. quod ubi lex non distinguit, nos tamen sic: ut. j. de testi. l. quæ situm. Accur.

m *Q*uod. pro sed. Accursius.

n *Filius*. non captus. Accursius.

o *Moriatur*. quàm pater ab hostibus captus: & sic non est contra. l. proximi. in fin. j. respon. & est ratio: quia hic pendet fictio adhuc: ut statim dicam.

Planè captiui etiam impuberis legitimam hereditatem per legem Corneliã deferri: quoniam **†** verum est ne impuberem quidem factionem **k** testamenti habuisse: & ideo non esse alienum, prætorum subsequi **l** non minus patris quàm legis voluntatem, & utiles actiones in hereditatem substituto dare.

XI. IDEM libro trigensimo primo
Questionum.

Quod **m** si filius **n** ante moriatur **o** in ciuitate, nihil est quod de secundis tabulis tractari possit: **p** siue quoniam uiuo patre filius familias mori **q** intellegitur: siue quoniam non reuerso eo **r** exinde **s** sui iuris **t** videtur **u** fuisse, ex quo pater hostium potitus **†** est. **v** Sed si ambo apud hostes, & prior pater decedat: sufficiat lex Cornelia substituto **x** non aliàs, quàm si apud hostes patre defuncto, postea filius in ciuitate decessisset. **y**

dum: ut hac. l. dicitur. quare dic quod hic debet esse non: scilicet, non videtur fuisse, &c. secundum B. & sic non habet locum fictio. l. Corne. hic: quia cum pater moritur naturaliter, iam filius erat mortuus, & sic non potest fingi super eo qui erat mortuus, quod videatur fuisse vel non fuisse sui iuris tempore captiuitatis patris, sed tunc tantum si uiueret filius: ut fuit in superiori. l. in princ. quæ est contra. hic ergo tempore mortis filij pendebat fictio: ibi iam habebat suum effectum. Si vero non habeas, non, tunc dic primam rationem postiuam: & hanc secundam remotiuam, hoc modo: si pater redit, non habent locum secundæ tab. quoniam filius, &c. si vero non redit, non habent locum primæ tab. ea ratione attenda, quoniam, &c. quia non est vera hoc casu præmortuo filio quo ad secundas tab. Et secundum hoc est arg. contra. supra de suis & legi. l. si pater. in princ. Sol. ibi quo ad hoc ut ab intestato habeat heredem. Accursius.

c *Videtur fuisse*. in lib. B. est non: sed in lib. R. deest.

u *Potitus est*. aliàs potestati hostium subditus est: aliàs hostium potitus est: ut. j. eo. l. in bello. §. codicillis. in fin.

x *substituto*. reuerso in ciuitatem filio. Ioan. ut statim subiicit. & sic non est contra supra de vulg. substit. l. si pater captus.

y *Decessisset*. & sic secundæ tabulæ tenent, & vere etiam sine auxilio. l. Corne. Sed quid si ambo ibi moriantur? Respon. ut not. supra. l. proximi. Accursius.

D *N bello.* CASVS. Captus in bello, si recuperetur in bello, habet postliminiũ. Idem si recuperetur per pacem, nisi esset hoc casu factum pactum in contrarium, scilicet quod non haberet postliminium. nam hoc pactum valeret. & redditur ratio in litera. Item si tempore pacis quis iuit ad ciuitatem quondam inimicam, & subito nata est discordia inter eos, & sic est ibi captus, efficitur seruus hostium: & si recuperetur per bellum vel per pacem, habet postliminium, nisi pactum esset factum in contrarium. [S I Q U I S.] Capto patrefamilias ab hostibus, filij interim sunt dubij status. nam patre ibidem mortuo, filij præsumuntur semper sui iuris fuisse: & id quod interim quilibet filiorum acquisiuit, proprium eius dicitur. Si autem pater reuertatur, semper filij eius dicuntur fuisse in eius potestate. serui autem istius patris capti, id est defuncti, quod interim domino eorum capto adquisierunt, ad filios defuncti domini communiter vadit. & quare secus in acquisitis per seruos, quàm in acquisitis per filios, redditur ratio in litera. [F A C T A E.] Vsucapiebam aliquam rem: interim captus sum ab hostibus. dicitur quod vsucapio interrumpitur. Si autem seruus meus qui emit pe culiari nomine, vsucapiebat ali-

p *Posit*. quantum ad leg. Cor. & sic substitutus nihil habet. Accur.

q *Mori intelligitur*. patre reuerso: & sic nullæ sunt secundæ tabu. ut supra de vulg. sub. l. si pater filium. in fin. nam nec primæ: ut. C. de cadu. tollen. §. pro secundo.

r *Eo*. scilicet patre.

s *Exinde*. & sic non esset in potestate patris, tempore mortis patris. quod est necesse ut teneat pupillaris substitutio: ut instit. de pup. substit. in princ. sed certe tunc qua ratione fingitur filius fuisse sui iuris: extunc eadem ratione & hic pater præmortuus: & sic erat in potestate: & ita videtur valere substitutio: quod est falsum: quia si valeret, per fictionem legis Corneliæ oporteret quod valeret: & sic tractarem de secundæ tabu. quo ad. l. Cornel. quod non est facien-

† *Quidam* legunt quàm quam verum est, & c. in quibusdam manuscrip. quod verum est nec impub. quidè, & c.

* *Sic in ar.* chet. perpe. ram Halo. and. post Bulgarum & Accursiũ addebat negationem. Aug. lib. 4. c. 10.

† *Hostium* potitus i. captus ab hostibus. vide Anto. Augu. lib. 4. c. p. 10. & Alciac. lib. 1. par. 1. c. 33.

quam rem tempore quo sui captus, vel post cepit vsu capere, non nocet mea captio, quin in vsucapione procedatur, licet Marcellus dixerit secus: sed male dixit. [M E D I O T E M P O R E.] Filius capti, uxorem potest ducere: nec pater captus potest consentire, vel dissentire: & puer natus ex hoc matrimonio erit nepos capto reuerso; & suus heres erit. Vltimo dicit: capto viro soluitur matrimonio, etiam si vxor quondam velit remanere vxor. [C O D I C I L L I.] Feci testamētum, in quo confirmaui codicillos quos postea faciam: postea captus fui: & in captiuitate existēs feci codicillos. nunc reuersus sum ab hostibus, & decessi. dicitur quod codicilli valent, inspecto quod fuerant confirmati in testamēto. & hoc de æquitate, perinde ac si nunquam fuisset captus: cū etiā quo ad bona mea perinde habear reuersus ab hostibus, ac si nunquam fuisset captus. [S I Q V I S.] Seruum Titij captum ab hostibus ab eis emi, sciens eum alienum. Dicitur quod meus sit, si tamen Titius det mihi pretiū quod pro eo dedi, postliminio dicitur rediisse, aut receptus virtute militari: & sic Titio redditur, si autem ignorans eum captū, credens vendētis, emi eum bona fide, & triennio tenui eum, præscripsi iuri auferendi: vt sic Titius offerens mihi pretium, & petens hunc seruum reddi, non audiatur. sed si manumitto eum, & sic meus esse desinit: an Titio reddatur: an vero sit liber quo ad omnes? & certe si esset manumissus ab hostibus, & postea reuersus esset intra præsidia nostra: Titius iure domini recuperat eum. Nec distinguitur quo animo redeat: siue animo standi, siue non. licet secus in libero homine capto ab hostibus: qui si reuertatur ab hostibus animo non reuertēdi ad hostes, dicatur postliminio reuersus: aliās non. sed hoc non multum facit ad nostram quæstionem. hostium enim manumissio non debet præiudicare domino serui. sed in nostra quæstione ego manumittens, dominus eram serui, sic ergo dico quod si Titius non oubrulit mihi pretiū serui, potui eum manumittere: & fit plene liber quo ad omnes. nam & iure veteri si emi bona fide seruū à te, quem tu sciens alienum redemisti ab hostibus, & eum vsucepi: possum amodo eum manumittere: & per hoc prior dominus ius dominij perdit, si autem sciuissem alienū ante vsucap. nō possum eum manumittere. [S I S T A T V L I B E R.] Seruus cui relicta est libertas sub conditione, interim captus est ab hostibus: & redemptus est ab aliquo. Dicitur quod in sua causa. i. in statuta libertate reuertitur, vt veniente conditione sit liber. Sed quid si erat ei relicta libertas si. x. daret, & captus est ab hostibus, & ab aliquo redemptus: isti dabit hæc. x. vt sic sit liber? Et dicitur q̄ de eo quod adquisiuit ex opera sua, vel ex rebus redimentis, redimenti quæritur: & de eo dando non fit liber: quod ante aliunde adquisiuit, suum est: & de hoc dando. x. fit liber. [S I P I G N O R I.] Obligauit seruum Stichū Titio: deinde seruus est ab hostibus captus: & à Sēpronio redemptus. Dicitur q̄ ex quo suus factus erit Sēpronio, Titio restituitur actio in seruum. & si hic Titius soluisset de suo redemptori, habebit seruum obligatū pro vtroq; debito. Et adducit simile de posteriori creditore, qui priori satisfecit. nam habet pignus obligatum pro vtroq; debito: in facto tantū est dissimilitudo: quia in primo casu qui redemit seruum ab hostibus, vltimus est tempore, tamen prior iure. sed in casu simili qui prior est tempore, prior erat iure. [S I S E R V V S.] Seruus plurium captus est ab hostibus, & redemptus est. dicitur quod si soluat redemptori nomine omnium dominorum: reuertitur hic seruus sub dominio omnium dominorum. si autem nomine quorundam ex dominis soluat redemptori: illis tantum restituit pro partibus eorum: pro partibus aliorum remanet penes redemptorem. [S I F I D E I C O M M I S S A R I A.] Per fideicommissum relicta est libertas Sticho. hic Stichus postea fuit ab hostibus captus, & redemptus est. dicitur

XII. TRYPHONINVS libro quarto Disputationum.

In bello. postliminium est: in pace autem his qui bello capti erant, de quibus nihil in pactis erat comprehensum. **c** Quod ideo placuisse Seruius scribit, quia spem reuertendi ciuibus in virtute bellica magis quam in pace Romani esse voluerunt. verum in pace qui peruenerunt ad alteros, si bellum subito exarsisset, eorum serui efficiuntur, & apud quos iam hostes suo facto deprehenduntur. quibus ius postliminij est tam in bello, quam in pace: nisi foedere cautum fuerat ne esset his ius postliminij.

Qui moritur apud hostes, fingitur mortuus prima hora captiuitatis.

Si quis capiatur ab hostibus, hi

quod non potest petere libertatem priusquam satisfaciatur redemptori. [S I D E P O R T A T V M.] Liber homo deportatus in insulam, captus ab hostibus, tandem redemptus est. dicitur quod deportandus est: & sic in priorem statum reuertitur: intelligas tamen quod pretium à fisco dabitur redimenti. Secundo dicit:

quos in potestate habuit, in incerto sunt utrum sui iuris facti, an adhuc pro filiis familiarum computentur. nam defuncto illo apud hostes, ex quo captus est, patrefamiliarum reuerso, nunquam non in potestate eius fuisse credentur. Ideo & de his quæ medio tempore acquirunt stipulatione, traditione, legato (nam hereditate non possunt) tractatum est, vbi non est reuersus, si forte alij vel in totum, his ex hereditatis testamento, vel in partem instituti sunt heredes: vtrum in hereditate captiui, quæ lege Cornelia inducitur, an propria ipsorum sint. quod verius est. Diuersumque in his quæ per seruos acquiruntur: merito: quia hi bonorum fuerunt, & esse perseuerant: hi sui iuris exinde, sibi que ideo adquisisse

seruus qui non poterat manumitti vique ad tempus (de quo dantur exempla in litera) captus est ab hostibus: deinde redemptus est: dicitur quod non mutatur eius conditio: & sic non poterit manumitti, perinde ac si nunquam esset captus. Itē damnatus in metallū, deinde captus ab hostibus, & redemptus, in pristina pœnam reuertitur: nec vt transfuga punitur. redimēs tamen pretium à fisco recipit. [S I N A T V M.] Titius legauit mihi partum natiuiturū ex Pamphila. tandem Pamphila capta est ab hostibus. & eam redemi: & peperit penes me existens. dicitur quod non videor ex causa iuratiua partum habere: & ideo æstimationem partus petere pos-

sum ab herede Titij, perinde ac si Pamphilam & partum emissem per se. Sed quid si partus natus est apud hostes, & redemi vtrumque? Dicitur quod æstimationem partus petam ab herede Titij quantum ex pretio totali partum contingit. Idem multo magis si alius redemit ancillam, alius partū eius. sed si vnus emit vtrumque separatim, id dandum est redemptori, quod pro vtroque dederit. Franc. Accursius.

a In bello. id est propter bellum. vel his qui recuperantur in bello. Accursius.

b De quibus. scilicet captis. Accursius.

c Comprehensum. contrarium, vt statim sequitur. si ergo tempore pacis sit pactum quod capti in bello non habeant postliminium, valet pactum.

d Quod ideo. in bello recuperatis semper, in pace recuperatis nō, cum est pactum in contrarium. quod ideo, &c. ergo si est pactum quod recuperati in bello non habeant postliminium: non valet pactum, per hanc. l.

e Exarsisset. id est inceptum esset. Accursius.

f Efficiuntur. nisi causa legationis ibi erant: vt. j. de le. l. fin. suo facto. aliās facto, quia scilicet iuerunt.

g In bello. id est si recuperantur in bello. Accursius.

h Cautum. quod pactum valet etiā si in bello recuperetur: quia non fuit in bello captus. Accursius.

k In incerto. Hoc dic vt instit. qui. mo. ius pa. po. solu. §. si ab hostibus. & facit supra ad Maecid. l. j. §. si pendeat. Accursius.

l Captus est. scilicet præsumuntur sui iuris.

m Patrefamilias. scilicet fuisse credentur, quod est infra & facit supra de suis & le. l. si pater.

n Nunquam non. sed semper.

o Nam hereditate. interpositio est vsque illic, tractatum est, &c. vbi ad omnia se refert dicens, tractatum est, &c. sed alij habent hic, nam hereditatem non possunt. quæ est falsa litera. Accur.

p His. scilicet filiis.

q Vel in partem. subaudi, si in partem, &c.

r Captiui. scilicet sit quæsitum: & sic diuidat cum heredibus.

s Inducitur. quia nisi per fictionem esset nulla: vt infra de verb. signific. l. ij. in fin.

t Verius est. quod sint eorum propria: vt supra de stipu. ser. l. si seruus. iij. §. seruus. & infra eod. bona. §. quod filius. & §. ij. & de vsuc. l. iusto. §. fin. & supra eo. l. j.

u Acquiruntur. nam totum cedit heredibus.

x Quia hi. scilicet serui. Accursius.

y His. scilicet filij. Accursius.

z Adquisisse. aliās non adquisisse: & tunc dic scilicet capto. aliās sine non: & tunc dic ipsi, scilicet filiis.